

T.C
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

SAHNE SANATLARI İLE SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETİMİNİN ÖĞRENCİLERİN BAŞARI, TUTUM VE
BİLGİLERİNİN KALICILIĞINA OLAN ETKİSİ

Doktora Tezi

Kenan BAŞ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ

Elazığ, 2017

T.C
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

SAHNE SANATLARI İLE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN
ÖĞRENCİLERİN BAŞARI, TUTUM VE BİLGİLERİNİN KALICILIĞINA
OLAN ETKİSİ

Doktora Tezi

Kenan BAŞ

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ

Elazığ, 2017

T.C
Fırat Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü
Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bilim Dalı

Kenan BAŞ'ın hazırlamış olduğu **Sahne Sanatları İle Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrencilerin Başarı, Tutum ve Bilgilerinin Kalıcılığına Olan Etkisi** başlıklı tez, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun 21.09.2017 tarih ve 48668769/61 sayılı kararı ile oluşturulan jüri tarafından 20.10.2017 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda doktora tezini oy birliği/oy çokluğu ile başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri: (unvan sırasına göre)

- 1: Prof. Dr. Zafer ÇAKMAK
- 2: Doç. Dr. Halil TOKCAN
- 3: Doç. Dr. Zafer KUŞ
4. Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ (Danışman)
5. Yrd. Doç. Dr. Ümmühan ÖNER

İmza

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun
tarih ve sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ayşegül GÖKHAN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, **Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ** danışmanlığında hazırlamış olduğum “**Sahne Sanatları İle Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrencilerin Başarı, Tutum ve Bilgilerinin Kalıcılığına Olan Etkisi**” adlı doktora tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

Kenan BAŞ

.../.../..

ÖN SÖZ

Çalışmama başladığım andan itibaren bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım ve bununla birlikte sürecin her aşamasında maddi ve manevi desteğini gördüğüm kıymetli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Doktora eğitimim süresince bilgi ve deneyimiyle, çalışmama birçok açıdan katkı sunan, tezimin son halini almasında kıymetli görüş ve eleştirilerinden istifade ettiğim Prof. Dr. B rhan AKPUNAR'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tezimin en baŗından itibaren desteğini gördüğüm, çalışmamın istatistik çerçevesinin oluŗturulmasında, analiz ve yorumlanmasında değerli vaktini bana ayıran kıymetli hocam, abim Yrd. Doç. Dr. Haki PEŗMAN'a canı gönülden teşekkür ederim.

Çalışmamın nitel boyutunun oluŗturulmasında bana yol gösteren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Filiz VAROL'a minnettar olduğumu ifade etmek isterim.

Sahne sanatları konusunda beni bilgilendirerek, önemli tavsiyelerde bulunan MÜJDAT GEZEN SANAT MERKEZİ (İstanbul)  alışanlarına ŗ kranlarımı sunmaktan onur duyarım.

Oyun metinlerinin hazırlanmasında ve sahnelenmesinde çok ciddi emek sarf eden, çalışmam boyunca benimle birlikte okul okul gezen, desteğini her an yanımda hissettiğim kıymetli dostum, tiyatro seslendirme sanatçısı, yazar ve usta oyuncu Reŗat BULUT'a teşekkür ederim.

Oyunların sahnelenmesi aŗamasında sabahın erken saatlerinde uykularını bölerek benimle birlikte mesai harcayan yetenekli lisans  ğrencileri Uğur Tepe, Hikmet Habibzade, Ersin Bakır, Murat Baturay, Semih Karakale, Onur Arslan ve Betül Hazar'a çok teşekkür ederim.

Uygulamanın yapıldığı okullarda bize her türlü destek olan kıymetli sosyal bilgiler öğretmenlerinden Oktay G ğen, Fethiye Yerlikaya, Dilek G l Bayık, Yelda Toğrul ve Banu Aydın'a sonsuz teşekkür ederim.

Oyunlarda sergilenen karakterler için gerekli olan kostümlerin temin edilmesinde bana destek olan “Elazığ Sahne Sanatları ve Sanatçıları Derneği” yöneticilerinden Mahmut Yıldırım’a teşekkür ederim.

Ve tabi bu günlere gelmem için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan, iyi ve kötü günümde sürekli yanımda olan, aldığım kararlarda ve yaptığım işlerde beni sürekli cesaretlendiren, bu işin gerçek mimarları sevgili **Annem, Babam ve Kardeşlerime** canı gönülden teşekkür ediyorum.

Kenan BAŞ

Elazığ, 2017

ÖZET

Doktora Tezi

Sahne Sanatları İle Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrencilerin Başarı, Tutum Ve Bilgilerinin Kalıcılığına Olan Etkisi

Kenan BAŞ

Fırat Üniversitesi

Eğitim Bilimler Enstitüsü

Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü

Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı

ELAZIĞ – 2017, Sayfa: XX+342

Bu araştırmanın amacı, sahne sanatları yolu ile yapılan sosyal bilgiler öğretiminin öğrencilerin başarı, tutum ve bilgilerinin kalıcılığı üzerine olan etkisini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim-öğretim bahar yarıyılında Elazığ merkez sınırları içerisinde yer alan beş ortaokulun 6. sınıfında öğrenim gören toplam 250 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma 5 deney (n=125), 5 kontrol (n=125) grubu olmak üzere rastgele (random) seçilen 10 sınıf üzerinde yürütülmüştür. Araştırmada, elde edilen verilerin toplanması, analizi ve yorumlanmasında nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte yer aldığı karma (mixed) yöntem kullanılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak, akademik başarı testi, sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği ve açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın nicel boyutunda öntest-sontest kontrol gruplu yarı deneysel desen kullanılmıştır. Nitel boyutta ise öğretmenler ve öğrencilerle görüşmeler yapılmıştır. Çalışma boyunca deney gruplarında sahne sanatları yolu ile sosyal bilgiler eğitimi yapılırken; kontrol gruplarında mevcut programın öngördüğü plana göre öğretim etkinlikleri yapılmıştır. Araştırmanın uygulama süreci her iki grupta da haftada üçer saat olmak üzere sekiz hafta sürmüştür. Araştırmada elde edilen nicel verilerin analizinde SPSS 21. istatistik programı kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde ise N-VIVO-9 programı kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda sahne sanatları yolu ile gerçekleştirilen sosyal bilgiler ğretim etkinliklerinin ğrenci başarısını artırmada, mevcut programın öngördüğü etkinliklere göre daha başarılı olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte deney gruplarında yer alan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine yönelik son tutumlarının, kontrol gruplarında yer alan ğrenci tutumlarına göre daha olumlu düzeyde olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yapılan görüşmeler sonucunda deney gruplarında gerçekleştirilen uygulamaların olumlu ve olumsuz yönlerine ilişkin sonuçlar elde edilmiştir. Araştırmanın nitel boyutundan elde edilen verilerin, nicel boyuttan elde edilen verileri destekler nitelikte olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sahne Sanatları, Sosyal Bilgiler, Başarı, Tutum

ABSTRACT

Ph. D. Thesis

**The Impact of Social Studies Instruction with Performance Arts on The
Achievements, Attitudes of the Students and Their Retention of Knowledge**

Kenan BAŞ

Fırat University

Institute of Educational Sciences

Department of Turkish Language and Social Sciences

Education of Social Studies

The objective of the present study was to determine the effect of social studies instruction with performance arts on the achievements, attitudes and retention of knowledge of the students. The study group included 250 6th grade students attending five middle schools located in the Elazığ provincial center during the spring semester of 2015-2016 academic year. The study was conducted with 10 randomly selected classes, 5 of which were assigned as study (n = 125) and 5 were assigned as control (n = 125) groups. In the study, the mixed method, where both qualitative and quantitative research methods are combined, is used in the collection, analysis and interpretation of the data.

Academic achievement test, social studies course attitude scale and interview form that included open ended questions were used as data collection instruments in the study. In the quantitative dimension of the study, semi-experimental design with pretest-posttest and control group was used. In the qualitative dimension, interviews were held with teachers and students. Social studies course was instructed with performance arts in the study groups during the study, while instruction activities in the control groups were conducted based on the plan prescribed in the current curriculum. The study was conducted three hours per week for eight weeks in both groups. In the analysis of the quantitative data obtained in the study, SPSS 21 statistical software was used. In the analysis of qualitative data, N-VIVO-9 software was used.

Study findings demonstrated that social studies instruction activities performed with performance arts were more successful in improving the achievements of the students when compared to the activities included in the current curriculum. Furthermore, it was determined that the students' attitudes towards the social studies course in the study groups were more favorable when compared to the students' attitudes in the control groups. Conducted interviews demonstrated the positive and negative aspects of the applications conducted in the study groups according to the participants. The data obtained from the qualitative dimension of the study were found to support the data obtained from the quantitative dimension.

Keywords: Performance Arts, Social Studies, Achievement, Attitude.

İÇİNDEKİLER

ONAY.....	I
BEYANNAME	II
ÖN SÖZ	III
ÖZET	V
ABSTRACT.....	VII
İÇİNDEKİLER	IX
TABLolar LİSTESİ	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIX
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.3.1. Problem Cümlesi	4
1.3.2. Nitel Boyuta İlişkin Amaçlar	5
1.4. Araştırmanın Sayıtları	7
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.6. Tanım ve Kısaltmalar	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	10
2.SOSYAL BİLGİLER KAVRAMI.....	10
2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Tarihsel Gelişimi	11
2.1.1. Dünyada Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi	11
2.1.2. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi	14
2.2. Sosyal Bilgiler Programının Felsefî Temelleri	16
2.3. Sahne Sanatları.....	16
2.3.1. Geleneksel Sahne Sanatları	19
2.3.1.1. Karagöz	19
2.3.1.2. Meddah	25
2.3.1.3. Ortaoyunu	28
2.3.1.4. Köy Seyirlik Oyunları.....	32

2.3.1.5. Kukla.....	33
2.3.2. Çağdaş (Modern) Sahne Sanatları	35
2.3.2.1. Tiyatro.....	35
2.3.2.2. Oyun.....	38
2.3.2.3. Kişiler.....	39
2.3.2.4. Sahne.....	40
2.3.2.5. Yer ve Zaman.....	40
2.3.2.6. Seyirci	41
2.3.2.7.Tiyatro Türleri.....	41
2.3.2.8.Trajedi	41
2.3.2.9. Komedi.....	42
2.3.2.10.Dram	42
2.3.2.11. Çağdaş (Modern) Tiyatro.....	42
2.4. Türk Tiyatrosu.....	43
2.4.1. Bale – Dans.....	45
2.4.2. Müzik.....	47
2.4.3. Opera	48
2.5. Sahne Sanatları Ve Sosyal Bilgiler	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	54
3.YÖNTEM	54
3.1. Araştırmanın Modeli	54
3.2. Çalışma Grubu	60
3.3. Değişkenler	62
3.3.1. Bağımlı Değişken	63
3.3.2. Bağımsız Değişken	63
3.3.3. Veri Toplama Aracı.....	63
3.3.4. Başarı Testi	63
3.3.5.Tutum Ölçeği.....	67
3.3.6.Görüşme Formu.....	69
3.3.7.Araştırma Sürecinde Uygulanan İşlemler	69
3.4. Uygulamalar Öncesi Yapılan Hazırlıklar	70
3.5. Uygulama Sırasında Gerçekleştirilen İşlemler.....	72

3.5.1.Kontrol Grubu Uygulama.....	72
3.5.2.Deney Grubu Uygulama.....	73
3.5.2.1.Karagöz Ve Hacivat Oyunu (Tarım ve Hayvancılık, Ormancılık, Madencilik, Sularımız, Sanayi)	76
3.5.2.2. Meddah Oyunu (Güneş Enerjisi)	78
3.5.2.3. Kukla Oyunu (Vergim Bana Dönüyor)	79
3.5.2.4. Köy Oyunu (Doğal Kaynaklar ve Bilinç)	80
3.5.2.4. Tiyatro (Nitelikli İnsan Gücü)	81
3.6. Uygulama Sonrasında Gerçekleştirilen İşlemler.....	82
3.6.1. Verilerin Analizi	82
3.6.2. Nicel Verilerin Analizi	83
3.6.3. Nitel Verilerin Analizi	83
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	85
4. BULGULAR.....	85
4.1. Nicel Boyuta İlişkin Bulgular	85
4.1.1. Başarı Testine İlişkin Bulgular.....	85
4.1.2. Temel Problem Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum	85
4.1.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	93
4.1.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	96
4.1.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	98
4.1.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	99
4.1.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	102
4.1.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum.....	104
4.1.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	107
4.1.3. Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular.	112
4.1.3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	112
4.1.3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	121
4.1.3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	130
4.1.3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	137
4.2. Nitel Verilerin Çözümlemesi	153
4.2.1. Öğrencilerle Yapılan Görüşme Sonuçlarının Analiz Edilmesi	153
4.2.2. Öğretmenlerle Yapılan Görüşme Sonuçlarının Analiz Edilmesi	174

BEŞİNCİ BÖLÜM.....	190
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	190
5.1. Nicel Bulgulara İlişkin Sonuçlar.....	190
5.2. Nitel Bulgulara İlişkin Sonuçlar.....	192
5.3. Öneriler	197
KAYNAKÇA.....	199
EKLER	212
ÖZGEÇMİŞ	342

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1:	Ön test – Son test Eşleştirilmiş Kontrol Gruplu Desen.....	59
Tablo 2:	Eğitim Bölgelerine Göre Seçilen Okullar ve Burada Yer Alan Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyete Göre Dağılımı	61
Tablo 3:	Çalışma kapsamına alınan okulların toplam öğrenci sayılarına göre yüzdelik oranları	61
Tablo 4:	Çalışma kapsamına dâhil edilen öğrencilerin deney ve kontrol gruplarına göre dağılımlarının yüzdelik oranları	62
Tablo 5:	Çalışma kapsamına dâhil edilen öğrencilerin cinsiyete göre dağılımlarının yüzdelik oranları.....	62
Tablo 6:	Başarı Testi Sorularına İlişkin Madde Analizi Sonuçları	65
Tablo 7:	Madde ayırt edicilik indeksi.....	66
Tablo 8:	Ölçek için belirlenen değer aralıkları ve ölçek derecelendirilmesinde kullanılan puan karşılıkları	68
Tablo 9:	Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği dört alt boyutları.....	68
Tablo 10:	Kaynaştırma Olan ve Devamsızlık Yapan Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı	72
Tablo 11:	6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Ülkemizin Kaynakları Ünitesi	74
Tablo 12:	Oynanan Oyunların Konulara Ve Ders Saatlerine Göre Dağılımı	75
Tablo 13:	Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcı Test Puan ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları.....	86
Tablo 14:	Deney Ve Kontrol Gruplarının Ön Test Son Test Kalıcı Test Akademik Başarı Puan.....	87
Tablo 15:	Deney ve kontrol gruplarının ön – son ve kalıcı test varyansları	87
Tablo 16:	Mauchly's Küresellik Testi	88
Tablo 17:	Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin <i>Ön-Son-Kalıcı</i> <i>Test</i> Bulgularına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları	89

Tablo 18: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön - Son - Kalıcı Test Akademik Başarı Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure (Tekrarlı Ölçümler) ANOVA Sonuçları	90
Tablo 19: Araştırma Sorusuna Ait Betimsel İstatistik.....	93
Tablo 20: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Akademik Başarı Puan Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları	94
Tablo 21: Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Akademik Başarı Puan Ortalamalarına Göre Bağımsız Gruplar T - Testi Analizi	95
Tablo 22: Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri.....	96
Tablo 23: Deney Grubu Ön Test-Son Test Akademik Başarı Puan Ortalamaları Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları	97
Tablo 24: Deney Grubu Ön Test - Son Test Başarı Puanlarının Bağımlı T - Testi Analizi.....	97
Tablo 25: Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri.....	98
Tablo 26: Kontrol Grubu Ön Test-Son Test Akademik Başarı Puan Ortalamaları Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları	98
Tablo 27: Kontrol Grubu Ön Test - Son Test Başarı Puanlarının Bağımlı T - Testi Analizi.....	99
Tablo 28: Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri.....	100
Tablo 29: Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Son Test Puan Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları	100
Tablo 30: Deney ve Kontrol Grubu Son Test Akademik Başarı Puan Ortalamalarının Bağımsız Gruplar T - Testi Analizi	101
Tablo 31: Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri.....	102
Tablo 32: Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Kalıcı Test Puan Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları	103
Tablo 33: Deney ve Kontrol Grubu Kalıcı Test Başarı Puan Ortalamalarının Bağımsız Gruplar T - Testi Analizi	104

Tablo 34: Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Puan Ortalamalarının Cinsiyet Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları	105
Tablo 35: Cinsiyet Değişkenine Göre Deney Ve Kontrol Gruplarının Ön Test – Son Test Ve Kalıcı Test Varyansları	106
Tablo 36: Cinsiyet Değişkenine Göre Akademik Başarı Ön - Son - Kalıcı Test Bağımsız Gruplar T- Testi Sonuçları.....	106
Tablo 37: Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı puan ortalamalarının “Okul” değişkenine göre karşılaştırılmasında	108
Tablo 38: Deney ve kontrol gruplarının ön test – son test ve kalıcı test varyansları.....	109
Tablo 39: Okul Değişkenine Göre Akademik Başarı Ön test-Son Test-Kalıcı Test Betimsel İstatistik Sonuçları	110
Tablo 40: Okul Değişkenine Göre Akademik Başarı Ön test-Son Test-Kalıcı Test One Way ANOVA Sonuçları.....	111
Tablo 41: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği “Öğrenme İsteği” Boyutu Ortalama Puan Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları.....	113
Tablo 42: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğrenme İsteği” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarının Kovaryans Matrisi	114
Tablo 43: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları.....	115
Tablo 44: Gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi”	116
Tablo 45: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğrenme İsteği” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları.....	116
Tablo 46: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğrenme İsteği” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure ANOVA Sonuçları	117
Tablo 47: Deney Ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Tutum Puan	

Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları	122
Tablo 48: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarının Kovaryans Matrisi.....	123
Tablo 49: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları.....	124
Tablo 50: Gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi”	125
Tablo 51: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları	125
Tablo 52: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure ANOVA Sonuçları.....	126
Şekil 24: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalama Değişim Grafiği	127
Tablo 53: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” Boyutu Puan ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları	130
Tablo 54: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarının Kovaryans Matrisi.....	131
Tablo 55: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları.....	132
Tablo 56: Gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi”	133
Tablo 57: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları	133

Tablo 58: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure ANOVA Sonuçları.....	134
Tablo 59: Deney Ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği “Sosyal Bilgiler Sevgisi” Boyutu Tutum Puan Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları	138
Tablo 60: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Sevgisi” Boyutu Ön Test-Son Test-Kalıcı Test Tutum Puan Ortalamalarının Kovaryans Matrisi.....	139
Tablo 61: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları.....	139
Tablo 62: Gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi”	140
Tablo 63: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Sevgisi” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları	141
Tablo 64: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Sevgisi” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure ANOVA Sonuçları	142
Tablo 65: Deney Ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Puan Ortalamalarının Cinsiyet Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları.....	146
Tablo 66: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları.....	147
Tablo 67: Cinsiyet Durumuna Göre Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği; Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum, Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları	147
Tablo 68: Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tutum puan ortalamaları	149

Tablo 69: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları.....	150
Tablo 70: Okul Değişkenine Göre Ön tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları	151
Tablo 71: Okul Değişkenine Göre Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum One Way ANOVA Sonuçları	152

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	Sahne	17
Şekil 2:	Sahne sanatları	19
Şekil 3.	Karagöz.....	21
Şekil 4.	Meddah	28
Şekil 5.	Ortaoyunu	30
Şekil 7.	Köy Seyirlik Oyunları	32
Şekil 8.	Kukla	34
Şekil 9.	Tiyatro	36
Şekil 10.	Bale – Dans.....	46
Şekil 11.	Müzik.....	47
Şekil 12.	Opera	48
Şekil 13:	Deneklerin Seçilme Yöntemine İlişkin Sınıflama	57
Şekil 14.	Araştırmanın Deneysel Desen Tasarımı	60
Şekil 15:	Karagöz Ve Hacivat Oyunu.....	76
Şekil 16:	Karagöz Ve Hacivat Oyunu.....	77
Şekil 17:	Meddah Oyunu	78
Şekil 18:	Kukla Oyunu	80
Şekil 19.	Köy Oyunu	81
Şekil 20.	Tiyatro (Nitelikli İnsan Gücü)	82
Şekil 21:	Deney ve Kontrol Grubu Ön - Son - Kalıcı Test Akademik Başarı Ortalama Puan Değişim Grafiği	91
Şekil 22:	Deney grubunda uygulanan öğretim etkinliklerinin öğrenciler üzerinde daha etkili.....	92
Şekil 23:	Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğrenme İsteği” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalama Değişim Grafiği	118
Şekil 25:	Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalama Değişim Grafiği.....	135

Şekil 26:	Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal” Boyutu Ön Test-Son Test-Kalıcı Test Puan Ortalama Değişim Grafiği	143
Şekil 27:	Sosyal Bilgiler Dersinin Farklı Bir Yolla İşlenmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri	153
Şekil 28:	Sahne Sanatları Kavramına Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	156
Şekil 29:	Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Bakış Açısına Yönelik Öğrenci Görüşleri	158
Şekil 30:	En Çok Dikkat Çeken veya Öne Çıkan Mesaja Yönelik Öğrenci Görüşleri	160
Şekil 31:	En Çok Beğenilen Oyuna Yönelik Öğrenci Görüşleri	163
Şekil 32:	En Çok Beğenilen Karaktere Yönelik Öğrenci Görüşleri	164
Şekil 33:	Anlatılan Konuların Kalıcı ya da Geçici Olmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri	167
Şekil 34:	Bilinçlenme Durumuna Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	170
Şekil 35:	İşlenemeyecek Derslere Yönelik Öğrenci Görüşleri	172
Şekil 36:	İşlenebilecek Derslere Yönelik Öğrenci Görüşleri.....	172
Şekil 37:	Sınıf Ortamının Uygunluğuna Yönelik Öğretmen Görüşleri	175
Şekil 38:	Ünitenin Metoda Uygunluğuna Yönelik Öğretmen Görüşleri	176
Şekil 39:	Değer Öğretimi Açısından Sahne Sanatlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri	178
Şekil 40:	Uygulanan Etkinliklerin Öğrenci Davranışları Üzerindeki Olumlu Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri	180
Şekil 41:	Uygulanan Etkinliklerin Öğrenci Başarı Durumu Üzerindeki Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri	182
Şekil 42:	Öne Çıkan Mesaj Ve Etkinliklerin Değerlendirilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri	185

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Eğitimin temel amacı bireyleri içinde yaşamış oldukları kurumlarla uyumlu hale getirmektir. Schleiermacher'ın, eğitimi; yaşlı nesillerin çeşitli yollarla genç nesillere aktarmış oldukları ahlaklı olma fikri olarak tanımladığı bilinmektedir. Günümüzde sosyal değişimin hızlanmasına bağlı olarak sosyal kurumlar zayıflamıştır. Hızlı nüfus artışı, tarım toplumundan sanayi toplumlarına doğru geçişlerin yaşanması, metropol ve büyük şehir yaşantılarına bağlı olarak farklı kültürlere mensup olan insanların bir arada yaşama zorunluluğu, sosyal hareketlilik ve teknolojinin ilerlemesiyle beraber kitle iletişim araçlarındaki gelişim, yaşanan bu zayıflığın gerekçeleri olarak gösterilebilir. Özellikle dini ve ahlaki değerlerde yaşanan çöküş, erdemli insan davranışlarında büyük bir motivasyon kaybına yol açmıştır. Toplum ihtiyaçlarından ziyade bireysel ihtiyaçlar ön plana çıkmıştır. Var olan geleneksel kurumlar faydasız görülerek bunların yerine yeni sosyal kurumlar oluşturulması amaçlanmıştır. Fakat bunlar da birbirinden kopuk ve amaçsız bir şekilde çalıştıkları için, sosyal kurumların işlevini kaybettiği böyle bir ortamda eğitime çok büyük bir sorumluluk düşmektedir (Ergün, 2009, 43). Durum böyle olunca toplum kendine ait insan tipini kendine özgü bir eğitim süreci içerisinde oluşturmak istediği için, bu işi tesadüflere bırakarak, kültürlenmenin gelişigüzel olmasına mücadele etmek istememektedir (Fidan, Tarihsiz, s.7).

Ülkemizde 2000'li yılların başlarından itibaren yapılandırmacı eğitim yaklaşımı anlayışına dayalı olarak hazırlanmış olan öğretim programları, öğrenciyi sürecin merkezine yerleştirerek bilgiyi araştıran, sorgulayan, edindiği deneyimlerle bilgiyi yeniden üreten bir öğrenci profili oluşturabilmeyi programın temel amacı olarak ilke edinmiştir. Öğrencinin hazır bilgiyi tüketme alışkanlığından kopup öğretmen rehberliğinde yeni bilgiler edinebilme macerasına atılma gayreti, eğitimin baş mimarlarından biri olan öğretmenleri bu süreçte yeni yöntem ve teknikler kullanabilme, geliştirebilme veya bunları deneme gerekliliği sürecine entegre olma zorunluluğuyla

karşı karşıya getirmiştir. Bu amaç doğrultusunda öğrencileri derste aktif kılacak pek çok strateji, yöntem, teknik geliştirilmiş ve bu yöntem teknikler sayesinde öğrencilere sunulan bilgilerin kalıcı olması sağlanarak, bu bilgilerin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi amaçlanmıştır. İşte bu anlayışa uygun olduğu düşünülen öğretim yollarından biri de sahne sanatlarıdır.

Sosyal bilgiler dersi genel olarak bilgi aktarımına dayanan bir ders olduğu için çoğu zaman öğrencilerin dersten çabuk sıkılmalarına neden olabilmektedir. Bu yüzden bu dersin yeni ve sıra dışı yol ve yöntemlerle sunulması öğrencinin derse karşı olan ilgisini tekrar arttırabilir. 6.sınıf sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan “Ülkemizin Kaynakları” ünite kazanımlarının daha iyi bir şekilde somutlaştırılarak öğrenciye aktarılmasının amaçlandığı bu araştırmada ünitenin kavratılmasında kullanılan sahne sanatları destekli öğretim programının öğrencilerin akademik başarısına, kalıcı öğrenmelerine ve derse karşı olan tutumlarını belirlemek ve yapılacak olan uygulamalar sonunda öğretmen ve öğrencilerin konu hakkındaki görüşlerini tespit etmek bu araştırmanın problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı sosyal bilgiler dersinde sahne sanatları yoluyla yapılan öğretimin, öğrencilerin başarı tutum ve bilgilerinin kalıcılığına olan etkisini tespit etmek ve bununla birlikte yapılan uygulamalara dönük olarak öğretmen ve öğrenci görüşlerini belirlemektir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Sosyal bilgiler dersinin en temel amacı bilinçli ve duyarlı vatandaşlar yetiştirmektir. Bu anlayışa sahip bireylerin yetişebilmesi ise ancak kendi yaşadığı toplumun değerlerine bağlı kalan ve bu doğrultuda kendine bir yaşam dizayn eden yine mesleğini bu doğrultuda icra eden sosyal bilgiler öğretmenlerinin varlığıyla mümkündür. Sosyal bilgiler dersi içerik olarak yaşamın özünü oluşturan bir ders olmakla birlikte bireye, sürekli etkileşim içinde olduğu fakat farkına varmadığı bir takım durumlara karşı sorumluluk kazandırır. Ancak bu dersin öğrencilere öğretilmesi çok kolay bir iş değildir. Özellikle teknolojinin baş döndürücü bir hızla ilerlediği günümüz dünyasında, öğrenciyi alışlagelmiş yöntem ve tekniklerle derse entegre etmek, hedeflenen değer ve kazanımları kazandırmak bazen zor olabilmektedir. Her ne kadar teknolojinin uygulamaları sınıf içerisine kadar girmiş olsa bile bazen bu durum da yeterli olmamaktadır ve öğrencinin ilgisini çekmemektedir. Çünkü mevcut durum itibariyle cep telefonundan tablete kadar yaşamın birçok alanında aktif bir şekilde kullandığımız bu teknolojik cihazlar bile belli bir süre sonra öğrenci için cazibesini kaybedebilmektedir. Bu durum aynı zamanda bireyi sosyal yönden yalnızlığa da itebilir. Bu nedenle değerlerine bağlı, topluma karşı duyarlı ve toplumla kaynaşmayı benimseyen bireylerin yetişmesini sağlamak için sosyal bilgiler derslerini zaman zaman sıra dışı yollarla yeniden cazip hale getirebiliriz. Sahne sanatları yoluyla yapılacak olan etkinlikler yukarıda bahsedilen amaçların gerçekleştirilmesini kolaylaştırabilir. Tüm bunlardan hareket edecek olursak öğrencinin derse karşı ilgisini arttıran, derste dikkatini toplamasını sağlayan, derslerin eğlenceli geçmesini ve bilgilerin kalıcı olmasını sağlayabileceği düşünülen sahne sanatları yoluyla bunu yapmak mümkün olabilir. Dolayısıyla sahne sanatları yoluyla yapılacak öğretim bu sorunun giderilmesinde büyük önem taşıyabilir.

Eğitim fakültelerinde okutulan drama derslerinde sergilenen bir takım etkinlikleri dikkate almazsak sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretimi henüz düşünülmüş ve hayata geçirilmiş bir yaklaşım değildir. Bununla birlikte mevcut durum itibariyle konu ile ilgili yapılmış herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bilgiyi üretme, kullanma, eleştirme ve değerlendirme kavramlarının ön plana çıktığı günümüzde bu niteliklerin ancak bireylerin çok yönlü yetişmesiyle mümkün olacağı da inkar

edilemeyen bir gerçektir. Bu açıdan yapılan bu çalışmanın hem bu çok yönlülüğe hem sosyal bilgiler alanına hem de bundan sonra diğer branşlarda çalışma yapacak olan araştırmacılara büyük katkı sunacağı düşünülmektedir (Kara, Baş, 2016, s.438). Ayrıca bu çalışma sosyal bilgiler dersinde sahne sanatları yoluyla yapılan etkinliklerin, derslerin verimliliğini tespit etmek açısından hem farklılık hem de büyük bir önem arz etmektedir. Yine yapılan bu çalışma ile unutulmaya yüz tutmuş bazı oyunlarımız ve kültürel değerlerimiz, öğrencilere aktarılarak, kültürel açıdan yeni bir canlanmanın sağlanması noktasında, bu araştırmanın katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.3.1. Problem Cümlesi

Sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretiminin gerçekleştirildiği deney grupları ile mevcut öğretim programına dayalı etkinliklerin yürütüldüğü kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin akademik başarı (*Ön Test-Son Test-Kalıcı Test*) puan ortalamalarındaki **değişimler** arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık var mıdır?

Alt Problemler

Araştırmanın alt problemleri, başarı testi ve tutum ölçeği için ayrı ayrı verilmiştir.

Başarı Testine İlişkin Alt Problemler

1. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin ön test akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık var mıdır?
2. Deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık var mıdır?
3. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test ve son test akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
4. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin son test akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
5. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin kalıcı test akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
6. Öğrencilerin akademik başarı durumları (Ön - Son - Kalıcı Test) “**Cinsiyet**” değişkenine göre istatistiksel açıdan değişmekte midir?

7. Öğrencilerin akademik başarı durumları (Ön – Son – Kalıcı Test) “Okul” değişkenine göre istatistiksel açıdan değişmekte midir?

Tutum Ölçeğine İlişkin Alt Problemler

1. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin (Ön-Son-Kalıcı Tutum) “**Öğrenme İsteği**” boyutu tutum puanlarındaki değişimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
2. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin (Ön-Son-Kalıcı Tutum) “**Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma**” boyutu tutum puanlarındaki değişimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
3. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin (Ön-Son-Kalıcı Tutum) “**Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar**” boyutu tutum puanlarındaki değişimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
4. Deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin (Ön- Son-Kalıcı Tutum) “**Sosyal Bilgiler Sevgisi**” boyutu tutum puanlarındaki değişimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?
5. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum puanları (Ön - Son – Kalıcı Tutum) “**Cinsiyet**” değişkenine göre istatistiksel açıdan değişmekte midir?
6. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum puanları (Ön - Son – Kalıcı Tutum) “**Okul**” değişkenine göre istatistiksel açıdan değişmekte midir?

1.3.2. Nitel Boyuta İlişkin Amaçlar

Araştırmanın nitel boyutunu, öğrenci ve öğretmen görüşmeleri, belirlemektir. Bu yüzden nitel boyutun temel amacı sahne sanatları yoluyla işlenen sosyal bilgiler ders uygulamalarına yönelik algıları ortaya koymaktır. Bu bağlamda, uygulamalara dönük alt amaçlar öğretmen ve öğrenciler için ayrı ayrı verilmiştir.

Öğrenci Görüşlerine İlişkin Alt Amaçlar

1. Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin farklı bir yolla anlatılmasına ilişkin öğrencilerin görüşleri nelerdir?
2. Öğrencilerin sahne sanatlarına yönelik algıları nelerdir?
3. Sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler derslerinin işlenmesine bağlı olarak öğrencilerin derse ilişkin bakış açılarında bir değişiklik var mıdır?
4. Sahne sanatları yoluyla işlenen dersler içerisinde öğrencilerin en çok dikkatini çeken mesaj ya da mesajlar nelerdir?
5. Sahne sanatları yoluyla sergilenen oyunlar içerisinde en beğenilen oyun ya da oyunlar ile karakter ya da karakterler hangileridir?
6. Sahne sanatları yoluyla işlenen dersler esnasında herhangi bir olumsuz durum yaşanmış mıdır? Şayet yaşandıysa bunlar nelerdir?
7. Öğrencilerin bakış açısı yönünden, sahne sanatları yoluyla işlenen derslerde herhangi bir eksiklik ya da fazlalık var mıdır? Varsa bunlar nelerdir?
8. Sahne sanatları yoluyla işlenen derslerin, bilgilerin kalıcılığı noktasında nasıl bir etkisi olmuştur?
9. Sahne sanatları yoluyla işlenen derslerde, anlatılan konular ya da verilmek istenen mesajlar öğrencilerin davranışları üzerinde herhangi bir değişikliğe yol açmış mıdır?
10. Sahne sanatları yoluyla yapılacak olan öğretim, hangi derslerde kullanılmalı ya da kullanılmamalıdır? Neden?

Öğretmen Görüşlerine İlişkin Alt Amaçlar

1. Sahne sanatları yoluyla yapılmış olan etkinliklere ilişkin sınıf ortamının uygun olup olmadığına dair öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
2. Ortaokul 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin sahne sanatları yoluyla işlenmesine ilişkin öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
3. Değer öğretimi açısından sahne sanatlarının üstlenmiş olduğu misyona ilişkin öğretmenlerin düşünceleri nelerdir?
4. Sahne sanatları yoluyla işlenen ünitenin öğrenci davranışları üzerinde oluşturmuş olduğu olumlu etki açısından öğretmenlerin algıları nelerdir?

5. Sahne sanatları yoluyla işlenen ünitenin, öğrencilerin başarı durumu üzerinde yapmış olduğu etki açısından öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
6. Sahne sanatları yoluyla işlenen ünitenin, öğretmenlerin kendi davranışları üzerinde oluşturmuş etki ya da farkındalık açısından öğretmenlerin görüşleri nelerdir?
7. Sahne sanatları uygulamalarına yönelik öğretmenlerin görüş ve önerileri nelerdir?

1.4. Araştırmanın Sayıtları

1. Araştırmada kullanılan ölçme araçlarının (Başarı Testi, Tutum Ölçeği, Görüşme Soruları) veri toplamada, amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.
2. Deney ve Kontrol gruplarında sonuca etki edebilecek kontrol altına alınamayan değişkenlerin anlamlı düzeyde olmadığı varsayılmıştır.
3. Çalışmada kullanılan ölçme araçlarına öğrencilerin bilinçli bir şekilde cevap verdikleri ve görüşme sorularına öğretmen ve öğrencilerin gerçek düşüncelerini yansıtacak cevaplar verdikleri varsayılmıştır.
4. Deney ve kontrol gruplarında dersi işleyen öğretmenlerin amaçlanan etkinliklere uygun hareket ettikleri varsayılmıştır.
5. Araştırmaya katılan öğrencilerin, sosyal bilgiler derslerini istekli bir şekilde takip ettikleri varsayılmıştır.
6. Hazırlanan oyun metnlerinin kapsam geçerliliği ile ilgili uzman görüşlerinin yeterli olduğu varsayılmıştır.
7. Ölçme araçları yoluyla elde edilen bulguların gerçeği yansıttığı varsayılmıştır.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma

1. 2015-2016 eğitim öğretim bahar yarıyılında Elazığ merkez sınırları içerisinde beş farklı eğitim bölgesinde yer alan Hilalkent, Mustafa Kemal, Elazığ, Arif Nihat Asya ve Mezre ortaokullarının 6.sınıflarında öğrenim gören toplam 250 öğrenci ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın uygulama süresi haftalık üç ders saati olmak üzere toplam sekiz hafta ile sınırlıdır.
3. Araştırma 6. sınıf sosyal bilgiler ders programında yer alan “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin kazanımları ile sınırlıdır.
4. Araştırma sahne sanatları yoluyla yapılan öğretim etkinlikleri (Karagöz-Hacivat, Meddah, Kukla, Köy Oyunu ve Tiyatro) ve mevcut programın öngördüğü öğretim etkinlikleri ile sınırlıdır.
5. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan ölçme araçlarının ölçme gücü ile sınırlıdır.
6. Araştırmacı tarafından geliştirilen başarı testi, sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği ile öğretmen ve öğrencilerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.

1.6.Tanım ve Kısaltmalar

Bu bölümde araştırma kapsamında ön plana çıkan kavramlara yer verilmiştir.

Mevcut Program: MEB ve Talim Terbiye Kurulu tarafından öngörülen ortak program

Deney Grubu: Çalışma boyunca sahne sanatları destekli öğretim etkinliklerinin uygulandığı grup.

Kontrol Grubu: Çalışma boyunca mevcut programa dayalı etkinliklerin yürütüldüğü grup.

ANOVA: Tek yönlü varyans analizi

Aktrn. : Aktaran

S.B: Sosyal Bilgiler

S.S: Sahne Sanatları

K.S: Kolmogorov-Smirnov

Ed.: Editör

vd.: Ve diğerleri

f: Frekans

$\bar{X}$: Aritmetik Ortalama

P: Anlamlılık Düzeyi

Sd: Serbestlik Derecesi

N: Denek Sayısı

İKİNCİ BÖLÜM

2. SOSYAL BİLGİLER KAVRAMI

Sosyal bilgiler, insanları ve onların yaşamlarını kendine konu edinen bir çalışma alanıdır. Sosyal bilgiler, disiplinler arası bir temel üzerine inşa edildiği için net ve belirgin bir tanım yapmak oldukça güçtür. Ancak buna rağmen sosyal bilgiler ile ilgili pek çok tanım yapıldığı bilinmektedir. Erden'e (Tarihsiz, s.8) göre sosyal bilgiler ilköğretim kurumlarında iyi ve sorumlu vatandaşlar yetiştirmek amacıyla sosyal bilimler disiplinlerinden elde edilmiş bilgilere bağlı olarak, öğrencilere toplumsal yaşamla ilgili birtakım bilgi, beceri, tutum ve değerlerin kazandırıldığı bir çalışma alanıdır. Öztürk ve Deveciye göre (2011, s.2) ise sosyal bilgiler, neredeyse her yönden bir değişim sürecine giren dünyada var olan problemleri çözmede bilgi endeksli kararlar alıp bunları çözen aktif vatandaşlar yetiştirebilmek amacıyla sosyal ve beşeri bilimlerden elde etmiş olduğu bilgi ve yöntemleri sentezleyen bir öğretim programı olarak tanımlanabilir. Başka bir tanıma göre ise sosyal bilgiler, var olan durumları toplumsal gerçeklerle ilişkilendirme süreci ve bu süreç sonunda elde edilen bilgiler olarak belirtilmiştir (Sönmez, 1997, s.3). Engle ve Ochoa sosyal bilgileri süreç kavramıyla anlatmaya çalışmışlardır. Engle ve Ochoa'ya (1988, s.13) göre sosyal bilgiler, demokratik vatandaşlık için sosyalizasyon süreci olarak tanımlanmıştır.

Yapılan tüm tanımlardan sonra, içerik ve amaç boyutunu demokratik vatandaşlık eğitimiyle birleştirerek detaylı bir tanım yapmak gerekirse, sosyal bilgiler, insan ve toplumsal yaşama dair tüm bilimlerin içerik ve yöntemlerinden faydalanarak, bireyin sosyal ve fiziksel çevresiyle iletişimini, etkileşimini süreç boyutu içerisinde disiplinler arası bir yaklaşımla ele alan ve bununla birlikte küreselleşen günümüz dünyasında yaşama dair temel demokratik bazı değerlerle donatılmış düşünen, eleştirebilen beceri sahibi bireyler yetiştirebilmeyi kendine amaç edinen bir çalışma alanı olarak tanımlanabilir (Doğanay, 2005, s.19).

Ülkemizde sosyal bilgiler ile ilgili en kapsamlı tanım MEB tarafından yapılmıştır. MEB'in (2005) tanımına göre "Sosyal bilgiler; bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi,

sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimleri ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan; öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren; insanın sosyal ve fizikî çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği; toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir.”

2.1. Sosyal Bilgiler Öğretiminin Tarihsel Gelişimi

2.1.1. Dünyada Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi

Dünyada sosyal bilgiler eğitiminin tam olarak nerede ve ne zaman başladığına ilişkin kesin bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak insanoğlunun yaratıldığı andan itibaren hem sosyal bilimler hem de fen bilimleri eğitiminin başladığı ifade edilebilir. Çünkü doğal ve toplumsal bir ortamda doğup büyüyen birey aynı şekilde aynı ortamda yaşlanır ve ölür. Bu süreç bireylere; yeme, içme, barınma, korunma, giyinme, cinsellik vb. etkinliklerle ilgili birtakım bilgi, beceri, ve duygular kazandırarak, yaşama tutunmasını sağlar. Şayet bunlar sağlanamazsa, kişi yaşamını sürdüremez. Tüm bu faaliyetler doğada ve bir toplum içerisinde gerçekleşmektedir. İnsan yaşamak için hem doğanın hem de toplumun bazı kural ve ilkelerini öğrenmek zorundadır. Hal böyle olunca fen ve sosyal bilimler eğitiminin insanoğlunun yaşamı kadar eski olduğu söylenebilir (Sönmez, 1997, s.7).

En eski ve ilk yerleşik toplumlardan biri olan Sümerlerde, matematik, geometri, astronomi gibi fen bilimleri eğitimi alanında bazı derslerin okutulduğu ancak sosyal bilimler eğitimi ile ilgili herhangi bir derse rastlanmadığı bilinmektedir. Yine eski Mısır ile Perslerde de sosyal bilimlerle ilgili herhangi bir dersin okutulduğuna veya programda yer verildiğine dair bir bilgiyle karşılaşılmamıştır. Fakat bu toplumlarda da toplumsal yaşama dair bazı bilgi ve becerilerin bireylere okutulduğu söylenebilir. Ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri tarihte ilk kez İsrail devleti tarafından çocuklarına bir ders olarak okutulmuştur. Bununla birlikte Eskiçağda Çin, İsrail ve Roma devletlerinde okutulan tarih dersinin, Roma devletinde okutulan Coğrafya ve Hukuk derslerinin İsrail de okutulan Yurttaşlık derslerinin sosyal bilimlerle ilişkilendirilmesi mümkündür (Sönmez, 1997, s.8). Özellikle köklü bir medeniyete sahip olan Çin’de “Sima Qian” ve “Du-Yu” isimli tarih derslerinin önemi bilinmektedir (Bilgili, 2006, s.26). Ortaçağda ise

toplumda baskın hale gelen din faktörü tüm alanlarda olduğu gibi eğitimde de etkisini göstermiş hem sosyal bilimlerle hem de fen bilimleri ile ilgili derslerde içerik dini konularla zenginleştirilerek topluma sunulmuştur. Daha sonra Tarih, Coğrafya ve Hukuk gibi sosyal bilimlerle alakalı olan bu derslerde Yeni ve Yakınçağlarda herhangi bir isim değişikliğine gidilmemiştir; ancak içerik yönünden dinin etkisinden kurtarılması amaçlanmıştır (Sönmez, 1997, s.8).

Tarihte ortaokullarda ilk kez sosyal bilgiler adı altında bir dersin okutulması Fransız aydın ve düşünür Condorcet tarafından (1743-1794) önerilmiştir (Aytaç, 1972, s.212).

Sosyal bilgiler eğitimi bir ders olarak eğitim kurumlarına XX yy. başlarında ABD’de sosyal yaşantıların karmaşıklaşması ve bununla birlikte toplumsal (Sosyal – Kültürel – Ekonomi vb.) alanlarda yaşanan büyük değişim, dönüşüm ve çatışmaların artmasıyla beraber girmiştir (Erden, Tarihsiz; Öztürk, Keskin, Otluoğlu, 2012; Kılıçoğlu, 2009). Amaç bu büyük değişim ve dönüşüm sonucunda meydana gelen sorunlara çözüm aramaktır (Akdağ, 2014; Barth, 1991).

ABD’de endüstri devrimi gerçekleştirilmeden önce halkın büyük çoğunluğu kırsal bölgelerde yaşıyordu. Ancak endüstri devrimi ve teknolojik gelişmelerle birlikte yaşanan bazı olaylar ABD halkını bir kent toplumuna dönüştürdü. Böylece kırsal bölgelerde yaşamaya alışmış olan insanlar kendilerini bir anda, yan yana dizilmiş çok katlı apartmanların yer aldığı bir ortamda buldular. Böyle bir ortamda yaşamak zorunda kalan insanlar, kırsaldaki kendine özgü, bağımsız bir yaşam tarzının aksine işbirliği esasına dayanan karşılıklı ilişkilerin yer aldığı şehir yaşamına zamanla uyum sağladılar. Kent yaşamı bu insanlara kaliteli su, yol, elektrik gibi birtakım imkânlar sunmuş olsa da buna karşın geçmiş yaşantılarında alışkın olmadıkları bazı sorunlarla bu insanları karşı karşıya getirdi. Bu sorunların en önemlisi şüphesiz dini ve etnik açıdan kendilerinden farklı olan insanlarla bir arada yaşayabilmek ve bunun üstesinden gelebilmektir. Bu yüzden yeni ABD toplumuna, başka kültürlerden olan bireylerle bir arada yaşayabilme ve birlikte ortak kararlar alabilme ile ilgili bazı tutum ve değerlerin kazandırılması gerekiyordu. Bu durum Amerika’daki eğitim yöneticilerini vatandaşlık eğitimi alanında yeni bir program geliştirme ve eğitim alanında reform yapılması zorunluluğuyla karşı karşıya getirmiştir (Aktrn. Öztürk, Keskin, Otluoğlu, 2012, s.8).

1916 yılında sosyal bilgiler kavramı The National Education Association Commission tarafından resmen kabul edildi (Öztürk, Keskin, Otluoğlu, 2012, s.8). Daha sonra Amerikada 1930’lu ve 1940’lı yıllarda “İlerlemecilik” akımının etkisiyle yeniden kurmacılık ve çocuk merkezli eğitim yaklaşımını benimseyen eğitimciler sosyal bilgiler programının geliştirilmesine yönelik ciddi katkılar sağladılar (Erden, tarihsiz, s.8). Özellikle 1929 da ABD’de yaşanan büyük kriz, sosyal bilgiler içeriğinin ekonomi konularından etkilenmesine yol açtı. II. Dünya savaşını takip eden süreç içerisinde ise “Kahramanlık” temasına programda geniş şekilde yer verildiği görüldü (Öztürk, Keskin, Otluoğlu, 2012, s.9).

1940’lı ve 1950’li yıllarda sosyal bilgiler programına bakıldığında çoğunlukla tarih ve coğrafya şeklinde uygulandığı görülmüştür. 1960’lı yılların başlarından 1970’li yılların ortasına kadar uzanan süreç içerisinde sosyal bilgiler dersine yönelik ciddi, ağır eleştiriler yapılmış ve “Yeni Sosyal Bilgiler” adı altında ülkede yeni bir reform hareketi başlatılmıştır. Bu hareketin ortaya çıkmasında Bruner’in “Buluş Yoluyla Öğrenme” kuramının büyük etkisi olmuştur. Bunun neticesinde sosyal bilgiler dersinde tarih ve coğrafya konularının ağırlığı azaltıldı buna karşın, Sosyoloji, Antropoloji, Ekonomi, Siyaset Bilimi ve Sosyal Psikoloji konularına ağırlık verildi. Tümdengelim ve düz anlatım öğretim yönteminin yerini tümevarım ve araştırma yöntemleri aldı. Eleştirebilen, sorgulayan, araştıran, kritik düşünme becerisi edinmiş aktif bireyler yetiştirilmesi amaçlandı. Bu doğrultuda pek çok hazırlık (Materyal geliştirme, Kitap yazma vb.) yapılmasına rağmen ancak bu durum çok uzun sürmedi. 1970’li yılların sonu 1980’li yılların başlarına gelindiğinde mevcut yaklaşım başarısız bulunduğu için tekrar geleneksel yaklaşıma dönmeye başlandı (Erden, tarihsiz, s.6).

1990’lı yılların ikinci yarısına gelindiğinde ise NCSS, sosyal bilgiler öğretimini “Yeni Sosyal Bilgiler” hareketinin hedeflerine yakın bir amaç doğrultusunda yeni bir içerik ve buna bağlı olarak oluşturulacak olan yöntemlerle yapılması yönünde karar aldı. Buna bağlı olarak XX yy. Amerika’ında oluşturulmuş olan sosyal bilgiler programının, yeniden ve sosyal yapılandırmacılık esasına dayalı, disiplinler arası bir temel ile bütünleştirilmiş, problem çözme ve işbirlikli öğrenmeyi amaç edinen bir yapıya sahip olduğu görülmüştür (Öztürk, 2007, s.45).

2.1.2. Türkiye’de Sosyal Bilgiler Öğretiminin Gelişimi

Türk eğitim tarihine genel olarak bakıldığında Cumhuriyetin kurulmasına kadar geçen süre içerisinde gerek eski Türk devletlerinde gerekse Osmanlı devletinde örgün ve yaygın eğitim faaliyetlerinde sosyal bilgiler eğitimi kapsamındaki içerik, hem öğrencilere hem de toplumdaki tüm bireylere kazandırılmak istenmiştir. Farabi, İbn-i Sina, Mevlana gibi büyük düşünürlerin fikirleri incelendiğinde, hayatta insana ufuk açan, yol gösteren; sosyal bilgiler eğitimi kapsayan bir muhtevaya sahip olduğu görülmüştür (Öztürk ve Deveci, 2011, s.13).

Eğitim tarihimiz incelendiğinde, İslamiyet öncesi dönemde toplumsal yaşamla ilgili bazı kuralların gelenek ve göreneklerin inanç sistemiyle birlikte verildiği görülmektedir. İslamiyet’in kabul edilmesinden sonra ise İslam dininin temel esasları dikkate alınarak bireyler yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte gelenek ve göreneklere ait kurallar da öğrencilere kazandırılmıştır. Bu dönemde zamanın önemli eğitim kurumları olan medreselerde tarih, coğrafya, kelam, fıkıh, hadis, tefsir ve ilmihal gibi dersler diğer derslerin yanında okutulmuştur. Sosyal bilimlere ait derslerle ilgili olan bu durum neredeyse Cumhuriyet dönemine kadar aynı şekilde devam etmiştir (Sönmez, 1997, s.8).

Türk tarihine baktığımızda Selçuklular zamanında Nizamiye medreselerinin kuruluşuyla birlikte medreselerde tarih (İslam Tarihi) dersinin okutulduğu bilinmektedir. Osmanlı devletinin Yüksel döneminde Fatih zamanında Sahn-ı Seman ve Süleyman medreselerinde de tarih ve coğrafya derslerinin işlendiği görülmüştür (Bilgili, 2006, s.28).

Sosyal bilgiler kapsamında yer alan tarih ve coğrafya disiplinleri Osmanlı dönemindeki eğitim kurumlarında ayrı dersler olarak ilk kez Tanzimat döneminde oluşturulmaya başlanmıştır. İlk Türk Pedagogu olarak kabul edilen Selim Sabit Efendi’nin bu konuda büyük hizmetleri olmuştur (Öztürk, Keskin, Otluoğlu, 2012, s.10).

Cumhuriyet’in kurulmasıyla birlikte yeni kurulan Türk devletinin ideolojisini geleceğin teminatı olan genç nesillere benimsetmek amacıyla 1926 yılından itibaren hazırlanan tüm programlarda tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine yer verilmiştir.

Zaman zaman yapılan değişikliklerle bu program 1926 yılına kadar devam etmiştir. Örneğin yurt bilgisi dersinin adı Yurttaşlık bilgisine dönüştürülmüştür. Daha sonra Atatürk'ün direktifleri doğrultusunda Afet İnan tarafından “Vatandaş İçin Medeni Bilgiler (İstanbul, 1931) adında bir kitap yazılmış ve bu kitap 1931 yılından itibaren okutulmaya başlanmıştır (Bilgili, 2006, s.28). İlk kez 1962 yılında yayınlanan İlkokul program taslağında, tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri, disiplinler arası bir yaklaşımla “Toplum ve Ülke İncelemeleri” adı altında birleştirilmiştir. 1968 yılında gerçekleştirilen değişiklikle birlikte ilkokul 4 ve 5. Sınıflarında okutulan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri, konular arasındaki yakın ilişkiler ve çocuğa uygunluk ilkesi dikkate alınarak “Sosyal Bilgiler” adı altında (1968) birleştirildi (Erden, tarihsiz; Bilgili, 2006; Sağlamer, 1980). Bu dersin ortaokulların birinci ve ikinci sınıflarında haftada beş saat; üçüncü sınıflarında ise dört saat okutulması kararlaştırıldı. 1985 yılına gelindiğinde ise sosyal bilgiler dersi kaldırıldı. Yerine Milli Coğrafya ve Milli Tarih dersleri konuldu (Bilgili, 2006, s.29-30).

1994-1997 yılları arasında ülkemizde YÖK-Dünya Bankası tarafından “Milli Eğitimi Geliştirme Projesi” adı altında bir çalışma hazırlanmıştır. Bilhassa 1996 yılında da deneme basımı şeklinde, James L. Barth ve Abdullah Demirtaş tarafından “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi” adında önemli bir kaynak eser oluşturuldu (Akdağ, 2014, s.15). 1997 yılında sekiz yıllık zorunlu ve kesintisiz eğitime geçilmesiyle birlikte Milli Tarih ve Milli Coğrafya dersleri de kaldırıldı. 1998 yılında bu derslerin yerine 4-7 sınıfları kapsayacak yeni bir sosyal bilgiler dersi öğretim programı yürürlüğe kondu (Bilgili, 2006, s.29-30). 2005 yılında ise İlköğretim 4-7 sınıf düzeylerini kapsayan, NCSS'in öğrenme alanları doğrultusunda yapılandırmacı yaklaşıma dayalı yeni sosyal bilgiler programı uygulamaya konulmuştur (Öztürk, Keskin, Otluoğlu, 2012, s.11). Ancak hazırlanan bu program 2004 yılında pilot okullarda 2005 yılından itibaren ise aşamalı olarak uygulanmaya başlanmıştır. Programın ülke genelinde yer alan tüm okullarda tamamen uygulanması ise 2007-2008 eğitim-öğretim yılında gerçekleşmiştir.

2.2. Sosyal Bilgiler Programının Felsefi Temelleri

1968 yılından itibaren ülkemizde uygulamaya konulan ilkököl programları incelendiğinde genel olarak Amerikan ekolünün büyük etkileri olduğu görölmüştür. Özellikle 1924 yılında J. Dewey'in Türkiye'de eğitim sistemi üzerinde birtakım çalışmalar yapması bununla birlikte eğitim programı geliştiren uzmanlardan bazılarının Amerika'da eğitim almış olmaları bu durumun gerekçeleri olarak gösterilebilir. Eğitim programının amaç ve öğretim ilkeleri ile birlikte işlenişine ilişkin yönergeler incelendiğinde programın temelde ilerlemecilik felsefesi üzerine inşa edildiğı ifade edilebilir. Bu felsefi akımın öncülerinden biri olan J. Dewey'e göre eğitim ile demokrasi birbirine paralel gelişir. Bu yüzden okullar, demokratik toplumun küçültölmüş haline benzetilebilir. Öğrenciler demokratik toplum için gerekli olan bazı araç ve becerileri okulda öğrenirler. İlerlemeci akıma göre hem toplumlar hem de gerçekler sürekli bir değişim içerisinde. Bireyin bu değişimlerle birlikte demokratik hayata uyum sağlayabilmesi için problem çözme yollarını öğrenmesi gerekir. Ayrıca okul içerisinde öğrencilere işbirliği içerisinde davranabilme ve kendi öz disiplinini sağlayabilme becerisini kazandıracak etkinlikler düzenlenmelidir. Sonuç olarak 1968 yılından itibaren ülkemizde uygulanmakta olan ilkököl ve buna bağılı olarak sosyal bilgiler programları geniş ölçüde ilerlemecilik akımının temel esasları dikkate alınarak hazırlanmıştır. Fakat uygulamada gerek idarecilerin gerekse öğretmenlerin bu felsefenin temel ilkelerine uygun hareket etmedikleri görölmüştür. Bu durumun gerekçeleri ise öğretmen ve idarecilerin İlerlemecilik eğitim felsefesini tam anlamıyla bilmemelerine ve ya benimseyememelerine bağlanabilir (Erden, Tarihsiz, s.12).

2.3. Sahne Sanatları

Sahne Kavramı

Malzemesi insan olan bu sanat çalışma sahası için Nutku; (2002, s.130) "Sahne, oyuncunun evrenini ortaya çıkaran yönetmenin yaratıcılığını ve hayal gücünü sınırsız anlatım gücüne paralel olarak sağlayabilen veya sergileyebilen oyun alanı" demıştır. Başka bir şekilde tanımlamak gerekirse sahne, yapılan etkinlikleri seyircilerin kolayca görebilmelerini sağlamak maksadıyla yerden belirli bir yükseklikte yapılan özel alandır (Kara ve Baş, 2016, s.442) şeklinde açıklanabilir. Sahne kavramına ilişkin bilgiler

ilerleyen bölümde Tiyatro'nun öğeleri başlığı adı altında detaylı bir şekilde verildiği için, burada sadece tanımının yapılması yeterli görülmüştür.

Şekil 1. Sahne

Sanat Kavramı

Sanat, bir duygu düşünce, tasarı ya da güzellik vb.' nin ifade edilmesinde kullanılan yöntemlerin tamamı ya da bu anlatım neticesinde ortaya çıkan sıra dışı, üstün, yaratıcılık şeklinde tanımlanabilir (**Web 1:** <http://www.tdk.gov.tr>). Başka bir tanıma göre sanat; doğadaki nesnel gerçeklerin, insanla olan estetik ilişkisi, şeklinde ifade edilmiştir (Ersoy, 2002, s.6). Aşkar'a göre (2011, s.2) ise sanat, bireyin toplumdan, içinde yaşadığı kültürden ve doğadan almış olduğu verileri bilinç düzeyi ile bilinçaltında harmanlayıp estetik değerlerle buluşturması biçiminde tanımlanmıştır. Kısaca özetlemek gerekirse, sanat; insanın estetik kaygılar ışığında gerek yetiştiği kültürden gerek doğadan edindiği izlenimler doğrultusunda üretkenliğini, yaratıcılığını ortaya koyup güzeli arama gayreti olarak tanımlanabilir (Kara ve Baş, 2016, s.441).

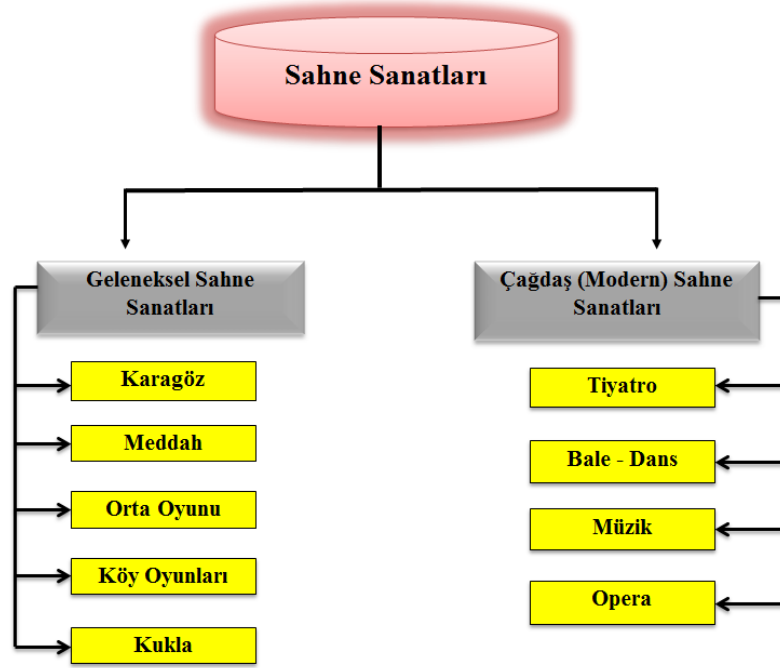
İnsanlık tarihinin ilerlemesinde büyük etkisi olan sanat; bireyin zorunlu ilk üç temel ihtiyaç kategorisinin kapsamında yer alır. Bunlar beslenme, giyinme ve sürekli gelişen ve yükselen kültür düzeyindeki yaşam şeklinde sıralanabilir. İlk iki ihtiyaç, bireyin beden sağlığıyla üçüncüsü ise kafa sağlığıyla ilişkilidir. Bunlardan hiçbiri diğerinden bağımsız ve kopuk değildir. Çünkü beden sağlığı ve kafa sağlığı birbirini tamamlayan ve geliştiren bir bütünü oluştururlar veya ortaya çıkarırlar. Bireyin zihin

sağlığını oluşturan kültür düzeyine en ciddi katkıyı sanat sağlar. Bununla birlikte kültürün enerji kaynağı çeşitli şekillerde oluşan sanattan elde edilir (Nutku, 1976, s.11-12).

Toplumda önemli bir yeri işgal eden sanat, üç perspektifli bir ilişki doğrultusunda dikkate alınmalıdır. Bunlar: “Din, Eğitim ve Eğlence” şeklinde sıralanabilir. Birinci yaklaşıma göre sanat, günümüz modern toplumunda dinin yedek rolünü oynar. Bu durumda müzeler günümüzün katedralleri olarak görülebilir. Böylece sanat, toplumsal birleşme ve sosyal bağlar için temel haline gelir. İkinci yaklaşımda sanat, vatandaşın devam eden eğitiminde yaşamın bir parçası olarak görülür. Kaldı ki bu yaklaşım, uluslararası bakış açısında sanatın demokratikleşmesini amaçlamış toplum politikalarının temelini oluşturur. Üçüncü yaklaşıma göre ise sanat, boş vakitlerin içine konan eğlence aktiviteleridir. Bu yaklaşıma göre sanatın, eylem olarak tüketimi, tüketicinin zevk ve istekleri ile özgür seçimlerine bağlı olarak değişir. Dini yaklaşım, yeni takipçilerin dönüşümüne sebep olurken, eğitimsel yaklaşım normların uygulanmasına önderlik eder. Her iki yaklaşım da kar amacı gütmeyen bir sanat anlayışına sahiptir. Fakat üçüncü yaklaşım sanatı, ekonomik bir sektör gibi algılar. Konu itibarıyla kar amacı güder (Kara ve Baş, 2016, s.442). Yapılan bu araştırma daha çok ikinci yaklaşıma uygundur. Ancak burada sanat, sadece norm, kural ya da bilgilerin aktarıldığı kuru bir aktarma aracı olarak görülmemelidir. Çünkü her şeyden önce sanat bireye eleştirel, yaratıcı, üretici ve sezgisel bir bakış açısı kazandırmayı amaçlar.

Sahne Sanatları

Meddahlık, Ortaoyunu, Bale, Dans, Tiyatro vb. gibi gösteri temeli üzerine dayalı olup belirli ve bilinçli bir topluluk ya da grup önünde sergilenen sanat dallarının genel adı olarak tanımlanabilir. Geleneksel ve Çağdaş sahne sanatları olmak üzere ikiye ayrılır.

Şekil 2: Sahne sanatları (Kara ve Baş, 2016, s.443)

2.3.1. Geleneksel Sahne Sanatları

Geleneksel Türk tiyatrosunun tarihsel gelişimi ve yapılanması incelendiğinde iki başlık altında toplandığı görülmektedir.

1. Sahnede oynanan oyunlar: Meddah, Orta Oyunu ve Kukla
2. Perdede canlandırılan oyunlar: Karagöz (Yalçın, Aytaş, 2002, s.115).

2.3.1.1.Karagöz

“Hayal-i Zıll” adıyla da bilinen “Karagöz” oyunu aslında bir gölge oyunudur. Sınırlı sayıda da olsa günümüzde halen profesyonel olarak icra edilerek yaşatılan geleneksel sanatların belki de en önemlilerinden birisi Karagözdür demek pek de yanlış olmayacaktır. Kendine özgü karakterleri, icra şekli ve çatışma esasına dayalı diyalogları ile son derece ilgi çekici olan bu sanat, Anadolu halkının öz kültürüne dair çok önemli nüanslar taşımasıyla da büyük önem arz ettiği görülmektedir. Karagöz diğer bir adıyla gölge oyunu, köken açısından farklı fikirlerin olduğu bir saha olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda ortaya atılan fikirler şu şekildedir:

Çolakoglu, çalışmasında, Bu oyunun, Hindistan, Orta Asya, Çin ve Japonya'ya uzandığını, ilk ortaya çıkış hikâyesi olarak da Çin'den doğup daha sonra Moğol Türkleri tarafından oynatıldığını ifade etmiştir (Çolakoglu, 2006, s. 544).

Töre ise (2009) gölge oyununun kökeni hakkındaki bilgilerin fikir birliğinden uzak çeşitli ve çelişkili olduğunu söylemektedir. Özellikle tarihi belgelerle ortaya koyduğu gerçekler ile bu sanatın kökeni hakkında söylenenleri ortaya koymuş ve objektif değerlendirme imkânı sunmuştur. Yapılan tespitler bu konuda iki farklı değerlendirme yapılması gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. İlk olarak gölge oyununun köken ve tarihsel sürecinin tespit edilmesi ve ikinci olarak da, Karagöz oyununun köken ve tarihinin ortaya çıkarılmasıdır.

Bir ışık kaynağı ve onun yardımıyla yansıtılmış gölgelerin icrası olarak bilinen bu oyununun tarihçesi hakkında ileri sürülen farklı iki görüş, birbirinin zıttı olacak şekilde karşımıza çıkmaktadır. Bir kısım araştırmacılar gölge oyununun doğudan çıkıp batıya geldiğini, bir kısmı ise batıdan çıkıp doğuya geldiğini iddia etmektedirler (Coşkun, 2010,s. 29). Her iki görüşü savunan araştırmacıların ortaya koyduğu düşüncelerin birçoğu hala izaha ya da somut belgelendirmeye muhtaç durumda gözükmektedir. Dünya kültür mirası açısından önemli olan her olay, kişi, kahraman ya da figürün, toplumlar tarafından sahiplenilmek istenmesi ise doğal bir refleks olarak değerlendirebilir. Her toplumun, dünya üzerinde kıymet gören ve henüz tam manasıyla aidiyet durumu kesinleşmemiş unsurların kendisine ait olduğunu söylemesi, bu konuda kendisini haklı çıkaracak bir takım gerekçelere yoğunlaşması ve bu durumu sonuca ulaştırması, kültür tarihi açısından ve o toplumun ya da ülkenin tarihi açısından daha belirleyici ve prestij sağlayıcı bir durum olmuştur. Bu nedenle dünya üzerinde hala birçok kültür zenginliği, ülkeler/toplumlar arasında çekişmelere/atışmalara ve kendileriyle ilgili bağ kurma mücadelesi ile gündeme gelmektedir.

Karagöz oyununun kökeni ve tarihçesi ise yine farklı coğrafyalardan beslenen bilgi ve belgelerle Anadolu ve civarı bölgelerde sıkça gündeme gelerek araştırılmakta ve eldeki verilerden çeşitli çıkarımlar yapılmaktadır. Mevcut araştırmalar gölge oyunu içinde Karagöz ya da Karagöz Hacivat adıyla anılan bu oyunun Anadolu coğrafyasında yaşamış olan iki ana karakterden kurgulanarak planlandığını göstermektedir.

Şekil 3. Karagöz

Ancak gölge oyunu perdesinde karşımıza çıkan Karagöz ve arkadaşı Hacivat hakkında, duruş ve kostüm özellikleri açısından da değerlendirmeler yapılarak yine farklı kültürler, bölgeler ile bir aidiyet bağı kurulmaya çalışılan pek çok farklı görüş günümüzde dillendirilmektedir.

Karagöz gölge oyununun Hint, İran gibi bölgelere ait olduğunu iddia edenler vardır. Bunların dışında ilginç bir görüş daha karşımıza çıkmaktadır. Karagöz'ün serbest olan eli ve giyim tarzı ve Hacivat'ın elini çenesinin altında birleştirmiş şekilde durması, karakterlerin yan profillerden veriliyor olması gibi özellikleri göz önüne alınarak, Hitit dönemi Yazılıkaya ve İvriz duvar kabartmalarındaki figürlerine benzetilmesi ve oyunun da Hitit döneminden kalma olduğu ileri sürülmektedir. Bu görüş ışığında, kabartmalara bakıldığında figürler çok benzemekle beraber, bu durumu, o döneme tarihlemek için bunların tek başına yeterli olmayacağı da karşıt görüş olarak ifade edilmektedir (Coşkun, 2010, s.32).

Oyunun adı olarak da anılan, Karagöz isminin nereden geldiği konusunda da farklı düşünceler ortaya atılmaktadır. Bursa'da yaşamış bir inşaat ustası olabileceği

konusunda yer alan iddiaların yanı sıra, yine Osmanlı tahrir defteri kayıtlarında o dönemlerde Bursa'da Karagöz adında bir mahalle bulunduğu bilinmektedir. Eldeki bir başka veri ise, Osmanlı'da kölelikten azat edilmiş Abdullah oğlu Karagöz adıyla anılan pek çok kişinin olduğu ve oyunun ana karakterinin o azatlı kölelerin yaşam tarzlarından alıntılandığı yönündedir (**Web 2:** <https://www.academia.edu/5413119/Karagöz>).

Tartışmalı hususların dışında Karagöz oyununun, Anadolu coğrafyasında çok bilinen ve anlatılan hikâyeleri açısından da her zaman ilgi gören bir etkinlik olduğu yadsınamaz. Güldürü merkezli olan diyaloglar, Karagöz'ün kaba halk insanını Hacivat'ın ise eğitimli medrese tipini temsil ettiğı bu anlatılarda, Karagöz ve Hacivat arasında geçen hikâyeler, ders alınması gereken mesajları izleyicisine ileterek ve mutlu sonla perdeyi kapatan bir organizasyon olarak karşımıza çıkmaktadır.

Karagöz oyunuyla ilgili pek çok rivayet anlatılmaktadır. Ancak Anadolu'da halk arasında en çok kabul gören ve anlatılan rivayetler şu şekildedir. Osmanlı imparatorluğunun kuruluş dönemi sultanlarında Orhan Gazi, kendi adına Bursa'da bir cami yaptırmaktadır. Karagöz ve Hacivat adındaki iki amele bu caminin inşaatında çalışmaktadır. Karagöz ve Hacivat kendi aralarında sürekli atışıp durur, bununla birlikte çeşitli muziplikler yapıp, şakalaşıp, dururlarmış. Diğer işçilerde Karagöz ve Hacivat'ın bu muzipliklerini ve şakalaşmalarını izleyip eğlendikleri için bir süre sonra işler aksamaya başlamış ve cami inşaatı ilerlemez olmuş. Durumu öğrenen sultan olayın nedenini araştırınca tüm suçun Karagöz ve Hacivat'tan kaynaklandığını görmüş. Bunun üzerine çok öfkelenen Sultan Orhan, her ikisinin de idam edilmesini emretmiş. İdam cezasının gerçekleştirilmesinden sonra verdiği karardan dolayı Sultan Orhan çok pişman olmuş. Bu durumu fark eden Şeyh Küşteri, Sultanı teselli etmek için Karagöz ve Hacivat'ın tasvirlerini yaparak gölgelerini perdeye yansıtmıştır. Böylece Şeyh Küşteri, bir nebze de olsa hem Padişahı teselli etmiş hem de Anadolu'daki Karagöz oyununun icat edicisi olmuştur. Anlatılan bir diğer rivayet ise şu şekildedir. Yıldırım Beyazıt zamanında Hacivat aktar, Karagöz ise demircilik işi ile uğraşan iki esnaflarmış. Dükkanları karşı karşıya olan bu iki esnaf kendi aralarında sürekli şakalaşırlarmış. Oradan geçen halk çoğu zaman toplanıp onları seyredermiş. Çarşı civarında ise bir cami inşaatı yer almaktaymış. Cami inşaatında çalışan işçilerde Karagöz ve Hacivat arasındaki şakalaşmaları dinlemeye gelince cami inşaatı aksamaya başlamış. Caminin

bir an evvel bitmesini isteyen vezir cami inşaatının neden ilerlemediğini sorunca, suçun Karagöz ve Hacivat'tan kaynaklandığını ve onların işçileri oyaladığını öğrenir. Bu duruma çok kızan vezir her ikisinin de kafalarını kestirir. Bunun üzerine Karagöz ve Hacivat kesilen başlarıyla birlikte Sultan Orhan'ın huzuruna çıkarak veziri Sultana şikâyet ederler (Yalçın, Aytaş, 2002, s.124).

Karagöz'ün İslam dünyasında da önemli bir yeri vardır. Çünkü tasavvuf inancında Karagöz bir ifade tarzıdır. Bu inanca göre kâinatta gördüğümüz hemen her şey mecazdır. Gördüğümüz tüm nesneler kâinatın gerçek yaratıcısı olan Allah'ın bu dünyadaki yansımalarıdır. Geçici olan bu varlıklar, tıpkı Karagöz perdesine yansıyan hayali gölgelere benzer (Yalçın, Aytaş, 2002, s.122-123).

Karagöz oyununda Anadolu insanının günlük yaşamına ait çeşitli olay ve durumlar perdeye yansıtılır. Bu yönüyle kültürel açıdan büyük bir öneme sahiptir. Bu oyun aracılığıyla Anadolu insanının saflığı, kurnazlığı, aptallığı, çıkar düşkünlüğü, ukalılığı, iyi niyeti, hayırseverliği, yardımlaşma ve paylaşma yönü, kahramanlığı, cömertliği, cimriliği vs. perdeye yansıtılarak beğenilen davranışlar takdir edilir; eleştirilmesi gereken durumlar ise tenkit edilir. Sokullu, ise konu ile ilgili olarak; Karagöz oyunlarında kent insanının gelenek ve törelerinin yanı sıra Osmanlı Devleti'nin çöküş dönemine ait izleri görmek de mümkündür, cümlesiyle yukarıda verilen bilgileri pekiştirecek ifadeler kullanmıştır (Sokullu, 1979, s.84).

Karagöz oyununda Karagöz ve Hacivat dışında yer alan yan karakterler de, anlatıların etki gücünü artıran figürler olarak kullanılmaktadır. Klasik olarak Karagöz gölge oyununda karşımıza şu karakterler çıkmaktadır;

- Eksen Kişiler (Karagöz, Hacivat)
- Kadınlar (Zenneler, Kanlı Nigar, Salkım İnci, Karagöz'ün karısı, Hacivat'ın kızı vs.)
- İstanbul ağzı konuşanlar (Çelebi, Tiryaki)
- Anadolu insanını temsil eden kişiler (Laz, Bolulu, Kayserili, Kürt, Kastamonulu)

- Anadolu dışından gelen kişiler (Arnavut, Arap, Acem)
- Müslüman olmayan kişiler (Rum, Ermeni, Yahudi)
- Fiziksel kusuru olan ve ruhsal hasta olan kişiler (Kekeme, Kambur)
- Kabadayılar ve sarhoşlar (Matiz, Tuzsuz Deli Bekir, Sarhoş)
- Eğlendirici kişiler (Köçek, Çengi, Cambaz, Hokkabaz)
- Olağanüstü kişiler ve yaratıklar (Cazular, Cinler, Canan)
- Geçici, ikincil kişiler ve çocuklar (Çeyiz Taşıyıcıları, Satıcılar vs.)

Yukarıda saydığımız gibi pek çok tip Karagöz’de oyunun muhtevasına göre yer almaktadır. Metin bağlamında değerlendirildiğinde, sayılan bütün tiplerin en başından beri kullanılıyor olması pek mümkün görünmekte ve zaman içinde hikâyenin / yeni hikâyenin ihtiyaçlarına göre oyunlara katılarak seyirlik bir hal aldığı düşünülmektedir. Oyunun ana karakterleri olan Karagöz ve Hacivat arasında geçen diyaloglar daha çok, Karagöz’ün yanlış anlamaları, kaba güldürü anlayışı ve Hacivat’ın ona olan vefa merkezli eğitici tarafı üstüne yoğunlaşarak, oyunun sonunda Karagöz’ün ders alması ve yanlışını düzeltmesi üstüne planlanmıştır.

Görüldüğü üzere hem bir tarz olarak gölge oyunu hem de Karagöz adıyla anılan oyunun köken ve tarihçesi üstüne yapılan araştırmalar, henüz tam manasıyla kesinleşmiş değildir. Osmanlı’nın hüküm sürdüğü coğrafyalarda da Karagöz adıyla bir oyunun anıldığı ve birçok benzer yönleriyle sergilendiği bilinmektedir.

Karagöz oyununda; perde, peş tahtası (destgâh), tasvirler, göstermelikler, nâreke, (Kamıştan yapılmış düdük) şem’a (kandil / mum) ve hayal ağacı (Y harfi biçimindeki ahşap Çubuk) gibi aksesuarlar kullanılmaktadır (Coşkun, 2010, s.11).

Geleneksel Türk gölge tiyatrosu adıyla bilinen Karagöz oyunu, dört bölümde icra edilmektedir:

1. Mukaddime (Giriş, Başlangıç)
2. Muhavere (Söyleşi, Karşılıklı Konuşma)
3. Fasil (Oyun)

4. Hâtime (Son, Bitiş/Epilog), (Coşkun, 2010, s.12).

Günümüzde sergilenen Karagöz oyunu, metin açısından daha çok eğitici, içinde ibretlik mesajlar ve mutlaka hayatın içinde önemle dikkat edilmesi gereken durumlar, Karagöz ve Hacivat arasında geçen çatışmalı diyaloglar yoluyla verilmektedir. Oyundaki diğer karakterler de bu hikâyenin içinde üstlerine yüklenmiş mesajlarıyla yer almaktadırlar. Bütün karakterlerin sahneye girişi ve perde üzerindeki konumlanışı Karagöz'ü merkeze alacak şekilde planlanmaktadır.

Bu araştırma kapsamında Karagöz oyunu, 6.sınıf sosyal bilgiler öğretim müfredatına uygun olarak beş farklı konuda, beş farklı oyun şeklinde kaleme alınmıştır. Bunlar: Tarım ve Hayvancılık, Ormancılık, Madencilik, Sularımız ve Sanayi konularıdır. Metin planlaması yapılırken, ilgili konu, Karagöz oyunundaki diyalog kurgusuna uygun şekilde yazılarak, sıradanlaşması önlenmiş ve eğlenceli bir halde sunulmuştur. Hazırlanan oyunlar Milli Eğitim müfredatına uygun bir sıralamayla sergilenmiş olup, öğrencilerin öğrenme etkinlikleri üzerindeki durumu analiz edilmiştir.

2.3.1.2. Meddah

Çok metheden, çok övücü anlamına gelen “Meddah” kelimesi, Geleneksel Türk Tiyatrosu'nun en eski ürünlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Arapça kökenli bir kelimedenden ismini alan meddah, taklit ve tahkiye (Öyküleme) temeli üzerine kurulmuş bir gösteri şekli olmakla birlikte tüm İslam coğrafyasında bilinmektedir. Arap toplumlarında “Kussas”, İran toplumunda “Kıssahan veya Kıssa-gü isimleriyle bilinen meddahlığın temel kaynağını Türklerin eski yaşamındaki Ozan geleneği ve İslamiyet'in zengin kültür hayatı oluşturur. Özellikle Osmanlının kuruluşundan itibaren gittikçe zenginleşerek varlıklarını sürdüren meddahlar, Osmanlının hüküm sürdüğü bölgelerde adeta gezici bir kütüphane işlevi görmüş; ortak kültür ve bilincin oluşmasında ve aktarılmasında büyük katkı sağlamışlardır. Destanlar, çeşitli halk hikâyeleri ile dini hikâyeler meddahlar sayesinde ülkenin en taşra ve ücra köşelerine kadar ulaştırılmıştır. Meddahların taklit esasına dayalı hikaye anlatma tarzları, özellikle okur-yazar olmayan halkın ciddi yoğun ilgisini çekmekle kalmamış

aynı zamanda toplumun genel kültürünü ortak bir zemin üzerine oturtmuştur (Töre, 2009, s.2188).

Meddah, oyun olarak bir sanatçının rol aldığı gerçeği anlatmaya (tahkiye) dayalı bir türdür. Meddah denilen kişi anlattığı olay ve durumlara, kahramanlara göre çeşitli jest ve mimikler sergileyebilir, taklitler yapabilir ya da sesinin tonunu değiştirebilir. Meddahlar büyükşehir yaşamından, masal ve halk hikâyelerine kadar birçok konuda çeşitli hikayeler anlatabilirler (Tülücü, 2005, s. 3).

Dünyanın her yerinde hikâye anlatıcılığı erken dönemlerden beri ilgi gören bir durum olarak görülmektedir. Farklı coğrafyalarda farklı isimlerle anılan bu anlatıcı grubu, diyar diyar gezerek gittiği yerlerde kalır; meydanlarda, kahvehanelerde, toplu ya da toplanılması mümkün mekânlarda halkın karşısına geçer ve yukarıda saydığımız marifetlerini sergilerler. Tek başına sahne ya da sahneleştirilmiş bölümde bulunan sanatçının, karşısındaki topluluğu kontrolü altında tutması ve sanatını o topluluğun reflekslerine uygun bir biçimde doğaçlama yaparak sergilemesi ciddi manada mesai isteyen bir yetenektir.

Tülücü, “Meddahlık” üzerine yapmış olduğu çalışmasında meddahların yaptığı işi şu sözlerle ifade etmiştir: Meddah öyle bir oyuncudur ki, anlattığı bir hikâyeyi her sergileyişinde ya da her canlandırışında farklı buluşlara yönelir. Seyirci-dinleyici ile yakın bir etkileşim ve iletişim kurduğu için, verilen tepkilere göre, anında doğaçlama yaparak her gösteride farklı bir boyuta girer (Tülücü, 2005, s.3). Meddahın dini, duygusal, kahramanlık ve destansı konulara yer vermesinin yanı sıra seyirciyle duygusal bir bağ kurması bakımından diğer türlerden ayrıldığı söylenebilir (Canlı, Altun, 2016, s.418).

Meddah, sahip olması gereken özellikler açısından donanımlı bir oyuncudan farksız becerilere sahip olmak durumundadır. Konuşma ve ses becerileri, şarkı söyleme, nükteli konuşma, sesiyle nesnelerin çıkardığı sesleri, farklı kişilerin konuşma biçimlerini, aksanları ve çeşitli canlıların seslerini taklit etme, birçok hikâyeyi hafızasında tutma, hareketleri ile canlıları, kişileri, eşyaları ve olayları taklit edere canlandırma, yere, duruma, seyirciye, zamana, kendi becerilerine ve kişisel kararlarına göre gösterinin sunumu ve hikâyenin akışında değişiklik yapabilme yani doğaçlama

becerisi, farklı oyunculuk ya da sanatsal ifade biçimlerini bir arada kullanma, seyirci ile birlikte ve ilişki halinde tiyatro zamanı yaratma, eşyaları ve mekânı tiyatral nitelikli dönüşümlerle kullanabilme, güçlü bir gözlem yeteneği, Meddah'ın ilk bakışta sahip olması beklenen ve sahnede ihtiyaç duyduğu becerilerdir (Sekmen, 2010, s. 30).

Hikâye anlatıcılığı ya da bir vakayı hikayeleştirerek anlatma geleneği belki de insanlık tarihinin en eski etkinliklerinden birisidir demek pek de yanlış olmayacaktır. Kanaatimizce, Destan söyleyciliği, ozanlık geleneği, Şaman anlayışına uygun dini ritüellerde konuşan Kam'lar, Meddah'lar, hepsi karşısındaki topluluğun yaşam tarzlarına biçim veren ya da biçim vermiş doktrinleri, kendi işlerine özgü anlayışla anlatan ve öğreten figürlerdir.

Meddah gösterisi, içinde taklit vb. durumları barındırdığı için daha çok güldürü esasına dayalı bir etkinlik olarak düşünülse de, aslında Meddah hikâyelerinde, toplumun o anki hali anlatılmakta ve toplum içindeki çarpıklıklar ya da övgüye layık durumlar dile getirilerek, bir mukayese imkânı halka sunulmaktadır.

Osmanlı seyirlik sanatının temelini Meddah'lık sayıldığı ve özellikle 16. Asırda çoğalan kahvehanelerle birlikte çok sayıda da Meddah'ın olduğu bilinmektedir. Yine Osmanlı döneminde saray bünyesinde yetişmiş Kıssahanlar yani Meddahlar olduğu ve hem sultan ailesine hem de saray efradına gösteriler sunup hikâyeler anlattığı kayıtlarda geçmektedir (Töre, 2009, s. 2188). Meddahlar, gereken ilgiyi toplumda fazlasıyla görmüşlerdir. Eskiden Ehl-i Beyt'i öven insanlar oldukları için, meddahlar aynı zamanda büyük itibar görmüşlerdir. Halka anlatmış oldukları hikâyelerle birlikte üstlendikleri sosyal misyonun görmüş oldukları bu ilgide payı oldukça büyüktür (Yalçın, Aytaş, 2002, s.117).

Meddahların elinde "Makrame" denilen mendilleri, bir baston ya da asa ve oturmak için kullandıkları bir ahşap sandalyeleri bulunur. Gösterisini yaparken ya da hikâyesini anlatırken, bu sandalye, mendil ve baston ona eşlik ederler ve bazen de oyunda büründüğü karakteri desteklerler. Mendil çoğu zaman kadın taklitlerinde kadının başörtüsü olarak iş görmektedir.

Şekil 4. Meddah

Günümüzde halen yaşatılan bir gelenek olmayan Meddah'lık, bir iki gelenek **temsili** olarak bazı sanatçılar tarafından bazen sahnelerde oynanmaktadır. Modern dönemde bu sadece bir göstermelik uygulamadır, Meddah seyirciye değil, seyirci Meddah'a gitmektedir. Ayrıca içinde yaşadığımız dönemde müzelik olduğu düşünülen ve özellikle Ramazan aylarında ön plana çıkan meddah tarzı, aslında Batı dünyasının tek kişilik tiyatro ve oyunlarından daha geniş, zengin ve etkili bir içeriğe sahiptir. Günümüzde bilhassa "Talk Show" ismiyle bilinen oyunların ve çağdaş tiyatro türlerinin temeli meddah hikâyeciliğine dayanır (Töre, 2009, s.2189).

Bu araştırmada saha etkinliği olarak sosyal bilgiler öğretim programında yer alan Güneş Enerjisi konusunu, Meddah hikâyeleri formunda planlayarak öğrencilere sunmaya ve öğrenme etkinlikleri üzerindeki etkisini analiz etmeye çalıştık.

2.3.1.3. Ortaoyunu

Seyircinin ortasında oynanan, tuluata (Doğaçlama) dayanan, müzik, dans, taklit gibi unsurlardan da yararlanan bir geleneksel halk tiyatrosu örneğidir. Canlı oyuncularla oynandığı için, bir gölge oyunu olan Karagöz'den temelde bir farklılığı bulunmasına karşılık, bu iki tür arasında oyun dağırcılığı, güldürme yöntemleri, kişiler ve yapı bakımından önemli benzerlikler bulunmaktadır (Konur, 1995, s. 47).

Dört tarafı seyircilerle çevrili bir alanda oynanıp sergilendiği için bu ismi aldığı düşünülmektedir. Ortaoyununda oyuncular, belli bir metne bağlı kalmadan tamamen yetenekleri ölçüsünde oyununu icra ederler. Modern tiyatronun gelişmediği dönemlerde Türk seyircisinin önemli bir ihtiyacını gidermiştir (Yalçın, Aytaş, 2002, s.130). Ortaoyunu, sahne tekniği yönünden kendine has bir özelliğe sahiptir. Halkın yaşayış ve inançlarını yansıtan Ortaoyununda ele alınan konu, oyun sonunda izleyiciye bir mesaj verilerek bitirilir. Sosyal hayatın ve yapının çeşitli unsurlarını bir bütün olarak ele alan oyun aynı zamanda halk kültürünün farklı unsurlarından da yararlanır. Karagözde daha çok folklorik öğeler işlenirken; Ortaoyununda, bunun aksine daha çok, şehir yaşamı ve kültürü işlenir (Yalçın, Aytaş, 2002, s.134).

Pek çok araştırmacıya göre de Ortaoyunu, Karagöz oyununun sahneye inmiş halidir ve Karagöz ile Hacivat'ın yerini Kavuklu ve Pişekâr almışlardır. Özellikle Kavuklu ve Pişekâr bu oyunda karşımıza çıkan en önemli karakterlerdir. Günümüzde az da olsa Anadolu'nun belli bölgelerinde, saz eşliğinde gerçekleştirilen karşılıklı atışma ve laf yarıştırmaya etkinliklerinin temeli Ortaoyun geleneğine dayanmaktadır (Kara ve Baş, 2016, s.449).

Kökeni açısından diğer türler gibi yine tartışmalı ve karşıt görüşlerin öne atıldığı bir tür olarak karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak hangi dönemde oynandığına dair ya da nereden çıktığına dair net bir tarihleme yapılamasa da, eldeki kaynakların en eskisi, Anna Komnena'nın hatıratında anlattığı ve Selçuklu sarayında oynanan oyundur (Töre, 2009, s. 2204). Tarihi vesikalar incelendiği zaman da, aslında oyunun erken devirlerde de var olduğu ancak Ortaoyunu adını 18.y.y.'de aldığı anlaşılmaktadır. Daha önceleri, kol oyunu olarak anıldığı düşünülmektedir.

Şekil 5. Ortaoyunu

Türk tiyatrosuna nereden katıldığı konusunda da farklı görüşler ortaya atılmakla beraber, hiç biri net olarak belirleyici olamamıştır. II. Mahmud döneminde çok ilgi gördüğü ve ortaoyunu olarak anıldığı tarihi kayıtlarda mevcuttur (Konur, 1995, s.48). Dramatik nitelikteki anlatım biçimi sadece bu coğrafyaya özgü değil başka toplumlarda da başka adlarla seyirci karşısına çıkmış ve tiyatro tarihinin gelişim sürecindeki yerini almıştır. Metin Balay, “Osmanlı Modernleşmesi ve Ortaoyunu” adlı çalışmasında bu süreç için şöyle demiştir; Antik Yunan’da tragedy ve komedyanın, on altıncı yüzyılda Commedia Dell’Arte’nin, on üç ve on dördüncü yüzyıllarda Çin tiyatrosunun, dokuz ve on beşinci yüzyıllar arasında Japon tiyatrosunun, beş ve onuncu yüzyıllar arasında Hint tiyatrosunun ve on ve on birinci yüzyıllarda Taziye’nin oluşumunda da benzer süreçler görülmektedir (Balay, 2010, s. 94).

Ortaoyununda, Pişekâr, Kavuklu, Çelebi, Zenne, Sarhoş, Tuzsuz, Külhanbeyi, Zeybek Efe, Cüce ya da Kambur, Denyo, Anadolu-Rumelili Kişiler, Müslüman Azınlıklar, Yahudi, Ermeni, Yahudi Rum gibi tipler yer almaktadır. Pişekâr, Karagöz oyunundaki Hacivat’a, Kavuklu ise Karagöz’e karşılık gelmektedir. Pişekâr’ın söylediklerini yanlış anlayan Kavuklunun durumu ve bu anlaşmazlıktan doğan güldürü

unsurları, oyunların bel kemiğini oluşturmaktadır. Ortaoyunun Karagöz'den çıktığı ve sahneye uyarlandığı düşünüldüğünde Türk tiyatrosu tarihi açısından daha yerli bir ürün olarak değerlendirilebilir. Ortaoyundaki metin biçimi, diğer sözlü gelenek unsurlarından daha kapsamlı bir toplum eleştirisine yönelmeyi tercih etmiş olarak karşımıza çıkmaktadır.

Birey yerine topluma yönelik göstererek, toplumun aksayan yönlerine dikkat çekerek, ortak bir bağın formülüne yönelik kahramanları içinde barındırmaktadır. Karagöz oyunundaki duruş, duyuş, duygulanış biçimlerinden daha geniş kapsamlı olarak planlanmış sosyal ve psikolojik karakterler bulunur (Töre, 2009, s.2207). Kısacası, “kıssadan hisse” olarak bilinen taşlamalar bu oyunun temel çizgisini oluşturmaktadır (İçyar, 2011, s.12).

Yukarıda verilen tüm bilgiler doğrultusunda Karagöz ve Ortaoyunu arasındaki farklılıklar ise şu şekilde özetlenebilir:

- ✓ Ortaoyunu “Halk Tuluat Tiyatrosu” ismiyle de bilinir.
- ✓ Ortaoyununda oyuncu canlı insanken, Karagöz'de oyuncu gerçek değil, hayalidir.
- ✓ Ortaoyununda oyun, izleyiciler tarafından çevrilen bir alanda oynanırken; Karagöz'de oyun bir perde üzerinde icra edilir.
- ✓ Karagöz oyununun maskaralıklarına karşın, Ortaoyunu ciddi amaç ve hedefleri olan bir oyundur (İçyar, 2011, s.12).

2.3.1.4. Köy Seyirlik Oyunları

Türk tiyatrosunun hem sözlü geleneğe hem de batı tarzı anlayışa uygun icraların verildiği süreçte, belirleyici ve özgün çizgilerin oluşmasını sağlayan, bir anlamda Türk Tiyatrosunun beslendiği ana kaynaklardan birisi olarak ifade edebileceğimiz bir tür olarak “Köy Seyirlik Oyunları” karşımıza çıkmaktadır.

Dramatik yapısı bakımından, yerel kültürden beslenerek zaman içinde oluşan ve zamana göre de güncellenen ya da aktarıldığı şekilde hala bazı yerlerde yaşatılan bu tür, ortaya çıktığı bölgenin kültürel kodlarına uygun bir kurgu içinde, köylerde oynanan oyunlardır. Bu tür oyunların oynanması için, düğün, sünnet gibi eğlencelerin yanı sıra, soğuk kış gecelerinde, belli ya da belirlenmiş evlerde toplanılarak, çeşitli ikramlar eşliğinde oynandığı da bilinmektedir. Günümüzde insanlar arası iletişimin, elektronik cihazlar üzerinden sürdüğü düşünüldüğü zaman, eskiden köylerde bile ne denli sosyal bir yaşam ve güçlü bir iletişim tarzı olduğu tahmin edilebilir.

Şekil 7. Köy Seyirlik Oyunları

Türk toplum hayatının yaşam tarzının rahatlıkla gözlemlendiği bu türde, gelenek ve göreneğe dair, hem bireylerin hem de toplumun günlük olarak yaşadığı sosyal olguların tamamı görülmektedir. Kan davası, kız kaçırma, doğa insan ilişkisi, hayvan

taklitleri, cesaret ve dirence yönelik konular işlenerek, bir anlamda toplumun hafızası ile hatırası arasındaki bağ kuvvetlendirilmektedir (Töre, 2009, s.2187). Seyirlik köy oyunlarının ritüel kaynaklı olanları olduğu gibi, mizaha dayalı olanları da vardır. Yukarıda bahsettiğimiz konular her iki şekilde de planlanarak, çift taraflı etki yaratılmaya çalışılmış demek pek de yanlış olmayacaktır (Duymaz ve Şahin, 2010, s.172). Milattan önce çok erken devirlere dayanan köklü bir kültürün beşiği olan Anadolu coğrafyasının en önemli kültür evrelerinden birikerek günümüze gelen, sözlü gelenek unsurları arasında en önemlilerinden birisi olan köy seyirlik oyunlarının, ilk ve son halleri arasında değişiklikler olmasına rağmen, hiç şüphesiz ilk hallerine ait detayları görmek de mümkündür (Özhan, 1997, s.292).

Köy seyirlik oyunlarının isminden yola çıkarak, oynanan oyun ile oynana köy arasındaki bağ göz ardı edilmemelidir. Her oyun yaratıldığı bağlamın özellikleriyle oyun haline gelmiştir. Köyün seyircisi yani eserin yaratıcısı olan unsur, o köylünün kültürel birikiminin aynası niteliğindedir ve halk bilimi açısından en önemli kaynaklardan birisidir. Başka bir yerde başka bir seyirciye sergilenmesi oyunu pek çok açıdan değişime uğratacaktır (Karadağ, 1978, s.4). Bu açıdan değerlendirildiğinde, her bölgede o bölgeye özgü köy oyunları bulunmaktadır ve araştırma yaparken de bölge adları ile anılarak anlatılmaktadır.

2.3.1.5. Kukla

Kukla tek bir sanatçının çeşitli malzemelerden yapılmış bebeklerle yaptığı tek kişilik gösteridir. Sanatçı bütün karakterlerin özelliklerini kendisi tek başına üstlenmektedir.

Enver Töre, Türk Tiyatrosu'nun Kaynakları” adlı, bize bilgi ve belgeler sunduğu çalışmasında “Kukla” sanatıyla ilgili şu ifadeleri kullanmıştır; Orta Asya kaynaklı gösteri sanatlarından biri olan Kuklacılık, eski Türk yaşamında Kolkorçak ve Çadır-Hayal isimleriyle bilinirmiş. Bu gösteri sanatı, Anadolu’ya Selçuklular zamanında gelmiştir. 14.yy. da Sultan Veled divanında bu oyuna ilişkin bilgiler bulunmaktadır. 16. yüzyılda “Kukla” kelimesi Edirneli Nizami tarafından açıkça kullanılmıştır. Evliya Çelebi’de de “Kuklabaz” ifadesi geçer. Osmanlı döneminde, gerçekleştirilen esnaf eğlencelerinde sokaklardan dev kuklaların geçtiği bilinmektedir (Töre, 2009, s.2189).

Selçukluya göre, daha doğru bir ifadeyle neredeyse her devlete göre daha bürokratik bir yapıyı bünyesinde barındıran Osmanlı dönemine ait belgelerde, özellikle minyatürlerde yer alan betimlemelerden, o dönemin bazen eğlence hayatına, bazen günlük yaşamına, bazen de saray hayatına dair izleri görebilmekteyiz. Hakkında çok fazla araştırma yapılmayan Kukla sanatının tarihçesi hakkında tam bir netlik henüz sağlanamamıştır. Bir sanatın 14. yüzyılda icra edilmesi için öncesinde çok daha uzun bir geçmiş birikimi barındırması gerektiği düşünüldüğünde, aslında kuklanın ya da kuklacılığında insanlık tarihinin erken dönemlerinden beri uygulana gelen ve zaman içinde son haline ulaştığını söylemek daha doğru olur kanaatindeyiz. Batı kuklası, iskemle kuklası, el kuklası, ip kuklası gibi isimlerle birden fazla türü olan bu sanatın gelişim süreci içinde ortaya çıktığı ve belki bizlerin hala tespit edemediği türleri de olduğu düşünülebilir.

Şekil 8. Kukla

Kukla sanatında da belli başlı tiplerin bu sanatla anıldığı bilinmektedir. Bunlar; Âşık genç ve sevgilisi, Cadalog (Kızın annesi), Fatma (İbiş'in karısı, hizmetçi kız) Tiran (Kötü kişi) ve diğer tipler: Şeytan, Dalkavuk, Efe, Yahudi, Arap, Laz şeklinde sayılabilir ya da çoğaltılabilir.

Bu araştırmada sosyal bilgiler ğretim programında yer alan “Vergim Bana Dönüyor” adlı konu, “Kukla” diyalog dizisine uygun şekilde kurgulanıp öğrencilere sunulmuş ve öğrenme etkinlikleri üzerindeki etkisi analiz edilmiştir.

2.3.2. Çağdaş (Modern) Sahne Sanatları

2.3.2.1. Tiyatro

1. Dram, komedi, vodvil vb. edebiyat türlerinin oynandığı yer.
2. Bu türleri, izleyiciler önünde sahnede oynayan grup.
3. Oyun yazma sanatı.
4. Sahnelenmek için yazılmış oyunların tümü. (TDK: Büyük Türkçe Sözlük, 2011, s. 3578).

şeklinde dört farklı biçimde, Türk Dil Kurumu tarafından tanımlanan tiyatro, hem özel hem genel anlamlar taşımaktadır.

Oyun, olay, kişiler, sahne, yer ve zaman, seyirci gibi temel unsurların bir araya gelmesi ile gerçekleşen tiyatro, kendi içinde de yine birçok unsuru barındırmaktadır. Nutku, tiyatroyu tüm sanatların birleştirilmiş hali olarak görmektedir (Nutku, 1983, s.3).

Ne var ki; her şey gibi tiyatronun da bir tarihçesi vardır. Kültür tarihi içinde farklı evrelerden geçerek son haline ulaşan, yaşam devam ettikçe de tıpkı yaşamın kendisi gibi gelişimini ve değişimini sürdürecek olan tiyatronun ve Türk tiyatrosunun tarihsel süreç içindeki yerinden bahsetmek kanaatimizce değerlendirme aşamasında bizlere yol gösterici olacaktır.

Şekil 9. Tiyatro

Köken olarak bakıldığında tiyatronun kaynağı ilkel toplumların din adına yaptıkları ritüellere kadar dayanmaktadır. Özellikle din adamlarının dini törenlerde, kendi yaşadıkları toplumun inanışlarına uygun olarak giydikleri kostümler eşliğinde ya da yine toplumca çeşitli nedenlerden dolayı kutsal sayılan hayvanların postlarına bürünerek yaptıkları bu gösteriler, kendi içinde ritmik bir düzene ve görselliğe sahiptir (Web 3: <https://prometeatro.wordpress.com/2013/04/05/dunya-tiyatro-tarihi-ders-notu/>).

Dini ayinlerle başlayan ve zaman içinde görselliğinde inanç eylemlerine eşlik ederek gelişmesi sonrası Antik Yunan'da şenliklerde ve sonrasındaki dönemlerde de Roma'da gördüğümüz uygulamaları ile tiyatro günümüze kadar gelişerek gelmiştir. Bir gösterinin tiyatro olarak değerlendirilmesi için, oyuncu, çatışma unsuru ve oyunun içine katılan bir seyirci kitlesinin varlığından söz etmek gerekir. Zaman içinde bu anlamda unsurları da içine alan bu gösteriler daha planlı bir hale dönüşmüştür.

Kültür tarihi incelendiği zaman, her dönemde kültür merkezlerinin doğal yollarla ya da güç sahipleri tarafından bilinçli olarak el değiştirdiği gözlemlenmektedir. Bir

dönemde sanatçıların merkezi haline gelen merkezler bir sonraki dönemde bu durumunu başka bir bölgedeki ya da kıtadaki şehre/ bölgeye devretmişlerdir. Bu devrim içinde kültürel öğeler de sanatçılar tarafından gittikleri yerlere taşınmış ve yeni diye adlandıracağımız anlayışlar, bakış açıları ortaya çıkmıştır. Bazen bu kompozit biçimler bambaşka ve saf bir anlayışında temelini oluşturmuşlardır.

Türk sanat tarihi de bu devrim ve etkilenmeden uzak değildir. Özellikle Anadolu coğrafyasında yerleşik bir hayat süren ama öncesinde Orta Asya'dan ve göç yolları üstünde de devletler kuran Türk'ler, yerleştikleri bölgelerin kültürlerinden etkilendikleri gibi, o bölgelerin kültür elemanlarını da etkilemişlerdir. Günümüze ulaşmış yazılı ve sözlü kaynaklar, taşınır ve taşınmaz kültür varlıkları bizlere, Türk sanat anlayışının çoğu zaman kendine özgü bir halde icra edildiğini göstermektedir. Özellikle göçebe yaşamdan yerleşik hayata taşınan ve yine birçoğu ritüellerden kaynaklı uygulamalar halen günümüzde sosyal yaşam içinde kullandığımız uygulamalar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Özellikle Orta Asya Türklerinde şaman inancına ait ayinlerin yapıldığı törenlerde Şaman'lar dini ayinlerde kutsal saydıkları elbiseleri giyer ve yine kutsal bir aksesuar olarak eline davul alıp bir gösteri yapardı. (Mömin, 2013, s.87). Dini törenlerde Şaman (Kam) tarafından yapılan bu gösteriler görselliği açısından bir tiyatro ya da sahne sanatlarına özgü bir planlamayı andırmaktaydı.

Her ayini, müzik, dans ve sözcük ve içinde diyalog, monolog, anlatımında girdiği ve toplumların birikimleri ile ortaya çıkmış sembolik ifadelerle süslü bir gösteri olmakla beraber, hokkabazlık ve el çabukluğu maharetine dayalı jest ve mimikleri içinde barındıran solo bir gösteri halindeydi. Seyirci ise bu bütünlüğe erişmiş gösterileri bir oyun izler gibi dramatik yapıya uygun fakat birbirini tekrar etmeyen içyapısı farklı solo gösterileri izlerlerdi (Labecka Koecherowa, 1995, s.78).

TDK. tarafından el çabukluğu ile birtakım şaşırtıcı olaylar yapmayı meslek edinen kimse şeklinde tanımlanan ve Malgorzata Labecka Koecherowa'nın tarifinde ifade edilen Hokkabazlık teriminin, Şaman'ın görevini küçümseyip küçümsemediği ise ayrı bir tartışma konusu olmakla beraber, yapılan gösterinin belli bir görselliği andırması konusunda önemli bir tespit gibi durmaktadır. Batılı anlamda tiyatro

yazılarını ilk olarak 19. yüzyılın ikinci çeyreğinde Ceride-i Havadis'te gördüğümüz Türk tiyatrosunda geleneksel tiyatro anlayışının kaynağını, işte yukarıda bahsedilen ve köklü bir kültürün izleri olarak günümüze yansıyan uygulamalar oluşturmuştur.

Batılı tarzda tiyatro anlayışı karşısında önemsizleştirilen geleneksel tiyatro uygulamaları bu anlamda entelektüel kesim arasında fikir ayrılıklarına neden olmuş, Şinasi'nin "Şair Evlenmesi" oyunu ile geleneksel anlayışın nasıl uygulanması gerektiği gösterilmiş ancak yine de yeni düşünce karşısında pek tutunamamıştır (Töre, 2009, s.2183).

Türk tiyatro tarihi kaynakları açısından incelendiğinde karşımıza çıkacak olan tiyatro türlerine ilerleyen aşamalarda değinilecektir. Öncesinde tiyatronun öğeleri ve türleri hakkında bilgi vermek konu bütünlüğü açısından önem arz etmektedir.

2.3.2.2. Oyun

Tiyatro oyunları sahnede oynanmak üzere yazılmış olan yazınsal ürünlerdir. Oyun içinde olaylar yazarın planlaması dâhilinde oluş şeklinde yazılır. Yani yazarın ağzından anlatılmaz ve sahne üzerindeki oyuncular tarafından canlandırılır ya da başka bir ifadeyle oynanır.

Tiyatro, birçok sanat ve fikir sahasını içerisinde toplayan geniş bir alandır. Şiir ile edebiyatı, felsefe ile tarihi, müzik ve dansı, resim ve estetik ile mimariyi, ses ile jesti, dekor ile ışığı ve kostümü, teknoloji ve elektroniği ve daha ismini sayamadığımız pek çok bilim ve sanatı kendi potasında birleştiren ve bu bileşimden kendi sentezini oluşturan bir sanattır (Ay, 1976, s.19).

Pek çok çalışma sahasını bünyesinde barındıran bu sanat dalının en önemli unsurlarından birisi olan oyun metnini oluştururken yazarın, salt bir hikâyeyi diyalog esasına göre yazması ile sonlandırılacak bir işi olmadığını ve daha etraflıca bir çabanın sonunda eserini ortaya koyması gerektiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda tiyatro sanatının ilk örneklerine antik dönem tiyatrosunda rastlamaktayız. Erken dönemde düzenli bir metinden ziyade Yunan mitolojisinden etkilenecek ya da esinlenerek sahneye koyulmuş seçkinlere hitap eden bir takım gösterimler yapılmaktaydı. Bunun öncesinde Mısır döneminden kalma ölü gömme adetleri de bir görselliğe dayalı yapılmaktaydı ancak,

Mısır döneminde yapılan uygulamaların gerçek manada tiyatro olup olmadığı ise tartışmalı bir konudur.

Tarih boyunca sosyal yaşam içinde insanların kendilerine edindikleri yerin önemine göre çeşitli gösteriler yapılmış, bunlar kimi zaman bir tanrı ya da tanrıça adına şenliklerde, kimi zaman bir seçkinin cenaze töreninde, kimi zaman bir ibadet ayininde, kimi zaman da günlük yaşamın dizayn edilmesi hususunda sahnelenmiştir.

Sosyal hayatın neredeyse her alanına nüfuz eden etkinliklerde karşımıza çıkan tiyatro ya da tiyatroya benzer gösteriler, tiyatronun gerçekleşmesi için gerekli metnin planlaması aşamasının da, diğer bütün paydaş unsurlar gibi dikkat gerektiren bir saha olduğuna işaret etmektedir. Bir sanat ürünü tasarlanırken, meydana geldiği toplumun kültürel kodlarına uygun bir şekilde son haline ulaşmaktadır. Ait olduğu kültürün izlerinden bağımsız olarak bir sanat eseri ortaya koymak ya da koymaya çalışmak karşılığı olmayan bir eylem olarak sanat tarihinin içinde kalmaktadır.

Kompozit bir kültüre sahip olan Anadolu coğrafyasında, salt batılı bir tarzda tiyatro metin planlaması geç dönemlerde karşımıza çıkmaktadır. Anadolu'nun kendine özgü bir takım etkinlikleri Türk tiyatrosunun temel yapıtaşını oluşturmaktadır. Özellikle köylerde oynanan köy oyunları, meddah faaliyetleri, gölge oyunları, ortaoyunu gibi Anadolu'nun özünü yansıtarak ortaya çıkmış sözlü sanat etkinlikleridir. Kendi içinde bir disiplin anlayışı barındıran bu faaliyetler, her zaman seyirlik olarak kıymet görmekle beraber, Anadolu kültürünün yaşamasını, sonraki nesillere aktarılmasını ve toplumun sosyal yaşamının şekillenmesini sağlamıştır.

Öyle ki bu etkinlikler, maddi ve manevi her şeyin tamamını ifade eden kültürün her detayının varlığının bir sözlü perçini olmuştur. Adet, gelenek, töre, inanış, yaşam biçimlerinin yaşamasını ve nesilden nesile aktarılmasını sağlamakla beraber, toplumsal reflekslerin müşterek bir paydada buluşmasına da vesile olmuştur.

2.3.2.3. Kişiler

Oyunda yazar tarafından planlanan olaylar dizisinde yer alan ana ve yan karakterler kişileri oluşturmaktadır. Kişiler ve özellikleri planlanırken oyunun geçtiği zaman, coğrafya, coğrafya içindeki bölge, gibi durumlar belirleyici olmaktadır.

2.3.2.4. Sahne

Tiyatroların en önemli unsurlarından birisi olan sahne, izleyicilerin sahnelenen oyunu rahatça izleyebilmesi için tasarlanmış özel bir alandır. Sahne üzerinde yaratılan sihirli dünya, seyirci ile oyun/oyuncu arasındaki ince çizgi olarak ifade edilebilir. Sahne kelimesinin tiyatrodaki başka bir kullanım alanı da, planlanan metinde geçişleri belirtmesi şeklindedir.

Hayal gücü ile sahne arasındaki güçlü bağ sadece sahne üstündeki icracıları değil aynı zamanda sahnedeki iş ve işçinin muhatabı olan seyirciyi de etkisi ve büyüğü altına alan bir durumdur. Ritmik sanatların çalışma ve iş alanı olan sahnenin, insanların varlıkları konusunda yarattığı farkındalık, bizlere sanatın etkili gücünü gösteren bir kanıt niteliğindedir. Bu durumla ilgili kültür tarihinin içinde sayısız örnek sayılabilir. Gerek erken dönem sahne faaliyetlerinde gerekse günümüze kadar gelişerek ulaşan sanat çalışmalarının neredeyse tamamı icra edildiği toplumun iç ve dış dünyasına dönük bir farkındalık yaratma ve yine bireyin önce kendine sonra da içinde yaşadığı dünyaya elini uzatarak “ben de varım” demesini sağlamıştır.

Dünyanın tamamını sahne olarak kabul etmek fikri, eskiden beri kabul gören bir düşünce demek pek de yanlış olmayacaktır. Bu fikir belki de insanlar arası ilişkilerin şekillenmesi noktasında biz eğitimecilere genel bir yol gösterici birkaç değerlendirme fırsatı sunabilir kanaatindeyiz. Her insan yaşamında farklı rolleri üstlenerek yaşamını sürdürmektedir. Evde baba, dışarda müşteri, bir başka evde evlat, bir başka yerde öğretmen gibi farklı kimliklerin temsilini yaparken planlanmamış bir gösterinin içinde kendini bulmaktadır. Bu bağlamda bakıldığında her insan aslında sahne üstünde icra edilen icrada kendi hayatındaki karmaşasının özetini görerek dersler çıkartarak belki de hayata karşı bir duruş pozisyonu belirlemektedir.

2.3.2.5. Yer ve Zaman

Her tiyatro metni, yazarı tarafından istenilen yerde ve zamanda planlanabilir. Bu planlamada bahsedilen yer ve zaman geçmiş, güncel, gelecek olabileceği gibi gerçek dışı özellikler de taşıyabilir.

2.3.2.6. Seyirci

Sahne sanatlarının olmazsa olmaz unsurlarından birisi de, hiç şüphesiz seyircidir. Tam manasıyla her şeyi ile sahnelenmeye hazır olan bir oyunun, sonuca ulaşması için onu izleyecek bir seyirci grubuna ihtiyaç duymaktadır.

Seyirci ile oyuncu arasındaki etkileşim, sanat eserinin vasıflarını ve çizgilerini belirleyen bir detay olmakla beraber, hiç şüphesiz başarılı planlanmış bir sahne yapısı da, oyuncular ile seyirciler arasındaki sağlıklı kan dolaşımı sağlamaktadır. Sahneye çıkmış bir oyundan, aksesuarlar ya da dekorları çıkarttığımızda oyun sahnelenebilir ama seyirciyi çıkarttığımız zaman oyun sahnelenemez demek pek de yanlış olmayacaktır (Emeksiz, 2007, s.59).

2.3.2.7.Tiyatro Türleri

Trajedi, Komedi, Dram ve Çağdaş Tiyatro başlıkları altında tiyatro türlerini sıralayabiliriz. Çağdaş Tiyatroda kendi içinde, Ekspresyonist (Dışavurumcu) Tiyatro, Sürrealist (Gerçeküstücü) Tiyatro, Egzistansiyalist (Varoluşçu) Tiyatro, Absürt (Saçma) Tiyatro, Epik Tiyatro, Bulvar Tiyatrosu, Grotesk Tiyatro gibi türleri barındırmaktadır. Bu tiyatro türleri dünyada da kabul gören ve sahnelenmesi ile ilgili kuralların zaman içinde oluştuğu türlerdir (Nutku, 1976, 2002).

2.3.2.8.Trajedi

Trajedi ya da Tragedya, Batı dünyasında ilk olarak Yunanistan'da başlamıştır. Özellikle Aristoteles tarafından kaleme alınan Poetika adlı eser tiyatro kuramı üzerine yazılan ilk eser olarak karşımıza çıkmaktadır.

Trajedi türündeki oyunların belli başlı özellikleri bulunmaktadır;

Tragedyalar konularını tarih ve mitolojiden alırlar. Erdem ve ahlakı her şeyin üstünde tutarlar, manzum olarak yazılan tragedyaların karakterleri genellikle kral, kraliçe gibi soylular ve tanrı, tanrıça, yarı tanrı gibi olağanüstü varlıklardır. Üç birlik kuralına uygun kurgulanırlar, acı, ölüm, şiddet gibi olaylar sahne üzerinde seyirciye gösterilmez ancak duyurulurlar, ciddi ve seçkin bir anlatımla beş perde aralıksız oynanırlar.

Tragedyaların konusunu mitoloji ve tarihten alması bu tür oyunların planlanması aşamasında, daha derin bir bakış açısının geliştirme zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Özellikle mitolojik kökenli unsurlar ile onların yansımalarının görüleceği dünyalı / dünyadan karakterler arasında bağlar kurmak ve bu bağın izleyici tarafından anlaşılabilir olması işi, Trajedi yazarlarını tiyatro tarihi boyunca önemli kılmıştır.

2.3.2.9. Komedî

Konusunu günlük hayattan, sosyal olaylardan seçer. Kahramanları sıradan insanlar, eğitim görmemiş ya da sonradan görme kişilerdir. Üslupta kusursuzluk aranmaz, kaba sayılan hatta küfürlü sözlere yer verilir. Çirkin, kaba olaylar seyircinin gözü önünde işlenir.

Komedî türü konularına göre de 3 farklı şekilde kategorize edilebilmektedir; Karakter Komedyası: kişilerin aksayan yanlarını kendine konu edinir. Töre Komedyası: Toplumun aksayan yönlerini konu edinir. Entrika Komedyası: Olayların ilgin ve güldürücü şekillerini konu edinir (Bu tür oyunlara zamanla “Vodvil” adı verilmiştir.).

2.3.2.10. Dram

19. yüzyılda sıkı kurallara bağlı olarak oluşturulan tragedyaların yerini alması düşüncesiyle bir karşı duruş olarak ortaya çıkmış anlatı türüdür.

Konusunu günlük hayattan ya da tarihin herhangi bir devrinden seçebilir. Hem acıklı hem komik olaylar aynı oyunda iç içe bulunur. Kahramanlar hem soylulardan hem sıradan insanlar arasından seçilir. Üç birlik kuralına (Yer, zaman ve Konu birliği) uymak zorunda değildir. Her tür olay seyircinin karşısında gerçekleştirilebilir. Şiir, düzyazı karışık halde bulunur.

2.3.2.11. Çağdaş (Modern) Tiyatro

Modern tiyatroda, klasik tiyatronun bütün kalıpları yıkılmıştır. Modern tiyatro, yaşamı klasik tiyatrodaki gibi anlatmakla kalmaz; görünmeyen iç yüzüyle de ortaya koyar. Modern tiyatro, doğayı, yaşamı olduğu gibi taklit etmez. İnsanın çok zengin bir iç dünyası vardır. Bu iç dünya, toplum ve doğa mantığına uymayabilir. Modern tiyatro da insanın bu karmaşık iç dünyasını keşfe çıkar. Bu nedenle, modern tiyatroda sahnede saçma gibi görünen sözler söylenebilir, dengesiz hareketler yapılabilir.

Çağdaş Tiyatro adı altında; Ekspresyonist (Dışavurumcu) Tiyatro, Sürrealist (Gerçeküstücü) Tiyatro, Egzistansiyalist (Varoluşçu) Tiyatro, Absürt (Saçma) Tiyatro, Epik Tiyatro, Bulvar Tiyatrosu, Grotesk Tiyatro gibi türlerini barındırmaktadır (Nutku, 1976, 2002).

Türk Tiyatrosunda da yukarıda bahsettiğimiz türlerin özelliklerine uygun eserler özellikle batılı anlamda eser üretiminin olduğu dönemden itibaren gelişerek yazılmaya başlanmıştır.

Günümüzde yazılan pek çok eserde, yukarıda bahsettiğimiz türlerin özellikleri hakkında bilgi bulmak mümkündür. Çalışmamızın önemli bir ayağını oluşturan Türk Tiyatrosu'nu ise ayrı bir başlık altında türleriyle birlikte incelemenin önemli olduğunu düşünmekteyiz.

2.4. Türk Tiyatrosu

İnsanlık tarihinin bilinen zamanlarından beri sanat etkinliklerinin var olduğu ve çıkış noktası açısından değerlendirildiğinde de ilk başlarda bütün sanat çalışma sahalarının dini ritüellere bağlı olarak ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Günümüze kadar ulaşan yazılı ve sözlü kaynaklar ve halen devam etmekte olan araştırmalardan elde edilen buluntular sanatın, bireyin günlük yaşamını dizayn eden bir etkinlik olduğunu göstermektedir.

Kültür tarihinin erken devirlerine ait tespit edilen taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının tamamında sanatsal bir anlayışı görmek mümkündür. Özellikle bu hususta dikkat çeken ve altı çizilmesi gereken husus ise sanat değeri taşıyan bu buluntuların tek bir bölgenin değil dünyanın her yerinden farklı dönemlere ait ve birbirinin benzeri olan amaçlara hizmet eden özellikte olmalarıdır.

Türk tiyatro tarihine bakıldığı zaman karşımıza iki farklı tür çıkmaktadır. Bunlardan birincisi, Tanzimat dönemiyle birlikte başlayan ve yazılı tiyatro eserlerinin karşımıza çıktığı dönemdir. Bir diğer dönem ise Türk Tiyatrosu'nun temelini oluşturan ve sözlü gelenekle günümüze ulaşmış olan türdür. Sözlü gelenekle varlığını biriktirerek sürdürmekte olan ve Geleneksel Türk Tiyatrosu adıyla anılan bu tür, Meddahlık, Karagöz, Orta Oyunu, Köy Seyirlik Oyunları'dır.

Türk tarihi incelendiği zaman çok geniş bir coğrafyada farklı şekillerde hayat sürüldüğü görülmektedir. Kendilerine özgü bir toplum yapısı olan Türk'lerin sosyal hayatlarını şekillendiren her detay da bu yapıya göre şekillenmiştir. Konar-göçer yaşamın, yazlık ve kışlık yaşam alanlarının, iklimsel şartların, atalardan taşınan törel hassasiyetler Türk topluluklarının yaşam şekillerini biçimlendiren unsurlardan bazılarıdır.

Özellikle eski Türkler için çok önemli bir durumu karşılayan töre kavramı, sosyal hayatın temel prensiplerini ve hem bireysel hem de toplumsal refleksleri belirleyen bir sahadır. Töreye uygun hareket etmek, en tepedeki yöneticiden en aşağıdaki bireye kadar herkesin mutlak görevi olarak düşünülmektedir.

Orta-Asya Türk Hukuku'nda her şeyden önce törenin kaynağının kağanlar olduğu bilinmektedir. Bunun dışında, kurultaylarda alınan kararlar ve toplum içinde, kendiliğinden ve aşama aşama ortaya çıkan gelenek görenek kuralları (Yosun Hukuku) ise, törenin diğer iki kaynağı olarak gösterilebilir (Pamir, 2009, s.361). Bu bağlamda Türk Tiyatrosu'nun yukarıda saydığımız özellikleri de Türk yaşam yasalarına uygun bir şekilde kurgulanarak oluşmuş türlerdir.

Türklerin kültür tarihi açısından geçmişi, ancak Cumhuriyet'in ilân edilmesinden sonra Atatürk'ün benimsemiş olduğu tarih tezi doğrultusunda, dikkate değer bir şekilde araştırılmaya başlanmıştır ve tarihin ilk devrelerine kadar inilerek, günümüze ulaşmış bilgi, belge, sözlü kaynaklar irdelenmiştir. O zaman görülmüştür ki, Türklerin yaşamında tiyatronun yeri çok eskidir ve seyirlik sanatlarımızın kökeni, Orta Asya dönemine kadar uzanır (Töre, 2009, s. 2183).

Eski Türk geleneklerinden beslenen bu sanatsal bakış açısı, Türklerin farklı coğrafyalara taşınması ile daha geniş ve kompozit bir hal alarak varlığını sürdürmüştür. Özellikle Anadolu'da başlayan genişleme süreci ve art arda kurulan Türk devletleri, Osmanlı Beyliği'nin imparatorluğa kadar giden süreç içinde, saray destekli sanat baniliği ve politik tercihleri, sosyal hayata dair tüm detayların daha da çeşitlenerek farklı kültür etkileşimlerinden doğan kendine özel bir bakış açısının oluşmasına sebebiyet vermiştir.

Hem doğuya hem batıya gelişim gösteren ve farklı kültürlerden etkilenerек özgün ve özgü kültürünü oluşturan Osmanlı'nın siyasi ve politik tercihleri de, hiç şüphesiz ana kaynağını eski Türk töresinden ve İslam inancından almaktadır (Töre, 2009, s. 2184).

Geleneksel Türk Tiyatrosu'nun kaynakları üstüne yapılan araştırmalar bizlere göstermiştir ki, tarihin her döneminde Türk toplumunda seyir amaçlı gösteriler yapıla gelmiştir. Töre, çalışmasında bu durumu şöyle ifade etmektedir: Türk toplumunun tiyatro ihtiyacını birinci elden karşılayan özgün oyunlardan, Canbazlık, Hokkabazlık, Taşbazlık, Şişbazlık, Ateşbazlık, Kâsebazlık, Sihirbazlık, Curcunabazlık, v.d. gibi yeteneğe dayalı ve dramatik bir özellik göstermeyen bu oyunların kökenleri çok eskilere uzanır. Bu oyunlarda temel amaç bir taraftan izleyicilerde eğlence, heyecan ve coşku yaratmak, diğer taraftan halka yiğitlik, kıvraklık, kahramanlık, akıl, marifet, cesaret, korkusuzluk değerleri aşılmasıdır. Gündelik yaşamı her zaman savaş tehdidi altında geçen Türk toplumlarının, sürekli savaşa hazır bir durumda olabilmeleri için; tıpkı güreş, ok atma, ata binme, Cirit ve Sinsin oyunlarında olduğu gibi; bu oyunlar aracılığıyla bireylere ve topluma, âdeta mücadele edebilme gücü empoze edilmiştir (Töre, 2009, s.2186).

2.4.1. Bale – Dans

Bale, belirli figürler doğrultusunda adım atma, sahne düzeni, dans ve müzik eylemine dayalı bir gösteri türü olarak tanımlanabilir (**Web 4:** <http://www.tdk.gov.tr>). Başka bir şekilde tanımlamak gerekirse, Bale: Kareografik bir yapıya bağlı olarak müzik eşliğinde, sanatsal amaç için yapılan bir gösteridir. Dans ise vücudun müzik ritmine, uydurularak estetik bir amaç doğrultusunda yapılan düzenli beden hareketleri olarak tanımlanabilir. Bale'nin ilk olarak İtalya'da görüldüğü ve kabaca bu dönemin Rönesans dönemine denk geldiği bilinmektedir.

Şekil 10. Bale – Dans

İnsanoğlunun başlangıçta tanrısal güçlerden yardım isteme gereksinimi sonucunda ortaya çıkan dans, zamanla Tanrıyla iletişimin sağlandığı bir kanal haline dönüşmüştür. İlkçağın sonlarından itibaren bu ayinsel amaç ve içeriğinden sıyrılan dans, estetiğin öncelik verildiği yeni bir olgu olacak şekilde tarih sahnesinde rol almıştır. Bu rol ilerleyen süreç içerisinde bireyin sahip olmuş olduğu bedensel anlatım imkânlarının keşfedilmesiyle daha da geliştirilerek sanatsal bir içerik kazanmıştır. İşte bu noktadan hareketle kullanılan beden dili yani dans, insanoğlunun iletişiminde önemli bir rol üstlenmiştir. Ders aracılığıyla, iletişimlerini geliştirip güçlendiren insanoğlu için bu yol dilin keşfedilmesinden önceki dönem için vazgeçilmez bir iletişim kanalı olmuştur (Akgül, 2007, s.124). Tüm sanatsal etkinliklerde olduğu gibi dans'ta da sanattan topluma doğru bir akış bir yönelme söz konusudur. Sanat toplum ikilisinde gerçekleşen bu iletişim, yaşanan pozitif etkileşim neticesinde nitelik kazanırken aynı zamanda bu yol aracılığıyla toplumun eğitim süreci sanat olgusuyla desteklenir. Dans bireyin topluma uyumunu elverişli kılan kullanışlı çözüm yollarından biri olarak düşünülmektedir. Dans öğrenmek sadece fiziksel bir aktivite olarak değil; aynı zamanda zihinsel dikkatin sürekliliğini sağlayan bir etkinlik olarak düşünülmelidir (Kara ve Baş, 2016, s.460-461).

2.4.2. Müzik

Müzik, sesin anlamlı titreşimler kazanmış hali olarak tanımlanabileceği gibi; toplumsal, bireysel vs. ihtiyaçlarını sesler yoluyla anlatma sanatı olarak da tanımlanabilir (Web 4: <http://www.tdk.gov.tr>). Konfüçyus ise müziği, yeryüzü ile gökyüzünün uyumundan doğan bir sanat olarak tarif etmiştir.

Şekil 11. Müzik

Bireyin yetiştirilmesinde müziğin ne kadar önemli olduğuna ilişkin birçok tanınmış filozoflar konu ile ilgili tarihe mal olacak fikirler ileri sürmüşlerdir. Bunlardan biri olan Platon, konuyla ilgili olarak şu açıklamada bulunmuştur. “Genç bireyler, adeta bir sağlık ülkesinde hayatlarını sürdürüyormuş gibi var olan her şeyden fayda görsünler, gözlerine ve kulaklarına değen hemen her şey dünyanın en güzel ülkesinden şifa getiren bir rüzgar gibi onları diriltsin; çocukluktan bu yana güzeli sevmeye, güzel olan ile uyum içinde bir arada yaşamaya doğru onları sessizce götürsün. Bu yüzden müzikle eğitim en üstün eğitim olarak kabul edilebilir. Çünkü uyum ve ritm ruhun ta içine girer ve onu uyumlu yapar. Platon bu açıklamasıyla müziğin eğitimdeki yeri ile önemini belirtmeye çalışmıştır. Aristoteles ile Pythagors ise insan ruhunun temizlenmesinde ve eğitilmesinde müziğin önemli bir araç olduğunu belirtmişlerdir (Aktrn, Kara ve Baş, 2016, s.457).

2.4.3. Opera

Opera, genel olarak konusunu tarihten ve ya güncel olaylardan alan belirli bir kısmı ya da tamamı müzik eşliğinde sergilenen bir tiyatro eseri olarak tanımlanabilir (**Web 1:** <http://www.tdk.gov.tr>).

Operanın anavatanı İtalya'dır. Rönesans'ın önemli merkezlerinden biri olan Floransa, aynı zamanda günümüzdeki müzikli icra edilen sahne eserlerinin de beşiği olarak bilinir. Yapılan araştırmalara göre, opera fikrinin Floransa şehrindeki bazı müzisyen ve şairlerin bir araya gelerek eski Yunan oyunlarına benzer eserler yazma amacından doğduğu anlaşılmaktadır (Kara, Baş, 2016, s.462).

Şekil 12. Opera

Osmanlı'da opera kavramına ilk defa 1670' li yıllarda bir şair ve diplomat olan Eremya Kömürcüyan'ın şiirlerinde yer verildiği görülmüştür (Yöre, 2011, s.55). Elde edilen tarihi belgelere göre ilk kez bir opera eseri Topkapı Sarayı'nda III. Selim tarafından izlenmiştir. 1797 yılında III. Selim bir İtalyan **trupunu** (*Oyunculardan oluşan tiyatro topluluğu*) seyretmiştir. Tanzimat döneminde Batı ile ilişkilerin gelişmesiyle birlikte İstanbul Beyoğlu'nda vatandaşlar için aralarında **Bosko** adı verilen bir hokkabazın kurduğu, sahnede opera gösterilerinin sergilendiği çeşitli tiyatrolar açılmıştır. Özellikle Beyoğlu'nda sergilenen opera gösterileri aydınlar arasında geniş yankı uyandırmıştır. Bunun neticesinde şair Abdülhak Hamid'in babası olarak bilinen Hayrullah Efendi 1844-1845 yıllarında bu durumdan esinlenerek "Hikayey-i İbrahim

Paşa be- İbrahim-i Gülşeni” adlı bir oyunu kaleme almıştır (Kara, Baş, 2016, s.463). Cumhuriyetin kurucuları ise operayı bir modernleşme sorunu olarak görmüşlerdir. Dönemin ilk eğitimcilerinden biri olan Mehmet Ali Eren, konuyla ilgili olarak Atatürk’ün düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir: Atatürk’ün müzik ve operaya merakı vardı. Osmanlı döneminde Sofya Ateşemiliteri olan Mustafa Kemal, Bulgar Operasında “**Karmen**” i izledikten sonra Bulgar Türk Millet Meclisi Varna Türk Milletvekili olan yakın dostu Şakir Zümreye durumu şöyle izah eder: “Balkan savaşlarında yenilmemizin sebebini şimdi çok daha iyi anlıyorum. Ben bu adamları çoban biliyordum. Oysaki baksana operaları bile var. Operada oynayacak ses sanatkârları var. Müzisyenleri, dekoratörleri, hepsi var. Hepsi yetişmiş. Opera binası da yapmışlar. Ah bizim ülkemizde operaya kavuşacak günleri görececek mi?” (Eren, 2009’dan; Aktrn. Kara, Baş, 2016, s.463-464).

2.5. Sahne Sanatları Ve Sosyal Bilgiler

İlerlemenin iki ayağından biri olan sanat, insanoğlunun kelimeler aracılığıyla fikirlerini, sanat aracılığıyla da duygularını diğer insanlara aktarmasında önemli bir misyonu üstlenir. Bu iki iletişim şekli insanlara özgüdür. Bu yüzden bunlardan birinde yaşanan bir aksaklık topluma zarar verir (Gürten, 2009, s.54). Mustafa Kemal Atatürk’ün sanatın bir toplumun gelişmesindeki önemine dikkat çekmek için söylemiş olduğu şu sözler:

- ✓ “Bir millet ki resim yapmaz, bir millet ki heykel yapmaz, bir millet ki fennin gerektirdiği şeyleri yapmaz; itiraf etmeli ki, o milletin ilerleme yolunda yeri yoktur.”
- ✓ “Sanatsız kalan bir milletin, hayat damarlarından biri kopmuş demektir.” yukarıda belirtilen durumu destekler niteliktedir.

Sanatın estetik kaygısı dışındaki amaçlarından biri de eğitici ve öğretici olmasıdır. Aristophanes, “Öğretmenler çocuklar için; şairler gençler için” diyerek genç kuşakların sanat ve şiir yoluyla öğrenecekleri çok şey olduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Aristo ve Eflatun da benzer görüşleri savunan düşünürlerdir. Sanatın eğitici misyonu insanlara yaşantı çeşitlerini göstererek kendi yaşantısıyla ilişkilendirebilmesini sağlamaktır. Çünkü sanat bireyin kendi yaşamında yaşaması mümkün olmayan şeyleri

duyup, görmesini ve yaşamasını sağlar (Gürten, 2009, s.55). Sanat bireylerin geçmiş ve gelecek arasında seyahat etmesini sağlar. Bununla birlikte bireylere kişilik empatisi (Başka insanların kişiliğine bürünebilme) yapabilme becerisi kazandırır.

Öğretmenlik mesleğinin icra edilebilmesi ya da öğretmen adaylarının tiyatro ve sahneleme tekniklerinden faydalanabilmeleri için özel bir program uygulanmalı ve öğretmen adayları bu program doğrultusunda yetiştirilmelidir. Çünkü hangi branştan olursa olsun öğretmen, sınıfta bilgiyi öğrencisine sözlü ve yazılı olarak anlatmaktadır. Bu anlatım esnasında öğretmenin konuşmasındaki vurgu ve tonlamaları doğru ve sağlıklı yapması gerekir. Ayrıca öğretmenin konuşmaları ile tutum ve davranışları uyum içinde olmalıdır. Bu yüzden öğretmenin kendi beden dilini iyi bilmesi ve buna uygun bir şekilde sınıfı kullanması, sunduğu eğitim hizmetinin kalitesi açısından çok önemlidir. Bu nedenle öğretmen yetiştiren, özellikle eğitim fakültelerinde eğitim, dil eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi bölümlerinde temel; bunların dışındaki diğer bölümlerde ise seçmeli ders olarak sahneleme teknikleri dersi öğretmen adaylarına okutulmalıdır (Yalçın, Aytaş, 2002, s.8).

Beden dili günümüzde önem verilen konulardan biridir. Çağımızın eğitimli insanlarından beklenen sadece bilmesi ya da öğrenmesi değil; aynı zamanda bildiği ve öğrendiği bilgiyi etkili bir şekilde anlatabilmesidir. Bu sunum sırasında el kol hareketleri, jest ve mimikler ile vücudun diğer unsurlarının bu sözel anlatıma katkı sağlaması büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle gerek eğitimin her kademesinde gerekse ileri yaşlarda verilen hizmet içi eğitim seminerlerinde beden dili etkili ve önemli bir ders olarak görülmektedir (Yalçın, Aytaş, 2002, s.10).

Sahne sanatlarının gerek eğitimde gerekse sosyal bilgiler öğretimindeki pek çok kavram ve değerlerin kazanılmasında öğretim açısından yapacağı katkı sadece somutlaştırmayla sınırlandırılmamalıdır. XIX yy'da rasyonel bilgi kaygısıyla birbirlerinden kalın duvarlarla ayrılmış uzmanlık alanlarının bölünmüş, parçalı bakış açılarının kısırlaştığı, interdisipliner çalışmaların dahi klasikleştiği günümüz dünyasında multidisipliner araştırmaların çoklu diyalogların ve bakış açıların karşılıklı olarak yapacakları potansiyel katkı ve etkileşimler belki de bilinmeyenin aksine sanata, bilime ve eğitime yeni bir "imkanlar evreni"nin kapılarını açabilme fırsatını sunacaktır. Estetik

ile incelenmiş ruhların ahlakın sınırlarını zorlaması pek nadirdir (Kara ve Baş, 2016, s.464).

Bilgiyi üretebilme, üretilen bu bilgiyi kullanabilme, eleştirebilme ve değerlendirebilme becerilerinin ön plana çıktığı günümüz dünyasında bu niteliklerin elde edilebilmesi ancak bireylerin çok yönlü yetişmesi ya da yetiştirilebilmesiyle mümkündür. Artık insanlardan entelektüel bir kişiliğe, akademik bilgi birikimine sahip olmaları ve bunu dünya ile paylaşımları beklenmektedir. Çünkü tek yönlü bir bilginin kimseye faydası yoktur. Sınırsız bir hayal gücünün ötesine taşınabilen sanatlardan biri olan tiyatro, eğitimde birçok kazanımın gerçekleştirilmesinde, temel dil yetilerinin kazandırılıp zenginleştirilmesinde, bireyin yaşama bakış açısının değişmesinde önemli bir görevi ifşa eder (Altunbay, 2012, s.748-750).

Eğitim fakültelerinde, sosyal bilgiler öğretimi alanında okutulan “*Sosyal Bilimlerde Sözlü Ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri*” dersi pek çok bilimsel gerçekleri öğrencilere edebi ürünler aracılığıyla aktarmak ya da kavratmak amacıyla konulmuştur. Bunun haricinde drama derslerinde yapılan doğaçlama türü bazı etkinlikleri dikkate almazsak, sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretimi mevcut durum itibarıyla eğitimde uygulanmış veya düşünülmüş bir yaklaşım değildir (Kara ve Baş, 2016, s.465).

Okullarda oyun sahneleme etkinlikleri söz konusu olduğunda, genelde bu iş için Türkçe ya da Edebiyat öğretmenleri görevlendirilirler. Öğretmenler bu işi, kendi ilgi ve yeteneği ölçüsünde yerine getirmeye çalışırken pek çok sorunla karşılaşır. Oynanacak oyun metninin bulunması ya da hazırlanması, prova saatlerinin ayarlanması, prova yapılacak mekânın fiziksel koşulları, kullanılacak sahnenin durumu (Çoğu okulda yoktur) vb. bu sorunlardan bazılarını oluşturmaktadır (Kuyumcu, 2010, s.157). Oysaki bu tür çalışmalar sadece yukarıda adı geçen branş öğretmenleriyle sınırlandırılmamalıdır. Yapılacak olan bu tür etkinlikler karşısında akla ilk gelecek branşlardan biri sosyal bilgiler öğretmenleri olmalıdır.

2004 sosyal bilgiler öğretim programında “...bilgiyi deneyimlere göre yorumlayan ve elde dilen bu bilgiyi sosyo-kültürel ilişki içerisinde oluşturan, kullanan, düzenleyen,... üretken Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmek” şeklinde ifade edilen programın vizyonuna bakıldığında “yaratıcı olabilme, üretken olabilme ve eleştiri

yapabilme” esasları üzerine kurulduğu görülmektedir. Bu temel esaslar göz önüne alındığında, takdir edileceği üzere tüm sanat faaliyetlerinin özellikle de sahne sanatlarının temel karakteristik özelliklerini yansıttığı görülecektir. Bununla birlikte programın temel becerileri arasında sayılan “Yaratıcı düşünme, eleştirel düşünme, empati ve iletişim, gözlem, değişim ve sürekliliği algılama, zaman ve kronolojiyi algılama, sosyal katılım” gibi becerilerin hem geleneksel hem de modern sahne sanatları yoluyla gerçekleştirilmesinin teorik olarak çok uygun olduğu düşünülmektedir. Pratikte ise elbette deneysel araştırmalarla doğrulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Sanat öğrencilerin sosyalleşebilme amacına maksimum düzeyde katkı sunacak, insanlığın kaydetmiş olduğu ortak bir mirastır. Sahne sanatları yaklaşımı öğrencilerimize yabancı olabilir; fakat amacımız zaten profesyonel sanat çalışmaları ya da ürünleri ortaya çıkarmak değil. Asıl gayemiz sosyal bilgiler eğitiminin hedeflediği iyi ve etkin vatandaş yetiştirme amacına uygun, bununla birlikte bu araştırmanın esas yapılış ve yazılış nedenini oluşturan yeni, farklı bir alternatif yaklaşımla eğitim-öğretim alanına katkıda bulunma denemesidir (Kara ve Baş, 2016, s.466). Amacımız istediğimiz dışında hiçbir şeyi değerli görmeyen öğretmen modeli de değildir. Çünkü her şey den önce sanatın en önemli iki ögesinin bilgi ve değerler olduğu asla unutulmamalıdır (Cüceloğlu, Erdoğan, 2016, s.78).

Ayrıca sanatın, geleceğin potansiyel gizil güçlerini ortaya çıkarma gücü inkar edilemez. Örneğin uluslararası üne sahip olan başarılı sinema yönetmeni Fatih Akın, lise ikinci sınıftayken görsel iletişim dersi için çekmiş olduğu basit bir film sayesinde keşfedilmiştir (Behrens, Töteberg, 2013, s.30). Kaldı ki öğretmenin esas görevi öğrencilerin yetenekleri ölçüsünde gizil güçlerini keşfedip onların ortaya çıkmasına yardımcı olmaktır. Öğrenci, kendi evinde, komşularında, oturduğu mahallesinde bulamadığı, fakat vitamin, mineral, protein kadar ihtiyaç duyduğu tanıklığı, öğretmenin yaşattığı değerler ortamında bulur (Cüceloğlu, Erdoğan, 2016, s.100).

Sosyal bilgiler öğretim programının genel amaçlarından beşincisini oluşturan “Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerekir” ifadeleriyle tarihsel, kültürel, milli bazı kavram, bilgi ve değerlerin geleneksel gösteri sanatları (Hacivat ve Karagöz, Meddah vb.) aracılığıyla yaşama aktarılması mümkündür. Zaten

bale, opera gibi çağdaş sanatların Türk tarihindeki çıkış yeri irdelendiğinde geçmişte saraylarda itibar görmüş olması aslında modern gösteri sanatlarının tarihçesinin ülkemizde sanıldığından çok daha eskilere kadar uzandığı görülmektedir. Dünya üzerinde çok büyük bir etki oluşturan Amerikan ve Fransız devrimleri sonucunda “Vatandaşlık” kavramının ön plana çıktığı görülmüştür. Bunun sonucunda bir birey olan vatandaşın eğitilmesi, milli eğitimi, ulusal gururu, ulusal aidiyeti, milli tarih, milli kültür, vatana feda olma duygu ve düşüncesini gerektirmiş, bu duyguların, düşüncelerin geniş kitlelere yerleştirilmesi için de kültür, tarih ve duygunun taşıyıcısı olarak sanata ihtiyaç duyulmuştur. Evrensel olarak görülen müzik ve dans bile aslında ulusal bir kimlik taşımaktadır (Kara ve Baş, 2016, s.466-467). Müzikle, yaşanan toplumsal olaylar arasında sıkı bir bağ vardır. Örneğin Türkiye’ye özgü bir halk müzik türü olan “Arabesk” aslında insanların umutsuz aşklarını, günlük hayattaki dertlerini, başarısızlıklarını, umutsuzluklarını, korkularını yansıtır. Başka bir örnek vermek gerekirse: Mesela “Tango” müziğinin çıkış noktasına bakıldığında, bu müzik türünün Arjantinli yoksul göçmenlerin cadde ve sokaklarda dans ederek sıkıntılarından kurtulma, hüznelerini giderme ihtiyacından doğduğu görülmüştür (Babacan, 2012, s.45).

Bunların yanı sıra sosyal bilgiler öğretiminde pek çok hedef ve davranışın gerçekleştirilmesinde tiyatro eserlerinin olay, kişi, yer ve zaman ilişkisi içerisinde verilmesi, bu ders için çok uygun bir öğretim aracı olabilir. Özellikle tarihte yer edinen önemli kişilikleri tanıtmada; siyasi, sosyal ve toplumsal olayları öğrenmede ciddi kolaylıklar sağlar (Öztürk, Keskin, Otluoğlu, 2012, s.150).

Sonuç olarak öğrenme ve öğretme ortamlarında sahne sanatlarının nasıl uyarlanacağı, sosyal bilgiler öğretimi özelinde bunun işe nasıl koşulacağı, alandaki çalışmaların yok denecek kadar yetersiz olmasından dolayı, ciddi deneysel çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır (Kara ve Baş, 2016, s.466-467). Bu çalışmanın bu amaç doğrultusunda alana ciddi katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak; araştırmanın modeli, araştırmanın çalışma grubu, veri toplama araçları ve geliştirilme süreci, araştırmada kullanılan materyallerin hazırlanması, verilerin toplanması ve elde edilen verilerin analiz edilmesi hakkında bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Model, bir sistemin veya yapının temsilcisi olarak tanımlanabileceği gibi temsil ettiği sistemin dikkate değer, önemli görülen değişkenlerini kapsayan gerçek bir durumun özetlenmiş hali olarak da tanımlanabilir. Bir insanın şahit olduğu bir olayı anlatırken gereksiz ayrıntılardan kaçınarak, durumu amacına uygun bir şekilde özetlemesi ya da bir mimarın inşa edeceği binayı yapmış olduğu basit bir maket aracılığıyla somutlaştırması birer model geliştirme çabası olarak ifade edilebilir (Karasar, 1998, s.76).

Araştırma modeli, en yalın haliyle, ekonomik bir süreç içerisinde araştırmanın amacı doğrultusunda çalışma için gerekli olan verilerin toplanması ve bu verilerin analizi için gerekli olan şartların bir plan dâhilinde düzenlemesi olarak ifade edilir (Karasar, 2000, s.34). Başka bir şekilde tanımlamak gerekirse araştırma modeli, çalışmanın başında araştırmacı tarafından oluşturulan araştırma sorularının yanıtlanması için, (veri, süreç, bulgu gibi tüm aşamaları kapsayan) araştırmacının bilinçli bir şekilde oluşturmuş olduğu plan ve programı ifade eder. Araştırmacının bunu yapmak istemesinin temel amacı, bilimsel çerçevede oluşturulan bu süreç sonucunda geçerli ve güvenilir sonuçlara ulaşmaktır.

6. sınıf sosyal bilgiler dersinde yer alan “Ülkemizin Kaynakları” adlı ünite kazanımlarının sahne sanatları yolu ile öğrencilere kazandırılmasının amaçlandığı bu

çalışmada hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinin bir arada yer aldığı karma (Mixed) yöntem araştırması kullanılmıştır.

Karma yöntem araştırması nicel yöntemlerden yararlanarak sayıları, nitel yöntemlerden yararlanarak kelimeleri bir araya getirip bağımsız ve orijinal yeni sonuçlar ortaya çıkarmayı amaçlar (Punch, 2005; Creswell ve Plano Clark, 2011). Tashakkori ve Creswell'e (2007) göre karma yöntem: bir araştırmada nitel ve nicel veri toplama yöntemlerinin bir arada kullanıldığı, analiz edildiği ve bu analizlerin bütünleştirilerek gelecekle ilgili bir takım tahminlerde bulunduğu araştırma modeli olarak tanımlanabilir. (Aktrn: Yıldırım, Şimşek, 2013, s.351). Bu tanımdan hareketle karma yöntem araştırması, araştırma probleminin detaylı ve çok boyutlu irdelenmesi amacıyla pragmatik (faydacı) felsefenin temel ilkeleri doğrultusunda hem nicel hem de nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı araştırma olarak bir başka şekilde tanımlanabilir. Bu araştırma yaklaşımına göre her olay ve olgunun hem nitel hem de nicel boyutu vardır. Bu yüzden eğer bir gerçeği geniş ve zengin bir çerçevede inceleyip anlamak istiyorsak araştırmalarda her iki boyutu kullanmak gerekir. Çünkü hiçbir gerçek tek bir nedene bağlanamaz. Bununla birlikte karma yöntem araştırmalarının en önemli özelliklerinden bir diğeri ise farklı yöntemlerle toplanan verilerin birbirini destekleyici, pekiştirici sonuçlar ortaya koymasıdır. Bu durum ise yürütülen araştırmanın sonuçlarını daha bilimsel, güçlü ve inandırıcı kılmak yanı sıra araştırmanın güvenilirliğini arttırmaktadır (Yıldırım, Şimşek, 2013, s.351-352). Bununla birlikte bu çalışmada karma araştırma yöntemlerinden, **İç İç (Gömülü)** desen kullanılmıştır.

Araştırma modelleri veri toplama teknikleri bakımından genel olarak iki gruba ayrılmaktadır.

- ✓ Belgesel Araştırmalar
- ✓ Görgül (Gözleme Dayalı) Araştırmalar

Belgesel araştırmalar, konu ile ilgili alan yazın taramasının yapıldığı, elde edilen veriler üzerinde işleme dayalı analizlerin çok tercih edilmediği, verilerden hareket ederek konu ile ilgili ilişkilendirmelerin yapıldığı ve buradan birtakım çıkarımların sağlandığı araştırmaları ifade eder. Örnek, “Türkiye’de öğretmen yetiştirme sürecinin geçirdiği değişim aşamaları” konusu ile ilgili yapılacak olan çalışma bu araştırma

kapsamına girer. Görgül araştırmalar ise araştırmacının konu ile ilgili cevap aradığı soruları yanıtlamak ve bilimsel açıdan ispat etmek için ihtiyaç duyduğu veriler üzerinde çeşitli istatistiksel işlemler yaparak bu verileri çözümleyip, anlamlandırdığı araştırmalardır. Tarama araştırmaları ve deneysel araştırmalar olmak üzere iki gruba ayrılır (Can, 2014, s.8). Tarama araştırması, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle tüm açılardan betimlemeyi amaçlar (Karasar, 1998, s.77). Tarama araştırmalarında amaç, çalışma konusu ile ilgili mevcut durumun fotoğrafını çekmek ve bu doğrultuda bir betimleme yapmaktır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, Demirel, 2013, s.177). Deneysel araştırmalarda ise amaç değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini ortaya koymaktır (Can, 2014, s.10). Deneysel çalışmalarda araştırmacı, çalışma ortamını kendisi oluşturur ve bu ortamda ilgisini çeken olayın sebebi olabilecek veya olaya neden olduğunu tahmin ettiği değişkenleri kontrol altına alıp denetleyebilir. Başka bir ifadeyle değişkenler ayarlanabilir, değiştirilebilir ya da istenen bir hale getirilebilir (Seyidoğlu, 2003, s.23-24) Araştırmacı ihtiyaç duyduğu takdirde, olayın geçtiği çevreyi de değiştirmek şartıyla, istediği deney aşamalarını gerçekleştirebilir (Türkbal, 2003, s.36).

Bilimsel yöntemler içerisinde en kesin ve net sonuçların elde edildiği araştırma deneysel araştırmadır. Çünkü araştırmacı uygulamış olduğu işlemler üzerinde karşılaştırma yapabilir, bunların etkilerini inceleyebilir, çalışma ile ilgili kesin sonuç ve yorumlara ulaşabilir (Büyüköztürk vd., 2013, s.17). Fraenkel ve Wallen (2006) deneysel araştırmaların temel mantığını şöyle özetlemiştir: “Bazı şeyleri dene ve olan biteni sistematik bir biçimde gözle” (Aktrn: Büyüköztürk vd., 2013, s.195).

Bir araştırmanın deneme olarak kabul edilebilmesi için şu üç koşulu sağlıyor olması gerekir

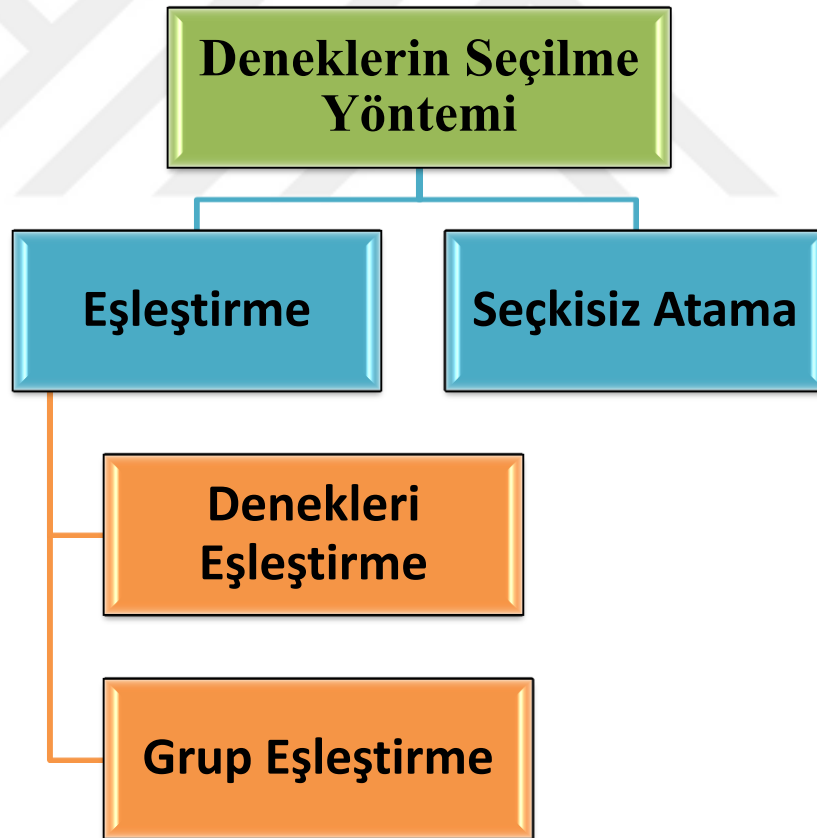
1. Araştırmacı, durumu (değişkenleri) değiştirebilmeli yani manipüle edebilmeli
2. Yapılacak olan değişiklikler kontrollü olmalı
3. Araştırmacı, durumu değiştirmesinin etkisini gözleyebilmeli (etki tepki işleyişi izlenebilmeli) (Aktrn: Karasar, 2009, s.88).

Fraenkel ve Wallen (2006) deneysel çalışmalar için dört önemli özelliğten bahsetmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Grupların birbirleriyle kıyaslanması

(karşılaştırılması), bağımsız değişkenin manipüle edilmesi, seçkisizlik ve dışsal değişkenlerin kontrolü (Aktrn: Büyüköztürk vd., 2013, s.196).

Deneysel çalışmalarda yaşanan en önemli sorunlardan biri deneklerin seçilmesi durumudur. Bu tür araştırmalarda oluşturulacak olan grupların birbirine denk olması beklenir. Bu tür durumlarda genelde takip edilen iki yol vardır: Birincisi grupların eşleştirilmesi ikincisi ise seçkisiz atamadır. Seçkisiz atama, seçilen katılımcının içinde yer aldığı ana kütlede (benzer özellikler taşıyan tüm kişilerin) herhangi bir üyesinin, deney grubunda olma olasılığının diğer bireylerle aynı olması demektir. Bu da çalışma için seçilen bireyin söz konusu davranışının benzer koşullar oluşturulduğu zaman, diğer bireyler tarafından da sergilenebileceği olasılığını, yani sonucun genellenebileceğini gösterir (Can, 2014, s.11).

Deneklerin Seçilme Yöntemine İlişkin Sınıflama

Şekil 13: Deneklerin Seçilme Yöntemine İlişkin Sınıflama (Büyüköztürk vd., 2013, s.200)

Deneysel desen türleri, dört gruba ayrılır.

1. **Zayıf Deneysel Desenler:** Seçkisiz atama yoktur. Bu desen türünde deneysel işlemin etkisi tek bir grup üzerinde gerçekleştirilen çalışmayla test edilmeye çalışılır.
2. **Gerçek Deneysel Desenler:** Deneklerin gruplara seçkisiz bir şekilde atandığı çalışmaları ifade eder.
3. **Yarı Deneysel Desenler:** Araştırmacının kontrolü dışında oluşturulan hazır gruplar üzerinde çalışılır. Grup eşleştirmesi vardır ancak seçkisiz atamanın olmadığı desenlerdir.
4. **Faktöryel Desenler:** Bağımlı değişkenler üzerinde aynı zamanda iki ya da daha fazla değişkenin (faktörün) etkilerinin incelenmesine imkân tanıyan desenlerdir (Büyüköztürk vd., 2013).

Daha öncede belirtildiği gibi deneysel çalışmalarda esas amaç değişkenler arasındaki sebep-sonuç ilişkisini ortaya koyabilmektir. Yarı deneysel çalışmaların amacı da deneysel desenle aynıdır; ancak yarı deneysel çalışmalar bilimsel değer açısından gerçek deneysel desenlerden sonra gelir (Karasar, 2009, s.99). Yarı deneysel desen, gerçek deneme modellerinin gerektirdiği şartların sağlanamadığı veya yeterli olmadığı, gruplar oluşturulurken yapılması gereken tarafsızlık (random) kuralının uygulanmasının çok zor ya da imkânsız olduğu durumlarda uygulanır (Karasar, 2009; Baştürk, 2009). Kısacası aralarında şöyle bir fark vardır. Deneysel çalışmalarda deney ve kontrol grupları tesadüfen, rastgele (random) oluşturulurken; yarı deneysel çalışmalarda gruplar belli ölçümler dikkate alınarak oluşturulmaktadır (Ekiz, 2003; Karasar, 2009).

Yarı deneysel modellerde kendi içinde

1. Zaman dizisi (time series) model
2. Eşit zaman örneklemleri (equivalent time samples) model
3. Eşitlenmemiş kontrol gruplu (nonequivalent control group) model
4. Öntest-sontest ayrı örnek grup (separate-sample pretest-posttest) model
5. Rotasyon (counterbalanced) model

olmak üzere beş alt gruba ayrılır.

Tablo 1. Ön test – Son test Eşleştirilmiş Kontrol Gruplu Desen

Gruplar		Ön test	İşlem	Son test	Kalıcılık Testi
Deney	M	O_1	X_A	O_3	O_5
Kontrol	M	O_2	X_B	O_4	O_6

M: Grupların birbirine eşleştirildiğini (matching) gösterir.

O_1 : Deney grubu ön test

O_2 : Kontrol grubu ön test

O_3 : Deney grubu son test

O_4 : Kontrol grubu son test

O_5 : Deney grubu kalıcılık testi

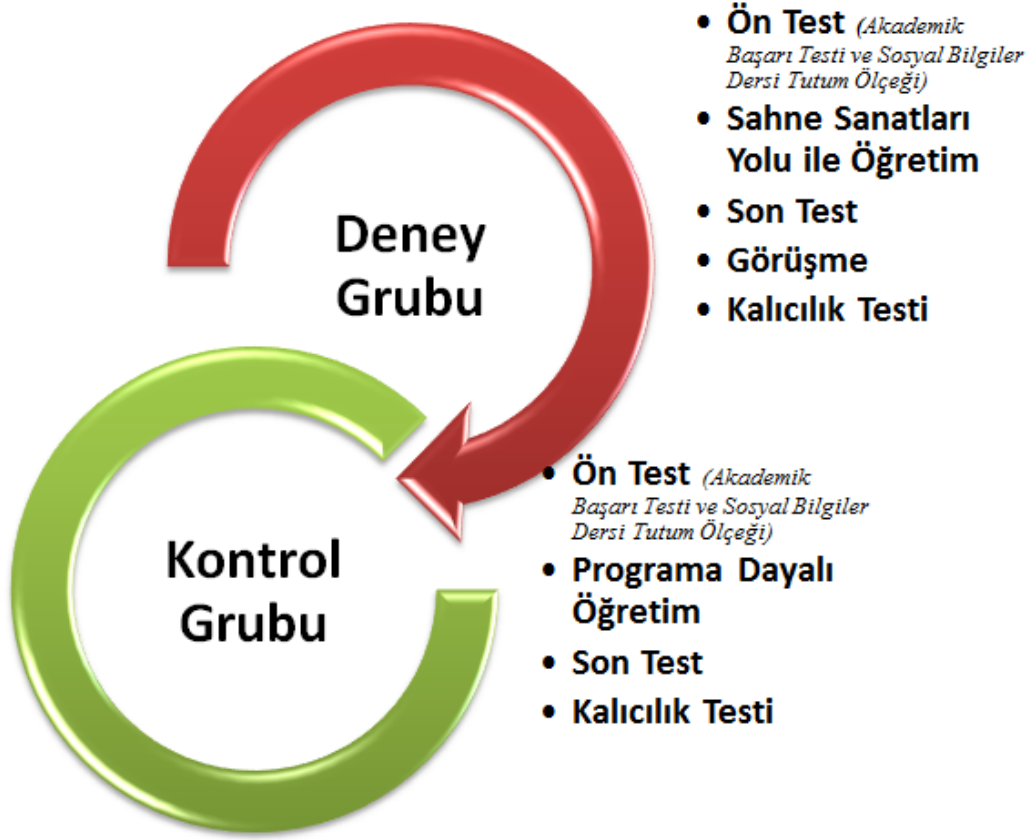
O_6 : Kontrol grubu kalıcılık testi

X_A : Deney grubunda yer alan katılımcılara uygulanan bağımsız değişken

X_B : Kontrol grubunda yer alan katılımcılara uygulanan bağımsız değişken

Bu araştırmanın nicel kısmında araştırmanın amacına uygun olarak ön test-son test kontrol gruplu **yarı deneysel desen** kullanılmıştır. Araştırmanın nitel kısmında ise deney grubunda uygulanan sahne sanatları yoluyla yapılan öğretime ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini alınması amacıyla görüşme yöntemi kullanılmıştır. Görüşme aracılığıyla insanların bir konu hakkındaki deneyimlerini, düşüncelerini, yorumlarını, algılarını, tepkilerini kısacası gözlenemeyen durumlarını anlamaya çalışırız (Gökçe, 2006; Yıldırım, Şimşek, 2013, s.148). Her iki grupta da hem deney öncesi hem de deney sonrası ölçümler yapılmıştır. Sekiz hafta boyunca her iki grupta yürütülen çalışmalar aşağıda verilen tablolarda özetlenmiştir.

Araştırmanın Deneysel Desen Tasarımı

Şekil 14. Araştırmanın Deneysel Desen Tasarımı

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu, 2015-2016 eğitim öğretim bahar yarıyılında Elazığ merkezde beş farklı eğitim bölgesinde (Bahçelievler, Fırat, Hazar, Harput, Karşıyaka) bulunan, Mezre, Mustafa Kemal, Arif Nihat Asya, Elazığ ve Hilalkent ortaokullarının 6. sınıflarında öğrenim görmekte olan toplam **250** öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında her okulda bir deney bir kontrol olmak üzere toplam **5 deney 5 kontrol** grubu oluşturulmuştur. Deney gruplarında sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretimi gerçekleştirilirken kontrol gruplarında mevcut programın öngördüğü duruma uygun öğretim yapılmıştır.

Eğitim bölgelerine göre seçilen okullar ve burada yer alan deney ve kontrol gruplarının cinsiyete göre dağılımı tabloda verilmiştir.

Tablo 2: Eğitim Bölgelerine Göre Seçilen Okullar ve Burada Yer Alan Deney ve Kontrol Gruplarının Cinsiyete Göre Dağılımı

				Cinsiyet		Öğrenci Sayısı	
No	Eğitim Bölgesi	Okul	Grup	Kız	Erkek	Toplam	Genel Toplam
1	Hazar	Mustafa Kemal Ortaokulu	Deney Grubu (6-A)	13	8	21	42
			Kontrol Grubu (6-B)	10	11	21	
2	Harput	Mezre Ortaokulu	Deney Grubu (6-B)	10	20	30	62
			Kontrol Grubu(6-A)	10	22	32	
3	Karşıyaka	Arif Nihat Asya	Deney Grubu (6-E)	9	13	22	42
			Kontrol Grubu (6-D)	9	11	20	
4	Fırat	Elazığ Ortaokulu	Deney Grubu (6-D)	10	14	24	47
			Kontrol Grubu (6-C)	12	11	23	
5	Bahçelievler	Hilal kent Ortaokulu	Deney Grubu (6-B)	13	15	28	57
			Kontrol Grubu (6-D)	15	14	29	
						Toplam	250

Çalışma kapsamına alınan okulların toplam öğrenci sayılarına göre yüzdelik oranları aşağıda verilmiştir.

Tablo 3: Çalışma kapsamına alınan okulların toplam öğrenci sayılarına göre yüzdelik oranları

Okul	N	%	Geçerli	Yığılmalı
Elazığ Ortaokulu	47	18,8	18,8	18,8
Arif Nihat Asya Ortaokulu	42	16,8	16,8	35,6
Mezre Ortaokulu	62	24,8	24,8	60,4
Mustafa Kemal Ortaokulu	42	16,8	16,8	77,2
Hilalkent Ortaokulu	57	22,8	22,8	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Çalışma kapsamına dâhil edilen öğrencilerin deney ve kontrol gruplarına göre dağılımlarının yüzdelik oranları aşağıda verilmiştir.

Tablo 4: Çalışma kapsamına dâhil edilen öğrencilerin deney ve kontrol gruplarına göre dağılımlarının yüzdelerik oranları

Grup	N	%	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Deney Grubu	125	50,0	50,0	50,0
Kontrol Grubu	125	50,0	50,0	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Çalışma kapsamına dâhil edilen öğrencilerin cinsiyete göre dağılımlarının yüzdelerik oranları aşağıda verilmiştir

Tablo 5: Çalışma kapsamına dâhil edilen öğrencilerin cinsiyete göre dağılımlarının yüzdelerik oranları

Cinsiyet	N	%	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Kız	111	44,4	44,4	44,4
Erkek	139	55,6	55,6	100,0
Toplam	250	100,0	100,0	

Tablo 5'e baktığımızda (Hem deney hem de kontrol gruplarında yer alan) çalışmaya, 111 kız 139 erkek olmak üzere toplam 250 öğrenci katılmıştır.

3.3. Değişkenler

Araştırmaya etki eden bağımlı ve bağımsız değişkenler aşağıda verilmiştir.

3.3.1. Bağımlı Değişken

Araştırmacı tarafından geliştirilip çalışma sırasında kullanılan, “Akademik Başarı Testi” ile öğrencilerin derse karşı tutumunu belirlemek için Demir ve Akengin (2010) tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği” ve öğrenilen bilgilerin ne kadar kalıcı olduğunu tespit etmek için en son aşamada tekrar uygulanan “Kalıcılık Testi” (Akademik Başarı Testi ve Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği) bu araştırmanın bağımlı değişkenlerini oluşturmaktadır.

3.3.2. Bağımsız Değişken

Araştırma esnasında deney grubunda uygulanan sahne sanatları yoluyla ders öğretimi ile kontrol grubunda uygulanan mevcut programın öngördüğü yöntem ve teknikler bu araştırmanın bağımsız değişkenlerini oluşturmaktadır.

3.3.3. Veri Toplama Aracı

Bu bölümde veri toplama sürecinde kullanılan ölçme araçlarına yer verilmiştir. Bu doğrultuda aşağıda belirtilen

- ⇒ Altıncı sınıf sosyal bilgiler programında yer alan “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin hedef ve kazanımları ile uzman görüşü doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanmış olan “*Akademik Başarı Testi*”
- ⇒ Demir ve Akengin (2010) tarafından geliştirilen “*Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği*”
- ⇒ Sahne sanatları yoluyla yapılan sosyal bilgiler öğretimine ilişkin öğretmen ve öğrenci görüşlerini tespit etmek amacıyla uzman görüşü doğrultusunda araştırmacı tarafından hazırlanan “*Açık Uçlu Görüşme Soruları*”,

bu çalışmada veri toplama araçları olarak kullanılmıştır.

3.3.4. Başarı Testi

Bu çalışmada öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemek ve ön bilgilerini kontrol etmek, sahne sanatları yoluyla yapılacak olan sosyal bilgiler öğretiminin, öğrenme bakımından etkililiğini ve öğrenci başarısı üzerindeki etkisini ve edinilen bilgilerin kalıcılığını ortaya koymak amacıyla araştırmacı tarafından bir akademik başarı testi hazırlanmıştır. Başarı testi hazırlanmadan önce 6.sınıf sosyal

bilgiler programında yer alan “Ülkemizin Kaynakları” adlı ünitenin konuları, hedef ve kazanımları ders saatiyle birlikte ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Daha sonra başarı testi oluşturmak için hem alan yazın taraması yapılmış hem de konu ile ilgili uzman kişilerin görüşlerine başvurulmuştur. Elde edilen veriler çerçevesinde her bir kazanımı temsil edecek en az üç sorunun oluşturularak kapsam geçerliliğinin sağlanması ve oluşturulan toplam soru sayısının üç katı kadar bir soru havuzunun oluşturulması kararlaştırılarak bu doğrultuda çalışmalar yapılmıştır. Sorular hazırlanırken Bloom taksonomisinin bilişsel alan sınıflaması dikkate alınmıştır. Testte, bilişsel alanın bilgi, kavrama, uygulama, analiz, değerlendirme basamaklarından her birine ilişkin soruların yer almasına özen gösterilmiştir. Ülkemizin kaynakları ünitesinde 5 kazanım bulunmaktadır. Belirtke tablosu **EK-5'** te verilmiştir.

Araştırmacı tarafından çeşitli yayınlar incelenmiş (MEB tarafından yapılan çeşitli sınavlarda ünite ile ilgili çıkmış sorular; 6.sınıf sosyal bilgiler ders kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı; ve 6. Sınıf sosyal bilgiler dersine yönelik hazırlanmış olan çeşitli yayınlar) ve bu yayınlardan esinlenerek, ünite ile ilgili 60 soruluk bir başarı testi oluşturulmuştur. Hazırlanan akademik başarı testi farklı soru yapılarından (Çoktan Seçmeli, Boşluk Doldurma, Doğru Yanlış, Eşleştirme) oluşacak şekilde hazırlanmıştır. Hazırlanan soruların kapsam ve görünüş geçerliliklerini belirlemek, testin anlatım gücünü, ifade biçimini netleştirmek, bilgilerin doğruluk düzeyini ve öğrenci seviyesine uygun olup olmadığını ortaya koymak için uzman görüşüne (2 Sosyal Bilgiler Eğitimi Öğretim Üyesi; 2 Eğitim Bilimleri Öğretim Üyesi; 5 Sosyal Bilgiler Öğretmeni; 1 Türkçe Öğretmeni; 2 Lisansüstü Öğrencisi) başvurulmuştur. Yapılan değerlendirme ve sunulan öneriler sonucunda sorunlu olduğuna karar verilen 5 soru testten çıkarılmıştır. Böylece pilot uygulama yapılması için 55 soruluk akademik başarı testi hazır hale getirilmiştir. Daha sonra bu başarı testi 2015-2016 eğitim öğretim yılının bahar döneminde Elazığ merkezde bulunan 5 farklı okulun (Her okul farklı bir eğitim bölgesinden seçilmiştir.) 7. Sınıfında öğrenim gören toplam 250 öğrenciye uygulanmıştır. Yapılan işlem sonucunda her bir maddenin madde güçlük ve ayırt edicilik indeksine bakılmıştır. Başarı testinin güvenirlik analizi ITEMAN (Item and Test Analysis Program) programı ile yapılmıştır.

Tablo 6: Başarı Testi Sorularına İlişkin Madde Analizi Sonuçları

Soru No	Madde Güçlük İndeksi (P _j)	Madde Ayırt Edicilik İndeksi (r _{jx})	Soru No	Madde Güçlük İndeksi (P _j)	Madde Ayırt Edicilik İndeksi (r _{jx})
1	0,37	0,27	26	0,71	0,48
2	0,45	0,24	27	0,54	0,21
3	0,3	0,30	28	0,55	0,38
4	0,85	0,31	29	0,55	0,52
5	0,77	0,36	30	0,65	0,68
6	0,6	0,32	31	0,85	0,31
7	0,63	0,45	32	0,74	0,48
8	0,4	0,21	33	0,67	0,57
9	0,35	0,41	34	0,49	0,45
10	0,19	0,50	35	0,48	0,38
11	0,48	0,38	36	0,67	0,57
12	0,44	0,40	37	0,51	0,56
13	0,73	0,50	38	0,65	0,31
14	0,55	0,76	39	0,71	0,52
15	0,52	0,52	40	0,69	0,48
16	0,42	0,67	41	0,74	0,52
17	0,58	0,40	42	0,35	0,45
18	0,62	0,57	43	0,52	0,57
19	0,36	0,33	44	0,76	0,38
20	0,89	0,23	45	0,52	0,57
21	0,67	0,57	46	0,71	0,30
22	0,57	0,62	47	0,73	0,59
23	0,51	0,65	48	0,68	0,55
24	0,85	0,36	49	0,61	0,45
25	0,63	0,54	50	0,81	0,38

Madde güçlük indeksi, testte yer alan bir maddeye doğru cevap veren öğrenci sayısının grupta yer alan toplam öğrenci sayısına oranı olarak ifade edilir. Madde güçlük indeksi “P_j” ile sembolize edilir. Madde güçlük indeksi **0 ile 1** arasında değer alır. Madde güçlük indeksi **0’a** yaklaştıkça, soruyu bilen öğrenci sayısı azalır, dolayısıyla sorunun zor bir soru olduğu ifade edilir. Madde güçlük indeksi **1’e** yaklaştıkça, soruyu bilen öğrenci sayısı artar, dolayısıyla sorunun kolay bir soru olduğu ifade edilir. Bir maddenin güçlük indeksinin **0,50** civarında yani orta güçlükte olması

beklenir. Özellikle eğitim ve öğretimde daha çok orta güçlükte sorular tercih edilmelidir. Genel olarak değerlendirme yapıldığında bir maddenin güçlük indeksi

- ✓ 0,00 ile 0,40 arasında ise madde zordur.
- ✓ 0,40 ile 0,60 arasında olan madde orta güçlüktedir.
- ✓ 0,60 ile +1,00 arasında olan madde ise kolaydır

Tablo 6'ya bakıldığında pilot uygulama sonrası yapılan düzeltmelerle testte kalan maddelerin madde güçlükleri, **0,3 ile 0,89** arasında değişmekte olduğu görülmektedir. Yani testte hem kolay hem zor hem de orta güçlükte olan sorular yer almaktadır. Testin **Ortalama Güçlüğü** ise, **56,9** olarak belirlenmiştir.

Madde ayırt edicilik indeksi, bir maddenin bilen öğrenci ile bilmeyen öğrenciyi birbirinden ayırt etmesidir. Madde ayırt edicilik indeksi "**r_{jx}**" ile sembolize edilir. Madde ayırt edicilik indeksinde testte yer alan herhangi bir maddeye üst grupta doğru cevap verenlerin sayısının, alt grupta doğru cevap verenlerin sayısından fazla olması beklenir. Çıkan fark ne kadar büyük olursa maddenin ayırt edicilik gücü o kadar yüksek olur. Madde ayırt edicilik gücü indeksi **-1 ile +1** arasında değer alır. Testte yer alan bir maddenin cevabı başarısız öğrenciler tarafından yanlış, sınıf ortalamasının üzerinde olan başarılı öğrenciler tarafından ise doğru işaretlenirse o maddenin ayırt edicilik gücü pozitif yönde olur. Bununla birlikte bir teste madde seçerken öncelikle madde ayırt edicilik indeksine, daha sonra ise testin amacına uygun madde güçlük indeksine bakılır.

Tablo 7: Madde ayırt edicilik indeksi

r_{jx}	Madde Değeri
0,40 ve üstü ise	⇒ Madde Çok İyi Maddedir
0,30 - 0,39 ise	⇒ Madde Oldukça İyi Bir Maddedir.
0,20 - 0,29 ise	⇒ Madde Düzeltmeli ve Geliştirilmelidir.
0,00 – 0,19	⇒ Madde Çok Zayıf, Eğer Düzeltilemiyorsa Testten Mutlaka Çıkarılmalıdır
0,00. ise	⇒ Madde Hiç Ayırt Etmez, Testten Mutlaka Çıkarılmalıdır
0,00'ın altı ise	⇒ Madde Ters Yönde Ayırt Eder, Testten Mutlaka Çıkarılmalıdır

r_{jx}: Madde ayırt edicilik indeksi

Tablo yedide verilen değerler göz önüne alınarak, madde ayırt edici gücü indeksi, 19'un altında olan 5 madde testten çıkarılmıştır. Testte yer alan maddelerin ayırt edicilik indeksi **0,21 ile 0,76** arasında değişmektedir. Bu veriler çerçevesinde oluşturulan 50 maddelik test son şeklini aldıktan sonra kullanıma hazır hale getirilmiştir. Başlangıçta oluşturulan soru sayısı (55) ile pilot uygulama sonrası düzenlenen soru sayısı (50) arasında çok fazla bir kayıp olmadığı için bununla birlikte çalışmanın başlangıcında her kazanım için en az üç soru hazırlanarak madde havuzuna atıldığı için testin kapsam geçerliliği üzerinde herhangi bir olumsuz durum oluşmamıştır. Madde ayırt edicilik indeksi 0,20 ile 0,29 arasında değer alan

- ⇒ **1.soru: 0,27**
- ⇒ **2.soru: 0,24**
- ⇒ **8.soru: 0,21**
- ⇒ **20.soru: 0,23**
- ⇒ **27.soru: 0,21**

Maddeler tekrar gözden geçirilip gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra teste dâhil edilmiştir.

En son aşamada ise hazırlanan 50 soruluk başarı testinin tutarlılığını belirlemek ve testin güvenilirliğini ortaya koymak için **KR-20 (Kuder Richardson-20)** hesaplaması yapılmıştır. **KR-20** hesaplaması **0 ile 1** arasında değer almaktadır. Değer 0'a yaklaştıkça test maddelerinin birbiriyle olan tutarlılığı **azalırken** 1'e yaklaştıkça test maddelerinin birbiriyle olan tutarlılığı dolayısıyla testin güvenilirliği artmaktadır. Bu araştırma kapsamında hazırlanmış olan başarı testinin **KR-20 değeri 0,87** olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre araştırmacı tarafından hazırlanmış olan akademik başarı testinin güvenilirliğinin ve tutarlılığının yüksek olduğu söylenebilir (**EK-3**'te verilmiştir).

3.3.5.Tutum Ölçeği

Bu çalışmada Demir ve Akengin (2010) tarafından geliştirilen “Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı olan tutumunu belirlemek için hem uygulamalar öncesinde hem de uygulamalar sonrasında deney ve kontrol gruplarına ön - son - kalıcı tutum şeklinde

uygulanmıştır. Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği, öğrencilerin duyuşsal özelliklerini ölçmeye yönelik hazırlanmış beşli likert tipi bir ölçektir. Ölçek 15’i olumsuz 11’i olumlu olmak üzere toplam 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri olumludan olumsuza doğru 5-4-3-2-1 şeklinde sıralanırken; olumsuzdan olumluya doğru ise tam tersi yönde sıralanarak kodlanmıştır. Ölçek için belirlenen değer aralıkları ve ölçek derecelendirilmesinde kullanılan puan karşılıkları tabloda verilmiştir.

Tablo 8: Ölçek için belirlenen değer aralıkları ve ölçek derecelendirilmesinde kullanılan puan karşılıkları

Değer Aralığı	Katılım Düzeyi	Ölçek Derecelendirmesi
1.00 – 1.80	Hiç Katılmıyorum	1
1.81 – 2.60	Katılmıyorum	2
2.61 – 3,40	Kararsızım	3
3.41 – 4.20	Katılıyorum	4
4.21 – 5.00	Tamamen Katılıyorum	5

Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği dört alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek alt boyutları ve Cronbach Alfa iç tutarlılık katsayıları ile birlikte tabloda verilmiştir.

Tablo 9: Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği dört alt boyutları

Boyut	Cronbach Alfa
1. Boyut: Öğrenme İsteği	0,901
2.Boyut: Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	0,839
3.Boyut: Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar	0,762
4.Boyut: Sosyal Bilgiler Sevgisi	0,720
Testin Bütününe İlişkin Cronbach Alfa	0,932

Bu veriler doğrultusunda ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. (Demir ve Akengin, 2010, s.34-35) **Bu araştırma** için belirlenen Cronbach Alfa güvenirlik katsayısı ise, .897 olarak belirlenmiştir (**EK-4’** te verilmiştir).

3.3.6.Görüşme Formu

6.sınıf sosyal bilgiler dersinde sahne sanatları yoluyla öğretimin yapılmasına ilişkin deney grubunda yer alan öğrencilerin ve bu sınıflarda derse giren öğretmenlerin görüş ve önerilerini tespit etmek amacıyla uzman görüşü doğrultusunda hazırlanan açık uçlu sorular görüşme formu olarak kullanılmıştır. Araştırma kapsamında uygulamaların yapıldığı okullardaki 5 sosyal bilgiler öğretmenine **7 soru**; sınıfın uçlarını oluşturan (Başarı Düzeyi Yüksek, Orta Düzeyde Başarılı, Başarı Seviyesi Düşük Öğrenciler) 15 öğrenciye ise açık uçlu **10 soru** sorulmuştur. Görüşmeler esnasında sorulan bu sorularla hem öğretmenlerin hem de öğrencilerin derslerde uygulanan sahne sanatları yoluyla öğretimin faydalarını, olumlu ve olumsuz taraflarını, tutum ve değerlere, akademik başarıya olan etkilerini değerlendirmeleri istenmiştir. Görüşmeler deney grubundaki öğretmen ve öğrenciler ile gerçekleştirilmiştir. İlk etapta öğrencilere sorular hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra görüşme esnasında öğrencilerin gerçek duygu ve düşüncelerini samimi ve içten bir şekilde yansıtmaları için öğrencilere verdikleri cevapların araştırma kapsamında kullanılacağı ve bu verilerin hiçbir şekilde kendilerine not olarak geri dönmeyeceği, görüşme esnasında geçen konuşmaların sosyal bilgiler dersi öğretmeniyle kesinlikle paylaşılmayacağı yönünde bir açıklamada bulunularak öğrencilerin rahatlatılması ve motive edilmesi sağlanmıştır. Bu açıklama ve bilgilendirme sürecinden sonra öğrencilerin sorulara çekinmeden, rahat bir şekilde cevap verdikleri gözlenmiştir. Araştırmanın nitel boyutuna ilişkin geçerlilik ve güvenilirliğin sağlanabilmesi için aşağıda verilen işlemler gerçekleştirilmiştir.

- ⇒ Uzman Görüşü Alınması
- ⇒ Doğrudan Alıntılara Yer Verilmesi

Öğrencilere yönelik hazırlanan açık uçlu görüşme formları **EK-6**'da verilmiştir. Öğretmenlere yönelik hazırlanan açık uçlu görüşme formları **EK-7**' de verilmiştir.

3.3.7.Araştırma Sürecinde Uygulanan İşlemler

Bu bölümde araştırmanın başından sonuna kadar gerçekleştirilen tüm faaliyetler süreci kapsayacak şekilde

- ⇒ Uygulamalar öncesi yapılan hazırlıklar
- ⇒ Uygulama sırasında gerçekleştirilen işlemler

⇒ Uygulama sonrası yapılan işlemler

olmak üzere 3 farklı başlık halinde sunulmuştur. Amaç araştırma kapsamında gerçekleştirilen tüm etkinlikleri net bir şekilde ortaya koymak ve bundan sonra konu ile ilgili çalışma yapacak olan araştırmacılara bir yol haritası çizmektir.

3.4. Uygulamalar Öncesi Yapılan Hazırlıklar

İlk önce araştırmacı tarafından araştırma konusu belirlenmeye çalışılmıştır. Bu süreç içerisinde Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, İnönü Üniversitesi ve Fırat Üniversitesi sosyal bilgiler öğretmenliği anabilim dalında görev yapan öğretim üyeleri ile araştırma konusu seçimi ile ilgili fikir alışverişinde bulunulmuş ve en son aşamada sosyal bilgiler alanına farklı bir bakış açısı sunacağına kanaat getirilen sahne sanatları ile sosyal bilgiler öğretimi konusunun çalışılmasına karar verilmiştir. Araştırma konusu belirlendikten sonra sürecin sorunsuz bir şekilde ilerlemesi için tüm süreci kapsayacak detaylı bir çalışma programı ve takvimi hazırlanmıştır. Bu programın içeriği çalışılacak ünite tespiti ile başlamış daha sonra okulların belirlenmesi, öğretmenlerin belirlenmesi, kaynak temini, oyunlarda sahaya sürülecek oyun metinlerinin yazılması, etkinlikler esnasında kullanılacak olan derslerle ilgili araç, gereç, materyal, kostüm, teknik donanım vs. gibi tüm aşamaları içermektedir. Bunlar yapılırken aynı zamanda çalışmanın kalitesini daha da artırabilmek için Elazığ ve İstanbul'da bulunan ve buralarda görev yapan konu ile ilgili uzman kişi ve kurumlardan profesyonel yardım alınmaya çalışılmıştır. Daha sonra öğretim üyesi eşliğinde araştırma konusuna uygun (Ünitelerin toplam ders saatleri dikkate alınarak) ünite tespiti yapılarak 6. Sınıf sosyal bilgiler programında yer alan “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin çalışılmasına karar verilmiştir. Bundan sonraki süreç uygulamaların yapılacağı okulların belirlenmesiyle devam etmiştir. Araştırma neticesinde daha verimli, sağlıklı ve genellenebilir sonuçlar elde edebilmek ve çalışmanın kapsamını genişletmek için Elazığ merkezde bulunan beş farklı ortaokulda çalışma yapılmasına karar verilmiştir. Okulların seçiminde şu yol takip edilmiştir: Elazığ merkez MEB tarafından beş farklı eğitim bölgesine ayrılmıştır. Her eğitim bölgesinin sosyo-ekonomik, kültürel, akademik başarı, ebeveyn ve öğrenci profili birbirinden farklıdır. Bu yüzden çalışma kapsamına her eğitim bölgesinden bir okul dahil edilerek çalışma sonucunda daha net veriler elde edilebilmesi amaçlanmıştır. İl

Milli Eğitim müdürlüğünden farklı eğitim bölgelerinde yer alan okulların listesi alındıktan sonra **kısmen tabakalı örneklem** seçimi yoluyla çalışılacak 5 okul **basit seçkisiz küme seçimi** yoluyla tespit edilmiştir. Çalışmanın sorunsuz bir şekilde yapılabilmesi için Fırat Üniversitesi Etik Kurulu Başkanlığı'ndan ve Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli yasal izinler alındıktan sonra (**EK-1**'de verilmiştir) okul idareci ve öğretmenleriyle iletişime geçilmiştir. Ancak tespit edilen okullar içerisinde X, okulunun müdürü yasal izin olsa dahi araştırmacının bu okulda çalışma yapmasına olumlu bakmadığını ifade etmesi üzerine burada yürütülmesi düşünülen çalışma **uygun küme örnekleme seçimi** yolu ile aynı eğitim bölgesi içerisinde yer alan başka bir X okuluna kaydırılarak çalışmanın yürütüleceği okulların tespit edilmesi aşamasına son verilmiştir. Bu esnada çalışılmasına karar verilen “Ülkemizin Kaynakları” adlı ünite konuları ile ilgili kazanımlar ve beceriler dikkate alınarak oyun metinleri hazırlanmış, uzman görüşüne sunulmuş ve buradan gelen geri dönütlerle oyun metinlerine son şekli verilmiştir. Okullarla irtibat sağlandıktan sonra sıra uygulamaları yürütmede yardımcı olacak öğretmenlerin tespit edilmesine gelmiştir. Bu aşamada gönüllülük esası ve ikili ilişkiler öğretmen seçimimizi belirleyen temel faktörler olmuştur. Daha sonra uygulamaların yapılacağı sınıflar belirlenmiştir. Sınıflar belirlenirken şu kriterler dikkate alınmıştır:

- ✓ Sınıf seviyelerinin birbirine yakın olması
- ✓ Hem deney hem de kontrol grubu şubelerinin öğretmenlerinin aynı kişi olması (Öğretmen değişkeninin etkisini azaltmak)
- ✓ Sınıf mevcudunun birbirine yakın olması

Tüm bu kriterlerle birlikte idareci ve öğretmen görüşleri doğrultusunda beş farklı eğitim bölgesinin beş farklı okullarında beş deney beş kontrol grubu olmak üzere 10 sınıf seçkisiz atama yoluyla rast gele (random) seçilmiştir. Daha sonra belirlenen sınıflardaki öğrenciler hakkında ders öğretmeni ve okulun rehber öğretmeninden genel bir bilgi alınmıştır. Kaynaştırma olan öğrenciler ve devamsızlık yapan öğrenciler hakkında sınıf rehber öğretmenlerinden bilgi alınmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda daha sağlıklı sonuçlar alabilmek için bu öğrenciler araştırma kapsamına dâhil edilmemiştir. Ancak bu öğrencilerin rencide edilmemesi ve öğretim faaliyetlerinden mahrum kalmamaları için yapılan tüm etkinliklere bu öğrenciler dâhil

edilmiş; fakat bu öğrencilerden elde edilen veriler işleme tabi tutulmamıştır. Bununla birlikte ön testlere katılıp son testlere katılmayan veya ön testlere katılmayıp son testlere katılan öğrencilerde araştırma kapsamı dışında tutulmuştur. Böylece araştırmanın **iç geçerliliğini** tehdit edebilecek durumların asgari düzeye indirildiği söylenebilir.

Tablo 10: Kaynaştırma Olan ve Devamsızlık Yapan Öğrencilerin Okullara Göre Dağılımı

Okul	Kaynaştırma Olan Öğrenci		Devamsızlık Yapan Öğrenci	
	Deney Grubu	Kontrol Grubu	Deney Grubu	Kontrol Grubu
Mustafa Kemal Ortaokulu	1	-	1	1
Mezre Ortaokulu	-	-	-	1
Arif Nihat Asya Ortaokulu	2	2	1	1
Elazığ Ortaokulu	3	2	1	1
Hilalkent Ortaokulu	-	-	-	-
Toplam	6	4	3	4

En son aşamada öğrencilerle tanışılmıştır. Deney grubundaki öğrencilere sahne sanatları ve oyun içerikleri hakkında kısa bilgiler verilerek öğrencilerin merak duygusu harekete geçirilmiştir. Öğretmenlere ise her hafta yapılacak etkinliklere dair bilgilerin yer aldığı bir yönerge verilerek hazırlık safhası sonlandırılmıştır.

3.5. Uygulama Sırasında Gerçekleştirilen İşlemler

3.5.1.Kontrol Grubu Uygulama

6. sınıf sosyal bilgiler programında yer alan “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi kontrol gruplarında mevcut programın öngördüğü şekilde işlenmiştir. Kontrol grubunda uygulamalar haftada üç saat olmak üzere 8 hafta sürmüştür. Ünite konuları anlatılmaya başlanmadan önce araştırmacı tarafından hazırlanmış olan akademik başarı testi ve Demir ile Akengin (2010) tarafından hazırlanmış olan sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği

öğrencilere ön test ve ön tutum olarak araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Bunların özellikle de tutum ölçeğinin araştırmacı tarafından uygulanmasının sebebi öğrencilerin derse yönelik gerçek duygu ve düşüncelerini öğretmen ve not kaygısı olmadan tespit edebilmektir. Kontrol gruplarında derslerin işlenmesine hiçbir şekilde müdahale edilmemiş dersler mevcut ders kitabı, öğrenci çalışma kitabı üzerinden ve öğretmen kılavuz kitabının yönlendirmeleri doğrultusunda sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından yürütülmüştür. Tüm uygulamalardan sonra akademik başarı testi ve sosyal bilgiler tutum ölçeği kontrol grubundaki öğrencilere son test ve son tutum olarak uygulanmıştır. 4 hafta sonra akademik başarı testi ve sosyal bilgiler tutum ölçeği aynı gruba son kez kalıcılık testi ve kalıcı tutum olarak tekrar uygulanmıştır. Böylece kontrol grubundaki uygulamalara son verilmiştir.

3.5.2.Deney Grubu Uygulama

Deney grubunda uygulamalar haftada üç saat olmak üzere 8 hafta sürmüştür. Dersler bu grupta sahne sanatları yoluyla işlenmiş ve ilk haftanın ilk ders saatinde öğrenciler iki aylık süreç içerisinde oynanacak olan oyunlar hakkında bilgilendirilmiştir. Daha sonra ilk haftanın diğer iki (blok ders) ders saatinde öğrencilere sosyal bilgiler akademik başarı testi ve sosyal bilgiler tutum ölçeği ön test ve ön tutum olarak araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Tutum ölçeği uygulanmadan önce öğrencilerin gerçek duygu ve düşüncelerini tespit edebilmek için araştırmacı tarafından öğrencilere şu açıklamada bulunulmuştur. Sonuçlar araştırma kapsamında değerlendirilecektir, kesinlikle öğretmenler ile paylaşılmayacaktır. Bu açıklamadan sonra öğrenciler tarafından araştırmacıya yöneltilen, öğretmen ve not kaygısı içerikli sorular araştırmacı tarafından yapılan açıklamanın ne kadar yerinde ve yapılması gereken zorunlu bir davranış olduğu sonucunu ortaya koymuştur. Dersler işlenirken her hafta bir kazanımın gerçekleştirilmesi dikkate alınarak uygulamaların bu doğrultuda yapılmasına özen gösterilmiştir. Daha sonraki haftalarda derslerin işlenmesinde bir araç olarak kullanılacak olan oyunlar, ders kazanımları ve saatleri ile birlikte aşağıda verilmiştir.

Tablo 11: 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, Ülkemizin Kaynakları Ünitesi

6. SINIF SOSYAL BİLGİLER DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI, ÜLKEMİZİN KAYNAKLARI ÜNİTESİ					
No	Kazanım	Konu	Alt Başlıklar	Ders saati	Toplam ders saati
1	Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir	Ülkemizin Kaynakları ve Ekonomik Faaliyetler	Tarım ve Hayvancılık	2	6
			Ormancılık	1	
			Madencilik	1	
			Sularımız	1	
			Sanayi	1	
2	Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar	Güneş Enerjisi		3	11
3	Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.	Vergim Bana Dönüyor		2	
4	Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini araştır.	Doğal Kaynaklar ve Bilinç		3	
5	⇒ Nitelikli insan gücü Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir. ⇒ İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.	Nitelikli İnsan Gücü		3	
Ünite Değerlendirmesi				1	1
Toplam					18

Tablo 12: Oynanan Oyunların Konulara Ve Ders Saatlerine Göre Dağılımı

No	Konu	Oyun	Ders Saati	Resim
1	Ülkemizin Kaynakları ve Ekonomik Faaliyetler	Karagöz ve Hacivat	6	
2	Güneş Enerjisi	Meddah	3	
3	Vergim Bana Dönüyor	Kukla	2	
4	Doğal Kaynaklar ve Bilinç	Köy Oyunu	3	
5	Nitelikli İnsan Gücü	Tiyatro	3	

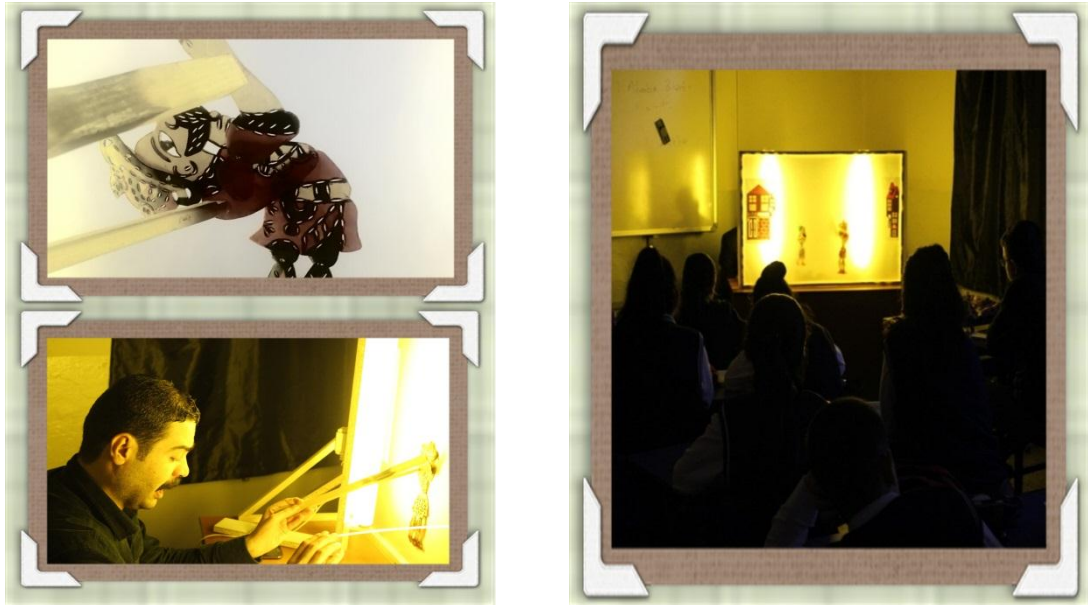
Her dersin ilk 20-30 (Konuya ve oyuna göre süre değişmektedir) dakikasında oyunlar, araştırmacı ve ekibi tarafından oynanmış, geriye kalan süre içerisinde ise sınıfın sosyal bilgiler öğretmenini tarafından oyun içerisinde anlatılan konular veya verilmek istenen mesajlar ile ilgili öğrencilerle soru cevap yapılmıştır. Her dersin başında deney grubunda o gün işlenecek olan konu ile ilgili araştırmacı tarafından önceden hazırlanmış olan sorular dersin öğretmenine materyal olarak verilmiştir. Her derste oyunlar oynandıktan sonra soru cevap yapılması için sınıf yönetimi, tekrar dersin sosyal bilgiler öğretmenine bırakılmıştır. Oynanacak olan oyunlar tüm okullarda aynı hafta içerisinde eş zamanlı olarak oynandığı için süreçte ciddi bir sıkıntı yaşanmamıştır. Oyunlar için gerekli olan tüm teçhizat ve dokümanların yerinde ve zamanında kullanılabilmesi için araştırmacı ve ekibi, derslerin başlamasından yaklaşık yarım saat gibi bir süre öncesinde gerekli olan araç gereç ve malzemelerle birlikte oyunun oynanacağı okulda hazır bulunmaya üst düzeyde gayret göstermişlerdir. Okullar arasında ders programının çakışmaması için etkinliklere başlamadan önce tüm okul

idareleriyle irtibata geçilerek gerekli önlemler alınmıştır. Elazığ ve Arif Nihat Asya ortaokullarının ders programı ilk etapta çakışmış ancak Ülkemizin kaynakları ünitesi İkinci dönem başlangıcında yer alan ilk ünite olduğu için Elazığ ortaokulu idarecileri dönem başında hazırlayacakları okul ders programını araştırma sürecini sıkıntıya düşürmeyecek bir şekilde yeniden oluşturmuşlardır. Daha sonra oynanacak olan oyunların provaları uzman eşliğinde yapılmıştır. Program dâhilinde belirlenmiş olan tüm hazırlıklar tamamlandıktan sonra oyunların oynanması aşamasına geçilmiştir.

3.5.2.1.Karagöz Ve Hacivat Oyunu (Tarım ve Hayvancılık, Ormancılık, Madencilik, Sularımız, Sanayi)

İkinci ve üçüncü hafta tarım ve hayvancılık ile ülkemizde ormancılık, madencilik, sularımız ve sanayi konuları, ilk oyun olan Karagöz ve Hacivat oyunu aracılığıyla ders sunumu olarak beş okulun deney grubunda yer alan öğrencilere aktarılmıştır. Ders başlamadan önce araştırmacı ve ekibi tarafından teneffüs aralarında oyun için gerekli olan hazırlıklar yapılmıştır. Bu hazırlıklar şu şekildedir:

- ➔ Sınıfın siyah perdeler ile karartılması,
- ➔ Sahne kurulumu
- ➔ Sahneyi ışıklandıracak teknik donanımın kurulması

Şekil 15: Karagöz Ve Hacivat Oyunu

Ders zilinin çalmasıyla tüm öğrenciler yerini alarak oyunun başlaması için sabırsızlıkla beklemişlerdir. Sınıf içerisinde yapılmakta olan hummalı çalışmalar öğrencilerin derse karşı olan ilgisini arttırmış ve derse karşı daha motive olduklarını gösteren tavırlar sergilemeye başlamışlardır. Öğretmen zilinin çalmasıyla oyun oynanmaya başlanmıştır; bu esnada oyun ve içerisinde geçen olay örgüsü, konular, mesajlar öğretmen ve öğrenciler tarafından dikkatli bir şekilde takip edilmiştir. Oyun oynandığı esnada zaman zaman Karagöz ve Hacivat sınıf ile iletişim kurmuştur. Bilge adam Hacivat'ın soruları karşısında zorlanan saf, iyi niyetli, mürekkep yalamamış, ağzına geleni söyleyen ama bir o kadar dürüst ve cesur olan Karagöz karakteri, sınıftaki öğrencilerin bilgisine başvurmuş, onlardan öğrendiği ya da bildiği ancak pekiştirme ihtiyacı duyduğu konularda öğrencilerden yardım almıştır. Böylece hem kendisi hem de sınıftaki öğrenciler öğrenmiştir. Ayrıca zaman zaman Karagöz ve Hacivat'ın beklenmedik misafirleri oyuna canlılık katmıştır. Bebe Ruhi, Karagözün hanımı, Elazığ bakır maden ocağında çalışan ve Elazığ'da çıkarılan madenler hakkında sınıfa bilgi veren madenci, yangınları söndürmekle görevli olan tulumbacı bunlardan sadece bir kaçıdır.

Şekil 16: Karagöz Ve Hacivat Oyunu

Oyun bittikten sonra öğretmen daha önceden araştırmacı tarafından hazırlanmış olan konu ile ilgili soruları, öğrencilere yönelterek soru cevap şeklinde dersi

sürdürmüştür. Sınıfın geneli tarafından anlaşılmamış olan veya çok az öğrencinin cevabını bildiği soruların olduğu durumlarda öğretmen sahne arkasında duran Karagöz ve Hacivat’a seslenerek onlardan konuya açıklık getirmelerini istemiştir. Tüm sorular sınıfa yöneltilip cevabı alındıktan ve bir sonraki haftanın konusu öğrencilere evde çalışıp gelmeleri hatırlatmasında bulunulduktan sonra ders sona ermiştir (Derslerde oynanan oyun metinleri **EK:8-9-10-11-12’** de verilmiştir).

3.5.2.2. Meddah Oyunu (Güneş Enerjisi)

Dördüncü hafta güneş enerjisi konusu, meddah oyunu ile işlenmiştir. Ders zili çalmasıyla sınıfta yerlerini alan öğrenciler öğretmenin sınıfa girmesiyle derse hazır bir şekilde beklemeye başlamışlardır. Derse dikkat çeken bir maniyle başlayan usta oyuncu yerel bir dil kullanarak öğrencileri derse motive etmiş ve ardından güneş enerjisi konusunu başından geçen ilginç bir olayla sınıfın huzurunda anlatmaya başlamıştır.

- Huzuru hazirun, cemiyeti irfan
- Laindir, münafıktır, dinsizdir, kafirdir şeytan
- Şeytanın lainlığına, münafıklığına dinsizliğine
- Rahmanın birliğine eyvallah...

Şekil 17: Meddah Oyunu

Meddah oyununun aksesuarlarından biri olan baston ile ara ara üzerinde bulunduğu zemine vuran oyuncu anlatmış olduğu hikâyede güneş enerjisinin önemine, doğal çevre üzerindeki etkisine, bununla ilgili geliştirilen ve geliştirilmek istenen projelere ve bu projelerin nasıl olması gerektiğine değinerek oyunu sürdürmüştür. Kullanmış olduğu aksesuarla öğrencinin ilgisini ve dikkatini üst düzeyde tutan usta oyuncu, öğrencileri düşünmeye sevk eden bir olay örgüsünden sonra oyunu bitirmiştir. Oyun bittikten sonra öğretmen tekrar sınıf yönetimini üstlenerek daha önceden araştırmacı tarafından hazırlanmış olan konu ile ilgili sorularla dersi soru cevaplarla yönlendirmiş, ve öğrencilerden gelen çeşitli dönütlerle dersin içeriğini zenginleştirmiştir (Oyun metni **EK-13'de** verilmiştir).

3.5.2.3. Kukla Oyunu (Vergim Bana Dönüyor)

Beşinci hafta vergim bana dönüyor konusu kukla oyunu aracılığıyla öğrencilere anlatılmıştır. Oyun bir sahne ve bu sahneden dışarı doğru uzanan üç kukla karakteri (Zeliş, İbiş ve İhtiyar Bilge Adam) ile oynanmıştır. Oyunda verilmek istenen mesajlarla verginin önemine dikkat çekilmiştir. Karakterlerin tiz sesi, boşboğaz ve vurdumduymaz tavırları, hem derste mizah unsurunu ateşlemiş hem de öğrencilerin derse olan ilgisini bir kat daha arttırmıştır. Vergi vermenin gerekçeleri detaylı bir şekilde oyun karakterleri arasındaki diyalogda işlendikten sonra öğretmenin öğrencileri düşünmeye sevk etmek için sormuş olduğu sorularla sınıf atmosferi iyice hareketlenmiştir. Öğrenciler kendilerine yönlendirilen sorularla günlük hayatta almış oldukları birçok hizmetin vergiler sayesinde olduğu ile ilgili farkındalık kazanmışlardır.

Şekil 18: Kukla Oyunu

En sonunda bilge yaşlı adamın devreye girip Zeliş ile İbiş arasındaki tartışmayı tatlıya bağlamasıyla oyun sona ermiştir (Oyun metni **EK-14'te** verilmiştir).

3.5.2.4. Köy Oyunu (Doğal Kaynaklar ve Bilinç)

Altıncı hafta, doğal kaynaklar ve bilinç konusu köy oyunu aracılığıyla işlenmiştir. Oyun çevreye zarar verilmesine sebep olan karakterler ve bunların cezalandırılması döngüsü üzerine kurulmuştur. Oyun çevreye zarar veren karakterlerin kadı tarafından cezalandırılmasıyla sona ermiştir. Oyun metni ile doğal çevrenin bize sunmuş olduğu imkân ve kaynaklara dikkat çekilmiştir. Aynı zamanda kadının zaman zaman takınmış olduğu sert tavır ve bazen sergilemiş olduğu komik, sıra dışı ve ölçüsüz tavırlar, bununla birlikte düşüncelerine destek bulmak için zaman zaman sınıfa dönerek öğrencilerden almış olduğu onay, öğrencinin oyunda verilmek istenen mesaja karşı ilgisini maksimum düzeye taşımıştır. Oyun bittikten sonra öğretmen dersi araştırmacı tarafından hazırlanmış olan soru ve cevaplarla yönlendirip bitirmiştir (Oyun metni **EK-15'de** verilmiştir).

Şekil 19. Köy Oyunu

3.5.2.4. Tiyatro (Nitelikli İnsan Gücü)

Yedinci hafta ise son oyun olan tiyatro oyunu ile nitelikli insan gücü ve meslek seçimi konusu öğrencilere işlenmiştir. Oyun içerisinde yer alan farklı karakterler ve temsil ettikleri meslek grupları oyunun bel kemiğini oluşturmaktadır. Oyun içerisinde karakterler üzerinden verilmek istenen mutluluk, pişmanlık üzüntü, girişimcilik, özgüven, yetenek, ilgi gibi kavramlar konunun özünü oluşturmaktadır. Yanlış yönlendirilmenin sebep olduğu kaygı ve üzüntü, çaresizlik huzursuzluk, başarısızlık oyunda verilmek istenen mesajlar olarak bazen trajik bazen komik bir şekilde öğrencinin karşısına çıkarak öğrencinin meslek seçiminde bilinçlenmesine yol açmıştır (Oyun metni **EK-16'da** verilmiştir).

Şekil 20. Tiyatro (Nitelikli İnsan Gücü)

3.6. Uygulama Sonrasında Gerçekleştirilen İşlemler

Tüm oyunlar oynandıktan sonra yedinci haftanın son iki ders saatinde ünitenin genel bir değerlendirmesi deney grubunda yapılmıştır. Sekizinci haftanın ilk iki ders saatinde hem deney hem de kontrol grubunda yer alan öğrencilere akademik başarı testi ve sosyal bilgiler dersi tutum ölçeği, son test ve son tutum olarak tekrar uygulanmıştır. Öğrencilerin gerçek duygu ve düşüncelerini, bilgilerini öğretmen korkusu ve not kaygısı olmadan yansıtabilmeleri için her iki gruba da (deney ve kontrol) akademik başarı testini ve tutum ölçeğini araştırmacının kendisi yine gerekli açıklamaları öğrencilere yaptıktan sonra uygulamıştır. Haftanın son ders saatinde hatta bazı okullarda süre yetmediği için okul idaresinin izni doğrultusunda ek süre talep edilerek öğretmen ve öğrencilerle görüşme yapıldıktan sonra çalışma sonlandırılmıştır. 4 hafta sonra aynı test ve ölçek hem deney hem de kontrol grubuna (kalıcılık) tekrar uygulandıktan sonra araştırmanın uygulamalar kısmına tamamen son verilmiştir.

3.6.1. Verilerin Analizi

Araştırma sonucunda elde edilen veriler uygun istatistikler kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmada karma desen kullanıldığı için verilerin analizi süreci nicel ve nitel veri analizi olmak üzere iki başlık altında değerlendirilmiştir.

3.6.2. Nicel Verilerin Analizi

Araştırmanın nicel boyutuna ilişkin veriler SPSS 21.00 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulguların analizinde parametrik testlerden yararlanılmıştır. Öğrencilere yönelik bilgiler verilirken yüzde, frekans, aritmetik ortalama, standart sapma (SS), değerleri kullanılmıştır. Bununla birlikte geliştirilen başarı testinin pilot uygulamasının ardından, testin geçerlik ve güvenirlik işlemleri için madde güçlük ve ayırt edicilik indeksleri, KR20 güvenirlik katsayısı hesaplamaları yapılmıştır. Çalışma sonucunda elde edilen bulgular üzerinde doğru analizler yapılabilmesi için varyansların homojenliğine bakılmış, bulguların normal bir dağılım sergileyip sergilemediğini kontrol etmek için Kolmogorov-Smirnov (K-S) normallik testleri ile verilerin, skewness ve kurtosis değerleri dikkate alınmıştır. Başarı testinin üç (ön-son, kalıcı) ölçümü sonucunda genel durumu görebilmek için “gruplararası ve grup-içi karma varyans analizi” *Repeated Measure (Tekrarlı Ölçümler) ANOVA* sonuçlarına bakılarak **Profil Analizi** yapılmıştır. Başarı testine yönelik alt problemlerin çözümlenmesinde ise deney grubu ile kontrol grubu arasında yapılan karşılaştırmalarda bağımsız gruplar (Independent) **T testi**, grupların kendi içlerinde karşılaştırılmasında eşli gruplar (bağımlı) **T testinden**; Okullar arasında yapılan karşılaştırmalarda **One Way ANOVA** testinden yararlanılmıştır. Tutum ölçeğine yönelik alt boyutların çözümlenmesinde ise üç ölçüm (ön-son, kalıcı) sonucunda deney grubu ile kontrol grubu arasında yapılan karşılaştırmalarda genel durumu görmek için “gruplararası ve grup-içi karma varyans analizi” *Repeated Measure (Tekrarlı Ölçümler) ANOVA* sonuçlarına bakılarak **Profil Analizi** yapılmıştır. Bu analizin temel amacı, süreç üzerinde etkisi olduğu düşünülen ya da araştırılan bağımsız değişkenlerin yansımaları, uygulamanın başında ve sonunda yapılacak olan ölçümlerle karşılaştırmasını yapıp aradaki farkı ortaya koyabilmektir (Can, 2014). İstatistiksel verilerin değerlendirilmesinde $*P < 0.05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.

3.6.3. Nitel Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen nitel verilerin analizinde N-VIVO 9 programından yararlanılmıştır. 15 öğrenciye (Deney gruplarında yer alan) 10 adet açık uçlu soru yöneltilmiştir. Görüşme yapılacak öğrenciler tespit edilirken sınıfın uç öğrencileri (*Başarılı, Orta Düzeyde Başarılı ve Başarı Seviyesi Düşük*) seçilerek bu

doğrultuda görüşme yapılmasına karar verilmiştir. Yani nitel boyuta ilişkin; görüşme yapılacak öğrencilerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik durum örneklemesine uygun hareket edilmiştir. Deney grubunda yapılan uygulamalara katılan 5 sosyal bilgiler öğretmenine ise 7 adet açık uçlu soru yöneltilmiştir.

Araştırma kapsamında uygulanan tüm etkinliklerin sona ermesinden hemen sonra öğretmen ve öğrencilerden elde edilen nitel veriler (Görüşmeler) ilk önce soru numara ve sırası dikkate alınarak öğretmen ve öğrenciler için ayrı ayrı olacak şekilde araştırmacı tarafından Word belgesine aktarılmıştır. Daha sonra bu Word belgeleri N-VIVO-9 programına aktarılmıştır.

Öğrencilerin ve öğretmenlerin görüşlerinde benzer olan kavram ve ifadeler bir araya getirilerek temalar oluşturulmuştur. Hiçbir görüş dışarıda kalmayacak şekilde belirlenen uygun temaya yerleştirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini belirlemek amacıyla elde edilen verilerden temalar oluşturulması sürecinde ve görüşlerin temalara yerleştirilmesi sürecinde uzman görüşüne başvurulmuştur. Daha sonra görüşlere ilişkin frekans değerleri tespit edilerek ana temalar ve bunlara bağlı alt temalar veri analiz programı tarafından oluşturulan şemalar ile sunulmuştur. Oluşturulan temalar için örnek görüşlere yer verilerek bu doğrultuda yorumlanmıştır.

Görüşme formlarından elde edilen örnek veriler aktarılırken alıntı cümlelerin başına Öğrenciler için “Ö-1.(E) ” Öğretmenler için ise “Öğrt.-2.(K)” şeklinde kısaltmalardan oluşan açıklayıcı ifadelere yer verilmiştir.

Kullanılan kısaltmaların açıklaması aşağıda verilmiştir.

Kısaltma	Anlamı
1) “Ö”	Öğrenci
2) ÖĞRT.	Öğretmen
3) “1”	Öğretmen veya Öğrenci Sırası
4) “E”-“K”	Cinsiyet

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amaçlarına uygun olarak çalışma sonucunda elde edilen nicel ve nitel bulgulara yer verilmiştir.

4.1. Nicel Boyuta İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu boyutunda çalışmanın yürütüldüğü okullarda uygulanan başarı testi ve tutum ölçeğinden elde edilen bulgulara ve bu doğrultuda yapılan yorumlara yer verilmiştir.

4.1.1. Başarı Testine İlişkin Bulgular

Bu bölümde araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıda verilen araştırma sorularına sırasıyla cevap aranmıştır.

4.1.2. Temel Problem Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin akademik başarı (*Ön Test-Son Test-Kalıcı Test*) puan ortalamalarındaki **değişimler** arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık var mıdır?

Normallik testi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin normal bir dağılım sergileyip sergilemediğini tespit etmek için normallik testlerinin yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov - Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine başvurulmuştur. Veri sayısının 30'un altında olduğu durumlarda Shapiro – Wilk; Veri sayısının 30 ve üzerinde olduğu durumlarda ise Kolmogorov Smirnov testi önerilmektedir (Can, 2014, s.89).

Tablo 13. Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Ön Test-Son Test-Kalıcı Test Puan ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Tests of Normality

	Grup	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ön Test	Deney Grubu	,094	125	,008	,959	125	,001
	Kontrol Grubu	,066	125	,200*	,986	125	,212
Son Test	Deney Grubu	,122	125	,000	,964	125	,002
	Kontrol Grubu	,072	125	,188	,971	125	,010
Kalıcı Test	Deney Grubu	,122	125	,000	,964	125	,002
	Kontrol Grubu	,072	125	,188	,971	125	,010

Tablo 13'e göre deney ve kontrol gruplarının ön test-son-test ve kalıcı testlerinden elde edilen verilere baktığımız zaman **kontrol** grubunun ön-son-kalıcı test ortalamalarının normal bir dağılım sergilediği ($P > 050$) **deney** grubunun ön-son-kalıcı test ortalamalarının ise normal bir dağılım sergilemediği ($P < 050$) görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell'e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da yapılacak test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Baloğlu'na göre (2015) En küçük grupta bağımlı değişken sayısından az vaka sayısı ve gruplarda aşırı orantısız "N" olmadıkça örnekleme dağılımlarının normallikten sapması beklenmez. Bu araştırmada da katılımcı sayısı (N: Deney grubu,125; Kontrol grubu,125) yüksek olduğu için yapılacak hipotez test sonuçlarının sağlam olacağı söylenebilir.

Tablo 14: Deney Ve Kontrol Gruplarının Ön Test Son Test Kalıcı Test Akademik Başarı Puan

Ortalamalarının Kovaryans Matrisi

Box's Test of Equality of Covariance Matrices^a	
Box's M	19,234
F	3,164
df1	6
df2	445613,887
Sig.	,004

Testin önemli koşullarından biri, ölçüm gruplarının ikili kombinasyonları için grupların kovaryansları arasında anlamlı bir fark olmaması şartıdır. Box testi, “kovaryanslar arasında anlamlı fark yoktur” şeklindeki yokluk hipotezini sınadığı için, testin anlamlılığını gösteren p değeri, 0,05’ten büyük çıktığında koşul sağlanmış olur (Can, 2014, s.252). Yukarıda verilen tablo 14’te elde edilen bulgulara baktığımız zaman bu koşulun sağlanmadığını yani kovaryanslar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır ($P=004$; $P < 0,050$). Ancak çok değişkenli varyans analizlerinin sonucu, örneklem sayısı küçük olmadıkça bu testten çok etkilenmez. Bununla birlikte bu koşulun sağlanmamasının test sonucu üzerindeki etki mekanizması da tek yönlü değildir (Can, 2014, s.252).

Varyansların Homojenliği

Tablo 15: Deney ve kontrol gruplarının ön – son ve kalıcı test varyansları

Test of Homogeneity of Variances				
	F	df1	df2	Sig.
Ön test	,022	1	248	,881
Son test	1,513	1	248	,220
Kalıcılık	,918	1	248	,339

Deney ve kontrol gruplarının ön – son ve kalıcı test varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre grupların hem ön testlerinde hem de son testlerinde hem de kalıcılık testlerinde varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır (*P=0,881, 220, 339; *P>0,050).

Mauchly's Test of Sphericity (Mauchly's Küresellik Testi)

Betimsel istatistiklerden sonra bakılması gereken ilk tablo Mauchly's Test of Sphericity tablosudur. Tekrarlanan ölçümlerde ölçüm sayısı **en az üç** olduğu zaman **Sphericity** şartının yerine getirilmesi beklenir. Fakat ölçüm sayısı 2 olduğu zaman Mauchly's Test of Sphericity değerine bakmaya gerek yoktur. Özellikle deneysel ölçümlerde bu şartın yerine getirilmesi gerekmektedir (Seçer, 2015, s.103). Mauchly's Test of Sphericity değerinin ölçüm sayısının iki olduğu durumlarda zaten hesaplanmadığı görülecektir.

Ancak bu çalışmada ölçüm sayısı üç olduğu için “Mauchly's Küresellik Testi” nin hesaplandığı görülmektedir.

Tablo 16: Mauchly's Küresellik Testi

Within Subjects Effect	Approx.				Epsilon ^a		
	Mauchly's W	Chi-Square	df	Sig.	Greenhouse-Geisser	Huynh-Feldt	Lower-bound
Zaman	,059	699,281	2	,000	,515	,517	,500

Tablo 16’da verilen bulguya göre gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi” sonucuna göre P değerinin anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Normal şartlarda küresellik testi sonucu P = 0,50’nin üzerinde çıkması beklenir. Bu durumda **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda Sphericity Assumed satırının karşısına denk gelen değerlere bakılır ve bu doğrultuda bulgular yorumlanır. Ancak bu çalışma sonucunda elde edilen bulgulara baktığımız zaman “Mauchly's Küresellik Testi” sonucunun P = 000; P < 0,50 değerinin altında olduğu görülmektedir. Bu tür durumlar karşısında ise **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda **Greenhouse-Geisser** satırının karşısına

denk gelen değerlere ya da Multivariate Tests tablosunda **Wilks' Lambda** satırının karşısına gelen değerler dikkate alınarak yorumlanır.

Betimsel İstatistik

Aşağıda verilen tabloda araştırma sorusuna ait betimsel istatistik ile grupta yer alan öğrenci sayılarına, ortalamaya ve standart sapmaya ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 17: Deney ve Kontrol Grubunda Yer Alan Öğrencilerin *Ön-Son-Kalıcı Test* Bulgularına İlişkin Betimsel İstatistik Sonuçları

GRUPLAR	ÖN TEST			SON TEST			KALICI TEST		
	N	$\bar{X}$	SS	N	$\bar{X}$	SS	N	$\bar{X}$	SS
Deney Grubu	125	58,00	,15976	125	74,22	,15879	125	74,74	,15688
Kontrol Grubu	125	54,58	,15391	125	62,45	,17627	125	60,96	,17187

Tablo 17'ye baktığımızda deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test-son test-kalıcı test akademik başarı puan ortalamalarını görmekteyiz. Bu verilere göre deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test akademik başarı puan ortalamaları ($\bar{x}=58$) ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test akademik başarı puan ortalamalarının ($\bar{x}=54$) birbirine yakın seviyede olduğu görülmektedir. Ancak son test ve kalıcı test akademik başarı puan ortalamalarının iki grup arasında deney grubu lehine istatistiksel açıdan farklılaştığı görülmektedir. Bu farklılığın istatistiksel açıdan anlamının ne düzeyde olduğunu belirlemek için Repeated Measures ANOVA ya da diğer adıyla **profil analizi** yapılmasına karar verilmiştir.

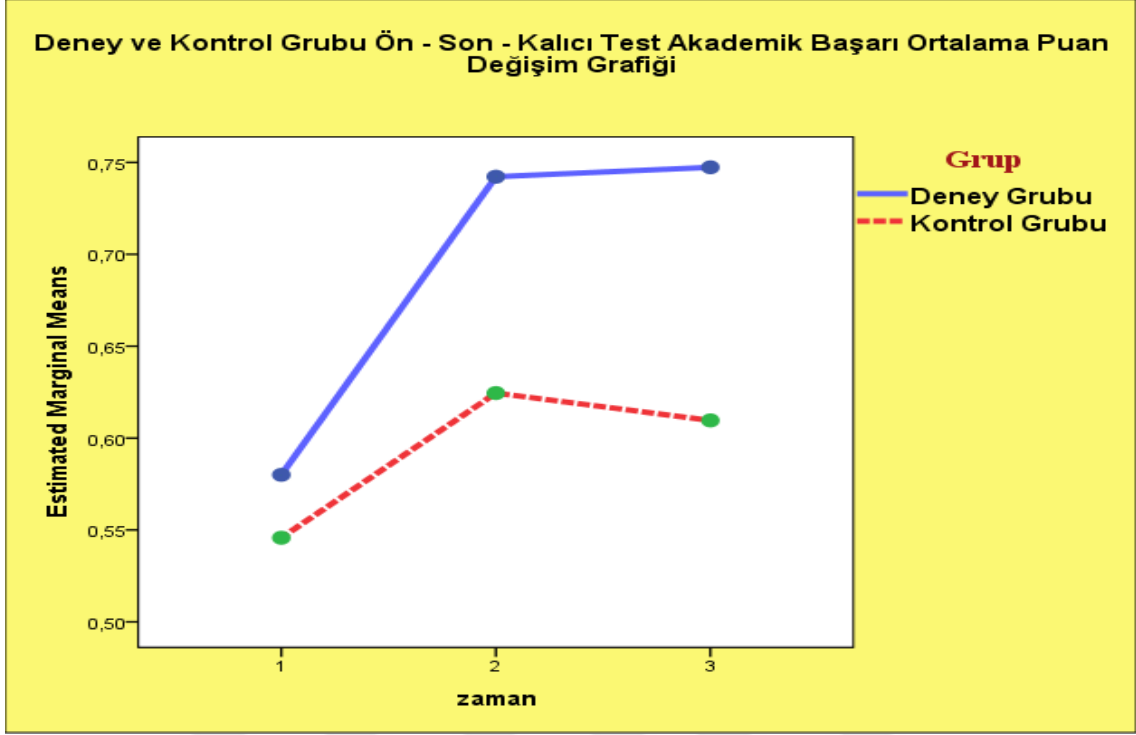
Tablo 18: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön - Son - Kalıcı Test Akademik Başarı Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure (Tekrarlı Ölçümler) ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Partial Eta Squared
Gruplar Arası	19,017					
Grup (Birey/Grup)	1,516	1	1,516	21,483	,000	,080
Hata	17,501	248	,071			
Gruplar İçi	5,269					
Ölçüm(Ön-Son-Kalıcılık)	2,419	1,000	2,419	234,415	,000	,102
Grup*Ölçüm	,291	1,000	,291	28,163	,000	
Hata	2,559	248,000	,010			

Yapılan Repeated Measure (Tekrarlı Ölçüm) ANOVA sonuçlarına göre sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretiminin yapıldığı deney grubu ile mevcut öğretim programının öngördüğü yöntem ve tekniklerle sosyal bilgiler öğretiminin yapıldığı kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Gruplar üzerinde gerçekleştirilen üç aşamalı akademik başarı (Ön-Son-Kalıcı) testlerinden elde edilen karma varyans analizi sonucuna göre grup etkisi [F (21,483), P=000; P<0,50], ölçüm etkisi [F (234,485), P=000; P<0,50], ve **grup*ölçüm etkisi** [F (28,163), P=000; P<0,50] bulunmuş ve bu sonucun istatistiksel açıdan akademik başarı değişimlerinin gruplara göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

Bu farklılığın hangi grup ve ölçümler arasında olduğu sonucu aşağıdaki **Ortalama Değişim Grafiği**'nde verilmiştir.

Deney ve Kontrol Grubu Ön - Son - Kalıcı Test Akademik Başarı Ortalama Puan Değişim Grafiği

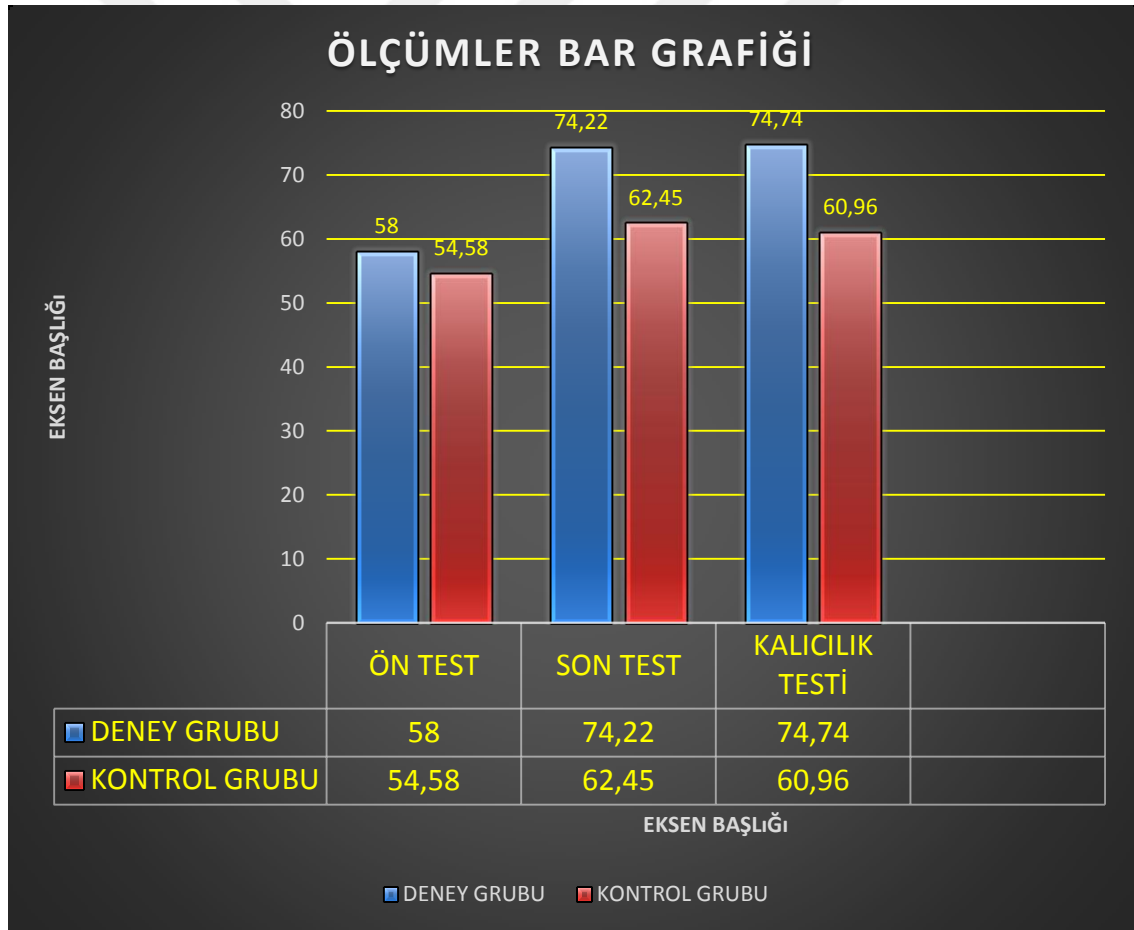
Şekil 21: Deney ve Kontrol Grubu Ön - Son - Kalıcı Test Akademik Başarı Ortalama Puan Değişim Grafiği

Şekil 21’ de görüldüğü gibi birinci ölçümde (ön test) birbirine yakın olan grup ortalamaları (*Deney grubu*=58,00; *Kontrol grubu*=54,58), ikinci ölçümde (*Son test*: *Deney grubu*=74,22; *Kontrol grubu* 62,45) ve üçüncü ölçümde (*Kalıcılık testi*: *Deney grubu* = 74,74; *Kontrol grubu* = 60,96) deney grubu lehine olacak şekilde farklılaştığı görülmektedir. Elde edilen bu bulgulara göre etki gücünün ise **büyük** bir etki gücüne sahip olduğu söylenebilir [η^2 : 102].

Yani deney ve kontrol gruplarının başlangıçta akademik başarı puan ortalamaları birbirine yakın seviyede olmasına rağmen ilerleyen süre zarfında bu durum değişmiştir. Her iki grubun son test akademik başarı puan ortalamalarında ön test puan ortalamalarına göre bir artış olmuştur. Ancak bu artış deney grubunda kontrol grubuna göre daha belirgin bir şekilde olmuştur. **Deney grubunda** son testin yapılmasından dört hafta sonra yapılan kalıcılık testi ile öğrencilerin bilgi düzeyleri tekrar kontrol edilmiştir. Kalıcılık testi sonuçlarına baktığımızda son test uygulamasına göre

istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür. **Kontrol grubunda** ise son testlerin ön testlere göre daha başarılı olduğu söylenebilir. Ancak bu artışın deney grubuna göre daha düşük bir düzeyde olduğu açıkça görülmektedir. Kontrol grubunun kalıcılık testine baktığımızda ise son testine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmektedir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse kontrol grubunun kalıcılık testinin son testine yakın bir düzeyde olduğu söylenebilir.

Genel olarak değerlendirdiğimizde deney grubunda uygulanan öğretim etkinliklerinin öğrenciler üzerinde daha etkili olduğu söylenebilir. Elde edilen bu sonuçları daha net bir şekilde ortaya koyabilmek için mevcut bulgular aşağıda verilen bar (çubuk) grafik ile **yeniden** somutlaştırılmıştır.

Şekil 22: Deney grubunda uygulanan öğretim etkinliklerinin öğrenciler üzerinde daha etkili

Şekil 22’de verilen bar grafik sonucuna baktığımızda deney grubunun ön testi ile son test puan ortalaması arasında yaklaşık 16 puan gibi bir farklılığın olduğu sonucu elde edildiği ve bu olumlu artışın kalıcı test ile muhafaza edildiği görülmüştür. Kontrol grubunda ise ön test ile son test arasında yaklaşık 5,5 puan gibi bir artışın olduğu görülmüştür. Ancak bu artış kalıcı test ile yaklaşık 2,5 puan gibi bir düşüş göstererek 60 puan seviyelerine gerilemiştir. Yani kalıcı test ile elde edilen sonucun son teste göre çok fazla değişiklik göstermediği söylenebilir.

4.1.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi öğretiminde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin **ön test** akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmanın yürütüldüğü okullarda yer alan deney ve kontrol grubu öğrencilerinin ön test puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin başarı puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak verilerin, skewness ve kurtosis değerlerine bakılmıştır.

Betimsel İstatistik

Aşağıda verilen tabloda araştırma sorusuna ait betimsel istatistik; grupta yer alan öğrenci sayıları, çarpıklık ve basıklık değerleriyle birlikte verilmiştir.

Tablo 19: Araştırma Sorusuna Ait Betimsel İstatistik

Grup	N	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Deney Grubu	125	,600	-,275
Kontrol Grubu	125	-,113	-,603

Bir araştırma sürecinde analize başlamadan önce sürekli değişkenlere ilişkin mod, medyan ve aritmetik ortalamanın parametrik testlerin temel koşullarını taşıması

için birbirine eşit olması ya da birbirine çok yakın olması, skewness ve kurtosis değerlerinin ise aşırı uç değerlere sahip olmaması gerekir (Seçer, 2015,s.22)

Verilerin normal dağılımını test etmenin yolu verilerin çarpıklık (Skewness) ve basıklık (Kurtosis) katsayılarına bakmaktır. İdeal bir dağılımın çarpıklık ve basıklık katsayısı 0 (sıfır) olmalıdır. Dolayısıyla elde edilen sonuçların sıfıra yakınlığına bakarak normallik konusunda fikir yürütülebilir. Genel bir kural olarak çarpıklık ve basıklık katsayısını sırasıyla, çarpıklığın ve basıklığın standart hatasına böldüğümüzde, çıkan değerler -1.96 ile +1.96 arasında kalıyorsa dağılım normal kabul edilebilir (Can, 2014, s.84).

Tablo 19’da verilen bulguya göre deney grubunda Çarpıklık (Skewness) -,600, Basıklık (Kurtosis) -,275, çıkmıştır. Bu değerlere göre dağılımın normal olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte kontrol grubunda Çarpıklık (Skewness) -,113, Basıklık (Kurtosis) -,603, olarak bulunmuştur. Dolayısıyla bu değerlere göre kontrol grubunda da verilerin dağılımının normal olduğu söylenebilir.

Normallik testi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin normal bir dağılım sergileyip sergilemediğini tespit etmek için diğer bir yol olarak normallik testlerinin yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov - Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine başvurulmuştur. Veri sayısının 30’un altında olduğu durumlarda Shapiro – Wilk; Veri sayısının 30 ve üzerinde olduğu durumlarda ise Kolmogorov Smirnov testi önerilmektedir (Can, 2014, s.89).

Tablo 20: Deney ve Kontrol Gruplarının Ön Test Akademik Başarı Puan Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Grup	Kolmogorov-Smirnov^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Deney Grubu	,094	125	,008	,959	125	,001
Kontrol Grubu	,066	125	,200	,986	125	,212

Tablo 20'ye baktığımızda deney ve kontrol gruplarının ön test akademik başarı puan ortalamalarından elde edilen verilerin normal dağılımına ilişkin bulguları görmekteyiz. Tabloda verilen bulgulara göre deney grubundan elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilemediği ($P < 0,05 = ,008$) görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell'e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da yapılacak test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir. Kontrol grubu ön test başarı puanından elde edilen verilerin ise normal bir dağılım sergilediği görülmektedir ($P > 0,05 = ,200$).

Varyansların Homojenliği

Test of Homogeneity of Variances

	F	df1	df2	Sig
Ön test	,022	1	248	,881

Deney ve kontrol gruplarının varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($P=0,881$, $P>0,050$).

Tüm bu bulgular sonucunda deney ve kontrol gurubunun ön test puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını anlamak için Independent Sample T – Testi yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 21: Deney ve Kontrol Grubu Ön Test Akademik Başarı Puan Ortalamalarına Göre Bağımsız Gruplar T - Testi Analizi

Grup	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	P
Deney Ön Test	125	58,00	15976	123	1.726	,086
Kontrol Ön Test	125	54,58	15391			

(* $P > 0.05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 21'den elde edilen bulgulara baktığımız zaman deney ve kontrol grubu ön test akademik başarı puan ortalamalarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan

anlamalı bir farklılığın olduğu görülmemektedir. Yani araştırmanın başlangıcında deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik bilgi düzeylerinin birbirine yakın seviyede olduğu söylenebilir [$t= 1.726$, ($p=.086$), $P>0,50$]. Buna bağlı olarak deney ve kontrol gruplarının başlangıçta akademik başarı açısından denk olduklarını varsayabiliriz.

4.1.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test-son test akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

Normallik testi

Araştırmanın yürütüldüğü deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test-son test akademik başarı puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin başarı puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak, Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerlerine bakılmıştır.

Tablo 22: Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri

Grup	N	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Deney Ön Test	125	-,600	-,545
Deney Son Test	125	-,275	-,101

Tablo 22’deki verilere göre Çarpıklık (Skewness: -600; -275), ve Basıklık (Kurtosis: -545; -101) değerlerine göre dağılımın normal olduğu kabul edilebilir. Genel bir kural olarak çarpıklık ve basıklık katsayısını sırasıyla, çarpıklığın ve basıklığın standart hatasına böldüğümüzde, çıkan değerler -1.96 ile +1.96 arasında kalıyorsa dağılım normal kabul edilebilir (Can, 2014, s.84)

Deney grubunda yer alan öğrencilerin ön test-son test akademik başarı puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek amacıyla puan

dağılımlarının normal olup olmadığı K-S (Kolmogorov-Smirnov) testiyle sınanmasına karar verilmiştir.

Tablo 23: Deney Grubu Ön Test-Son Test Akademik Başarı Puan Ortalamaları Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Grup	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Deney Ön Test	,094	125	,008	,959	125	,001
Deney Son Test	,122	125	,000	,964	125	,002

Tablo 23'e baktığımızda deney grubunda yer alan öğrencilerden elde edilen ön ve son test puan ortalamalarının normal dağılım sergilemediği görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell'e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir.

Tablo 24: Deney Grubu Ön Test - Son Test Başarı Puanlarının Bağımlı T - Testi Analizi

Grup	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	P
Deney Ön Test	125	58,00	15976	124	14,939	,000
Deney Son Test	125	74,22	15879			

(*p < 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 24'ten elde edilen bulgulara baktığımız zaman deney grubu ön test-son test akademik başarı puan ortalamalarına göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Yani araştırmanın başlangıcında akademik başarı puan ortalaması ($\bar{X}$ = 58,00) olan deney grubu öğrencileri bu puan ortalamasını son testte ($\bar{X}$ = 74,22) seviyesine taşımışlardır. Bu sonuca göre deney grubunda uygulanan sahne sanatları destekli öğretimin öğrencilerin akademik başarı puan ortalamasını arttırmada ciddi bir katkı sağladı söylenebilir [**t=14,939 (p=.000), P<0,50**].

4.1.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde mevcut öğretim programına bağlı etkinliklerin yürütüldüğü kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test-son test akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

Normallik testi

Araştırmanın yürütüldüğü kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test-son test akademik başarı puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin başarı puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak, Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerlerine bakılmıştır.

Tablo 25: Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri

Grup	N	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Kontrol Ön Test	125	-,113	-,603
Kontrol Son Test	125	-,362	-,648

Tablo 25’teki verilere göre Çarpıklık (Skewness: -113; -362), ve Basıklık (Kurtosis: -603; -648) değerlerine göre dağılımın normal olduğu kabul edilebilir. Kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön test-son test akademik başarı puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek amacıyla puan dağılımlarının normal olup olmadığı K-S (Kolmogorov-Smirnov) testiyle sınanmasına karar verilmiştir.

Tablo 26: Kontrol Grubu Ön Test-Son Test Akademik Başarı Puan Ortalamaları Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Grup	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Kontrol Ön Test	,066	125	,200	,986	125	,212
Kontrol Son Test	,072	125	,188	,971	125	,010

Tablo 26’ya baktığımız zaman kontrol grubunun hem ön testinde hem de son testinde verilerin normal bir dağılım sergilediği söylenebilir ($P = 200,188$; $P > 0,050$).

Tablo 27: Kontrol Grubu Ön Test - Son Test Başarı Puanlarının Bağımlı T - Testi Analizi

Grup	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	P
Kontrol Ön Test	125	54,58	15391	124	6,911	,000
Kontrol Son Test	125	62,45	17627			

(* $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 27’den elde edilen bulgulara göre kontrol grubunun ön test akademik başarı puan ortalaması ile kontrol grubunun son test akademik başarı puan ortalaması arasında son test lehine istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Yani araştırmanın başlangıcında akademik başarı puan ortalaması ($\bar{X} = 54,58$) olan kontrol grubu öğrencilerinin bu puan ortalamasını, son testte ($\bar{X} = 62,45$) seviyesine taşıdıkları görülmüştür. Bu sonuca göre kontrol grubunda uygulanan mevcut öğretim programına ilişkin etkinliklerin öğrencilerin akademik başarı puan ortalamasını arttırmada bir artış sağladığı söylenebilir [$t=6,911$ ($p=.000$), $P<0,50$].

4.1.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin **son test** akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

Normallik Testi

Araştırmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son test akademik başarı puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin akademik başarı puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak, Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerlerine bakılmıştır.

Tablo 28: Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri

Grup	N	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Deney Son Test	125	-,545	-,101
Kontrol Son Test	125	-,362	-,648

Tablo 28’de verilen bulguya göre deney grubunda Çarpıklık (Skewness) -,545, Basıklık (Kurtosis) -,101, çıkmıştır. Bu değerlere göre dağılımın normal olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte kontrol grubunda Çarpıklık (Skewness) -,362, Basıklık (Kurtosis) -,648, olarak bulunmuştur. Dolayısıyla bu değerlere göre kontrol grubunda da verilerin dağılımının normal olduğu söylenebilir. Genel bir kural olarak çarpıklık ve basıklık katsayısını sırasıyla, çarpıklığın ve basıklığın standart hatasına böldüğümüzde, çıkan değerler -1.96 ile +1.96 arasında kalıyorsa dağılım normal kabul edilebilir (Can, 2014, s.84).

Normallik Testi

Araştırmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son test akademik başarı puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin başarı puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği K-S (Kolmogorov-Smirnov) testiyle kontrol edilmiştir.

Tablo 29: Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Son Test Puan Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Tests of Normality						
Grup	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Deney Son Test	,122	125	,000	,964	125	,002
Kontrol Son Test	,072	125	,188	,971	125	,010

Tablo 29’da verilen bulgulara baktığımızda deney ve kontrol gruplarının son test başarı puanlarından elde edilen verilerin normal dağılım gösterme durumunun gruplara göre değiştiğini görmekteyiz. Tabloda verilen bulgulara göre deney grubundan elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilemediği ($P = 000$; $P < 050$) görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell’e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da yapılacak test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir. Kontrol grubu son test başarı puanından elde edilen verilerin ise normal bir dağılım sergilediği ifade edilebilir ($P = ,188$; $P < 0,050$).

Varyansların Homojenliği

Test of Homogeneity of Variances

	F (Levene Statistic)	df 1	df 2	Sig.
Son test	1,513	1	248	,220

Deney ve kontrol gruplarının varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($P = ,220$; $P > 0,050$).

Tüm bu bulgular sonucunda deney ve kontrol grubunun son test akademik başarı puan ortalamaları arasında anlamlı bir farklılığın olup olmadığını anlamak için Independent Sample T – Testi yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 30: Deney ve Kontrol Grubu Son Test Akademik Başarı Puan Ortalamalarının Bağımsız Gruplar T - Testi Analizi

Grup	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	P
Deney Son Test	125	,7422	15879	123	5,550	,000
Kontrol Son Test	125	,6245	17627			

(* $p < 0.05$ anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 30'dan elde edilen bulgulara baktığımız zaman deney ve kontrol grubu son test akademik başarı puan ortalamalarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Yani araştırmanın sonunda deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik bilgi seviyesi bakımından farklı seviyelerde olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara baktığımız zaman deney ve kontrol gruplarının son test puan ortalamaları arasında yaklaşık 12 puan gibi bir farklılığın olduğu ve bu farklılığın deney grubu lehine olduğu görülmektedir. **[t= 5,550, (p=.000), P<0,50]**. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse deney grubunda uygulanan sahne sanatları destekli öğretim etkinlikleri 6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin kazanımlarının öğrenciye kazandırılması noktasında kontrol grubunda uygulanan mevcut programın öngördüğü öğretim etkinliklerine göre daha etkili olmuş olduğu söylenebilir.

4.1.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin **kalıcı test** akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

Normallik Testi

Araştırmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin kalıcı test akademik başarı puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin başarı puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği kontrol edilmiştir. Bu amaçla ilk olarak, Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) değerlerine bakılmıştır.

Tablo 31: Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) Değerleri

Grup	N	Çarpıklık (Skewness)	Basıklık (Kurtosis)
Deney Kalıcı Test	125	-,563	,029
Kontrol Kalıcı Test	125	-,365	-,554

Tablo 31’de verilen bulguya göre deney grubunda Çarpıklık (Skewness) -,563, Basıklık (Kurtosis) -,029, çıkmıştır. Bu değerlere göre dağılımın normal olduğu kabul edilebilir. Bununla birlikte kontrol grubunda Çarpıklık (Skewness) -,365, Basıklık (Kurtosis) -,554, olarak bulunmuştur. Dolayısıyla bu değerlere göre kontrol grubunda da verilerin dağılımının normal olduğu söylenebilir. Genel bir kural olarak çarpıklık ve basıklık katsayısını sırasıyla, çarpıklığın ve basıklığın standart hatasına böldüğümüzde, çıkan değerler -1.96 ile +1.96 arasında kalıyorsa dağılım normal kabul edilebilir (Can, 2014, s.84).

Araştırmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin kalıcı test akademik başarı puan ortalamalarının karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin başarı puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği K-S (Kolmogorov-Smirnov) testiyle kontrol edilmiştir.

Tablo 32: Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Kalıcı Test Puan Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Tests of Normality						
Grup	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
	Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Deney Kalıcı Test	,111	125	,001	,966	125	,003
Kontrol Kalıcı Test	,086	125	,025	,975	125	,020

Tablo 32’ye baktığımızda deney ve kontrol grubu kalıcı test puan ortalamalarının normal dağılım sergilemediği görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell’e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir.

Tablo 33: Deney ve Kontrol Grubu Kalıcı Test Başarı Puan Ortalamalarının Bağımsız Gruplar T - Testi Analizi

Grup	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	P
Deney Kalıcı Test	125	74,74	15688	248	6,619	,000
Kontrol Kalıcı Test	125	60,96	17187			

(*p < 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 33’e baktığımız zaman deney ve kontrol grubu kalıcı test akademik başarı puan ortalamalarına göre gruplar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Yani araştırmanın sonlandırılmasından 4 hafta sonra deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilere uygulanan kalıcı test sonuçlarına göre akademik bilgi seviyesi bakımından, grupların farklı seviyelerde olduğu söylenebilir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara baktığımız zaman deney ve kontrol gruplarının kalıcı test puan ortalamaları arasında yaklaşık 14 puan gibi bir farklılığın ve bu farklılığın deney grubu lehine olduğu görülmektedir [$t = 6,619$, ($p = .000$), $P < 0,50$]. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse deney grubunda uygulanan sahne sanatları destekli öğretim etkinlikleri 6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin kazanımlarının öğrenciye kazandırılması noktasında kontrol grubunda uygulanan mevcut programın öngördüğü öğretim etkinliklerine göre, öğrenci bilgilerinin kalıcılığının sağlanması noktasında çok daha etkili olduğu söylenebilir.

4.1.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı puan ortalamaları cinsiyet durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Normallik Testi

Araştırmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin başarı puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği K-S (Kolmogorov-Smirnov) testiyle kontrol edilmiştir.

Tablo 34: Deney ve Kontrol Grubu Akademik Başarı Puan Ortalamalarının Cinsiyet Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Tests of Normality							
Test	Cinsiyet	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ön Test	Kız	,077	111	,100	,981	111	,112
	Erkek	,082	139	,023	,974	139	,008
Son Test	Kız	,066	111	,200*	,983	111	,155
	Erkek	,111	139	,000	,956	139	,000
Kalıcı Test	Kız	,066	111	,200*	,983	111	,155
	Erkek	,111	139	,000	,956	139	,000

Yukarıda verilen tablo 34'e baktığımızda cinsiyet durumuna göre deney ve kontrol grubu akademik başarı puan ortalamalarının Kolmogorov Smirnov normallik testi sonuçlarına göre üç ölçümde de (ön-son-kalıcı) kız öğrencilerden elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilediği söylenebilir ($P = 100, 200, 200$; $P > 0,50$). Erkeklerden elde edilen verilerin ise normal bir dağılım sergilemediği söylenebilir. Ancak Tabachnick ve Fidell'e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da yapılacak test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir.

Tablo 35: Cinsiyet Değişkenine Göre Deney Ve Kontrol Gruplarının Ön Test – Son Test Ve Kalıcı Test Varyansları

Varyansların Homojenliği		
	F	Sig
Ön Test	11,118	,001
Son Test	11,298	,001
Kalıcı Test	11,298	,001

Cinsiyet değişkenine göre deney ve kontrol gruplarının ön test – son test ve kalıcı test varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre grupların ön testlerinde-son testlerinde ve kalıcı testlerinde varyansların eşit **olmadığı** sonucuna ulaşılmıştır ($P=,001, 001, 001$; $P<0,50$). Ancak Baloğluna göre (2015) hem varyans hem de kovaryans matrislerinin değerlendirilmesinde şu noktanın dikkate alınması önerilmektedir: Örneklem büyüklüğü eşit ise varyans-kovaryans matrislerinin homojenliğinin değerlendirilmesine gerek yoktur. Bu nedenle t-testi yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 36: Cinsiyet Değişkenine Göre Akademik Başarı Ön - Son - Kalıcı Test Bağımsız Gruplar T- Testi Sonuçları

Test	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	Sd	t	P*
Ön Test	Kız	111	5928	,13302	248	2,718	,007
	Erkek	139	5390	,17133			
	Total	250					
Son Test	Kız	111	7207	,15374	248	3,022	,003
	Erkek	139	6535	,18972			
	Total	250					
Kalıcı Test	Kız	111	7207	,15374	248	3,022	,003
	Erkek	139	6535	,18972			
	Total	250					

(*p < 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 36'dan elde ettiğimiz bulgulara göre 111 kız ve 139 erkek öğrenciden oluşan 250 kişilik bir grupta cinsiyet değişkeni bakımından kızlarla erkekler arasında akademik başarı (*Ön test-Son Test-Kalıcı Test*) açısından anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan *Independent T- Testi* sonucuna göre, kızların ön test akademik başarı ortalamaları ($\bar{x}=59,28$) erkeklerin ön test akademik başarı ortalamalarından ($\bar{x}=53,90$); kızların son test akademik başarı ortalamaları ($\bar{x}=72,07$) erkeklerin son test akademik başarı ortalamalarından ($\bar{x}=65,35$); kızların kalıcı test akademik başarı ortalamaları ($\bar{x}=72,07$) erkeklerin kalıcı test akademik başarı ortalamalarından ($\bar{x}=65,35$) istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde kız öğrenciler lehine farklılaştığı görülmüştür [(t = 2,718, 3,022, 3,022) P = ,007, 003, 003; P < 0,50]. Buna göre cinsiyet değişkeninin öğrencilerin (ön test-son test-kalıcı test) akademik başarı durumu üzerinde anlamlı bir etki oluşturduğu söylenebilir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı ön-son-kalıcı test puan ortalamalarına baktığımız zaman kız öğrencilerin başarı puan ortalamaları erkeklerin başarı puan ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sonuca göre ileri sürülen hipotezin reddedildiği söylenebilir.

4.1.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin akademik başarı puan ortalamaları bulundukları okula göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Normallik Testi

Araştırmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı puan ortalamalarının “Okul” değişkenine göre karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin başarı puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği K-S (Kolmogorov-Smirnov) testiyle kontrol edilmiştir.

Tablo 37: Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı puan ortalamalarının “Okul” değişkenine göre karşılaştırılmasında

Tests of Normality							
Okul		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ön test	Elazığ Ortaokulu	,083	47	,200*	,983	47	,702
	Arif Nihat Asya Ortaokulu	,085	42	,200*	,984	42	,808
	Mezre Ortaokulu	,114	62	,045	,965	62	,077
	Mustafa Kemal Ortaokulu	,085	42	,200*	,982	42	,720
	Hilalkent Ortaokulu	,122	57	,035	,941	57	,008
Son test	Elazığ Ortaokulu	,115	47	,147	,954	47	,061
	Arif Nihat Asya Ortaokulu	,120	42	,134	,945	42	,042
	Mezre Ortaokulu	,124	62	,018	,959	62	,039
	Mustafa Kemal Ortaokulu	,109	42	,200*	,981	42	,695
	Hilalkent Ortaokulu	,115	57	,060	,957	57	,040
Kalıcı test	Elazığ Ortaokulu	,115	47	,147	,954	47	,061
	Arif Nihat Asya Ortaokulu	,120	42	,134	,945	42	,042
	Mezre Ortaokulu	,124	62	,018	,959	62	,039
	Mustafa Kemal Ortaokulu	,109	42	,200*	,981	42	,695
	Hilalkent Ortaokulu	,115	57	,060	,957	57	,040

Yukarıda verilen tablo 37’ye baktığımız zaman Ön test uygulamasında Elazığ, Arif Nihat Asya ve Mustafa Kemal Ortaokullarında ($P=200, 200, 200$; $P>,0,50$) elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilediği görülmektedir. Ancak Mezre ve Hilalkent ortaokullarında dağılımın normal olmadığı görülmektedir ($P=0,45, 035$; $P< 0,50$). Son test ve kalıcı test uygulamasında Elazığ, Arif Nihat Asya, Mustafa Kemal ve Hilalkent ortaokullarında verilerin normal bir dağılım sergilediği görülürken ($P=147, 134, 200, 060$; $P>,0,50$) Mezre ortaokulunda verilerin normal bir dağılım sergilemediği ($P=018$;

$P<0,50$)görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell'e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir.

Tablo 38: Deney ve kontrol gruplarının ön test – son test ve kalıcı test varyansları

Varyansların Homojenliği				
Test of Homogeneity of Variances				
	F	df1	df2	Sig.
Ön test	3,314	4	245	,011
Son test	3,080	4	245	,017
Kalıcı test	3,080	4	245	,017

Deney ve kontrol gruplarının ön test – son test ve kalıcı test varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre grupların ön-son ve kalıcı testlerinde varyansların eşit olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($P=,011, 017, 017$; $P<0,50$). Ancak Baloğluna göre (2015) hem varyans hem de kovaryans matrislerinin değerlendirilmesinde şu noktanın dikkate alınması önerilmektedir: Örneklem büyükleri eşit ise varyans-kovaryans matrislerinin homojenliğinin değerlendirilmesine gerek yoktur (Deney grubu=125; Kontrol grubu=125).

Tablo 39: Okul Değişkenine Göre Akademik Başarı Ön test-Son Test-Kalıcı Test Betimsel İstatistik Sonuçları

TEST	OKUL	N	X	SS
ÖN TEST	1) Elazığ Ortaokulu	47	55,91	,16119
	2) Arif Nihat Asya Ortaokulu	42	48,81	,16428
	3) Mezre Ortaokulu	62	57,48	,12976
	4) Mustafa Kemal Ortaokulu	42	49,05	,16635
	5) Hilalkent Ortaokulu	57	66,14	,11135
	Toplam	250		
SON TEST	1) Elazığ Ortaokulu	47	62,30	,16671
	2) Arif Nihat Asya Ortaokulu	42	59,38	,21122
	3) Mezre Ortaokulu	62	73,23	,13739
	4) Mustafa Kemal Ortaokulu	42	66,76	,17142
	5) Hilalkent Ortaokulu	57	75,75	,15821
	Toplam	250		
KALICI TEST	1) Elazığ Ortaokulu	47	62,30	,16671
	2) Arif Nihat Asya Ortaokulu	42	59,38	,21122
	3) Mezre Ortaokulu	62	73,23	,13739
	4) Mustafa Kemal Ortaokulu	42	66,76	,17142
	5) Hilalkent Ortaokulu	57	75,75	,15821
	Toplam	250		

Tablo 40: Okul Değişkenine Göre Akademik Başarı Ön test-Son Test-Kalıcı Test One Way ANOVA Sonuçları

Test	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark (Dunnett C)
Ön Test	Gruplar arası	1,018	4	,254	12,088	,000	1-5, 2-3, 2-5, 3-5, 4-5
	Gruplar içi	5,158	245	,021			
	Toplam	6,176	249				
Son Test	Gruplar arası	,981	4	,245	8,748	,000	1-3,1-5, 2-3,2-5
	Gruplar içi	6,865	245	,028			
	Toplam	7,846	249				
Kalıcı Test	Gruplar arası	,981	4	,245	8,748	,000	1-3,1-5, 2-3,2-5
	Gruplar içi	6,865	245	,028			
	Toplam	7,846	249				

(*p < 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Öğrencilerin akademik başarı puan ortalama durumlarının üç ölçümde (ön-son-kalıcı) öğrencilerin bulundukları okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan One Way ANOVA sonucunda tablo 40’da verilen şu bulgulara ulaşılmıştır. Ön test uygulamasında “6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grupları ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol gruplarının akademik başarı puan ortalamalarının okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için yapılan **Dunnett C** testi bulgularına göre sonuçları incelediğimizde **Ön test** uygulamasında 1-5 madde arasında 5.madde lehine, 2-3 madde arasında 3. madde lehine, 2-5 madde arasında 5. madde lehine, 3-5 madde arasında 5.madde lehine, 4-5 madde arasında 5.madde lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. **Son test** uygulamasına bakıldığında ise bu farklılığın 1-3 madde arasında 3.madde lehine, 1-5 madde arasında 5.madde lehine, 2-3 madde

arasında 3.madde lehine, 2-5 madde arasında 5.madde lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. **Kalıcı test** uygulamasına bakıldığında bu farklılığın 1-3 madde arasında 3. madde lehine, 1-5 madde arasında 5.madde lehine, 2-3 madde arasında 3.madde lehine, 2-5 madde arasında 5.madde lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Tüm bu bulgular doğrultusunda şu sonuçlara ulaşılmıştır. Okulların yer almış olduğu eğitim bölgelerinin şartları elde edilen sonuçlarla kıyaslandığında ortaya pozitif yönlü bir korelasyon durumunun ortaya çıktığı söylenebilir. Yani öğrencilerin okumuş olduğu eğitim bölgesinin şartlarını içinde barındıran sosyo-ekonomik yapı-veli profili (eğitim düzeyi), öğrenci profili (Başarı seviyesi, herhangi bir kurstan yardım alıp almama durumu) ve okulun eğitim öğretim standartları gibi faktörler iyileştikçe öğrencilerin dolayısıyla okulların akademik başarı durumu artarken, aynı şekilde bahsedilen şartlar kötüleştikçe de okulların akademik başarı puan ortalamalarında bir düşüşün yaşandığı görülmüştür. Bu faktörler istatistiklere dökülmemiştir. Ancak araştırmacı her eğitim bölgesinin sosyo-ekonomik yapısı, öğretmen ve öğrenci profili hakkında okul idarecilerinden gerekli olan bilgileri öğrenmiştir. Buna bağlı olarak okullardaki bu artış, ya da düşüşün nedeni yukarıda sebeplerden kaynaklanmış olabilir. Bu durum okulların akademik başarı puan ortalamalarının, (okulların hitap etmiş olduğu veli profili, öğrenci profili-sosyo ekonomik yapı) mevcut maddi ve manevi şartlardan bağımsız düşünülmemesi gerektiği sonucunu ortaya koymaktadır. Tabloya bakıldığında üç ölçümde de (ön-son-kalıcı) Hilalkent ve Mezre ortaokullarından elde edilen bulguların diğer üç okula göre en yüksek ortalamaya sahip olmuş olmaları bahsedilen bulguyu pekiştirir niteliktedir.

4.1.3. Tutum Ölçeğine İlişkin Bulgular.

4.1.3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi öğretiminde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin “**Öğrenme İsteği**” boyutu puanlarındaki değişimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

Normallik testi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin normal bir dağılım sergileyip sergilemediğini tespit etmek için normallik testlerinin yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov - Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine başvurulmuştur. Veri sayısının 30'un altında olduğu durumlarda Shapiro – Wilk; Veri sayısının 30 ve üzerinde olduğu durumlarda ise Kolmogorov Smirnov testi önerilmektedir (Can, 2014, s.89).

Tablo 41: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği “Öğrenme İsteği” Boyutu Ortalama Puan Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

		Tests of Normality					
Grup		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Öğrenme İsteği ÖN TUTUM	Deney Grubu	,095	125	,008	,981	125	,083
	Kontrol Grubu	,094	125	,009	,975	125	,022
Öğrenme İsteği SON TUTUM	Deney Grubu	,229	125	,000	,892	125	,000
	Kontrol Grubu	,253	125	,000	,854	125	,000
Öğrenme İsteği KALICI TUTUM	Deney Grubu	,083	125	,035	,986	125	,232
	Kontrol Grubu	,091	125	,013	,977	125	,032

Tablo 41 incelendiğinde deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinde yer alan “*Öğrenme İsteği*” boyutu ön tutum-son tutum-kalıcı tutum puanlarından elde edilen verilerin normal dağılımına ilişkin bulguları görmekteyiz. Tablodaki bulgulara göre deney ve kontrol grubundan elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilemediği ($P < 050$) görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell’e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da yapılacak test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir. Yine Baloğluna göre (2015) En küçük grupta bağımlı değişken sayısından

az vaka sayısı ve gruplarda aşırı orantısız “N” olmadıkça örnekleme dağılımlarının normallikten sapması beklenmez.

Tablo 42: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğrenme İsteği” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarının Kovaryans Matrisi

Box's Test of Equality of Covariance Matrices ^a	
Box's M	34,257
F	5,635
df1	6
df2	445613,887
Sig.	,000

Testin önemli koşullarından biri, ölçüm gruplarının ikili kombinasyonları için grupların kovaryansları arasında anlamlı bir fark olmaması şartıdır. [Bu aslında çok değişkenli varyans analizlerinin (MANOVA) bir koşuludur.] Box testi, “kovaryanslar arasında anlamlı fark yoktur” şeklindeki yokluk hipotezini sınadığı için, testin anlamlılığını gösteren **P** değeri, 0,05’ten büyük çıktığında koşul sağlanmış olur. Yukarıda verilen tablo 42’den elde edilen bulgulara baktığımız zaman bu koşulun sağlanmadığını yani kovaryanslar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır ($P=000$; $P < 0,050$). Ancak çok değişkenli varyans analizlerinin sonucu, örneklem sayısı küçük olmadıkça bu testten çok etkilenmez. Bununla birlikte bu koşulun sağlanmamasının test sonucu üzerindeki etki mekanizması da tek yönlü değildir (Can, 2014, s.252).

Varyansların Homojenliği

Tablo 43: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları

Test of Homogeneity of Variances

	F	df1	df2	Sig.
Ön tutum	,329	1	248	,567
Son tutum	27,345	1	248	,000
Kalıcı tutum	,512	1	248	,475

Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre grupların hem ön tutumlarında hem de kalıcı tutumlarında varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($P=,567, 475$; $P>0,50$). Son tutum varyanslarının ise eşit olmadığı sonucuna varılmıştır ($P=000$; $P<, 0,50$). Ancak Baloğluna göre (2015) hem varyans hem de kovaryans matrislerinin değerlendirilmesinde şu noktanın dikkate alınması önerilmektedir: Örneklem büyükleri eşit ise varyans-kovaryans matrislerinin homojenliğinin değerlendirilmesine gerek yoktur.

Mauchly's Test of Sphericity (Mauchly's Küresellik Testi)

Betimsel istatistiklerden sonra bakılması gereken ilk tablo Mauchly's Test of Sphericity tablosudur. Tekrarlanan ölçümlerde ölçüm sayısı en az üç olduğu zaman **Sphericity** şartının yerine getirilmesi beklenir. Fakat ölçüm sayısı 2 olduğu zaman Mauchly's Test of Sphericity değerine bakmaya gerek yoktur. Özellikle deneysel ölçümlerde bu şartın yerine getirilmesi gerekmektedir (Seçer, 2015, s.103). Mauchly's Test of Sphericity değerinin ölçüm sayısının iki olduğu durumlarda zaten hesaplanmadığı görülecektir. Ancak bu çalışmada ölçüm sayısı üç olduğu için “Mauchly's Küresellik Testi” nin hesaplandığı görülmektedir.

Tablo 44: Gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi”

Mauchly's Test of Sphericity^b

Within Subjects Effect	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Epsilon ^a		
					Greenhouse-Geisser	Huynh-Feldt	Lower-bound
Zaman	,090	594,130	2	,000	,524	,526	,500

Tablo 44’de verilen bulguya göre gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi” sonucuna göre P değerinin anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Normal şartlarda küresellik testi sonucu $P = 0,50$ ’nin üzerinde çıkması beklenir. Bu durumda **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda **Sphericity Assumed** satırının karşısına denk gelen değerlere bakılır ve bu doğrultuda bulgular yorumlanır. Ancak bu çalışma sonucunda elde edilen bulgulara baktığımız zaman “Mauchly's Küresellik Testi” sonucunun $P = 0,000$; $P < 0,050$ değerinin altında olduğu görülmektedir. Bu tür durumlar karşısında ise **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda **Greenhouse-Geisser** satırının karşısına denk gelen değerlere ya da Multivariate Tests tablosunda **Wilks' Lambda** satırının karşısına gelen değerler dikkate alınarak yorumlanır.

Betimsel İstatistik

Aşağıda verilen tabloda araştırma hipotezine ait betimsel istatistik ile grupta yer alan öğrenci sayılarına, ortalamaya ve standart sapmaya ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 45: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğrenme İsteği” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları

GRUPLAR	ÖN TUTUM			SON TUTUM			KALICI TUTUM		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Deney Grubu	125	3,36	,455	125	3,79	,159	125	3,35	,433
Kontrol Grubu	125	3,45	,493	125	2,01	,260	125	3,40	,479

Tablo 45 incelendiğinde **deney grubunda** yer alan öğrencilerin ön tutum, son tutum ve kalıcı tutum ortalama puanlarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. **Kontrol grubunda** ise son tutum hariç ön tutum ve kalıcı tutum değerlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ancak bu sonuçların istatistiksel açıdan ne kadar anlamlı olduğunu belirlemek için tekrarlı ölçümlerde kullanılan “gruplar arası ve gruplar içi karma varyans analizi (Repeated Measures ANOVA) yapılmasına karar verilmiş ve elde edilen bulgular bu doğrultuda yorumlanmıştır.

Tablo 46: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğrenme İsteği” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P*	Partial Eta Squared (η^2)
Gruplar Arası	123,974	248				
Grup (Birey/Grup)	56,346	1	56,346	206,629	,000	,455
Hata	67,628	248	,273			
Gruplar İçi	234,748					
Ölçüm(Ön-Son-Kalıcılık)	40,021	1,047	38,216	685,263	000	734
Grup*Ölçüm	142,981	1,047	136,531	685,263	,000	734
Hata	51,746	259	,199			

(*p < 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

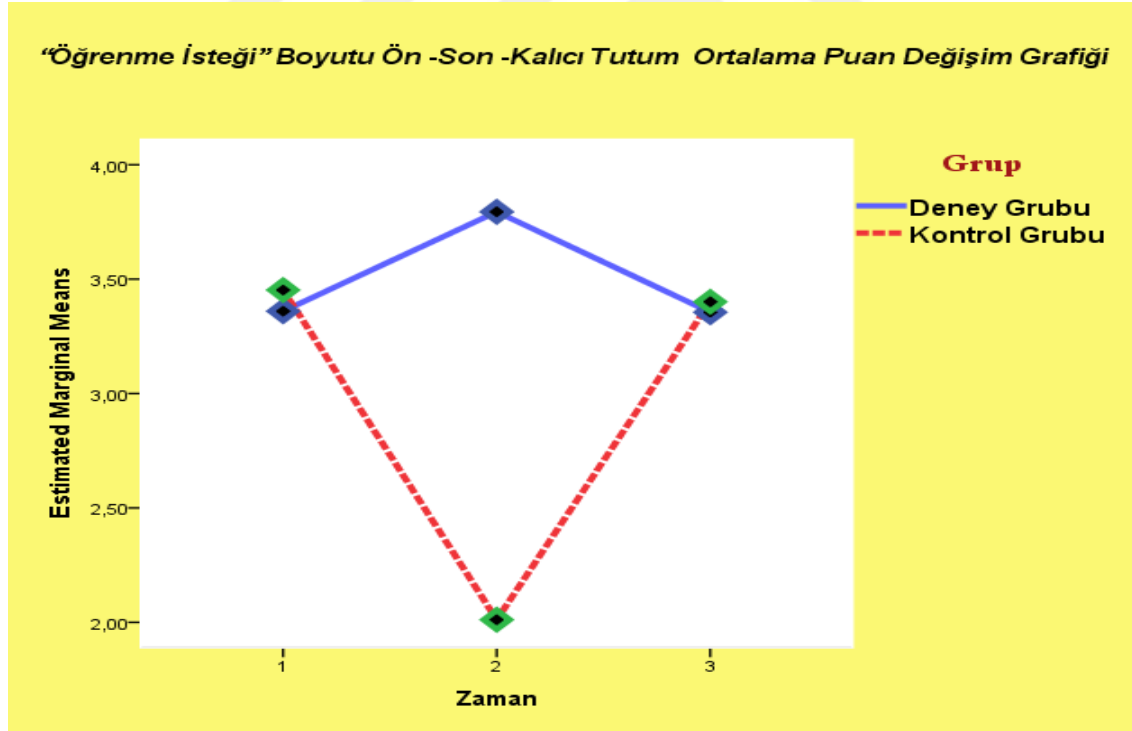
Tablo 46 incelendiğinde, uygulanan sahne sanatları destekli öğretimin, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tutum ölçeğine ilişkin puanları uygulamalar öncesinde ve sonrasında istatistiksel açıdan farklılaştığı görülmüştür. Kısacası farklı gruplarda yer alan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen tekrarlı ölçümler sonucunda öğrencilerin tutum ölçeğinin “Öğrenme isteği” boyutuna ilişkin puanları üzerindeki ortak etkinin anlamlı olduğu görülmüştür. Gruplar üzerinde gerçekleştirilen üç farklı (ön-son-kalıcı tutum) ölçüm sonucunda ortaya çıkan puanlar üzerinde yapılan karma varyans analizi sonuçlarına göre: **Grup etkisi** (F=206, P=000; P < ,0,50) **Ölçümler arası etki** (F=685, P=000; P < ,0,50) ve **Grup* Ölçüm** ortak etkisinin (F=685, P=000;

$P < ,0,50$) anlamlı olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgulara göre etki gücünün ise **büyük** bir etki gücüne sahip olduğu söylenebilir [η^2): 734].

Kısacası sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretiminin yapıldığı deney grubunda yer almanın tutum puanları üzerinde anlamlı bir etki oluşturup oluşturmadığını test etmek amacıyla yapılan karışık ölçümler için iki yönlü varyans analizi sonucunda, **Grup* Ölçüm ortak etkisi**, ($F=685,263$, $P=000$; $P < ,0,50$) bulunmuş ve tutumlardaki bu değişimler gruplara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak ileri sürülen hipotezin reddedildiği söylenebilir.

Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğrenme İsteği” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalama Değişim Grafiği

Gruplar arasında zamana bağlı olarak değişim gösteren farklılığın hangi grupta ve ne düzeyde gerçekleştiği aşağıda verilen grafikte özetlenmiştir.

Şekil 23: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğrenme İsteği” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalama Değişim Grafiği

Yorum

Şekil 23'te verilen değişim grafiği incelendiğinde 6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi öğretiminde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin “*Öğrenme isteği*” boyutu tutum puanlarındaki (Ön tutum – Son tutum – Kalıcı tutum) değişimler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Başlangıçta (ön tutum) deney grubunda yer alan öğrencilerin tutum puan ortalamaları ($\bar{X}=3,36$) ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ($\bar{X}=3,45$) tutum puan ortalamalarının birbirine yakın değerlerde olduğu görülmektedir. Yani deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulamalar öncesi öğrenme isteği boyutuna karşı olan duygu ve düşüncelerine ilişkin tutumlarının benzer nitelikte olduğu söylenebilir. Ancak uygulamalar sonrası yapılan son tutum puanlarına ilişkin verilere baktığımızda gruplar arasında deney grubu lehine [Deney grubu ($\bar{X}=3,79$) ; Kontrol grubu ($\bar{X}=2,01$)] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. “Öğrenme isteği” boyutunda deney grubunda gerçekleşen bu artış öğrencilerin derse karşı olan ilgi ve motivasyon düzeylerinin artmış olmasından kaynaklanabilir. Çünkü dersler esnasında gerçekleştirilen alışılmışın dışında öğrencinin çok rastlamadığı sıra dışı sunumlar öğrencinin derse karşı olan öğrenme isteğini tetiklemiş olabilir. Bununla birlikte araştırmacı ve ekibi tarafından dersler öncesinde derse hazırlık için gerçekleştirilen hummalı çalışmalar da öğrencinin sosyal bilgiler dersini öğrenme ve sosyal bilgiler dersine verilmesi gereken önem noktasında gerekli olan çabayı arttırmış olabilir. Ayrıca sekiz hafta boyunca sadece deney grubuna uygulanan bu etkinlikler öğrencilerin kendilerini ayrıcalıklı görmelerine yol açmış olabileceğinden bu dersi daha çok benimsemiş olabilme ihtimalinden de kaynaklanabilir. Fakat en önemlisi deney grubunda gerçekleştirilen bu faaliyetler öğrencinin derse karşı olan ilgisini maksimum düzeye taşıyarak onun derste daha başarılı olmasını sağlamanın ötesinde öğrencinin özgüven duygusunu üst düzeye çıkarıp derslerin verimli, eğlenceli ve öğretici olmasını sağlamış olabilir. Bu duruma en somut kanıt olarak araştırmacı ve ekibinin şu gözlemi örnek gösterilebilir. Araştırmacı tarafından her ders öncesinde o gün işlenecek konu ile ilgili program çerçevesinde hazırlanmış olan sorular, sunumların bitiminden hemen sonra sınıfın sosyal bilgiler öğretmeni tarafından sınıfa yöneltilince, sınıfın istisnasız tüm öğrencileri, [Sınıfın uç

öğrencileri (başarılı, orta başarılı veya başarı seviyesi düşük) dâhil] yöneltilen soruya cevap vermek için adeta birbiriyle yarışarak her seferinde doğru cevap vermişlerdir. Diğer bir örnek olarak ise X okulunda “Tarım ve hayvancılık” konusunun işlenmesinden sonra sosyal bilgiler öğretmenin yöneltmiş olduğu

- ✓ “ Çocuklar Karagöz ve Hacivat amca ülkemizde arıcılığın hangi bölgelerde, bölgeler içerisinde de hangi illerde yapıldığından bahsetti. Bu bölgeler ve bölgelerde arıcılığın yapıldığı illeri kimler hatırlıyor?
- ✓ Peki! arıcılığın bu bölgelerde gelişmesini sağlayan temel neden veya nedenler neler olabilir. Hatırlayan veya yorum yapmak isteyen var mı?

Sorularına sınıfta yer alan tüm öğrencilerin cevap vermek için adeta öğretmene yalvarırcasına karşılık verirken sorulara cevap vermek için söz hakkı alan kaynaştırma X öğrencisinin soruların yanıtını eksiksiz ve doğru bir şekilde vermiş olması dersin sosyal bilgiler öğretmenini hem şaşırtmış hem de duygulandırmıştır. Kısacası bahsedilen tüm bu durumlar deney grubunda yer alan öğrencilerin sosyal bilgiler dersindeki öğrenme isteğini arttıran nedenler olabilir

“Öğrenme isteği” boyutunda **kontrol grubu’nun** son tutumunda gerçekleşen düşüş ise şu nedenlere bağlanabilir. Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi aynı öğretmen tarafından yürütülmesine rağmen derslerde konuların farklı yollarla işlenmiş olması kontrol grubunda yer alan öğrencilerin derse karşı olan tutumlarını olumsuz etkilemiş olabileceği gibi deney grubunda uygulanan sıra dışı uygulamaların kontrol grubundaki öğrencilere uygulanmamış olması kontrol grubunda yer alan öğrencileri küstürmüş olabilir. Bu durum da kontrol grubunda yer alan öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı olan öğrenme isteklerini minimum düzeye indirgemiş olabilir. Bunun en önemli kanıtı ise şöyle özetlenebilir:

- ✓ Durumdan haberdar olan öğrencilerin teneffüslerde araştırmacı ve ekibine bu uygulamaların kendi (Diğer altıncı sınıflar, özellikle kontrol sınıfı) sınıflarında da yapılması noktasında ısrarcı olmaları

- ✓ Uygulamaların gerçekleştirildiği iki X okulunda deney grubu dışındaki 6.sınıf öğrenci velilerinin bizzat okula gelip, bu uygulamaların neden kendi öğrencilerinin yer aldığı sınıfta uygulanmadığı, konusunda okul idarecileriyle kimi zaman tartışmaları kimi zaman da istek ve talepte bulunma durumları bu durumun başlıca nedenleri olarak gösterilebilir.

Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin “Öğrenme isteği” boyutunun **kalıcı tutum** değişim durumuna göre gerçekleştirilen profil analizine baktığımızda karşımıza yine farklı bir sonuç çıkmaktadır. Deney grubunda son aşamada (kalıcı tutum: $\bar{x}=3,35$) bir önceki (son tutum: $\bar{x}=3,79$) ölçüme göre öğrenci tutumlarında bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu durum yaklaşık iki ay boyunca her hafta farklı bir yolla dersin işlenmesine şahit olan öğrencilerin iki ay sonra tekrar mevcut programın öngördüğü yöntem ve tekniklere göre dersin işlenmiş olması öğrencilerin öğrenme isteklerinde bir düşüşün yaşanmasına sebep olmuş olabilir. Çünkü yaklaşık iki ay süresince görsel, işitsel, düşünsel, dikkat vs. gibi konularda öğrencinin derse karşı olan ilgisini arttıran faktörlerin iki ay sonra sınıf ortamında çekilerek tekrar eski duruma dönülmesi öğrencinin öğrenme isteğini baltalamış olabilir. Kontrol grubunda ise son aşamada (kalıcı tutum: $\bar{x}=3,40$) bir önceki (son tutum: $\bar{x}=2,01$) ölçüme göre öğrenci tutumlarında ciddi bir artışın olduğu görülmektedir. Bu durum ise kendi sınıflarında yapılmayan ama deney grubunda yapılan etkinliklerin son bulmuş olma ihtimalinden kaynaklanabilir. Çünkü özellikle rekabet duygusunun başladığı bu dönemlerde kontrol grubundaki öğrencilerin kendilerinin mahrum olduğu bu etkinliklerden, deney grubundaki öğrencilerin de mahrum kalmaları bu gruptaki öğrencileri rahatlatmış olabileceği gibi, öğrencilerin derse karşı olan ilgi ve öğrenme isteklerini tekrar arttırmış olabilir.

4.1.3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi öğretiminde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin “**Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma**” boyutu puanlarındaki değişimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

Normallik testi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin normal bir dağılım sergileyip sergilemediğini tespit etmek için normallik testlerinin yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov - Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine başvurulmuştur. Veri sayısının 30'un altında olduğu durumlarda Shapiro – Wilk; Veri sayısının 30 ve üzerinde olduğu durumlarda ise Kolmogorov Smirnov testi önerilmektedir (Can, 2014, s.89).

Tablo 47: Deney Ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Tutum Puan Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Tests of Normality							
Grup		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	Deney Grubu	,149	125	,000	,942	125	,000
	Kontrol Grubu	,163	125	,000	,935	125	,000
Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	Deney Grubu	,234	125	,000	,823	125	,000
	Kontrol Grubu	,118	125	,000	,945	125	,000
Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma	Deney Grubu	,161	125	,000	,950	125	,000
	Kontrol Grubu	,190	125	,000	,932	125	,000

Tablo 47'ye baktığımızda deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinde yer alan “*Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma*” boyutu ön tutum-son tutum-kalıcı tutum puanlarından elde edilen verilerin normal dağılımına ilişkin bulguları görmekteyiz. Tablodaki bulgulara göre deney ve kontrol grubundan elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilemediği ($P < 050$) görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell'e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da yapılacak test

sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Baloğluna göre (2015) En küçük grupta bağımlı değişken sayısından az vaka sayısı ve gruplarda aşırı orantısız “N” olmadıkça örnekleme dağılımlarının normallikten sapması beklenmez.

Tablo 48: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarının Kovaryans **Matrisi**

Box's Test of Equality of Covariance Matrices^a	
Box's M	13,195
F	2,170
df1	6
df2	445613,887
Sig.	,043

Testin önemli koşullarından biri, ölçüm gruplarının ikili kombinasyonları için grupların kovaryansları arasında anlamlı bir fark olmaması şartıdır. [Bu aslında çok değişkenli varyans analizlerinin (MANOVA) bir koşuludur.] Box testi, “kovaryanslar arasında anlamlı fark yoktur” şeklindeki yokluk hipotezini sınadığı için, testin anlamlılığını gösteren **P** değeri, 0,50’den büyük çıktığında koşul sağlanmış olur. Yukarıda verilen tablo 48’de elde edilen bulgulara baktığımız zaman bu koşulun sağlanmadığını yani kovaryanslar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır ($P=043$; $P < 0,50$). Ancak çok değişkenli varyans analizlerinin sonucu, örneklem sayısı küçük olmadıkça bu testten çok etkilenmez. Bununla birlikte bu koşulun sağlanmamasının test sonucu üzerindeki etki mekanizması da tek yönlü değildir (Can, 2014, s.252).

Varyansların Homojenliği

Tablo 49: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları

Test of Homogeneity of Variances

	F	df1	df2	Sig.
Ön tutum	,867	1	248	,353
Son tutum	9,129	1	248	,003
Kalıcı tutum	,301	1	248	,584

Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre grupların hem ön tutumlarında hem de kalıcı tutumlarında varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($P=,353, 584$; $P>0,50$). Son tutum varyanslarının ise eşit olmadığı sonucuna varılmıştır ($P=003$; $P<, 0,50$). Ancak Baloğluna göre (2015) hem varyans hem de kovaryans matrislerinin değerlendirilmesinde şu noktanın dikkate alınması önerilmektedir: Örneklem büyüklüğü eşit ise varyans-kovaryans matrislerinin homojenliğinin değerlendirilmesine gerek yoktur.

Mauchly's Test of Sphericity (Mauchly's Küresellik Testi)

Betimsel istatistiklerden sonra bakılması gereken ilk tablo Mauchly's Test of Sphericity tablosudur. Tekrarlanan ölçümlerde ölçüm sayısı en az üç olduğu zaman **Sphericity** şartının yerine getirilmesi beklenir. Fakat ölçüm sayısı 2 olduğu zaman Mauchly's Test of Sphericity değerine bakmaya gerek yoktur. Özellikle deneysel ölçümlerde bu şartın yerine getirilmesi gerekmektedir (Seçer, 2015, s.103). Mauchly's Test of Sphericity değerinin ölçüm sayısının iki olduğu durumlarda zaten hesaplanmadığı görülecektir. Ancak bu çalışmada ölçüm sayısı üç olduğu için “Mauchly's Küresellik Testi” nin hesaplandığı görülmektedir.

Tablo 50: Gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi”

Mauchly's Test of Sphericity^b

Within Subjects Effect	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Greenhouse-Geisser	Epsilon ^a	
						Huynh-Feldt	Lower-bound
Zaman	,152	465,810	2	,000	,541	,544	,500

Tablo 50’de verilen bulguya göre gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi” sonucuna göre P değerinin anlamlı düzeyde olduğu görülmektedir. Normal şartlarda küresellik testi sonucu $P = 0,50$ ’nin üzerinde çıkması beklenir. Bu durumda **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda Sphericity Assumed satırının karşısına denk gelen değerlere bakılır ve bu doğrultuda bulgular yorumlanır. Ancak bu çalışma sonucunda elde edilen bulgulara baktığımız zaman “Mauchly's Küresellik Testi” sonucunun $P = 0,000$; $P < 0,050$ değerinin altında olduğu görülmektedir. Bu tür durumlar karşısında ise **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda **Greenhouse-Geisser** satırının karşısına denk gelen değerlere ya da Multivariate Tests tablosunda **Wilks’ Lambda** satırının karşısına gelen değerler dikkate alınarak yorumlanır.

Betimsel İstatistik

Aşağıda verilen tabloda araştırma hipotezine ait betimsel istatistik ile grupta yer alan öğrenci sayılarına, ortalamaya ve standart sapmaya ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 51: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları

GRUPLAR	ÖN TUTUM			SON TUTUM			KALICI TUTUM		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Deney Grubu	125	1,95	,208	125	4,68	,292	125	1,94	,222
Kontrol Grubu	125	1,95	,192	125	1,47	,342	125	1,93	,212

Tablo 51 incelendiğinde deney grubunda yer alan öğrencilerin ön tutum, son tutum ve kalıcı tutum ortalama tutum puanlarının birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Kontrol grubunun ise ön tutum son tutum kalıcı tutum değerlerinin birbirine yakın olduğu görülmektedir. Ancak bu sonuçların istatistiksel açıdan ne kadar anlamlı olduğunu belirlemek için tekrarlı ölçümlerde kullanılan “gruplar arası ve gruplar içi karma varyans analizi (Repeated Measures ANOVA) yapılmasına karar verilmiş ve elde edilen bulgular bu doğrultuda yorumlanmıştır.

Tablo 52: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Partial Eta Squared (η^2)
Gruplar Arası	236.448					
Grup (Birey/Grup)	215,070	1	215,070	2494,928	,000	,910
Hata	21,378	248	,086			
Gruplar İçi	665.958					
Ölçüm(Ön-Son-Kalıcı)	213,113	1,082	196,949	2072,107	,000	,944
Grup*Ölçüm	427,339	1,082	394,926	4155,034	,000	
Hata	25,506	268,354	,095			

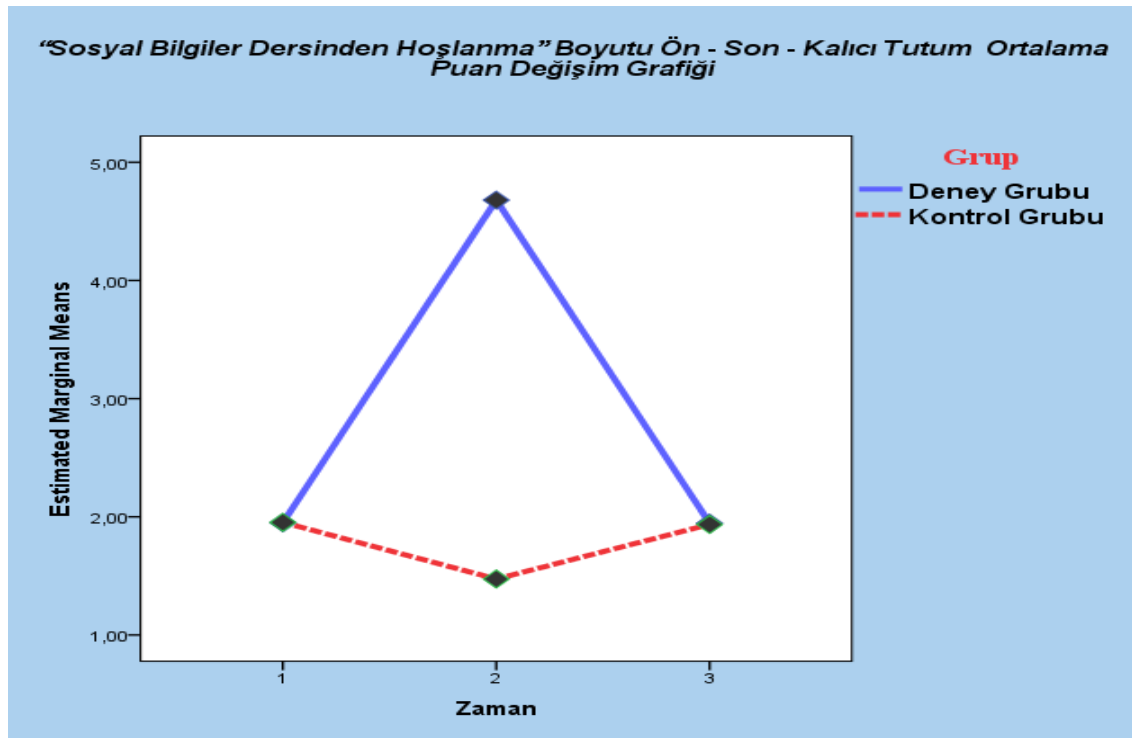
(*p < 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 52 incelendiğinde, uygulanan sahne sanatları destekli öğretimin, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tutum ölçeğine ilişkin puanları uygulamalar öncesinde ve sonrasında istatistiksel açıdan farklılaştığı görülmüştür. Kısacası farklı gruplarda yer alan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen tekrarlı ölçümler sonucunda öğrencilerin tutum ölçeğine ilişkin puanları üzerindeki ortak etkinin anlamlı olduğu görülmüştür. Gruplar üzerinde gerçekleştirilen üç farklı (ön-son-kalıcı tutum) ölçüm sonucunda ortaya çıkan puanlar üzerinde yapılan karma varyans analizi sonuçlarına göre: Grup etkisi (F=2494, P=000; P < ,0,50) Ölçümler arası etki (F=2072, P=000; P < ,0,50) ve **Grup*Ölçüm** ortak etkisinin (F=4155, P=000; P < ,0,50) anlamlı olduğu görülmüştür. Kısacası sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretiminin yapıldığı deney grubunda yer almanın tutum puanları üzerinde anlamlı bir etki oluşturup oluşturmadığını test etmek amacıyla yapılan karışık ölçümler için iki yönlü varyans

analizi sonucunda, **grup-ölçüm ortak etkisi**, ($F=4155,034$, $P=000$; $P < ,0,50$) bulunmuş ve tutumlardaki bu değişimler gruplara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgulara göre etki gücünün ise **büyük** bir etki gücüne sahip olduğu söylenebilir [eta-kare (η^2): 944].

Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalama Değişim Grafiği

Gruplar arasında zamana bağlı olarak değişim gösteren farklılığın hangi grupta ve ne ölçüde gerçekleştiği aşağıda verilen grafikte özetlenmiştir

Şekil 24: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalama Değişim Grafiği

Yorum

Yukarıda verilen değişim grafiği incelendiğinde 6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi öğretiminde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin “**Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma**” boyutu tutum puanlarındaki (Ön tutum – Son tutum – Kalıcı tutum) değişimler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Başlangıçta (ön tutum) deney grubunda yer alan öğrencilerin tutum puan ortalamaları ($\bar{X}=1,95$) ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ($\bar{X}=1,95$) tutum puan ortalamalarının eşit olduğu görülmektedir. Yani deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulamalar öncesi sosyal bilgiler dersinden hoşlanma durumu ile ilgili duygu ve düşünce durumlarına ilişkin tutumlarının benzer nitelikte olduğu söylenebilir. Ancak uygulamalar sonrası yapılan son tutum puanlarına ilişkin verilere baktığımızda gruplar arasında deney grubu lehine [Deney grubu ($\bar{X}=4,68$) ; Kontrol grubu ($\bar{X}=1,47$)] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. “**Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma**” boyutunda deney grubunda gerçekleşen bu ciddi ve belirgin artış çeşitli sebeplere bağlanabilir. Her şeyden önce derslerin alışılmış yöntem ve tekniklerin dışında farklı oyunlar aracılığıyla sunulması, öğrencilerin dersten hoşlanma boyutundaki tutum puanlarının artışı sağlayan bir neden olabilir. Bununla birlikte oyun metinlerindeki konu bütünlüğünün mizah anlayışı içerisinde öğrenciye sunulması hem öğrencinin düşünmesini sağlamış hem de öğrencinin dersten keyif almasına olanak sunarak konuya odaklanmasına fırsat vermiştir. Bu durum öğrencilerin sosyal bilgiler dersinden hoşlanmasını sağlayan bir diğer neden olabilir. Ayrıca oyunlar aracılığıyla öğrenciye kültürel öğelere ilişkin farkındalık kazandırılarak öğrencilerin sosyal bilgiler dersinin günlük hayattaki karşılığını algılamalarına yardımcı olacak etkinlikler yapılması (Örneğin; Kukla oyununda vergi kaçırmanın vatandaşların günlük yaşamı üzerindeki etkisine dikkat çekilmesi vs...) öğrencilerin hem sosyal bilgiler dersini sevmelerine hem de bu dersin önemini anlamalarına yardımcı olmuş olabilir. En önemlisi sahne sanatları yoluyla yapılan etkinlikler gerçekten öğretici ve eğitici olmuş olup öğrencinin dersi daha çok sevmiş olmasına yol açmış olabilir.

Kontrol grubundaki tutum puan ortalamalarının ise başlangıçta deney grubuyla aynı olmasına rağmen son tutum ölçümünde daha da gerilemiş olması yine kontrol grubundaki öğrencilerin deney grubunda yapılan etkinliklerin kendi gruplarında yapılmamış olmasına bağlı olarak gönül koymuş olma durumundan kaynaklanmış olabilir. Kısacası kontrol grubundaki öğrenciler sosyal bilgiler öğretmenlerinin sahne sanatları aracılığıyla yapılan ders sunumlarını kendi sınıflarında yapılmasına müsaade etmediğini veya deney grubundaki öğrencileri kendi sınıflarına tercih ettiğini düşünerek dersten soğumuş olmaları bu durumun bir diğer nedeni olabilir.

Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin “Sosyal bilgiler dersinden hoşlanma” boyutunun **kalıcı tutum** değişim durumuna göre gerçekleştirilen profil analizine baktığımızda karşımıza yine farklı bir sonuç çıkmaktadır. Deney grubunda son aşamada (kalıcı tutum: $\bar{x}=1,94$) bir önceki (son tutum: $\bar{x}=4,68$) ölçüme göre öğrenci tutumlarında ciddi bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu durum yaklaşık iki ay boyunca her hafta farklı bir yolla dersin işlenmesine şahit olan öğrencilerin iki ay sonra tekrar mevcut programın öngördüğü yöntem ve tekniklere göre dersin işlenmiş olması öğrencilerin sosyal bilgiler dersinden hoşlanma durumu ile ilgili bir düşüşün yaşanmasına sebep olmuş olabilir. Çünkü yaklaşık iki ay süresince görsel, işitsel, düşünsel, dikkat vs. gibi konularda öğrencinin derse karşı olan ilgisini arttıran faktörlerin iki ay sonra sınıf ortamında çekilerek tekrar eski duruma dönülmesi öğrencinin derse karşı olan sevgisini azaltmış olabilir. Kontrol grubunda ise son aşamada (kalıcı tutum: $\bar{x}=1,93$) bir önceki (son tutum: $\bar{x}=1,47$) ölçüme göre öğrenci tutumlarında bir artışın olduğu görülmektedir. Bu durum ise kendi sınıflarında yapılmayan ama deney grubunda yapılan etkinliklerin son bulmuş olma ihtimalinden kaynaklanabilir. Çünkü özellikle rekabet duygusunun başladığı bu dönemlerde kontrol grubundaki öğrencilerin kendilerinin mahrum olduğu bu etkinliklerden, deney grubundaki öğrencilerin de mahrum kalmaları bu gruptaki öğrencileri rahatlatmış olabileceği gibi, öğrencilerin derse karşı olan ilgi ve öğrenme isteklerini tekrar arttırmış olabilir. Bununla birlikte mevcut öğretime bağlı yapılmış olan etkinlikler de son aşamada öğrencilerin dikkat ve ilgisini çekerek dersten hoşlanmalarını sağlamış olabilir.

4.1.3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi öğretiminde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin “**Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar**” boyutu puanlarındaki değişimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

Normallik testi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin normal bir dağılım sergileyip sergilemediğini tespit etmek için normallik testlerinin yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov - Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine başvurulmuştur. Veri sayısının 30’un altında olduğu durumlarda Shapiro – Wilk; Veri sayısının 30 ve üzerinde olduğu durumlarda ise Kolmogorov Smirnov testi önerilmektedir (Can, 2014, s.89).

Tablo 53: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” Boyutu Puan ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Tests of Normality							
Grup		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
<i>Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar</i> ÖN TUTUM	Deney Grubu	,205	125	,000	,938	125	,000
	Kontrol Grubu	,208	125	,000	,935	125	,000
<i>Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar</i> SON TUTUM	Deney Grubu	,250	125	,000	,854	125	,000
	Kontrol Grubu	,176	125	,000	,923	125	,000
<i>Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar</i> KALICI TUTUM	Deney Grubu	,205	125	,000	,938	125	,000
	Kontrol Grubu	,208	125	,000	,935	125	,000

Tablo 53’e baktığımızda deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinde yer alan “*Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar*” boyutu ön tutum-son tutum-kalıcı tutum puanlarından elde edilen verilerin normal dağılımına ilişkin bulguları görmekteyiz. Tablodaki bulgulara göre deney ve kontrol grubundan elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilemediği ($P < 0.05$) görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell’e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da yapılacak test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir.

Tablo 54: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “*Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar*” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarının Kovaryans Matrisi

Box's Test of Equality of Covariance Matrices^a	
Box's M	12,195
F	2,175
df1	6
df2	444613,867
Sig.	,040

Testin önemli koşullarından biri, ölçüm gruplarının ikili kombinasyonları için grupların kovaryansları arasında anlamlı bir fark olmaması şartıdır. [Bu aslında çok değişkenli varyans analizlerinin (MANOVA) bir koşuludur.] Box testi, “kovaryanslar arasında anlamlı fark yoktur” şeklindeki yokluk hipotezini sınadığı için, testin anlamlılığını gösteren p değeri, 0,05’ten büyük çıktığında koşul sağlanmış olur. Yukarıda verilen tabloda elde edilen bulgulara baktığımız zaman bu koşulun sağlanmadığını yani kovaryanslar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır ($P=0.040$; $P < 0.050$). Ancak çok değişkenli varyans analizlerinin sonucu, örneklem sayısı küçük olmadıkça bu testten çok etkilenmez. Bununla birlikte bu koşulun sağlanmamasının test sonucu üzerindeki etki mekanizması da tek yönlü değildir (Can, 2014, s.252).

Varyansların Homojenliği

Tablo 55: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları

Test of Homogeneity of Variances

	F	df1	df2	Sig.
Ön tutum	,000	1	248	,985
Son tutum	77,316	1	248	,000
Kalıcı tutum	,000	1	248	,985

Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre grupların hem ön tutumlarında hem de kalıcı tutumlarında varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($P=,985$, 985 ; $P>0,50$). Son tutum varyanslarının ise eşit olmadığı sonucuna varılmıştır ($P=000$; $P<, 0,50$). Ancak Baloğluna göre (2015) hem varyans hem de kovaryans matrislerinin değerlendirilmesinde şu noktanın dikkate alınması önerilmektedir: Örneklem büyüklüğü eşit ise varyans-kovaryans matrislerinin homojenliğinin değerlendirilmesine gerek yoktur.

Mauchly's Test of Sphericity (Mauchly's Küresellik Testi)

Betimsel istatistiklerden sonra bakılması gereken ilk tablo Mauchly's Test of Sphericity tablosudur. Tekrarlanan ölçümlerde ölçüm sayısı en az üç olduğu zaman **Sphericity** şartının yerine getirilmesi beklenir. Fakat ölçüm sayısı 2 olduğu zaman Mauchly's Test of Sphericity değerine bakmaya gerek yoktur. Özellikle deneysel ölçümlerde bu şartın yerine getirilmesi gerekmektedir (Seçer, 2015, s.103). Mauchly's Test of Sphericity değerinin ölçüm sayısının iki olduğu durumlarda zaten hesaplanmadığı görülecektir. Ancak bu çalışmada ölçüm sayısı üç olduğu halde “Mauchly's Küresellik Testi” nin hesaplanmadığı görülmektedir.

Tablo 56: Gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi

Mauchly's Test of Sphericity^b

Within Subjects Effect	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Epsilon ^a		
					Greenhouse-Geisser	Huynh-Feldt	Lower-bound
Zaman	,000	.	2	.	,500	,502	,500

Tablo 56'da verilen bulguya göre gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi” sonucuna göre P değerinin hesaplanmadığı görülmektedir. Normal şartlarda küresellik testi sonucu P = 0,50'nin üzerinde çıkması beklenir. Bu durumda **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda Sphericity Assumed satırının karşısına denk gelen değerlere bakılır ve bu doğrultuda bulgular yorumlanır. Ancak bu çalışma sonucunda elde edilen bulgulara baktığımız zaman “Mauchly's Küresellik Testi” sonucunun hesaplanmadığı görülmektedir. Bu tür durumlar karşısında ise **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda **Greenhouse-Geisser** satırının karşısına denk gelen değerler dikkate alınarak yorumlanır.

Betimsel İstatistik

Aşağıda verilen tabloda araştırma sorusuna ait betimsel istatistik ile grupta yer alan öğrenci sayılarına, ortalamaya ve standart sapmaya ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 57: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları

GRUPLAR	ÖN TUTUM			SON TUTUM			KALICI TUTUM		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Deney Grubu	125	2,46	,383	125	4,15	,197	125	2,46	,383
Kontrol Grubu	125	2,51	,379	125	2,07	,357	125	2,51	,379

Tablo 57 incelendiğinde deney grubunda yer alan öğrencilerin ön tutum, son tutum ve kalıcı tutum ortalama puanları arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Kontrol grubunda ise ön tutum, son tutum ve kalıcı tutum ortalama puanlarının deney grubuna göre birbirine daha yakın bir düzeyde olduğu görülmektedir. Ancak bu sonuçların istatistiksel açıdan ne kadar anlamlı olduğunu belirlemek için tekrarlı ölçümlerde kullanılan “gruplar arası ve gruplar içi karma varyans analizi (Repeated Measures ANOVA) yapılmasına karar verilmiş ve elde edilen bulgular bu doğrultuda yorumlanmıştır.

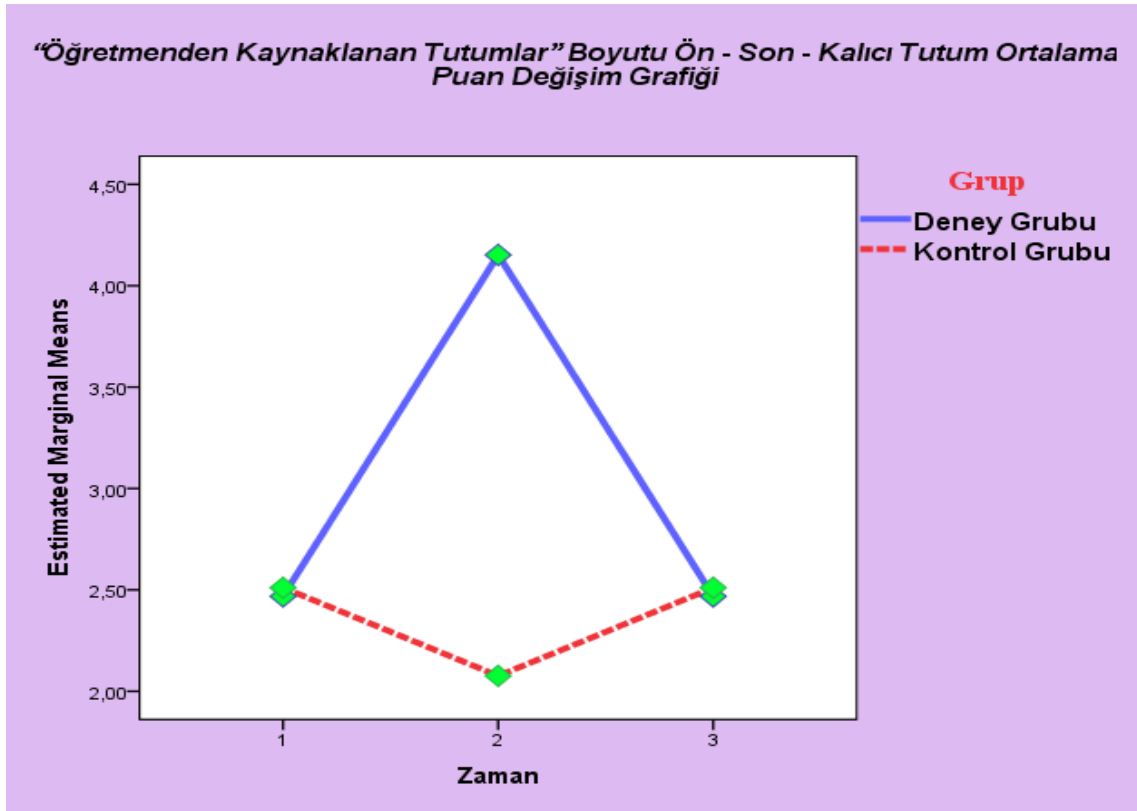
Tablo 58: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Partial Eta Squared (η^2)
Gruplar Arası	136,96					
Grup (Birey/Grup)	82,557	1	82,557	376,344	,000	,603
Hata	54,403	248	,219			
Gruplar İçi	290,352					
Ölçüm(Ön-Son-Kalıcılık)	65,035	1,000	65,035	421,267	,000	830
Grup*Ölçüm	187,031	1,000	187,031	1211,509	,000	
Hata	38,286	248,000	,154			

(*p < 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 58 incelendiğinde, uygulanan sahne sanatları destekli öğretimin, deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tutum ölçeğine ilişkin puanları uygulamalar öncesinde ve sonrasında istatistiksel açıdan farklılaştığı görülmüştür. Kısacası farklı gruplarda yer alan öğrenciler üzerinde gerçekleştirilen tekrarlı ölçümler sonucunda öğrencilerin tutum ölçeğine ilişkin puanları üzerindeki ortak etkinin anlamlı olduğu görülmüştür. Gruplar üzerinde gerçekleştirilen üç farklı (ön-son-kalıcı tutum) ölçüm sonucunda ortaya çıkan puanlar üzerinde yapılan karma varyans analizi sonuçlarına göre: Grup etkisi (F=376,344, P=000; P < ,0,50) Ölçümler arası etki (F=421,267, P=000; P < ,0,50) ve **Grup*Ölçüm** ortak etkisinin (F=1211,509; P=000; P < ,0,50)

anlamalı olduğu görülmüştür. Kısacası sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretiminin yapıldığı deney grubunda yer almanın tutum puanları üzerinde anlamlı bir etki oluşturup oluşturmadığını test etmek amacıyla yapılan karışık ölçümler için iki yönlü varyans analizi sonucunda, **grup-ölçüm ortak etkisi**. ($F=1211,509$, $P=000$; $P < ,0,50$) bulunmuş ve tutumlardaki bu değişimler gruplara göre istatistiksel açıdan anlamlı derecede farklı olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgulara göre etki gücünün ise **büyük** bir etki gücüne sahip olduğu söylenebilir [η^2 : 830].

Şekil 25: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalama Değişim Grafiği

Yorum

Şekil 25’de verilen değişim grafiği incelendiğinde 6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi öğretiminde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin “**Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar**” boyutu tutum puanlarındaki (Ön tutum – Son tutum – Kalıcı tutum) değişimler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Başlangıçta (ön tutum) deney grubunda yer alan öğrencilerin tutum puan ortalamaları ($\bar{X}=2,46$) ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ($\bar{X}=2,51$) tutum puan ortalamalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yani deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulamalar öncesi öğretmenden kaynaklanan tutumlar boyutu ile ilgili duygu ve düşünce durumlarına ilişkin tutumlarının benzer olduğu söylenebilir. Ancak uygulamalar sonrası yapılan son tutum puanlarına ilişkin verilere baktığımızda gruplar arasında deney grubu lehine [Deney grubu ($\bar{X}=4,15$) ; Kontrol grubu ($\bar{X}=2,07$)] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. “**Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar**” boyutunda deney grubunda gerçekleşen bu ciddi ve belirgin artış çeşitli sebeplere bağlanabilir. Çalışmalar esnasında deney grubunda araştırmacı tarafından uygulanan etkinlikler dersin öğretmenini etkilemiş olabilir. Buna bağlı olarak öğretmen bu sınıfta, önceki derslere göre konuların daha iyi öğrenilebilmesi için araştırmacılarla birlikte ekstra bir çaba sarf etmiş olabilir. Bununla birlikte derslerde uygulanan etkinlikler öğretmenin de hoşuna gitmiş ve buna bağlı olarak bu durum öğretmenin derse ve öğrencilere karşı tutumunu olumlu yönde değiştirmiş olabilir. Dolayısıyla derslerin işlenmesinden keyif alan öğretmenlerin bu tutumu öğrencilere yansıtmış olabilir. Bunların dışında işlenen ünite (Ülkemizin Kaynakları) konuları öğrencilerin günlük yaşamıyla çok yakın bir ilişki içerisinde olduğu için araştırmacı ve öğretmen tarafından öğrencilere sıra dışı etkinliklerle (sahne sanatları) sunulan her bilgi öğrencinin tutumundaki bu artışı etkilemiş olabilir.

Kontrol grubundaki düşüş ise şu nedenlere bağlanabilir.

- ✓ Öğretmenlerin kontrol grubunda derslerin işlenmesinde mevcut programın öngördüğü yöntem ve tekniklere bağlı kalarak dersleri yürütmesi ve buna

bağlı olarak öğretmenlerin tutumunda önceki derslere göre çok fazla bir değişiklik olmaması öğrencilerin derslerden sıkılmasına ve öğretmene karşı olumsuz bir tavır takınmış olmalarına yol açmış olabilir

- ✓ Öğretmenlerin deney grubunda sergilemiş olduğu ekstra çaba kontrol grubunda sergilenmemiş olabilir. Dolayısıyla teneffüs aralarında arkadaşlarından durumu öğrenen öğrenciler çifte standart uygulandığını düşünerek hem derse hem de öğretmene karşı olumsuz bir tutum edinmiş olabilirler.

Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin “Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar” boyutunun **kalıcı tutum** değişim durumuna göre gerçekleştirilen profil analizine baktığımızda karşımıza şöyle bir sonuç çıkmaktadır. Deney grubunda son aşamada (kalıcı tutum: $\bar{x}=2,46$) bir önceki (son tutum: $\bar{x}=4,15$) ölçüme göre öğrenci tutumlarında ciddi bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu durum yaklaşık iki ay boyunca her hafta farklı bir yolla dersin işlenmesine şahit olan öğrencilerin iki ay sonra tekrar mevcut programın öngördüğü yöntem ve tekniklere göre dersin işlenmiş olması öğrencilerin öğretmenden kaynaklanan tutum durumu ile ilgili bir düşüşün yaşanmasına sebep olmuş olabilir. Çünkü yaklaşık iki ay süresince görsel, işitsel, düşünsel, dikkat vs. gibi konularda öğrencinin derse karşı olan ilgisini arttıran faktörlerin iki ay sonra sınıf ortamında çekilerek tekrar eski duruma dönülmesi öğrencilerin tutumunda bir düşüşe sebep olmuş olabilir. Kontrol grubunda ise son aşamada (kalıcı tutum: $\bar{x}=2,51$) bir önceki (son tutum: $\bar{x}=2,07$) ölçüme göre öğrenci tutumlarında bir artışın olduğu görülmektedir. Bu durum ise kendi sınıflarında yapılmayan ama deney grubunda yapılan etkinliklerin son bulmuş olma ihtimalinden kaynaklanabilir.

4.1.3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi öğretiminde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin “**Sosyal Bilgiler Sevgisi**” boyutu puanlarındaki değişimleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir fark var mıdır?

Normallik testi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin normal bir dağılım sergileyip sergilemediğini tespit etmek için normallik testlerinin yapılmasına karar verilmiştir. Bu amaçla Kolmogorov - Smirnov ve Shapiro-Wilk testlerine başvurulmuştur. Veri sayısının 30'un altında olduğu durumlarda Shapiro – Wilk; Veri sayısının 30 ve üzerinde olduğu durumlarda ise Kolmogorov Smirnov testi önerilmektedir (Can, 2014, s.89).

Tablo 59: Deney Ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Ölçeği “Sosyal Bilgiler Sevgisi” Boyutu Tutum Puan Ortalamalarının Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Grup		Tests of Normality					
		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Sosyal Bilgiler Sevgisi ÖN TUTUM	Deney Grubu	,197	125	,000	,914	125	,000
	Kontrol Grubu	,204	125	,000	,897	125	,000
Sosyal Bilgiler Sevgisi SON TUTUM	Deney Grubu	,166	125	,000	,929	125	,000
	Kontrol Grubu	,140	125	,000	,965	125	,003
Sosyal Bilgiler Sevgisi KALICI TUTUM	Deney Grubu	,201	125	,000	,916	125	,000
	Kontrol Grubu	,191	125	,000	,932	125	,000

Tablo 59 incelendiğinde deney ve kontrol grubunda bulunan öğrencilerin sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinde yer alan “*Sosyal Bilgiler Sevgisi*” boyut; ön tutum-son tutum-kalıcı tutum puanlarından elde edilen verilerin normal dağılımına ilişkin bulguları görmekteyiz. Tablodaki bulgulara göre deney ve kontrol grubundan elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilemediği ($P < 050$) görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell’e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da yapılacak test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir.

Tablo 60: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Sevgisi” Boyutu Ön Test-Son Test-Kalıcı Test Tutum Puan Ortalamalarının Kovaryans Matrisi

Box's Test of Equality of Covariance Matrices^a	
Box's M	74,641
F	12,277
df1	6
df2	445613,887
Sig.	,000

Testin önemli koşullarından biri, ölçüm gruplarının ikili kombinasyonları için grupların kovaryansları arasında anlamlı bir fark olmaması şartıdır. [Bu aslında çok değişkenli varyans analizlerinin (MANOVA) bir koşuludur.] Box testi, “kovaryanslar arasında anlamlı fark yoktur” şeklindeki yokluk hipotezini sınadığı için, testin anlamlılığını gösteren P değeri, 0,05’ten büyük çıktığında koşul sağlanmış olur. Yukarıda verilen tabloda elde edilen bulgulara baktığımız zaman bu koşulun sağlanmadığını yani kovaryanslar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır ($P=0,000$; $P < 0,05$). Ancak çok değişkenli varyans analizlerinin sonucu, örneklem sayısı küçük olmadıkça bu testten çok etkilenmez. Bununla birlikte bu koşulun sağlanmamasının test sonucu üzerindeki etki mekanizması da tek yönlü değildir (Can, 2014, s.252).

Varyansların Homojenliği

Tablo 61: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları

Test of Homogeneity of Variances				
	F	df1	df2	Sig.
Ön tutum	,002	1	248	,961
Son tutum	47,092	1	248	,000
Kalıcı tutum	,080	1	248	,778

Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre grupların hem ön tutumlarında hem de kalıcı tutumlarında varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($P=,961, 778$; $P>0,50$). Son tutum varyanslarının ise eşit olmadığı sonucuna varılmıştır ($P=000$; $P<, 0,50$). Ancak Baloğluna göre (2015) hem varyans hem de kovaryans matrislerinin değerlendirilmesinde şu noktanın dikkate alınması önerilmektedir: Örneklem büyüklüğü eşit ise varyans-kovaryans matrislerinin homojenliğinin değerlendirilmesine gerek yoktur.

Mauchly's Test of Sphericity (Mauchly's Küresellik Testi)

Betimsel istatistiklerden sonra bakılması gereken ilk tablo Mauchly's Test of Sphericity tablosudur. Tekrarlanan ölçümlerde ölçüm sayısı en az üç olduğu zaman **Sphericity** şartının yerine getirilmesi beklenir. Fakat ölçüm sayısı 2 olduğu zaman Mauchly's Test of Sphericity değerine bakmaya gerek yoktur. Özellikle deneysel ölçümlerde bu şartın yerine getirilmesi gerekmektedir (Seçer, 2015, s.103). Mauchly's Test of Sphericity değerinin ölçüm sayısının iki olduğu durumlarda zaten hesaplanmadığı görülecektir. Ancak bu çalışmada ölçüm sayısı üç olduğu için “Mauchly's Küresellik Testi” nin hesaplandığı görülmektedir.

Tablo 62: Gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi”

Mauchly's Test of Sphericity ^b							
Within Subjects Effect	Mauchly's W	Approx. Chi-Square	df	Sig.	Greenhouse-Geisser	Epsilon ^a Huynh-Feldt	Lower-bound
Zaman	,995	1,237	2	,539	,995	1,000	,500

Tabloda verilen bulguya göre gruplar üzerinde farklı zamanlarda gerçekleştirilmiş olan üç ölçüm sonucunda elde edilen “Mauchly's Küresellik Testi” sonucuna göre P değerinin anlamlı düzeyde olmadığı görülmektedir. Normal şartlarda

küresellik testi sonucu $P > 0,50$ 'nin üzerinde çıkması beklenir. Bu durumda **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda **Sphericity Assumed** satırının karşısına denk gelen değerlere bakılır ve bu doğrultuda bulgular yorumlanır. “Mauchly's Küresellik Testi” sonucunun $P < 0,50$ değerinin altında olduğu durumlar karşısında ise **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda **Greenhouse-Geisser** satırının karşısına denk gelen değerlere ya da **Multivariate Tests** tablosunda **Wilks' Lambda** satırının karşısına gelen değerler dikkate alınarak yorumlanır. Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin bu boyutunda “Mauchly's Küresellik Testi” sonucu $P=,539$; $P > 0,50$ değerinden büyük olduğu için gerekli olan koşulun sağlanmış olduğu söylenebilir. Bu nedenle bu boyutta **Tests of Within-Subjects Effects** tablosunda **Sphericity Assumed** satırının karşısına denk gelen değerlere bakılmış ve bu doğrultuda bulgular yorumlanmıştır.

Betimsel İstatistik

Aşağıda verilen tabloda araştırma sorusuna ait betimsel istatistik ile grupta yer alan öğrenci sayılarına, ortalamaya ve standart sapmaya ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 63: Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Sevgisi” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları

GRUPLAR	ÖN TUTUM			SON TUTUM			KALICI TUTUM		
	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S	N	$\bar{X}$	S
Deney Grubu	125	1,38	,455	125	4,49	,159	125	4,56	,433
Kontrol Grubu	125	1,39	,493	125	2,08	,260	125	4,54	,479

Tablo 63 incelendiğinde deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ön tutum, son tutum ve kalıcı tutum ortalama puanlarının birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Ancak bu sonuçların istatistiksel açıdan ne kadar anlamlı olduğunu belirlemek için tekrarlı ölçümlerde kullanılan “gruplar arası ve gruplar içi karma

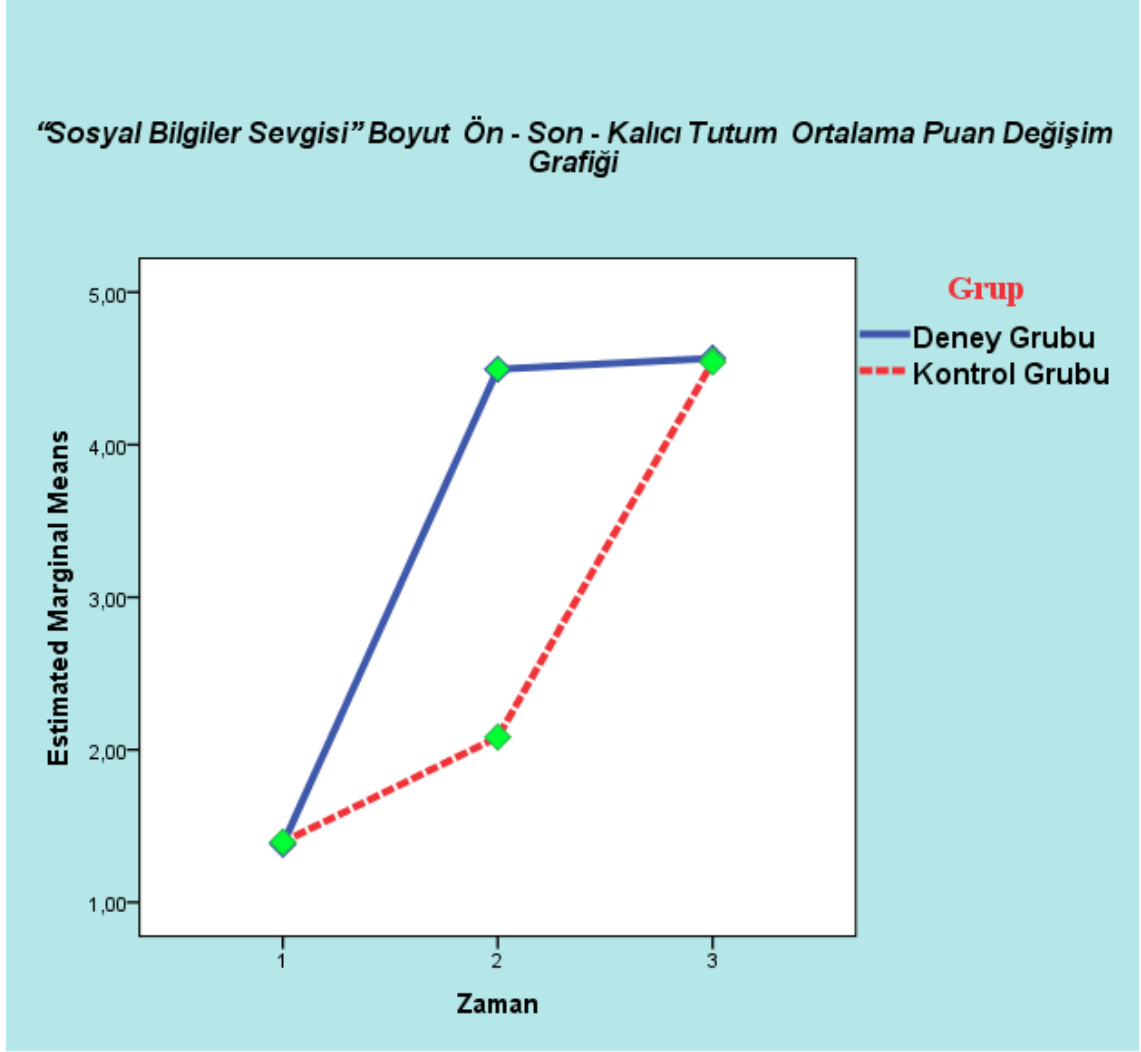
varyans analizi (Repeated Measures ANOVA) yapılmasına karar verilmiş ve elde edilen bulgular bu doğrultuda yorumlanmıştır.

Tablo 64: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “*Sosyal Bilgiler Sevgisi*” Boyutu Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Puan Ortalamalarına Göre Repeated Measure ANOVA Sonuçları

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P*	Partial Eta Squared
Gruplar Arası	141,586					
Grup (Birey/Grup)	122,089	1	122,089	1552,998	,000	,862
Hata	19,497	248	,079			
Gruplar İçi	1.580,96					
Ölçüm(Ön-Son-Kalıcılık)	1270,073	1,990	638,209	4528,184	,000	
Grup*Ölçüm	241,328	1,990	121,267	860,405	,000	867
Hata	69,559	493,535	,141			

(*p < 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 64 incelendiğinde, gerçekleştirilen uygulamaların deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tutum puanları üzerinde uygulamalar öncesinde ve sonrasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmaya yol açtığı görülmektedir. Gruplar üzerinde gerçekleştirilen üç farklı (ön-son-kalıcı tutum) ölçüm sonucunda ortaya çıkan puanlar üzerinde yapılan karma varyans analizi sonuçlarına göre: Grup etkisi (F=1552,998, P=000; P < ,0,50) Ölçümler arası etki (F=4528,184, P=000; P < ,0,50) ve **Grup*Ölçüm** ortak etkisinin (F=860,405; P=000; P < ,0,50) anlamlı olduğu görülmüştür. Elde edilen bu bulgulara göre etki gücünün ise **büyük** bir etki gücüne sahip olduğu söylenebilir [eta-kare (η^2): 867]. Buna göre deney grubunda uygulanan sahne sanatları etkinliklerinin kontrol grubunda uygulanan etkinliklere göre öğrencilerin derse yönelik tutumları üzerinde daha olumlu bir etki oluşturduğu söylenebilir [**Grup*Ölçüm ortak etkisi**, (F=4528,184, P=000; P < ,0,50)].

Şekil 26: Deney ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Sevgisi” Boyutu Ön Test-Son Test-Kalıcı Test Puan Ortalama Değişim Grafiği

Yorum:

Şekil 26’da verilen değişim grafiği incelendiğinde 6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi öğretiminde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin “*Sosyal Bilgiler Sevgisi*” boyutu tutum puanlarındaki (Ön tutum – Son tutum – Kalıcı tutum) değişimler arasında anlamlı bir farklılaşmanın olduğu görülmektedir. Başlangıçta (ön tutum) deney grubunda yer alan öğrencilerin tutum puan ortalamaları ($\bar{X}=1,38$) ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin ($\bar{X}=1,39$) tutum puan ortalamalarının birbirine yakın değerlerde olduğu

görülmektedir. Yani deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin uygulamalar öncesi “Sosyal Bilgiler Sevgisi” boyutuna karşı olan duygu ve düşüncelerine ilişkin tutumlarının benzer nitelikte olduğu söylenebilir. Ancak uygulamalar sonrası elde edilen son tutum puanlarına ilişkin verilere baktığımızda gruplar arasında deney grubu lehine [Deney grubu ($\bar{X}=4,49$) ; Kontrol grubu ($\bar{X}=2,08$)] istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Tutum ölçeğinin bu boyutunun içerisinde yer alan maddelere baktığımızda genel olarak özgüven eksikliğine yönelik maddelerin yer aldığını görmekteyiz. Tutum ölçeğinin bu boyutunda deney grubunda gerçekleşen bu artış öğrencilerin derse karşı olan ilgi ve motivasyon düzeylerinin artmış olmasına bağlı olarak bu durumun öğrencilerin özgüven durumlarına da yansımış olabilme durumundan kaynaklanmış olabilir. Bununla birlikte uygulamalar esnasında tüm öğrencilerin sürece dâhil edilmeye çalışılması, soru cevap kısmında özellikle sınıf içerisinde bastırılmış veya kendisine çok fazla söz hakkı verilmeyen öğrencilerin konuşturulması, oyunlar esnasında oyun karakterlerinin zaman zaman sınıfla iletişime geçerek onlardan yardım alması aynı şekilde sınıfta yer alan öğrencilerin de tam olarak anlaşılmayan konularda oyun karakterlerinden yardım alması bu sonucun deney grubu lehine dönüşmesine katkı sağlayan bazı unsurlar olabilir. Ayrıca sosyal bilgiler öğretmenlerinin süreç boyunca çalışmanın genel seyrine uygun olarak öğrencilerin derse katılımları hususunda takınmış oldukları teşvik edici tavırlar da bu sürece olumlu katkı sağlayan bir diğer neden olarak gösterilebilir.

Kontrol grubunun son tutumlarında da ($\bar{X}=2,08$) ön tutumlarına göre ($\bar{X}=1,99$) bir artışın olduğu görülmektedir. Ancak bu artış deney grubundaki artış kadar belirgin bir oranda değildir. Kontrol grubundaki bu boyuta ilişkin öğrenci tutumlarında meydana gelen artışın bir çok nedeni olabilir. Her şeyden önce deney grubunda öğrencileri derse motive etmek için gerek araştırmacı ve ekibi tarafından gerekse sosyal bilgiler öğretmeni tarafından yapılan teşvik edici etkinlikler her iki grubun dersine giren sosyal bilgiler öğretmeni tarafından etkilemiş olabilir. Buna bağlı olarak öğretmen deney grubunda görmüş olduğu olumlu durumları değerlendirerek aynı atmosferi kontrol grubuna taşıyarak öğrencilerin bu boyuta ilişkin algılarını değiştirmiş olabilir. Ayrıca mevcut öğretim programının öngörmüş olduğu çalışmalar da öğrencilerin bu boyuta ilişkin düşüncelerini olumlu yönde etkileyen bir diğer neden olabilir.

Sosyal bilgiler dersi tutum ölçeğinin “Sosyal Bilgiler Sevgisi” boyutunun **kalıcı tutum** değişim durumuna göre gerçekleştirilen profil analizine baktığımızda karşımıza yine farklı bir sonuç çıkmaktadır. Deney grubunda son aşamada (kalıcı tutum: $\bar{x}=4,56$) bir önceki (son tutum: $\bar{x}=4,49$) ölçüme göre öğrenci tutumlarında tekrar bir artışın olduğu görülmektedir. Yaklaşık iki ay boyunca farklı oyunlar aracılığıyla programın öngördüğü temel kazanımlar doğrultusunda gerekli içeriği alan öğrencilerin bu uygulamaların sona ermesinden sonra tekrar mevcut programın belirlediği yöntem ve tekniklere dönüş yapmış olmalarına rağmen bu boyuta yönelik puan ortalamalarında bir düşüşün yaşanmamış olması iki nedene bağlanabilir. Birincisi bu araştırmanın amacını oluşturan sahne sanatları destekli öğretim etkinlikleri öğrencilerin derse ilişkin özgüven durumlarını sağlamlaştırmış olabilir. İkincisi sınıfın sosyal bilgiler öğretmenini yaklaşık iki ay boyunca gözlemlemiş olduğu olumlu durumları kendi mesleğine entegre ederek ders işleme ve öğrenciye yaklaşım konusunda bir takım yeni radikal kararlar almış olma durumundan kaynaklanabilir. Tabi buradan araştırma öncesinde uygulamaların yapıldığı beş okulda sosyal bilgiler öğretmenlerinin başarısız veya öğrenciye olumsuz davrandığı sonucu çıkarılmamalıdır. Çünkü bu araştırma süreci hem araştırmacı ve ekibi için hem de sosyal bilgiler öğretmenlerimiz için karşılıklı bir öğrenme faaliyeti olduğu söylenebilir. **Kontrol grubunda** ise yine (kalıcı tutum: $\bar{x}=4,54$) bir önceki (son tutum: $\bar{x}=2,08$) ölçüme göre öğrenci tutumlarında ciddi bir artışın olduğu görülmektedir. Bu durum yukarıda belirttiğimiz gibi sosyal bilgiler öğretmenininki yaklaşık iki ay boyunca deney grubunda gözlemlemiş olduğu olumlu durumları kendi mesleğine entegre ederek ders işleme ve öğrenciye yaklaşım konusunda bir takım yeni radikal kararlar almış olma durumunu kontrol grubuna taşımış olma ihtimalinden kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca araştırmacı ve ekibi tarafından yürütülen etkinlikleri kendi ders işleme yöntemlerine rakip gören sosyal bilgiler öğretmenleri kontrol grubundaki öğrencileri derse ilişkin özgüven kazandırma noktasında ekstra bir gayret sarf etmiş olabilirler.

4.1.3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin sosyal

bilgiler dersi **tutum** puan ortalamaları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Normallik Testi

Araştırmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin sosyal bilgiler tutum puan ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin tutum puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği K-S (Kolmogorov-Smirnov) testiyle kontrol edilmiştir.

Tablo 65: Deney Ve Kontrol Grubu Sosyal Bilgiler Tutum Puan Ortalamalarının Cinsiyet Dağılımına İlişkin Kolmogorov Smirnov Normallik Testi Sonuçları

Test	Cinsiyet	Tests of Normality					
		Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ön Tutum	Kız	,095	111	,015	,980	111	,097
	Erkek	,105	139	,001	,969	139	,003
Son Tutum	Kız	,273	111	,000	,738	111	,000
	Erkek	,274	139	,000	,737	139	,000
Kalıcı Tutum	Kız	,086	111	,040	,988	111	,460
	Erkek	,109	139	,000	,976	139	,015

Yukarıda verilen tablo 65’e baktığımızda “Cinsiyet” durumuna göre deney ve kontrol grubu sosyal bilgiler tutum puan ortalamalarının Kolmogorov Smirnov normallik testi sonuçlarına göre üç ölçümde de (ön-son-kalıcı) kız öğrencilerden elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilemediği söylenebilir ($P = 015, 000, 040$; $P < 0,50$). Erkeklerden elde edilen verilerin de normal bir dağılım sergilemediği söylenebilir ($P = 001, 000, 000$; $P < 0,50$). Ancak Tabachnick ve Fidell’e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da yapılacak test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir.

Tablo 66: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları

Varyansların Homojenliği

	F	Sig
Ön Tutum	,025	,876
Son Tutum	,680	,410
Kalıcı Tutum	,074	,785

Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre grupların ön tutumlarında-son tutumlarında ve kalıcı tutumlarında varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($P=,876, 410, 785$; $P>0,50$). Bu nedenle Independent - t testinin yapılmasına karar verilmiştir.

Tablo 67: Cinsiyet Durumuna Göre Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği; Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum, Bağımsız Gruplar T-Testi Sonuçları

Test	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	SS	Sd	T	P
Ön Tutum	Kız	111	2,8697	,14771	248	,288	,773
	Erkek	139	2,8752	,15123			
	Toplam	250					
Son Tutum	Kız	111	2,7401	,20254	248	,739	,460
	Erkek	139	2,7601	,21971			
	Toplam	250					
Kalıcı Tutum	Kız	111	2,6164	,34258	248	,284	,776
	Erkek	139	2,6043	,32804			
	Toplam	250					

(*p > 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Tablo 67’den elde ettiğimiz bulgulara göre 111 kız ve 139 erkek öğrenciden oluşan 250 kişilik bir grupta cinsiyet değişkeni bakımından kızlarla erkekler arasında *Sosyal Bilgiler Dersi Tutum Ölçeği; Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum* açısından anlamlı bir fark olup olmadığını ortaya koymak için yapılan *Bağımsız Gruplar T-Testi* sonucuna göre, kızların ön tutum ortalamaları ($\bar{x}=2,86$) erkeklerin ön tutum ortalamaları ($\bar{x}=2,87$); kızların son tutum ortalamaları ($\bar{x}=2,74$) erkeklerin son tutum ortalamaları ($\bar{x}=2,76$); kızların kalıcı tutum ortalamaları ($\bar{x}=2,61$) erkeklerin kalıcı tutum ortalamalarından ($\bar{x}=2,60$) istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür [(t = 288, 739, 284) P = ,773, 460, 776; P > 0,50]. Buna göre cinsiyet değişkeninin öğrencilerin ön tutum-son tutum-kalıcı tutum ortalama puan durumu üzerinde anlamlı bir etki oluşturmadığı söylenebilir. Yani sosyal bilgiler dersine yönelik tutum açısından üç ölçümde de (ön-son-kalıcı) kız ve erkek öğrencilerin derse yönelik tutumlarının birbirine benzer seviyede olduğu söylenebilir.

4.1.3.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin **tutum puan** ortalamaları bulundukları okula göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Normallik Testi

Araştırmanın yürütüldüğü deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tutum puan ortalamalarının “Okul” değişkenine göre karşılaştırılmasında kullanılacak teste karar vermek için, öğrencilerin tutum puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği K-S (Kolmogorov-Smirnov) testiyle kontrol edilmiştir.

Tablo 68: Deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin tutum puan ortalamaları**Tests of Normality**

	Okul	Kolmogorov-Smirnov ^a			Shapiro-Wilk		
		Statistic	df	Sig.	Statistic	df	Sig.
Ön Tutum	Elazığ Ortaokulu	,132	47	,039	,964	47	,149
	Arif Nihat Asya Ortaokulu	,125	42	,095	,958	42	,129
	Mezre Ortaokulu	,094	62	,200*	,980	62	,419
	Mustafa Kemal Ortaokulu	,092	42	,200*	,980	42	,649
	Hilalkent Ortaokulu	,133	57	,013	,967	57	,118
Son Tutum	Elazığ Ortaokulu	,299	47	,000	,727	47	,000
	Arif Nihat Asya Ortaokulu	,270	42	,000	,739	42	,000
	Mezre Ortaokulu	,263	62	,000	,725	62	,000
	Mustafa Kemal Ortaokulu	,269	42	,000	,719	42	,000
	Hilalkent Ortaokulu	,286	57	,000	,728	57	,000
Kalıcı Tutum	Elazığ Ortaokulu	,153	47	,008	,955	47	,066
	Arif Nihat Asya Ortaokulu	,140	42	,038	,947	42	,051
	Mezre Ortaokulu	,068	62	,200*	,982	62	,474
	Mustafa Kemal Ortaokulu	,097	42	,200*	,976	42	,512
	Hilalkent Ortaokulu	,102	57	,200*	,976	57	,312

Yukarıda verilen tablo 68'e baktığımız zaman Ön tutum uygulamasında Arif Nihat Asya, Mustafa Kemal ve Mezre Ortaokullarında ($P=095, 200, 200$; $P>,0,50$) elde edilen verilerin normal bir dağılım sergilediği görülmektedir. Ancak Elazığ ve Hilalkent ortaokullarında dağılımın normal olmadığı görülmektedir ($P=039, 013$; $P< 0,50$). Son tutum uygulamasında Elazığ, Arif Nihat Asya, Mezre, Mustafa Kemal ve Hilalkent ortaokullarında verilerin normal bir dağılım sergilemediği görülmektedir ($P=000,000,000,000,000$ $P<,0,50$). Kalıcı tutum uygulamasında Elazığ ve Arif Nihat Asya ortaokullarında veriler normal bir dağılım sergilemediği ancak Mezre, Mustafa

Kemal ve Hilalkent ortaokullarında verilerin normal bir dağılım sergilediği görülmektedir. Ancak Tabachnick ve Fidell'e, (2007) göre veri sayısının fazla olduğu (en az 20 ve civarı) durumlarda beklenen sayıltı sağlanamasa da test sonuçlarının oldukça sağlam olduğu söylenebilir.

Varyansların Homojenliği

Tablo 69: Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyansları

Test of Homogeneity of Variances

	F	df1	df2	Sig.
Ön Tutum	1,527	4	245	,195
Son Tutum	8,122	4	245	,000
Kalıcı Tutum	1,515	4	245	,198

Deney ve kontrol gruplarının ön tutum – son tutum ve kalıcı tutum varyanslarının eşit olup olmadığı Levene Testi ile sınanmıştır. Elde edilen bulguya göre grupların ön ve kalıcı tutum varyansların eşit olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($P=,195,198$; $P>0,50$). Son tutum varyanslarının ise eşit olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Balogluna göre (2015) hem varyans hem de kovaryans matrislerinin değerlendirilmesinde şu noktanın dikkate alınması önerilmektedir: Örneklem büyükleri eşit ise varyans-kovaryans matrislerinin homojenliğinin değerlendirilmesine gerek yoktur (Deney grubu=125; Kontrol grubu=125).

Tablo 70: Okul Değişkenine Göre Ön tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum Betimsel İstatistik Sonuçları

TEST	OKUL	N	X	SS
ÖN TUTUM	1) Elazığ Ortaokulu	47	2,9255	,15518
	2) Arif Nihat Asya Ortaokulu	42	2,9368	,17385
	3) Mezre Ortaokulu	62	2,9690	,15523
	4) Mustafa Kemal Ortaokulu	42	2,9753	,16815
	5) Hilalkent Ortaokulu	57	3,0675	,13329
Toplam		250		
SON TUTUM	1) Elazığ Ortaokulu	47	3,1588	1,14797
	2) Arif Nihat Asya Ortaokulu	42	3,1712	1,17634
	3) Mezre Ortaokulu	62	2,9963	1,27019
	4) Mustafa Kemal Ortaokulu	42	3,0375	1,27815
	5) Hilalkent Ortaokulu	57	3,0675	1,22723
Toplam		250		
KALICI TUTUM	1) Elazığ Ortaokulu	47	2,9075	,14845
	2) Arif Nihat Asya Ortaokulu	42	2,9222	,16872
	3) Mezre Ortaokulu	62	2,9435	,16104
	4) Mustafa Kemal Ortaokulu	42	2,9515	,15780
	5) Hilalkent Ortaokulu	57	3,0425	,13077
Toplam		250		

Tablo 71: Okul Değişkenine Göre Ön Tutum-Son Tutum-Kalıcı Tutum One Way ANOVA Sonuçları

Test	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	Sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark (Tukey)
Ön Tutum	Gruplar arası	,662	4	,166	6,792	,000	1-5, 2-5, 3-5, 4-5
	Gruplar içi	5,971	245	,024			
	Toplam	6,633	249				
Son Tutum	Gruplar arası	1,160	4	,290	,194	,942	Anlamlı Fark (Dunnet C)
	Gruplar içi	367,093	245	1,498			-
	Toplam	368,253	249				
Kalıcı Tutum	Gruplar arası	,595	4	,149	6,351	,000	Anlamlı Fark (Tukey)
	Gruplar içi	5,741	245	,023			1-5, 2-5, 3-5, 4-5
	Toplam	6,337	249				

(*p < 0.05 anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır.)

Öğrencilerin tutum puan ortalama durumlarının üç ölçümde (ön-son-kalıcı) öğrencilerin bulundukları okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek için yapılan One Way ANOVA sonucunda tablo 71 verilen şu bulgulara ulaşılmıştır. **Ön tutum** uygulamasında “6.sınıf sosyal bilgiler dersi “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları destekli öğretim programının yürütüldüğü deney grupları ile mevcut öğretim programına dayalı çalışmaların yürütüldüğü kontrol gruplarının tutum puan ortalamalarının okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu farklılığın hangi okullar arasında olduğunu belirlemek için yapılan **Tukey** testi sonuçlarına göre **Ön tutum** uygulamasında 1-5 madde arasında 5.madde lehine, 2-5 madde arasında 5. madde lehine, 3-5 madde arasında 5. madde lehine, 4-5 madde arasında 5.madde lehine, anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. **Son tutum** uygulamasına bakıldığında ise yapılan **Dunnet C** (Varyanslar eşit olmadığı için) testi sonuçlarına göre okullar arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. **Kalıcı test** uygulamasına bakıldığında yapılan **Tukey** testi sonuçlarına göre **Son tutum**

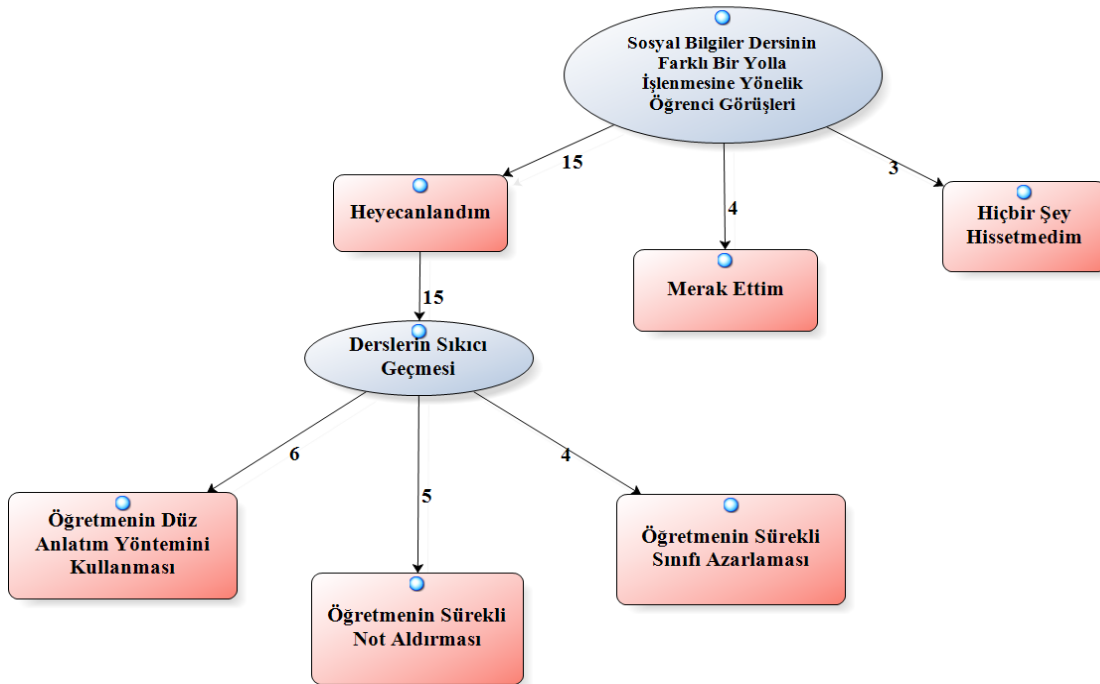
uygulamasında 1-5 madde arasında 5.madde lehine, 2-5 madde arasında 5. madde lehine, 3-5 madde arasında 5. madde lehine, 4-5 madde arasında 5.madde lehine, anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir.

4.2. Nitel Verilerin Çözümlemesi

4.2.1. Öğrencilerle Yapılan Görüşme Sonuçlarının Analiz Edilmesi

Araştırmanın nitel verilerinin çözümlendiği bu bölümde deney gruplarında yer alan 15 öğrenciye on tane açık uçlu soru yöneltilmiştir.

Soru 1: Bu çalışmada ilk olarak, öğrencilere *“Öğretmeniniz Ülkemizin Kaynakları Üntesinin Farklı Bir Yöntem İle Anlatılacağını Söylediğinde Neler Düşündün, Neler Hissettin? Açıklayabilir misin?”* sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 27: Sosyal Bilgiler Dersinin Farklı Bir Yolla İşlenmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri

Sosyal Bilgiler dersinin farklı bir yolla işlenmesine yönelik öğrenci görüşleri, *Heyecanlandım* (f=15), *Merak Ettim* (f=4), *Bir Şey Hissetmedim* (f=3), temalarında toplanmıştır. Heyecanlandığını ifade eden öğrenci görüşlerine bakıldığında ise önceki sosyal bilgiler derslerinin sıkıcı geçmesi temel neden gösterilmiş ve bu durumun gerekçeleri *Öğretmenin Sürekli Düz Anlatım Yöntemini Kullanması* (f=6), *Öğretmenin Sürekli Not Aldırması* (f=4) ve *Öğretmenin Sürekli Sınıfı Azarlaması* (f=3), görüşleri şeklinde sık tekrarlandığı görülmüştür. Sosyal bilgiler dersinin farklı bir yolla işlenmesine yönelik öğrenci görüşleri ile ilgili örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir. Öğrencilerden biri,

Ö-3.(E) “*Heyecanlandım. Çünkü daha önceden sosyal bilgiler dersini öğretmenimiz sürekli anlatarak işliyordu. Ben de çok sıkılıyordum. O yüzden mutlu oldum.*” cümlesiyle konuya ilişkin memnuniyetini belirtirken, bir diğer öğrenci,

Ö-4.(E) “*Heyecanlandım, sevindim, mutlu oldum. Çünkü sosyal bilgiler derslerimiz çok sıkıcı geçiyordu. Çünkü öğretmenimiz sürekli bize yazı yazdırıyordu, not aldırıyordu.*” cümlesiyle benzer şekilde mutlu olduğuna dair görüş belirtmiştir. Başka bir öğrenci düşüncesini,

Ö-5.(K) “*Düşündüm, merak ettim. Acaba öğretmenimiz ne yapacak diye. Açıkçası öğretmenimizin çok bir şey yapabileceğini düşünmüyordum. Haklı da çıktım. Çünkü oyunları siz ve o diğer abiler oynadınız. Dersin eğlenceli geçmesini siz sağladığınız. Öğretmenimiz dersi zaten çok kötü anlatıyor. Yaptığı tek iş sürekli derste bizi azarlamak*” şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer öğrenci ise konuya ilişkin fikrini,

Ö-7.(E) “*Heyecanlandım. Çünkü önceden sosyal bilgiler dersi sıkıcı geçiyordu. Aslında öğretmenimiz çok iyi bir insan ama sürekli konu anlatıyor. Hiç espiyi yapmıyor Ben çok sıkılıyordum.*” sözleri ile belirterek, daha önceki sosyal bilgiler derslerinde yaşanan olumsuz durumlara dikkat çekmiştir. Yine bir başka öğrenci

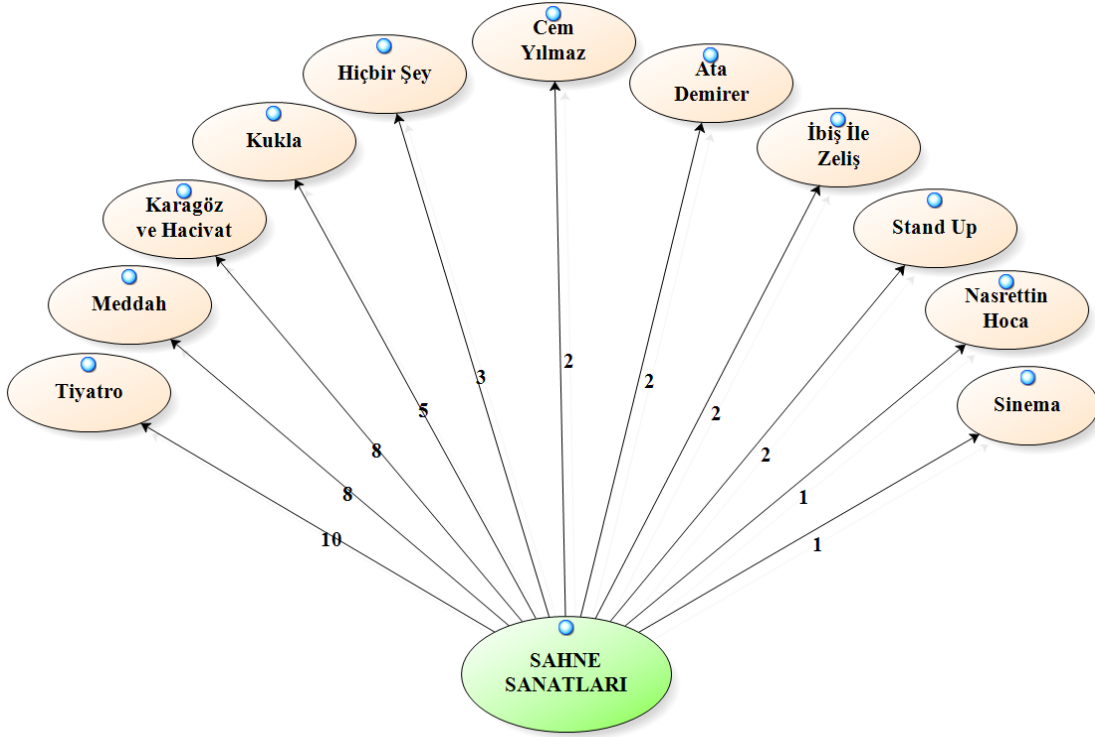
Ö-6.(K) “*Mutlu oldum, heyecanlandım. Çünkü sosyal bilgiler derslerinde öğretmenimiz sürekli ya anlatıyordu ya da not aldırıyordu. Belki bu sefer farklı bir şey olur diye sevindim*” diyerek durumu özetlemiştir. Öğrencilerden biri

Ö-1.(E) “Sevindim, Heyecanlandım. Çünkü dersler önceden kabus gibiydi. Öğretmen sınıfa giriyor. Defteri imzalamaya başlıyordu. Bu esnada bize kitabınızdan sayfa bilmem kaç açın diyordu. Hatta defteri imzalarken bile bize kızılıyordu. Ben normalde zaten sosyal bilgiler dersini sevmezdim. Bu yıl iyice nefret etmeye başlamıştım. Ama ikinci dönem böyle bir şey olacağını öğretmenimiz söyleyince açıkçası merak ettim. Öyle işte....” diyerek başka bir arkadaşının belirttiği şekilde önceki sosyal bilgiler derslerinin sıkıcı geçtiğini açıklamaya çalışmıştır. Diğer bir öğrenci ise düşüncesini,

Ö-13.(K) “Merak ettim. Aslında ben sosyal bilgiler dersini eskiden de çok seviyordum. Öğretmenimiz çok güzel anlatıyordu. Ben (X) öğretmenimi çok seviyorum. O yüzden sadece merak ettim. O kadar...” şeklinde ifade etmiştir. Başka bir öğrenci

Ö-14.(E) “Bir şey hissetmedim. Zaten sosyal bilgiler dersimiz güzel geçiyordu. Öğretmenimiz iyi bir insan. Bilmem, aklıma bir şey gelmiyor. Haaa!!! Bir de öğretmenimizden ayrılacam diye korktum.” diyerek düşüncesinin gerekçesini açıklamaya çalışmıştır.

Soru 2: İkinci soru olarak öğrencilere “*Sahne sanatları kavramından ne anlıyorsun ?*” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğrencilerin görüşleri alınmış bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 28: Sahne Sanatları Kavramına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Öğrenciler sahne sanatları kavramına yönelik sırasıyla *Tiyatro* (f=10), *Karagöz-Hacivat* (f=8), *Meddah* (f=8), *Kukla* (f=5), *Hiçbir Şey* (f=3), *Ata Demirer* (f=2), *Stand Up* (f=2), *Cem Yılmaz* (f=2), *İbiş-Zeliş* (f=2), *Sinema* (f=1), *Nasrettin Hoca* (f=1), temalarını oluşturmuşlardır. Oluşturulan temalara baktığımız zaman en çok **Tiyatro**, **Hacivat-Karagöz** ve **Meddah** temalarının tekrarlandığını görmekteyiz. Buna göre öğrencilerin sahne sanatları kavramına yönelik düşüncelerinin bu üç tema çerçevesinde şekillendiğini söyleyebiliriz. Öğrencilerin, sahne sanatları kavramına ilişkin görüşleri ile ilgili örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir. Öğrencilerden biri konu ile ilgili düşüncesini

Ö-2.(K) “*Sahne oynanan çeşitli oyunlar olabilir. Kültürel oyunlarımız olabilir. Örneğin: Meddah, Tiyatro, Karagöz, Nasrettin Hoca vs...*” sözleriyle ifade ederken başka bir öğrenci fikrini,

Ö-3.(E) “*Sahne oynanan oyunlar. Örnek: Karagöz-Hacivat, Meddah, ibişle Zeliş, Tiyatro*” şeklinde belirtmiştir. Öğrencilerden bir diğeri sahne sanatlarına ilişkin algısını,

Ö-6.(K) “*Sahne sanatları bana göre, insanların bazı şeyleri sahnede anlatmasıdır. Mesela Tiyatro, Meddah gibi*” şeklinde açıklamaya çalışırken benzer şekilde diğeri bir öğrenci ise,

Ö-7.(E) “*Adı üzerinde insanların sahneye çıkıp orada bir şeyler yapması. Örnek: Tiyatro, Meddah, Cem Yılmaz... gibi*” cümlesiyle fikrini açıklamaya çalışmıştır. Yine öğrencilerden biri düşüncesini,

Ö-10.(E) “*İlk önce aklıma Karagöz Hacivat, Kukla, tiyatro gibi oyunlar geliyor. Normalde oynanan herhangi bir oyun sanat değildir ama yaptığımız işleri gösteri yoluyla sunarsak bu sahne sanatı oluyor.*” sözleriyle ifade ederken, bir diğeri

Ö-11.(K) “*Sahne sanatı deyince benim aklıma ilk önce Tiyatro geliyor. Çünkü büyük bir sahnede oynanıyor. Karagöz –Hacivat ve Kukla, bir perdenin arkasında oynatılıyor. O da sahne sanatı mıdır?(Öğrenci eliyle kafasını kaşıyor, ve sorunu düşünerek çözmeye çalışıyor). Bilmiyorum. (Tebessüm ediyor) Emin değilim. Ama olabilir.*” diyerek konu ilgili kararsızlığını davranışlarına yansıtmıştır. Yine öğrencilerden bir diğeri düşüncesini,

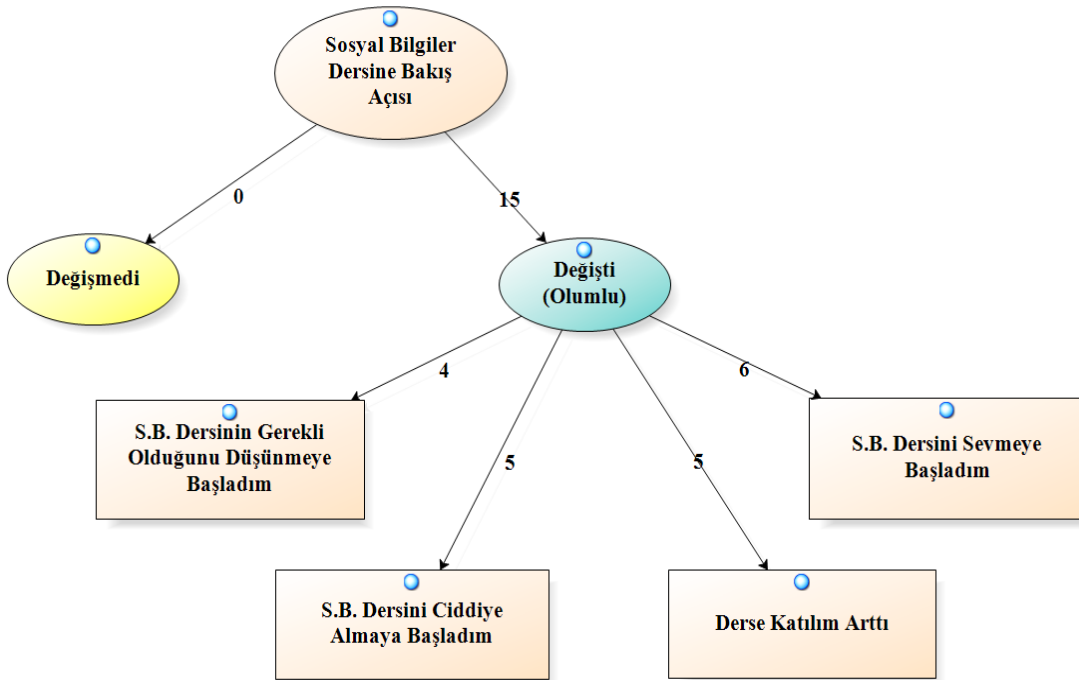
Ö-9.(E) “*Bence insanların gözüünün önünde oynanan her oyun sahne sanatı olabilir. Mesela: Meddah, Tiyatro, Kukla, Karagöz-Hacivat, Stand Up gösterileri gibi. Cem Yılmaz, Ata Demirer gibi oyuncuların yaptıkları da bana göre sahne sanatı sayılabilir.*” cümlesiyle açıklamıştır. Başka bir öğrenci

Ö-14.(E) “*Bir şey aklıma gelmiyor. Bilmiyorum.*” sözleriyle sahne sanatları kavramıyla ilgili bir algısının olmadığını belirtirken, diğeri iki öğrenci ise

Ö-15.(K) “*Tiyatro, Meddah, Karagöz Hacivat, Tiyatro, Kukla,* ”

Ö-8.(K) “*Tiyatro, Karagöz Hacivat, Kukla*” cümleleriyle konuya ilişkin algılarını özetlemişlerdir.

Soru 3: Üçüncü soru olarak öğrencilere “*Sahne sanatları yoluyla ders anlatılması senin sosyal bilgiler dersine (olumlu ya da olumsuz) karşı bakış açını değiştirdi mi? Neden?*” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğrencilerin görüşleri alınmış bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 29: Sosyal Bilgiler Dersine Karşı Bakış Açısına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Sosyal bilgiler dersine karşı bakış açısına yönelik öğrenci görüşlerine bakıldığında öğrencilerin derse ilişkin görüşlerinin olumlu yönde ($f=15$) değiştiğine ilişkin sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Elde edilen bu olumlu sonuçlara göre öğrenci görüşlerinin *Dersi Sevmeye Başlama* ($f=6$), *Derse Katılımın Artması* ($f=5$), *Dersi Ciddiye Alma* ($f=5$), *Dersin Gerekli Olduğunu Düşünme* ($f=4$) temaları altında toplandığı görülmüştür. Oluşturulan temalar içerisinde ise öğrencilerin en çok Dersi sevme ve buna bağlı olarak Derse katılımın artması ve Dersi ciddiye alma temalarına vurgu yaptıkları görülmektedir. Buna göre sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler derslerinin işlenmesinin öğrencilerin derse yönelik görüşleri üzerinde olumlu bir etki

bıraktığı söylenebilir. Öğrencilerin, sosyal bilgiler dersine karşı bakış açılarına yönelik görüşleri ile ilgili örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir. Öğrencilerden biri konu ile ilgili düşüncesini,

Ö-1.(E) *“Değişti tabiki. Sosyal bilgiler dersini daha çok sevmeye başladık sınıf olarak. Zaten normal olarak da insan bir değişime uğruyor.”* şeklinde açıklamaya çalışırken başka bir öğrenci,

Ö-2.(K) *“Olumlu olarak değiştirdi. Sosyal bilgiler dersini bana sevdirdi. Önceden hocamız sadece anlatıyordu. Pek bir şey aklımıza girmiyordu. Ama bu oyunlar sayesinde hem güldük hem eğlendik hem de öğrendik.”* cümlesiyle görüşlerini belirtmiştir. Başka bir öğrenci

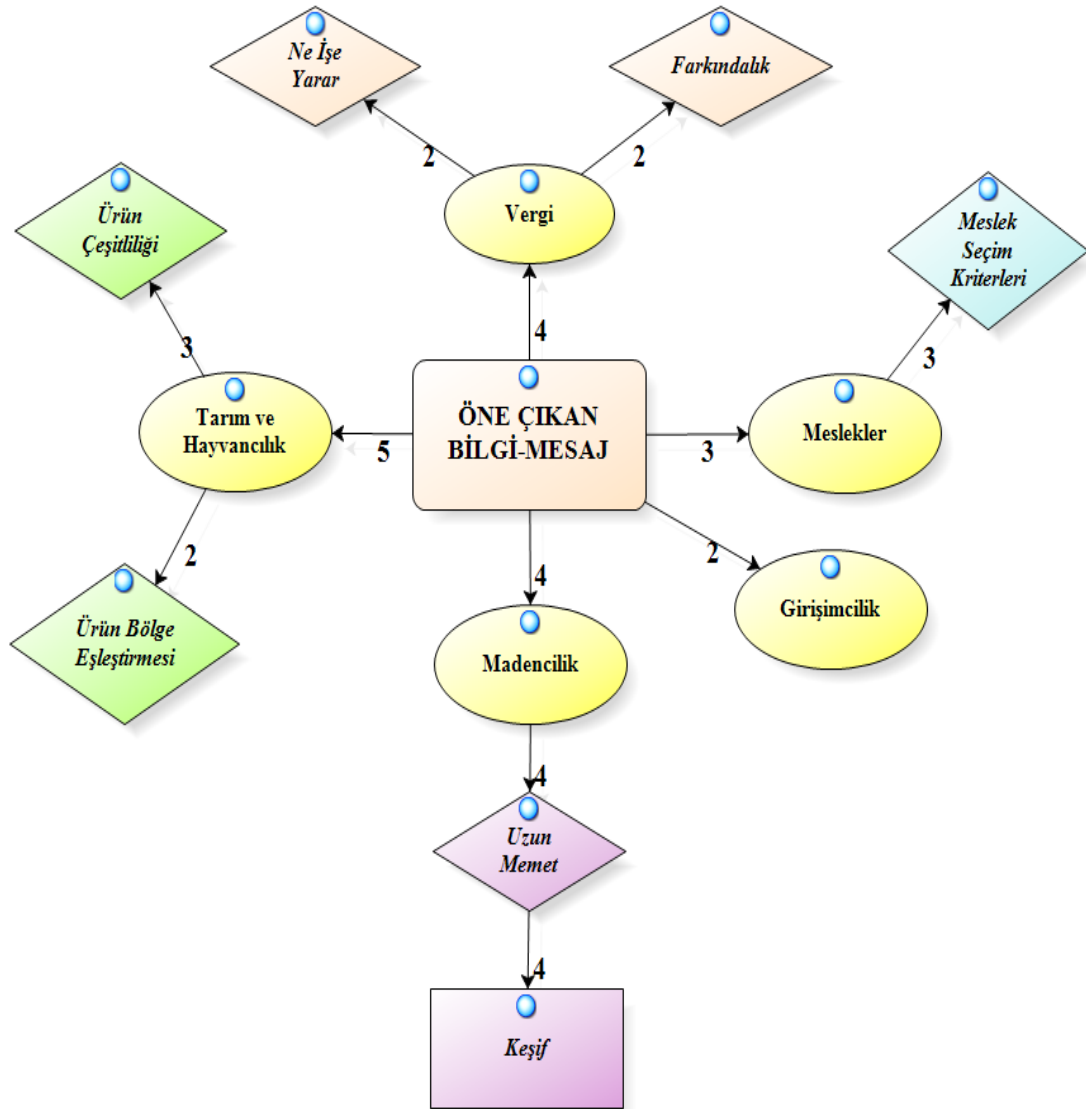
Ö-4.(E) *“Evet olumlu olarak değişti. Önceden sosyal bilgiler dersini önemsemiyordum. Çünkü basitime geliyordu. Ama şimdi sosyal bilgiler dersini daha ciddiye alıyorum. Yapılan etkinlikler çok ciddiydi ve anlatılan konular dikkatimi çekti. Bu yüzden bende derslere daha hazırlıklı gelme isteği uyandı.”* sözleriyle derse karşı olan tutumunda gerçekleşen olumlu değişime dikkat çekmiştir. Bir diğer öğrenci fikrini,

Ö-5.(K) *“Evet değiştirdi. Olumlu olarak. Aslında ben sosyal bilgiler dersinde başarısız bir öğrenciyim ama yine de sosyal bilgiler dersini seviyordum. Ama şimdi daha çok sevmeye başladım.”* benzer sözlerle ifade ederken, başka bir öğrenci düşüncesini,

Ö-7.(E) *“Çok değiştirdi, hem de olumlu yönde. Çünkü dersi daha iyi anladım ve bu sayede sosyal bilgiler dersinde daha etkili (aktif) olduğumu düşünüyorum.”* biçiminde ifade etmiştir.

Ö-15.(K) *“Beni olumlu etkiledi. Çünkü dersler hem eğlenceli hem de çok öğretici geçiyordu. Dersleri daha iyi anlamamızı sağladı. Sosyal bilgiler dersinde çok şey öğrendiğimi fark ettim Sıkıcı bir dersi bence kimse istemez ama sizin yaptığınız gibi bu oyunlarla dersler çok daha verimli geçti.”* cümleleriyle görüş belirten öğrencilerden bir diğeri derslerde edinmiş olduğu kazanımlara vurgu yapmıştır.

Soru 4: Dördüncü soru olarak öğrencilere “*Sahne sanatları yoluyla oynanan oyunlarda anlatılan konular veya verilmek istenen mesajlar içerisinde dikkatini en çok çeken ya da seni en çok etkileyen şey ne oldu?* ” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 30: En Çok Dikkat Çeken veya Öne Çıkan Mesaja Yönelik Öğrenci Görüşleri

Sahne sanatları yoluyla oynanan oyunlarda anlatılan konular veya verilmek istenen mesajlar içerisinde dikkatini en çok çeken ya da seni en çok etkileyen şey ne oldu? sorusuna verilen cevaplara bakıldığında öğrenci görüşlerinin *Tarım ve*

Hayvancılık (f=5), Vergi (f=4), Madencilik (f=4), Meslekler (f=3), Girişimcilik (f=2) temalarında toplandığı görülmüştür. “Tarım ve Hayvancılık” konusu özellikle, ülkemizde çok sayıda ürün yetiştirilmesi ve ürün bölge eşleştirmesi yönüyle öğrencilerin dikkatini çekerken “Vergi” konusu amaç ve bilinçlenme yönüyle öğrencilerin dikkatini çektiği söylenebilir. “Madencilik” konusu özellikle Uzun Memet’in Zonguldak’ta taş kömürünü bulması örneğiyle öğrencilerin aklında kalıcı bir iz bırakırken; “Meslekler” konusunda her insanın her mesleği icra edemeyeceği ve meslek seçiminde uyulması gereken bir takım kurallar olması yönüyle öğrencilerin zihninde kalıcı bir yer edinilmesini sağladığı ifade edilebilir. Öne çıkan konu ya da mesaja yönelik öğrenci görüşleri ile ilgili örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir. Öğrencilerden biri,

Ö-2.(K) *“En çok vergi konusu dikkatimi çekti. Bizim devlete verdiğimiz vergilerin bize hizmet olarak geri döndüğünün farkında değildim. Devlet bu vergilerle bize hizmet veriyormuş. Bir de nitelikli insan gücü konusu dikkatimi çekti. Çünkü bir insanın meslek seçerken ilgi ve yeteneklerine göre hareket etmesi gerekiyormuş.”* şeklinde görüş belirtirken, başka bir öğrenci sorulan soruya yönelik olarak düşüncesini

Ö-3.(E) *“En çok Tarım ve Hayvancılık konusu dikkatimi çekti. Örneğin bu konuda ben hangi şehirde hangi ürünlerin yetiştüğünü, hangi şehrin ne tür ürünlerle ön plana çıktığını öğrendim. Eskiden bir yere gittiğimiz zaman “bize ne getireceksin?” diye sorarlardı. Ben de bilmiyordum hangi şehrin neyin meşhur olduğunu ama şimdi artık birçok şehirde neyin meşhur olduğunu biliyorum. Mesela benim amcamlar Bursa da oturuyorlar. Ben eğer Bursa’ya gidersem aileme şeftali getirecem. Haa !!! bir de Bursa ‘da İpekböceğinden çok varmış. İpekböcekçiliği hayvancılık olarak ülkemizde en çok Marmara Bölgesinde, şehir olarak da Bursa da yapıyorlarmış, (Eliyle saçına dokunarak) Zaten Bursa’da Marmara Bölgesinde yer alıyor... Bir de Vergi konusu anlatılırken vergi çeşitlerini öğrendim. Ben bu kadar vergi çeşidi olduğunu bilmiyordum. Bir de fişlerin üzerindeki “KDV” hep dikkatimi çekmişti. Merak ederdim bu nedir diye. Hatta Ablama da soruyordum ama o da bilmiyordu. Onun ne olduğunu öğrendim... İşte böylece merakımı gidermiş oldum. Öyle işte... Gülümser)”* cümleleriyle ayrıntılı bir şekilde örneklerle açıklamaya çalışmıştır. Yine öğrencilerden biri konuya ilişkin düşüncesini

Ö-6.(K) *“Tarım ve hayvancılık konusu dikkatimi çekti. Ben ülkemizde bu kadar ürün yetiştirdiğini bilmiyordum. Neyin nerede yetiştirdiğini öğrendim.”* ifadeleriyle benzer bir şekilde açıklamaya çalışırken bir diğeri,

Ö-7.(E) *“Madencilik konusunda Zonguldak ilinde kömür madenini bulan ilk kişinin Uzun Memet olduğu bilgisi dikkatimi çekti. Çünkü ilk defa bir şey keşfetmek duygusu çok farklı olsa gerek diye düşünüyorum.”* sözleriyle fikrini özetlemiştir. Yine başka bir öğrenci düşüncesini

Ö-9.(E) *“Sayılacak gibi değil. Ben çok şey öğrendim ve birçok şey dikkatimi çekti. Ama en çok girişimcilik konusu dikkatimi çekti. Çünkü ben eskiden girişimcilik hakkında çok az şey biliyordum. İşadamları ve girişimcilerin tam olarak ne iş yaptıklarını bilmiyordum. Onu net bir şekilde öğrendim.”* şeklinde örnek bir durum üzerinden belirtmiştir. Diğer bir öğrenci düşüncesini,

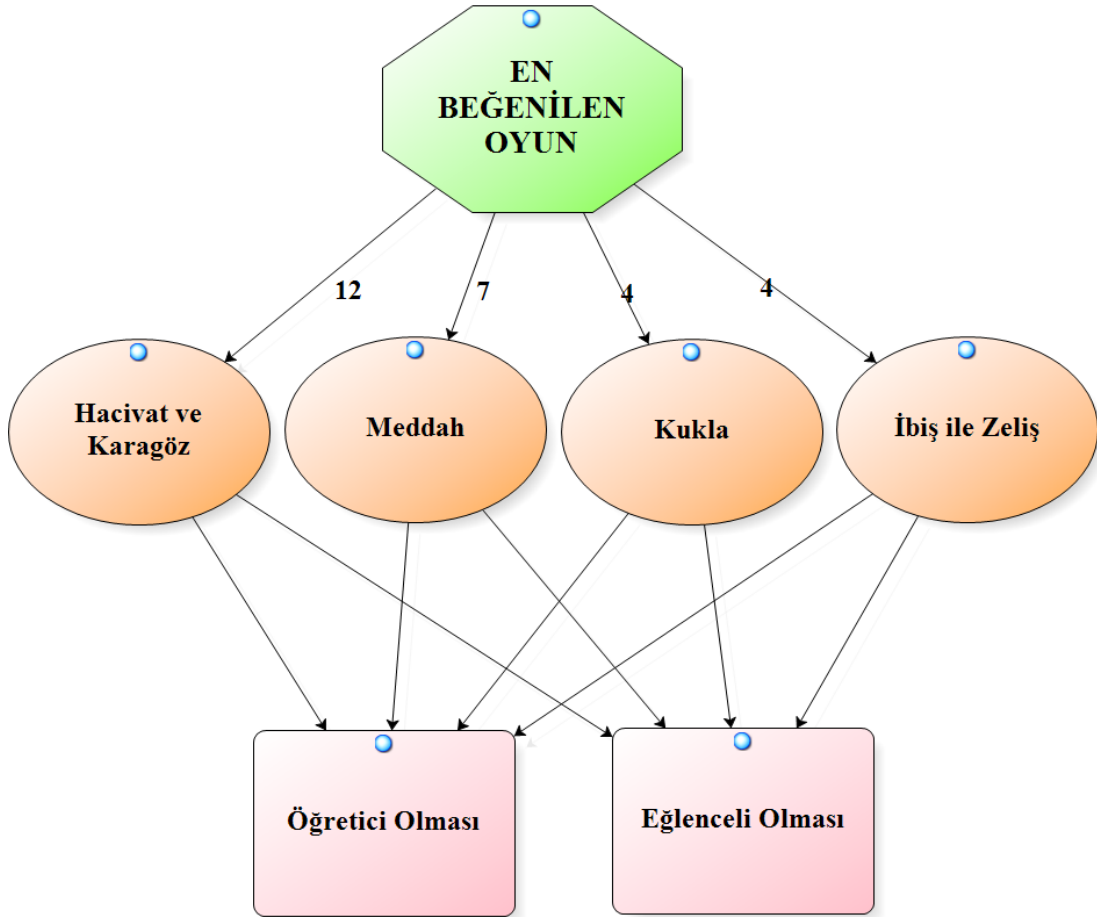
Ö-10.(E) *“Vergi konusu dikkatimi çekti. Onun ne olduğunu bilmiyordum. Hep merak ediyordum. Biz de hiç kimse bilmiyordu. Abim ablam da yoktu soracak.”* cümlesiyle açıklamaya çalışırken, başka bir öğrenci algısını

Ö-12.(E) *“Tarım ve hayvancılık konusu oldu. Karagöz ve Hacivat oyunu sayesinde hangi bölgede nelerin yetiştirdiğini hangi bitkilerin yetiştirdiğini öğrendik. Hangi bölgede neyin meşhur olduğunu öğrendik. Hangi bölgenin hangi hayvan türünün yaşaması için daha uygun bir bölge olduğunu öğrendik. O yüzden en çok bunlar dikkatimi çekti.”* sözleri ile ifade etmiştir. Yine öğrencilerden bir diğeri,

Ö-13.(K) *“En çok meslekler ve madencilik konusu dikkatimi çekti. Özellikle meslek seçiminde dikkat edilmesi gereken noktalar ve meslek seçiminin insan hayatında ne kadar önemli bir olay olduğunu öğrendim. Madencilik konusunda ise en çok Uzun Memet’in hikayesi benim dikkatimi çekti. Onun başarısı ve buluşu beni daha çok hırslandırdı”* cümleleriyle görüşünü belirtmeye çalışırken, bir başka öğrenci ise

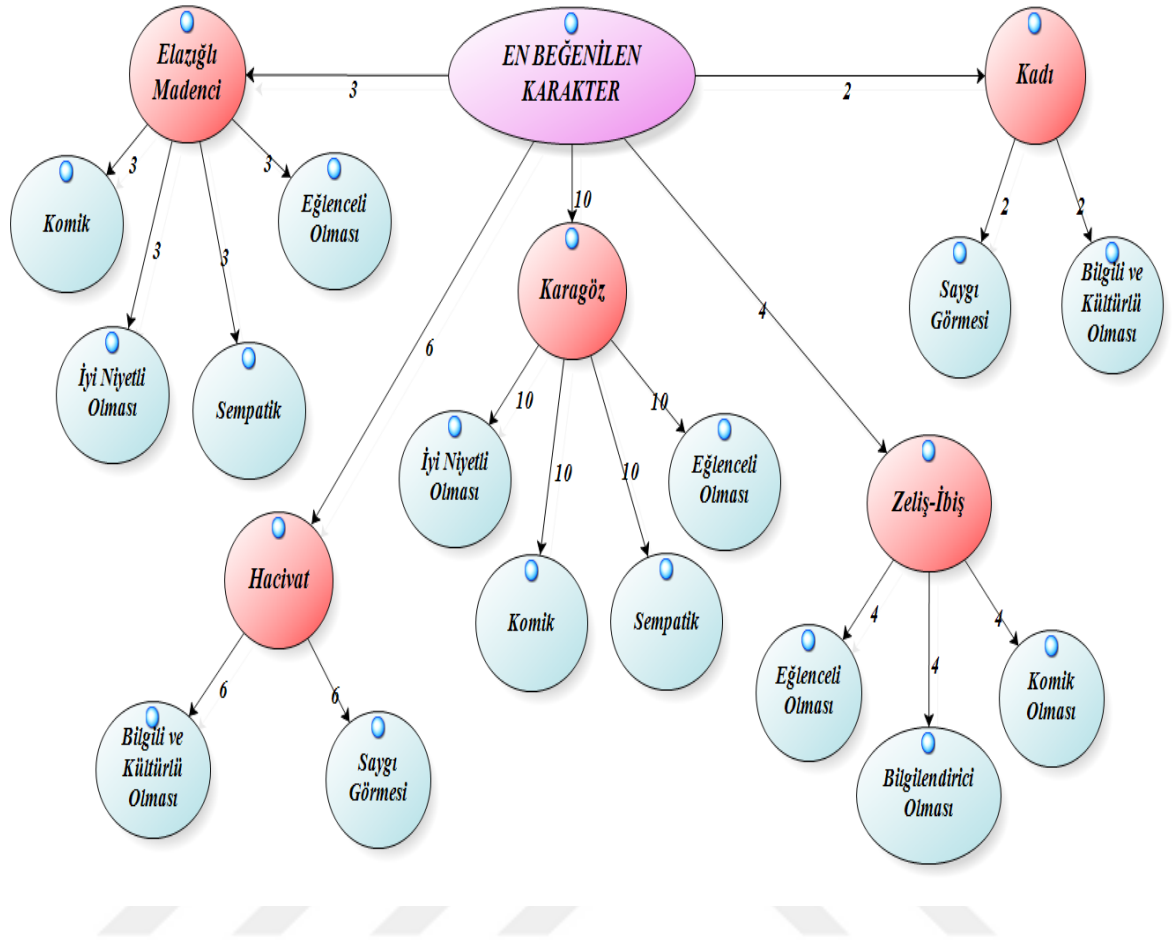
Ö-14.(E) *“En çok vergi konusu dikkatimi çekti. Çünkü devlete vergi verdiğimiz zaman birçok ihtiyacımızın karşılandığını anladım. Örneğin parklarda oturduğumuz bankların, okulların ve hastanelerin ve birçok şeyin vergilerle yapıldığını öğrendik”* cümlesiyle durumu anlatmaya çalışmıştır.

Soru 5: Beşinci soru olarak öğrencilere “*Sahne sanatları yoluyla oynanan oyunlar içerisinde en çok hangi karakteri/karakterleri ve en çok hangi oyunu/oyunları beğendin? Neden?*” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 31: En Çok Beğenilen Oyuna Yönelik Öğrenci Görüşleri

En beğenilen **oyun** sorusuna verilen cevaplara bakıldığında öğrencilerin en çok *Hacivat ve Karagöz* ($f=12$), *Meddah* ($f=7$), *Zeliş ve İbiş* ($f=4$), *Kukla* ($f=4$), oyunlarını tekrar ettikleri görülmektedir. Özellikle oyunlar içerisinde de en çok *Hacivat ve Karagöz* oyununun vurgulandığı görülmektedir. Öğrenciler, hem *Hacivat ve Karagöz* oyununun hem de vurgulanan diğer üç oyunun sık tekrar edilme gerekçelerini eğlenceli ve öğretici olma durumuna bağlamışlardır.

Şekil 32: En Çok Beğenilen Karaktere Yönelik Öğrenci Görüşleri

En beğenilen karakter/karakterler sorusuna verilen cevaplara bakıldığında öğrencilerin en çok *Karagöz* ($f=10$), *Hacivat* ($f=6$), *Zeliş-İbiş* ($f=4$), *Elazığlı Madenci* ($f=3$), *Kadı* ($f=2$), karakterlerini ifade ettikleri görülmektedir. Oluşturulan bu temalar içerisinde en çok *Karagöz* ($f=10$) karakterinin vurgulandığı söylenebilir. *Karagöz* karakterinin sık tekrarlanması durumunun gerekçesi ise onun komik, sempatik eğlenceli ve iyi niyetli bir insan olmasına bağlanmıştır. En çok tekrar edilen bir diğer karakter ise *Hacivat* ($f=6$). Onun bu durumu ise saygı gören bilge bir adam olması durumundan kaynaklanmaktadır. *Zeliş ve ibiş* ($f=4$), öğrenciler tarafından sık dile getirilen bir diğer karakter ikilisini oluşturmuştur. Bu ikili karakterin sık vurgulanmasının gerekçesi ise komik, sempatik ve oyun içerisindeki bilgilendirici rol özelliğine sahip olma durumlarından kaynaklanmış olduğu görülmektedir. Komik, sempatik, eğlenceli ve iyi niyetli olma özellikleriyle ön plana çıkan bir diğer karakter ise *Elazığlı Madenci* ($f=3$), olmuştur. Son olarak öğrenciler tarafından en sık tekrarlanan karakter *Kadı* ($f=2$),

olmuştur. Kadı karakteri de tıpkı Hacivat karakterinde olduğu gibi toplum tarafından saygı gösterilen bilge bir adam olması yönüyle ön plana çıkmıştır. Öne çıkan hem **oyunlara** hem de **karaktere / karakterlere** yönelik öğrenci görüşleri ile ilgili örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir. Öğrencilerden biri,

Ö-1.(E) “*Oyun olarak Karagöz ve Hacivat, Kukla. Çünkü çok eğlenceli ve öğreticiydi. Karakter olarak Karagöz, Zeliş ve İbiş. Çünkü sempatik ve komikti*” cümlesiyle görüşünü ifade ederken, bir diğeri

Ö-2.(K) “*Karagöz ve Hacivat ile Meddah. Çünkü bu oyunların içeriği hem zengindi hem de dikkat çekiciydi. Karakter olarak Karagöz, komik ve sempatik*” sözleriyle açıklamaya çalışmıştır. Bir başka öğrenci konuya yönelik açıklamasını

Ö-5.(K) “*En çok Karagöz ve Hacivat oyunun beğendim. Karakter olarak ise hem Karagözü hem de Hacivatı çok sevdim. Karagöz temiz kalpli, komik, sempatikti. Hacivat ise çok kültürlü biriydi. Her şeyi biliyordu. Özellikle Hacivat’ın bölgelerimiz hakkında verdiği bilgileri çok beğendim. Mesela Akdeniz Bölgesinde Muz yetiştirildiğini, kaplıcaların genelde fay hatları üzerinde veya oraya yakın bölgelerde olduğunu, Bakır madeninden çok çeşitli eşyalar yapıldığını, Elazığ’da bakır, çinko, vişne çürüğü renginde mermer, madeni çıkarıldığını biz sınıfça ondan öğrendik.*” cümleleriyle ifade ederken, bir diğeri

Ö-7.(E) “*Oyun olarak Karagöz ve Hacivat. Çünkü çok şey öğrendik. Karakter olarak Hacivatı beğendim. Çünkü çok fazla bilgi sahibi olan kişi oydu ve insanlar onu ciddiye alıyordu.*” sözleriyle açıklamıştır. Öğrencilerden bir diğeri düşüncesinin gerekçesini

Ö-8.(K) “*Oyun olarak Karagöz ve Hacivat. Çünkü çok şey öğrendik. Karakter olarak da Karagöz’ü beğendim. Çünkü sempatik, komik ve iyi niyetliydi.*” şeklinde açıklamaya çalışırken, başka bir öğrenci ise beğendiği oyun ve karakterlerin özelliklerini

Ö-9.(E) “*En çok Hacivat ve Kadı karakterini beğendim. Çünkü Hacivat okula gitmiş eğitilmiş biriydi ama Karagöz okula gitmemiş cahil dediğimiz kişiydi. Mesela Karagöz Ormancılığı ve yetişen tarım ürünlerini bilmiyordu. Hacivat bunları hem bana hem de Karagöze öğretti. Kadı da çevreye verdiğimiz zararları anlattı. (Araştırmacı soru sorar:” Peki neydi bunlar hatırladığın var mı?”) Var hocam. Mesela fabrikatör her*

yere fabrika açıyordu ama filtreleme yapmıyordu. Hocam bir tanesi de denizden sağa sola bakmadan geçerken başka bir gemiye çarpmıştı. Gemisinde de şey vardı (Suratını ekşitip hatırlamaya çalışarak) petrol vardı, Bu çarpışma esnasında gemideki petrol dökülmüş ve denizi kirletmişti. Bir de ormancı vardı. Ormancı da izinsiz bir şekilde devletin himayesi altında olan ormanları kesiyordu. Vatandaş ise yere tükürüp farklı farklı şeyler yapıyordu. Yani kadı bizim çevreye verdiğimiz zararları anlattı. Kadı bizim daha bilinçli olmamızı sağladı.” açıklamalarıyla detaylandırarak beğenme gerekçelerini ifade etmeye çalışmıştır. Benzer şekilde öğrencilerden bir diğeri beğendiği oyun ve karakterlere ilişkin olarak

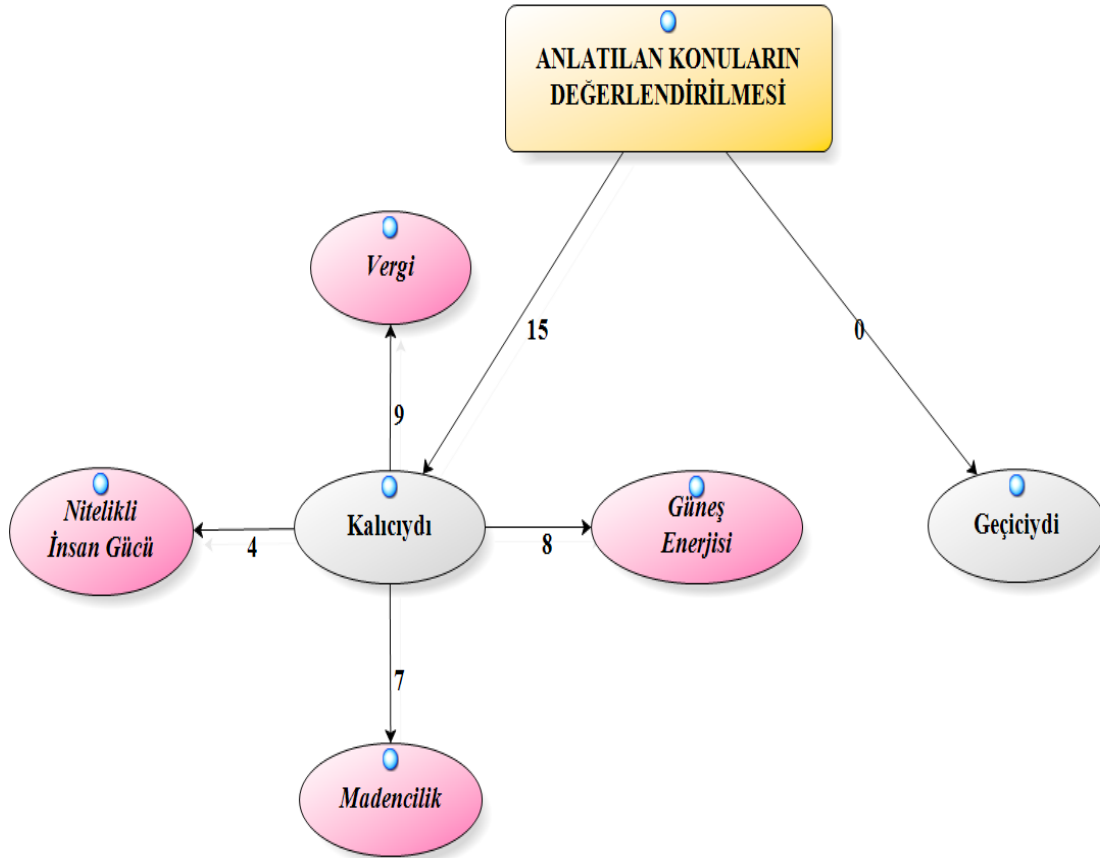
Ö-11.(K) “En çok Karagöz ve Hacivat oyunun beğendim. Karakter olarak ise Karagözü çok sevdim. Özellikle Elazığlı madenci için yapmış olduğu “Kardeş senin ağzına terlikle mi vurdular, niye öyle konuşuyorsun şakası çok komikti.” biçiminde görüş belirtirken, başka bir öğrenci sorulan soruya

Ö-15.(E) “En Çok Meddah oyununu beğendim. Çünkü Güneş enerjisi konusunu çok güzel bir hikaye ile anlattı. Karakter olarak da Meddah amcayı. Çünkü çok güzel taklit yapıyordu.” sözleriyle cevap vermeye çalışmıştır.

Soru 6: Altıncı soru olarak öğrencilere “**Ders işlenirken seni rahatsız eden veya hoşuna gitmeyen herhangi bir durum oldu mu?**” sorusu sorulmuştur. Ancak görüşmeye katılan 15 öğrenciden hiçbiri süreç boyunca herhangi bir sıkıntı yaşamadıklarına dair doğrudan “**Hayır**” cevabını verdikleri için bu sorunun analiz edilmesine gerek duyulmamıştır.

Soru 7: Başka bir soru olarak öğrencilere “**Eğer ben bir öğretmen olsaydım şunu da yapardım ya da bence şu da olmalıydı, yani oynanan oyunlarda sana göre herhangi bir eksiklik veya fazlalık var mıydı? Örnek verebilir misin?**” sorusu sorulmuştur. Ancak görüşmeye katılan 15 öğrencinin tamamı her şeyin tam ve eksiksiz olduğunu, herhangi bir fazlalığında bulunmadığına dair benzer, ortak ve tek tip cevap verdikleri için bu sorunun da analiz edilmesine gerek duyulmamıştır.

Soru 8: Sekizinci soru olarak öğrencilere *“Oyunlar yoluyla anlatılan konuları, kalıcı veya geçici olması açısından nasıl değerlendiriyorsun? Bunu bir örnekle açıklayabilir misin?”* sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 33: Anlatılan Konuların Kalıcı ya da Geçici Olmasına Yönelik Öğrenci Görüşleri

Oyunlar yoluyla anlatılan konuları, kalıcı veya geçici olması açısından değerlendiren öğrencilerin tamamı ($f=15$), edinilen bilgilerin kalıcı olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu duruma örnek olarak verilen cevaplara bakıldığında ise öğrencilerin Vergi ($f=9$), Güneş Enerjisi ($f=8$), Madencilik ($f=7$), Nitelikli İnsan Gücü ($f=4$), örneklerini sık tekrar ettikleri görülmektedir. Anlatılan konuların kalıcı ya da geçici olmasına yönelik öğrenci görüşleri ile ilgili örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir. Öğrencilerden biri sorulan soruya

Ö-3.(E) *“Daha kalıcıydı. Fakat biz yazarak öğrenmeye alıştığımız için ilk haftalar neden not almıyoruz diye düşünüyordum. Ama sonra anladım ki oyunları dikkatli bir şekilde izlemek bilgileri daha kolay hatırlamamızı sağlıyor.”* sözleriyle cevap vermiştir. Aynı soruya başka bir öğrenci

Ö-4.(E) *“Bana göre kalıcıydı. Örneğin çatıların üzerine güneş panellerinin kurulması olayında amca ile hanımı arasında geçen olayı ben hiç unutmuyorum. Eğer bu normal bir yolla anlatılsaydı hem dikkatimi çekmezdi hem de unutturdum. Yine kadı efendinin anlatmış olduğu çevre kirliliği konusu, ormancının ormanları yok etmesi, Immmm!!! Gemilerin çarpışması sonucunda kirlenen deniz olayını hiç unutmuyorum.”* cümleleriyle açıklama yapıp durumu örneklerle somutlaştırmaya çalışırken bir başka öğrenci ise düşüncesini

Ö-6.(K) *“Bence kalıcıydı. Çünkü anlatılan konularla ilgili **hatıralarımız** oluyordu. Örneğin Girişimcilik konusu anlatılırken oyuncu abilerden biri beni de oyuna dahil etti ve benim görüşlerimi aldı. Ben artık bunu ömür boyu unutmayacağım.”* biçiminde ifade etmeye çalışmıştır. Bilgilerin kalıcı olduğunu ifade eden bir başka öğrenci fikrini

Ö-8.(K) *“Hocam kalıcıydı. Çünkü eğer bunları öğretmenimiz anlatsaydı ben unutturdum. Örneğin Hacivat ve Karagöz oyununda anlatılan Elazığ’ın vişneçürüğü mermerini önceden anlatırlardı ama ben inanmazdım. Onu duyduktan sonra artık onun gerçek olduğuna inandım. Sonra Krom varmış Elazığ’da. Sonra Bor madeninde Dünyada birinciymişiz bu çok dikkatimi çekti. Başka.....Immmm.....ımmm... Bizim çıkardığımız petrolün bize yetmediğini, bu yüzden komşularımız olan İran ve Irak dan aldığımız.....bunlar aklımda kaldı.”* .” cümlesiyle özetlemeye çalışırken, bir diğer öğrenci

Ö-10.(E) *“Bana göre çok etkileyici ve kalıcıydı. Eskiden öğretmenimiz konuyu sadece sesli olarak anlatıyordu. Ama bu oyunlarda hem görsellik hem ses hem de hareket vardı. Dikkat çekiciydi.”* konuyla ilgili olarak cümlesini oluşturmuştur. Yine bir başka öğrenci düşüncesini,

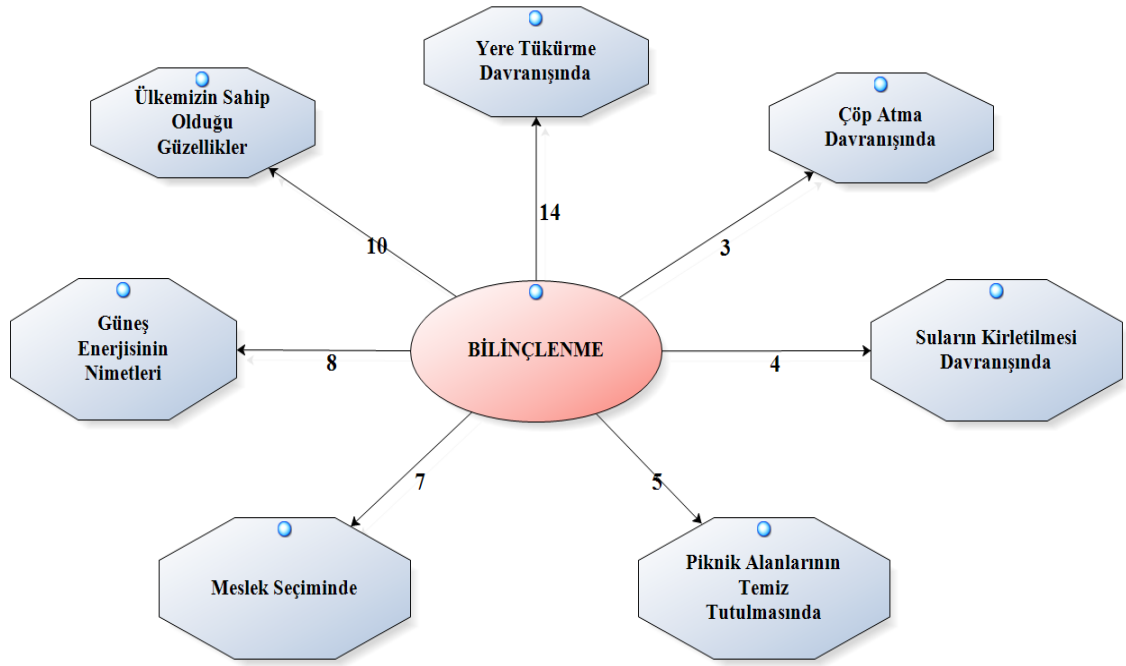
Ö-11.(K) “Bence çok etkileyici bir yöntem. Oynanan oyunlarla daha iyi öğrendik. Hem güldük hem eğlendik. Derse ilgimi daha çok verdim. Mesela kukla oyunu sayesinde ben vergi konusunu unutmuyorum. Örneğin vergi vermezsek kurumumuz kapatılır. Vatandaşlık görevimizi aksatırız. En önemlisi biz devletten hizmet alamayız. İşte tüm bu bilgileri kukla oyunu sayesinde kalıcı bir şekilde öğrendim. Çünkü oyunla vergi konusunu kafamda ilişkilendirdim. O yüzden artık unutmam imkânsız.” şeklinde ifade ederken bir diğeri

Ö-12.(E) “Daha kalıcı oldu. Çünkü oyunlardan ötürü her konu ile ilgili bir **anımız** oluyordu.” cümlesiyle görüşlerini belirtmiştir. Diğer bir öğrenci bilgilerin kalıcı olduğu konusundaki düşüncesini

Ö-13.(K) “Bence daha kalıcı oldu. Önceden bilgiler aklımızda fazla kalmıyordu. Ama şimdi oyunları hatırlayarak orada geçen bilgileri ve içeriği daha rahat hatırlayabiliyoruz. Örneğin madenler konusunu bu oyun sayesinde hiç unutmuyorum.” ifadeleriyle açıklamaya çalışırken bir diğeri fikrini,

Ö-14.(E) “Bence bu yolla sosyal bilgiler öğretmenimizin anlattığı derslere göre bilgiler daha kalıcı oldu. Mesela vergi konusu benim için çok kalıcı oldu. Maaşların verilmesi, yolların hastanelerin, okulların yapılması hep bu vergiler sayesinde oluyormuş.” şeklinde açıklamıştır.

Soru 9: Öğrencilere “**Sahne sanatları yoluyla anlatılan ülkemizin kaynakları ünitesini dikkate aldığımızda burada anlatılan konular ve verilmek istenen mesajlar, senin hayatında veya davranışlarında herhangi bir değişikliğe veya herhangi bir bilinçlenmeye yol açtı mı? Örneğin “Ben eskiden şunu yapıyordum fakat bundan sonra daha dikkatli olacağım ve yapmamaya çalışacağım” dediğin bir durum oldu mu?**” sorusu sorulmuş ve bu soruya yönelik öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 34: Bilinçlenme Durumuna Yönelik Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin bu soruya yönelik görüşleri incelendiğinde *Yere Tükürme* (f=14), *Ülkenin sahip olduğu güzelliklere sahip çıkma* (f=10), *Güneş Enerjisinin Nimetleri* (f=8), *Meslek Seçimi* (f=7), *Piknik Alanlarının Temiz Tutulması* (f=5), *Suların Kirlenmesi* (f=4), *Çöp Atma* (f=3), temalarının sık tekrar edildiği görülmektedir. Öğrenci görüşleri dikkate alındığında özellikle “*Yere Tükürme ve Ülkenin Sahip Olduğu Güzellikler*” temalarında ciddi bir yoğunlaşmanın olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu sonuçlara göre öğrencilerin yere tükürülememesi gerektiği ve ülkemizin sahip olmuş olduğu güzelliklerin değerinin bilinmesi noktasında ciddi bir bilinçlenme düzeyine erişmiş oldukları söylenebilir. Bilinçlenme durumuna yönelik öğrenci görüşleri ile ilgili örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir. Öğrencilerden biri düşüncesini,

Ö-2.(K) “Evet oldu. Mesela ben nitelikli insan konusunda çok şey öğrendim. Benim yeteneklerim farklıydı ama ben farklı bir mesleğe ilgi duyuyordum. Yani yeteneklerimle ilgi duyduğum meslek aslında birbiriyle örtüşmüyormuş. Bu konuyu öğrendikten sonra

yeteneklerime uygun olan mesleği seçmemin doğru olacağına karar verdim.” ifadeleriyle açıklarken bir başka öğrenci

Ö-5.(K) “Evet benim eskiden yere tükürme gibi bir alışkanlığım vardı. Ama artık yapmıyorum. Çöp atıyordum artık atmıyorum” diyerek durumu özetlemeye çalışmıştır. Benzer şekilde bir diğer öğrenci,

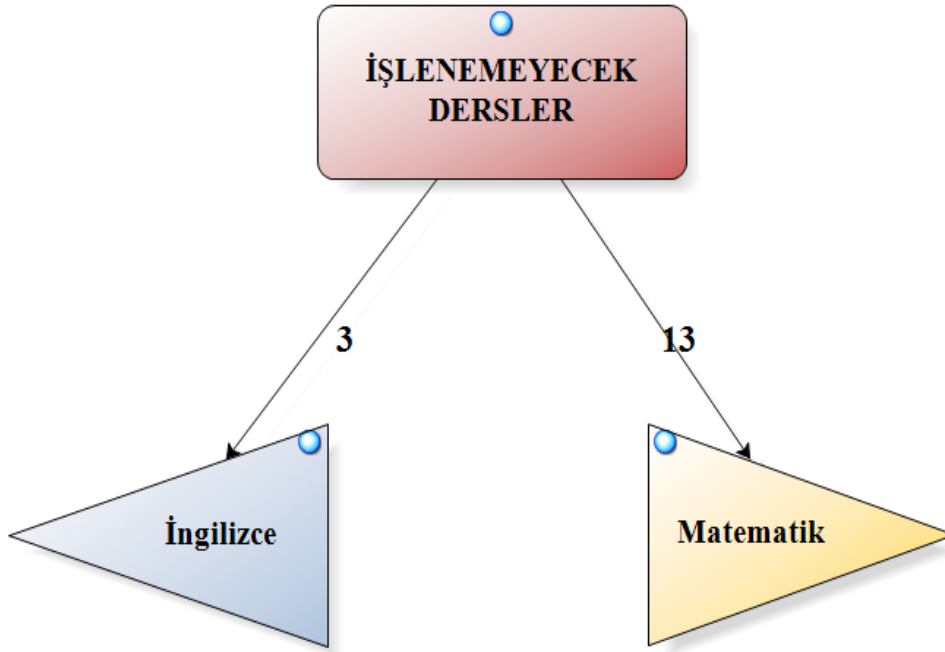
Ö-9.(E) “Evet oldu. Mesela ben meslekler konusunda nasıl davranmam gerektiğini öğrendim. Daha bilinçlendim. Ben eskiden zannediyordum bir insan her mesleği yapabilir. Ama tiyatro oyununu izledikten sonra fikrim tamamen değişti ve meslek seçerken ilgi, istek ve her şeyden önce yeteneklerime göre hareket etmem gerektiğini öğrendim. Bir de Tükürme olayı” ifadeleriyle tükürme olayına ve meslek seçiminde dikkate alınması gereken noktalara vurgu yaparak konuyla ilgili düşüncelerini ortaya koymuştur. Bir başka öğrenci düşüncesini,

Ö-11.(K) “Evet oldu. Çevre kirliliği konusu anlatılırken ben hayatımda bazı yanlış alışkanlıklara sahip olduğumu fark ettim. Mesela bazen çöp kutusu bulamayınca üşeniyordum ve çöpümü yerlere atıyordum. Fakat köy oyununu izledikten sonra bu davranışımın vazgeçtim” şeklinde belirtirken bir diğeri,

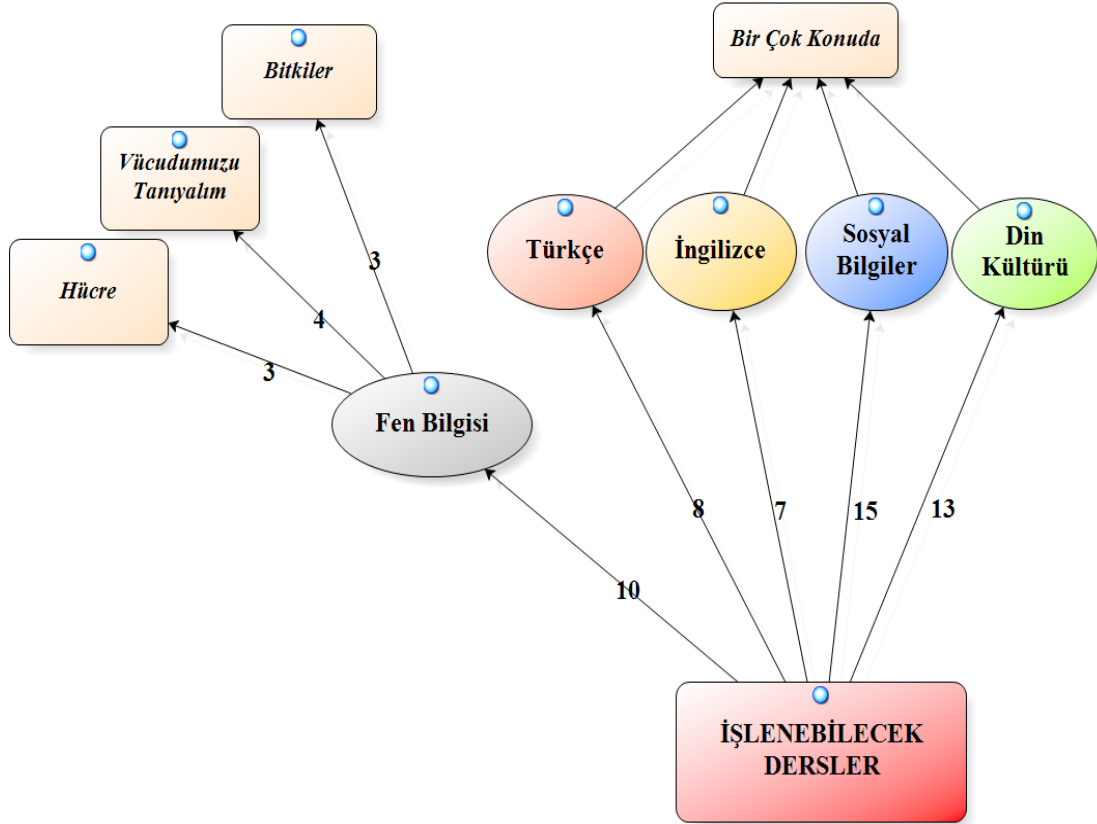
Ö-12.(E) “Evet oldu. Hocam mesela ben eskiden Hazar Gölüne ya da Keban Barajına gidince elimdeki bisküvi, çikolata paketlerini suya atıyordum. Ama bu konuyu öğrendikten sonra artık sulara çöp atmamaya karar verdim. Sularımızı kirlilemeyeceğim.” biçiminde görüş belirtmiştir. Yine öğrencilerden bir diğeri sorulan soruya

Ö-14.(E) “Evet oldu. Mesela eskiden biz ailece ormanlık bir alana pikniğe gittiğimizde boş şişe ya da cam parçalarını sağa sola atıyorduk. Ama artık atmamaya karar verdim. Tükürmemeye karar verdim.” şeklinde karşılık vermiştir.

Soru 10: Son olarak öğrencilere **“Diğer derslerinde bu şekilde işlenmesini ister misin? Sana göre bu dersler hangi ders ya da hangi dersler olmalı ya da olmamalı. ? Niçin?”** sorusu sorulmuş ve bu soruya yönelik öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 35: İşlenemeyecek Derslere Yönelik Öğrenci Görüşleri

Şekil 36: İşlenebilecek Derslere Yönelik Öğrenci Görüşleri

Öğrencilerin bu soruya yönelik cevapları incelendiğinde özellikle Matematik (f=13), dersinin bu yolla işlenemeyeceği yönünde görüş bildirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte İngilizce dersinin de sahne sanatları yoluyla öğretilmesinin uygun olmadığı bazı öğrenciler (f=3), tarafından dile getirilmiştir. Sahne sanatları yoluyla işlenmesi uygun olan dersler sorusuna yönelik öğrenci görüşleri değerlendirildiğinde ise Sosyal Bilgiler (f=15), Din Kültürü (f=13), Fen Bilgisi (f=10), Türkçe (f=8), İngilizce (f=7), temalarının en çok tekrar edilenler dersler arasında olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Öğrencilerden elde edilen bu verilere göre Türkçe, Sosyal Bilgiler, Din Kültürü ve İngilizce derslerinin birçok konusunun bu yolla öğretilmesinin mümkün olduğu ifade edilebilir. Fen Bilgisi dersinin ise belirli konularının [Vücudumuzu Tanıyalım (f=4), Bitkiler (f=3), Hücre (f=3),] bu yolla öğretilmesinin uygun olduğu belirtilmiştir. Sahne sanatları yoluyla işlenmesi **uygun olan** dersler ve işlenmesi **uygun olmayan** derslere yönelik öğrenci görüşleri ile ilgili örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir. Öğrencilerden biri konuya yönelik düşüncesini,

Ö-1.(E) *“Evet isterim. Çünkü eğlenceli ve zevkli geçiyor dersler. Bence İngilizce ve Fen Bilgisi derslerinde uygulanmalı. Ama matematikte olmaz.”* cümlesiyle ifade ederken, bir başka öğrenci fikrini

Ö-4.(E) *“Evet isterim. Çünkü eğlenceli, zevkli ve öğretici geçiyor dersler. Bence sosyal bilgiler dersi için çok uygun. Çünkü sosyal bilgiler zaten hayatın kendisi hayatın içinden gelen bir ders. Ama bence matematik dersinde uygulanamaz Çünkü matematik dersinde bilgilerin net bir şekilde anlatılması lazım.”* sözleri ile ifade etmiştir. Başka bir öğrenci,

Ö-6.(E) *“Evet işlenmeli. Kesinlikle sosyal bilgilerde devam edilmeli. Ayrıca Din Kültürü, Türkçe ve Fen Bilgisi de olabilir. Ama fen bilgisinde her konuda olmaz. Mesela **Destek ve Hareket** ya da **Işık ve Yansıma** konusunda uygulanamaz. Ama **Vücudumuzu Tanıyalım** konusunda çok güzel olur. Örneğin Hacivat Karagöz bunu bize çok güzel öğretebilir. Örneğin **Çizgili Kas, Düz Kas** ya da **Hücreler** konusu bu yolla anlatılabilir.”* diyerek durumu özetlerken bir diğeri fikrini,

Ö-8.(E) *“Evet isterim, çünkü dersler eğlenceli geçiyor ve benim aklıma daha çok giriyor. Hocam bu yöntemin Türkçe dersinde işlenmesini isterim. Çünkü hocamız*

sadece yazı yazdırıyor ve akıllı tahtayı açıyor bazen de tahtada bir şeyler yapıyor. Zaman hiç geçmiyor. Bir de İngilizce dersinde İngilizcenin daha komik bir şekilde anlatılmasını isterim. Bir de Din kültürü dersinde işlenmesini isterim. Öğretmenimiz bizi azarlamadan daha eğlenceli bir şekilde anlatırsa dersler daha zevkli olur.” cümleleriyle açıklamaya çalışmıştır. Bir başka öğrenci,

Ö-11.(E) “Evet işlenmeli. Özellikle Sosyal Bilgiler bu şekilde işlenmeye devam etsin. Çünkü, Sosyal Bilgilerin konuları da çok uygun. Fen Bilgisi de olabilir. **Bitkiler** konusu olabilir, **Taç Yaprak, Gövdesi, Rengi ya da Hücreler** konusu bu şekilde anlatılabilir. Bunun yanında Türkçe ve Din Kültürü olabilir. Ama Matematik kesinlikle olmaz” biçiminde görüş belirtirken, başka bir öğrenci

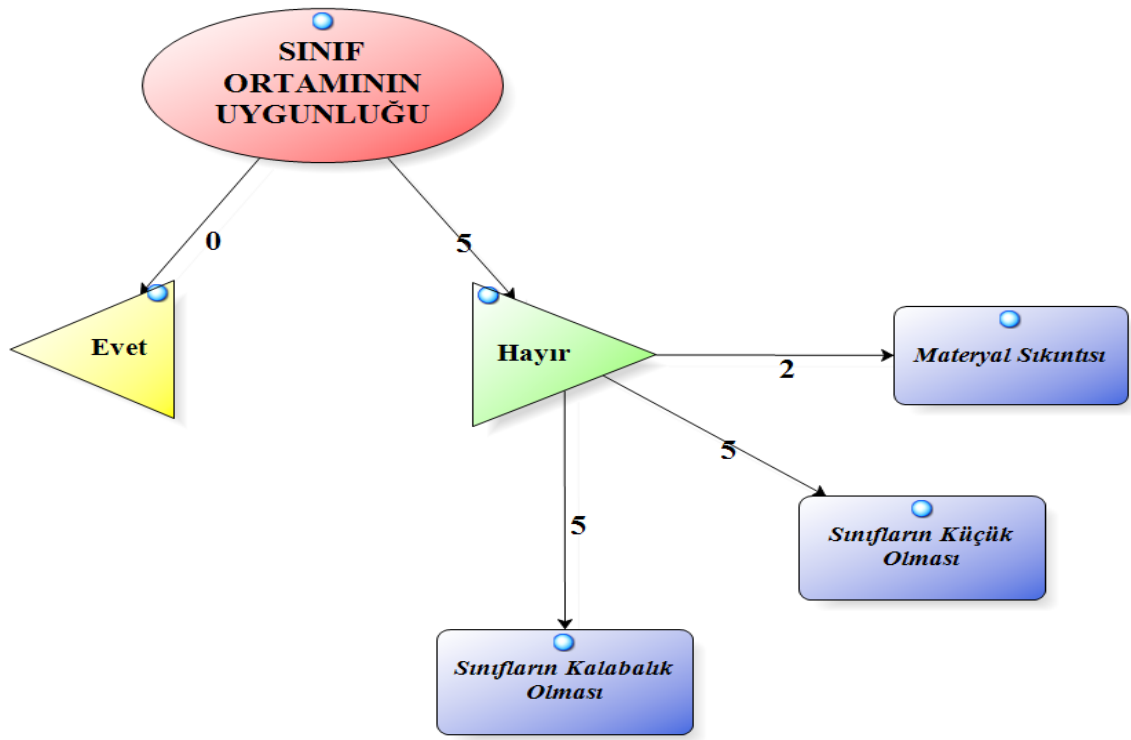
Ö-15.(E) “Evet diğer derslerde böyle işlensin. Çünkü dersler çok eğlenceli ve zevkli geçiyor ve bilgiler kalıcı oluyor. Fen Bilgisi, Sosyal Bilgiler, İngilizce, Türkçe ve Din kültürü derslerinde işlenmeli. Ama Matematik dersinde olmaz. Çünkü mesela Hacivat bize **Denklemleri** işlem yapmadan öğretmez ki...” açıklamasıyla konuya ilişkin düşüncesini ortaya koymuştur.

Öğrencilerle yapılan görüşme sonucunda elde edilen veriler (cümleler) genel olarak incelendiğinde sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler derslerinin işlenmesi hakkında öğrencilerin olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Kısacası, sahne sanatları yoluyla yapılan öğretim programına ilişkin uygulamalar faydalı bulunmuştur.

4.2.2. Öğretmenlerle Yapılan Görüşme Sonuçlarının Analiz Edilmesi

Araştırmanın nitel verilerinin çözümlendiği bu bölümde deney grubunda yapılan uygulamalara katılan 5 sosyal bilgiler öğretmenine yedi tane açık uçlu soru yöneltilmiştir.

Soru 1: Bu çalışmada ilk olarak, öğretmenlere “**Sahne sanatları yoluyla yapılan öğretim durumları için sınıf ortamınızın uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?**” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 37: Sınıf Ortamının Uygunluğuna Yönelik Öğretmen Görüşleri

Sınıf ortamının uygunluğuna yönelik öğretmen görüşlerine bakıldığında çalışmaya katılan beş sosyal bilgiler öğretmeninin “Hayır” yönünde cevap verdikleri görülmüştür. Bu durumun gerekçeleri ise *Sınıfların Küçük Olması* (f=5), *Sınıfların Kalabalık Olması* (f=5), *Materyal Sıkıntısı* (f=2), temalarında toplanmıştır. Öğretmenlerin, sınıf ortamının uygunluğuna yönelik görüşleri ile ilgili örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir. Öğretmenlerden biri düşüncesini,

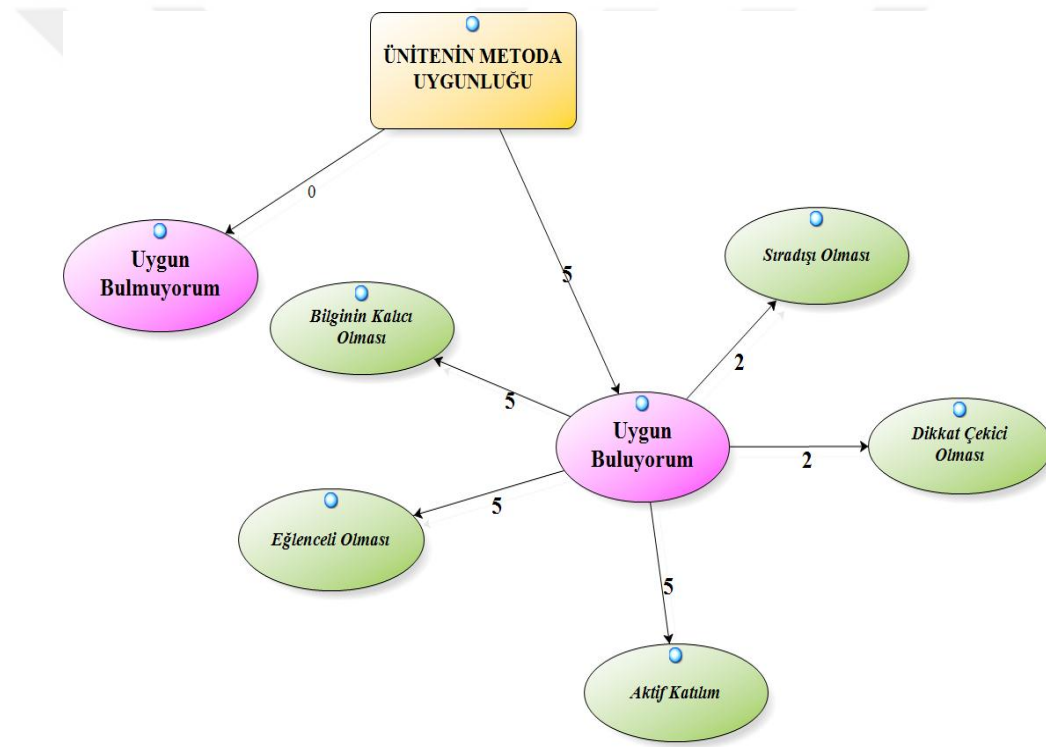
ÖĞRT-1.(K) “Hayır, Çünkü sınıflar küçük ve kalabalık olduğu için. Mesela ışık kötü, sınıfın sahne kısmı dar.” cümlesiyle dile getirerek konuya ilişkin olumsuz algısını gerekçeleriyle ortaya koyarken bir başka öğretmen fikrini,

ÖĞRT-2.(E) “Fiziki şartlar açısından soruyorsanız uygun değil. Örneğin sınıfı karartmak için siyah perdeleri bile siz kendiniz dışardan getirdiniz. Sonra sınıflar küçük, kalabalık, araç gereç yetersiz. Bu yüzden uygun olduğunu düşünmüyorum.” biçiminde ifade ederek benzer olumsuz bir algıya sahip olduğunu ifade etmeye çalışmıştır. Aynı şekilde bir diğer öğretmen

ÖĞRT-3.(K) “Fiziksel açıdan uygun değil. Sınıflar dar, kalabalık ve küçük. Ama çok amaçlı salonlar platformu olan salonlar kullanılabilir.” sözleriyle düşüncesini açıklamıştır. Son olarak başka bir öğretmen

ÖĞRT-5.(K) “Maalesef uygun değil. Sınıflarımız çok kalabalık, sınıflar küçük, Materyal sıkıntısı var.” cümlesiyle görüşünü belirtmiştir.

Soru 2: İkinci soru olarak, öğretmenlere “*Ülkemizin Kaynakları ünitesinin bu şekilde işlenmesini doğru buluyor musunuz? Neden?*” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmış bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 38: Ünitenin Metoda Uygunluğuna Yönelik Öğretmen Görüşleri

Ünitenin metoda uygunluğuna yönelik öğretmen görüşlerine bakıldığında çalışmaya katılan beş sosyal bilgiler öğretmeni “*Ülkemizin Kaynakları*” ünitesini bu yolla işlenmesini uygun bulduklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun gerekçeleri *Bilginin Kalıcı Olması* (f=5), *Eğlenceli Olması* (f=5), *Aktif Katılım* (f=5), *Sıra dışı Olması* (f=2), *Dikkat Çekici Olması* (f=2) temalarında toplanmıştır. Öğretmenlerin, ünitenin metoda

uygunluğuna yönelik görüşleri ile ilgili örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir. Öğretmenlerden biri konuyla ilgili düşüncesini,

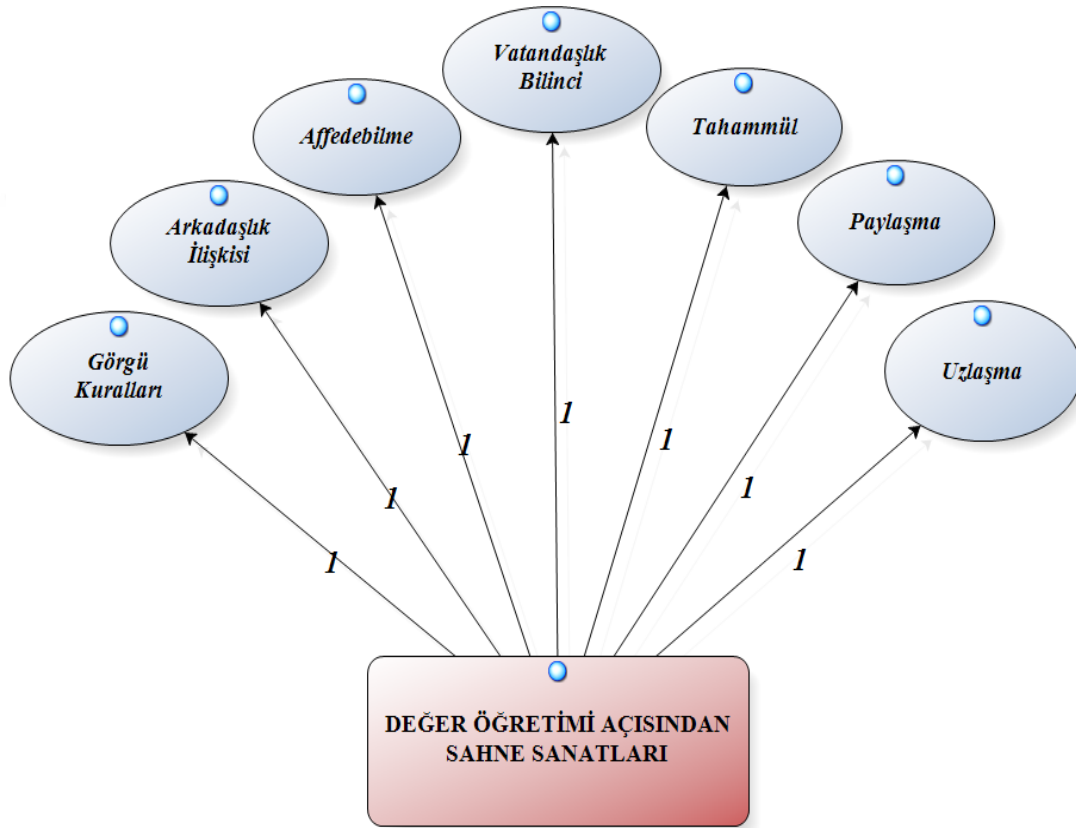
ÖĞRT-2.(E) *“Uygun. Fakat eğer daha dikkat çekilmesi isteniyorsa tarih konularının yoğun olduğu bir ünite seçilebilir. Mesela “İpek Yolunda Türkler” ünitesi bence çok uygun. Böyle yapılırsa daha bir etkili olabilir. Ama bu ünite de başarılı oldu. Çocukların ilgisini bayağı çekti.”* cümlesiyle ifade etmeye çalışırken, bir diğer öğretmen fikrini,

ÖĞRT-3.(K) *“Kesinlikle doğru buluyorum. Çünkü öğrencilerdeki aktif katılım öğrencilerin dikkati, öğrencilerin gözlerindeki o mutluluğu fark ettim. Biz düz anlatım, soru-cevap gibi klasik anlatım yöntemlerini kullanıyoruz. Ama bu sahne sanatları sayesinde öğrenciler farklı bir yöntemle karşılaştılar ve konuları günler, haftalar geçse dahi ilk gün anlatıldığı gibi akıllarında kaldığını gördüm. Derse katılmayan öğrencilerin de katıldığını gördüm.”* ifadeleriyle, kararlı ve memnun bir şekilde ortaya koyarak süreç ve etkinliklerle ilgili olumlu görüş belirtmiştir. Başka bir öğretmen konu ile ilgili algısını,

ÖĞRT-4.(K) *“Doğru buluyorum. Güzel oldu, eğlenceli oldu. Çocuklar farklı bir yöntemle öğrenmiş oldular. Durum tekdüzelikten çıktı. Oyunlarda geçen farklı karakterler sayesinde bilginin kalıcılığı sağlandı. İşin eğlence boyutu vardı. Bu da öğrencilerde %100’e yakın bir konsantrasyon sağladı. Sınıfta odaklanmayı sağladı. Hani böylece dersten kopan öğrenciler olmadı. Normalde biz ders işlerken öğrencilerin 15-20 dakikadan sonra kopabildiğini görebiliyoruz. Çocuk dinliyormuş gibi görünüyor ama koptuğu çok belli. Ama bu oyunlarda öyle değildi. Çocuklar 40 dakika boyunca tüm benliğiyle hiçbir yere dağılmadan derse odaklandı.”* cümleleriyle açıklamaya çalışırken benzer şekilde bir diğeri

ÖĞRT-5.(K) *“Evet doğru buluyorum. Güzeldi. Ama tek sıkıntısı “Madenler” konusu anlatılırken haritaların kullanılmaması bence eksiklikti. O da kullanılsaydı çok daha güzel olacaktı. Fakat düz anlatım ve soru-cevap yöntemine göre öğrencinin dikkatini çekme ve bilginin kalıcılığı açısından faydalı ve güzeldi.”* sözleriyle olumlu bir bakış açısına sahip olduğunu ifade etmeye çalışmıştır.

Soru 3: Öğretmenlere üçüncü soru olarak, “*Sahne sanatları yoluyla sergilenen oyunları bir bütün olarak düşündüğünüzde, bu metodu değer öğretimi açısından gerekçeleriyle değerlendirebilir misiniz?*” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 39: Değer Öğretimi Açısından Sahne Sanatlarına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Değer öğretimi açısından sahne sanatlarına yönelik öğretmen görüşlerine bakıldığında çalışmaya katılan beş sosyal bilgiler öğretmenin konuya ilişkin düşüncelerinin *Görgü Kuralları* (f=1), *Arkadaşlık İlişkisi* (f=1), *Affedebilme* (f=1), *Vatandaşlık Bilinci* (f=1), *Tahammül* (f=1), *Paylaşma* (f=1), *Uzlaşma* (f=1) başlıkları altında toplandığı görülmektedir. Öğretmenlerin, konuya yönelik görüşleri ile ilgili örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir Öğretmenlerden biri düşüncesini,

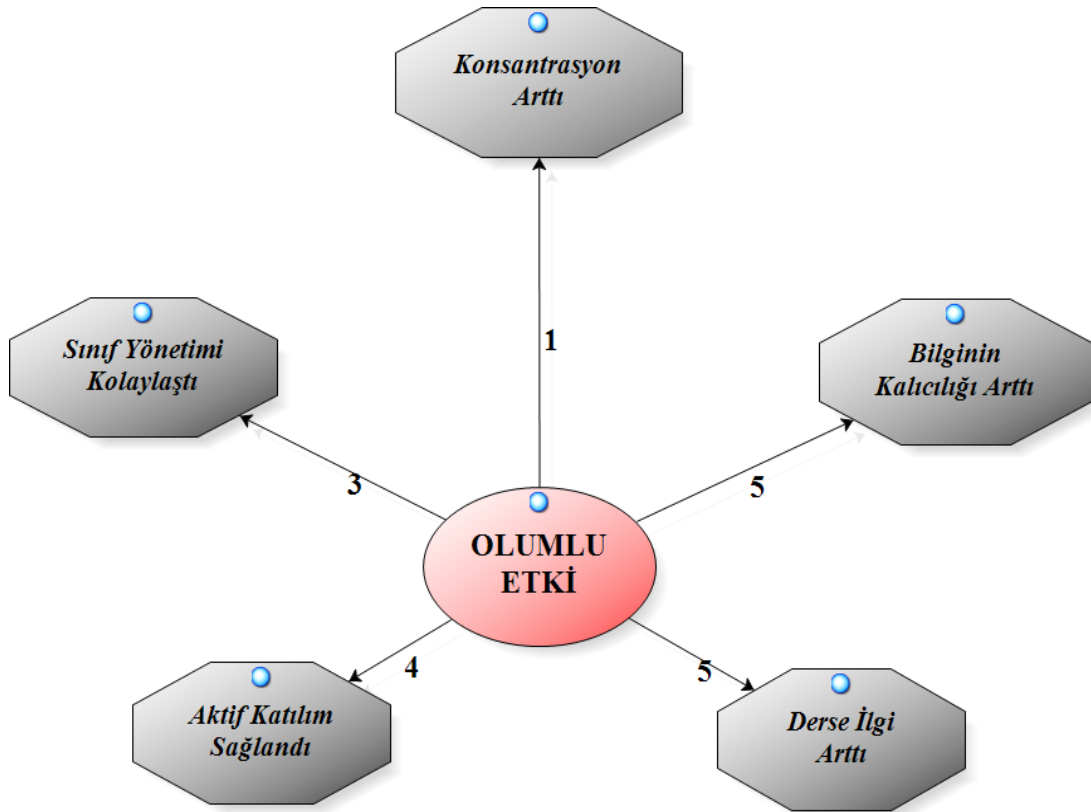
ÖĞRT-1.(K) *“Bence değer öğretimi açısından çok güzeldi. Örneğin benim aklımda Karagöz ve Hacivat arasındaki arkadaşlık ilişkisi kaldı. Örneğin Karagözünde Hacivat’ın da zaman zaman birbirlerine kızmalarına rağmen birbirlerini affetmeleri açısından çok güzeldi. Yine bu oyunlarda öğrencilere sabırlı olunması gerektiği öğretildi, birbirlerine katlanabilmeleri bence çok iyiydi. Sonra meslekler konusunda meslek seçiminde sorunu çözememeleri ve arkadaşlarından yardım istemeleri gayet güzeldi. Çocuklara örnek teşkil etmesi bakımından güzel ve faydalı oyunlardı.”* diyerek açıklamaya çalışmış ve etkinliklerin değer öğretimi açısından olumlu yönlerine, örnekler üzerinden değinmiştir. Yine bir başka öğretmen algısını,

ÖĞRT-2.(E) *“Mesela Karagöz- Hacivat oyununda, Hacivat’ın ülkenin çeşitli bölgelerinden getirmiş olduğu ürünleri komşularına, yakınlarına hediye olarak sunması, onlarla paylaşması çok güzeldi. Yine vergi konusunda vatandaşlık görevinin yerine getirilmesi değer aktarımı açısından çok güzeldi.”* şeklinde ifade ederek paylaşma ve vatandaşlık bilinci temalarının işlenmesine dikkat çekmiştir. Öğretmenlerden bir diğeri ise düşüncesini,

ÖĞRT-5.(K) *“Uygulanan bu yöntemin değerler eğitimiyle iç içe olduğunu gördüm. Mesela Meddah, oyununda güneş enerjisi konusu anlatılırken orada karı-koca arasında geçen diyalog dikkatimi çekti. Orada eşler arasında geçen konuşmaya baktığımızda eşler ilk etapta anlayamıyorlar; fakat daha sonra ortak bir noktaya varıyorlardı. Yine Karagöz ve Hacivat oyununda sürekli birbirine sataşan bu iki karakterin oyunun sonunda ortak bir sonuca varmaları dikkatimi çekti. Bunu değer öğretimi açısından açıkçası çok faydalı buldum. Çünkü biz toplum olarak önyargılı bir toplum olduğumuz için bu özelliğin öğrencilerde yerleştiğini çoğu zaman görebiliyoruz. Ama bu oyunlar sayesinde çelişkili bir durumda olsa ortak bir noktaya varabiliyoruz bunu gördüm. Yine oyunlar içerisinde Karagöz-Hacivat oyununda “Hoş geldin” ifadesinin geçmesi çocuklarında buna karşılık **“Hoşbulduk”** ifadesini kullanmaları dikkatimi çekti. Normalde çocuklar buna pek dikkat etmiyordu. Mesela biz sınıfa geldiğimizde nasılsınız çocuklar diye sorduğumuzda iyiyiz diye cevap veriyorlardı. Ama siz nasılsınız diye karşılık vermiyorlardı. Ama Karagöz ve Hacivat oyununda çocukların **“Hoşgeldiniz”**, **“Nasılsınız”** sorularına **“Hoşbulduk”**, **“Siz de Hoşgeldiniz”**, **“Siz Nasılsınız?”** gibi karşılıklar verdiğini ve bunları alışkanlık haline getirdiklerini gördüm.”* ifadeleriyle

detaylı bir şekilde açıklayarak yapılan etkinliklerle elde edilen değer kazanımlarına ilişkin memnuniyetini dile getirmeye çalışmıştır.

Soru 4: Öğretmenlere dördüncü soru olarak, “*Ülkemizin kaynakları ünitesinin sahne sanatları yolu ile anlatılmasının öğrenci davranışları üzerindeki en olumlu etkisi ne oldu? Nedenleriyle Açıklayabilir misiniz?*” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 40: Uygulanan Etkinliklerin Öğrenci Davranışları Üzerindeki Olumlu Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Uygulanan etkinliklerin öğrenci davranışları üzerindeki olumlu etkisine yönelik öğretmen görüşlerine bakıldığında çalışmaya katılan beş sosyal bilgiler öğretmenin konuya ilişkin düşüncelerinin *Kalıcı Bilgi Edinildi* (f=5), *Derse İlgi Arttı* (f=5), *Aktif Katılım Sağlandı* (f=4), *Sınıf Yönetimi Kolaylaştı* (Yaramazlık azaldı) (f=3), *Konsantrasyon Arttı* (f=1), temalarında toplandığı görülmektedir. Öğretmenlerin, uygulanan etkinliklerin öğrenci davranışları üzerindeki olumlu etkisine yönelik

görüşleri ile ilgili örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir. Öğretmenlerden biri konuyla ilgili düşüncesini,

ÖĞRT-1.(K) *“Bence en olumlu etkisi şu oldu. Öğrencilerin ilgisi, konsantrasyonu, derse bakış açısı, en azından %100 oldu. Çocukların derse olan odaklaşması çok arttı. Öğrendiklerini severek dinledikleri için unutmadılar. Sınıf yönetimi kolaylaştı.”* cümleleriyle açıklamaya çalışırken bir diğeri,

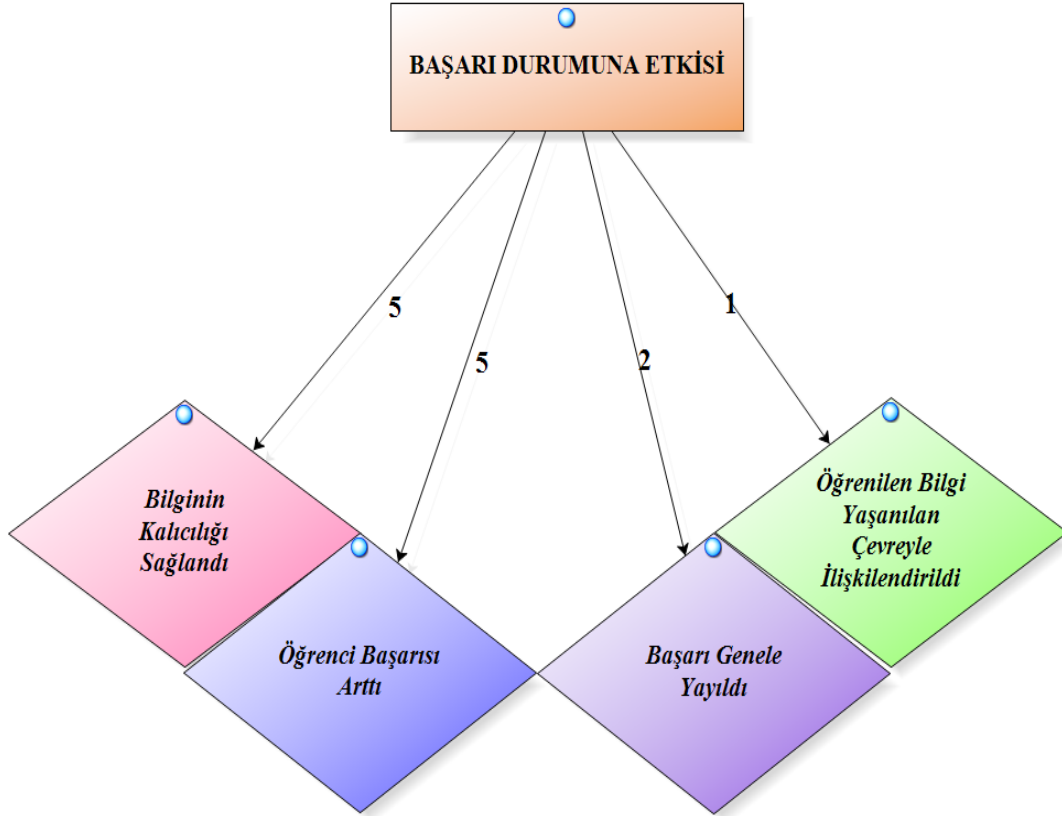
ÖĞRT-2.(E) *“En olumlu etki olarak ben şunu gördüm. Çocuklar oyunlarda geçen diyalogları ders esnasında ya da teneffüslerde tekrarlıyorlardı. Ayrıca ders esnasında da onun izlerini görüyordum. Yani etkisinin uzun süre devam edeceğini inanıyorum. Yani bilgilerin kalıcılığı yönünden muhteşem bir yöntem oldu.”* sözleriyle olumlu yönde bir görüş belirtmiştir. Bir başka öğretmen benzer şekilde düşüncesini,

ÖĞRT-3.(K) *“Gerçekten çok olumlu şeyler yaşandığını tüm samimiyetimle söyleyebilirim. Çünkü bir kere öğrenciler dersi sevdiler. Derse karşı ilgi ve alakaları arttı. Öğrendiklerini unutmadılar. Dersi sabırsızlıkla bekliyorlardı. Her hafta soruyorlardı bu gün de gelecekler mi diye. Müthiş bir talep vardı. Hatta benim dersine girdiğim diğer sınıflardan bana, “Hocam bize neden gelmiyorlar. Zaten hep X sınıfı seçilir. Kimse bizi sevmiyor. Biz hep arada kaynıyoruz” şikâyetlerini çok duydum. Hatta okul idaresine başvuran veliler biliyorum. Gerçekten güzel oldu.”* gibi olumlu cümlelerle açıklamaya çalışırken öğrencilerin derse karşı ilgilerindeki artışa vurgu yapmıştır. Yine bir başka öğretmen,

ÖĞRT-4.(K) *“En olumlu etkisi öğrencilerin derse karşı dikkat çekmesi oldu. Ayrıca bilgilerin kalıcı olması ve tüm sınıfın derse aktif bir şekilde katılması en olumlu durumdu bence. Bu da bizim işimizi kolaylaştırdı. İki de bir öğrencileri uyarmak zorunda kalmadık”* sözleriyle uygulanan etkinliklerin, sınıf yönetimini kolaylaştırmadaki başarısına dikkat çekerken bir diğeri benzer şekilde

ÖĞRT-5.(K) *“Öğrenciler dersi severek dinlediler buna bağlı olarak yaramazlık yapmayıp derse odaklandılar. Bu da beraberinde bilgilerin kalıcılığı olmasını ve başarının artmasını sağladı.”* süreç boyunca gerçekleşen olumlu sınıf yönetimi durumuna değinmiştir.

Soru 5: Beşinci soru olarak, öğretmenlere “*Ülkemizin kaynakları ünitesinin sahne sanatları aracılığıyla işlenmesini öğrencilerinizin başarı durumları açısından değerlendirebilir misiniz?*” sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmış bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 41: Uygulanan Etkinliklerin Öğrenci Başarı Durumu Üzerindeki Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Uygulanan etkinliklerin öğrenci başarı durumu üzerindeki etkisine yönelik öğretmen görüşlerine bakıldığında çalışmaya katılan beş sosyal bilgiler öğretmenin konuya ilişkin görüşlerinin *Kalıcı Bilgi Edinildi* (f=5), *Öğrenci Başarısı Arttı* (f=5), *Başarı Genele Yayıldı* (f=2), *Öğrenilen Bilgi Yaşanılan Çevreyle İlişkilendirildi* (f=1), temalarında toplandığı görülmektedir. Öğretmenlerin, uygulanan etkinliklerin öğrenci başarı durumu üzerindeki etkisine yönelik görüşleri ile ilgili örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir. Konuyla ilgili olarak öğretmenlerden biri

ÖĞRT-1.(K) *“Ders sonunda soru-cevap kısmında elde edilen dönütler muhteşemdi. Kısacası bilginin kalıcılığı açısından gayet iyiydi.”* cümlesini üretirken, başka bir öğretmen

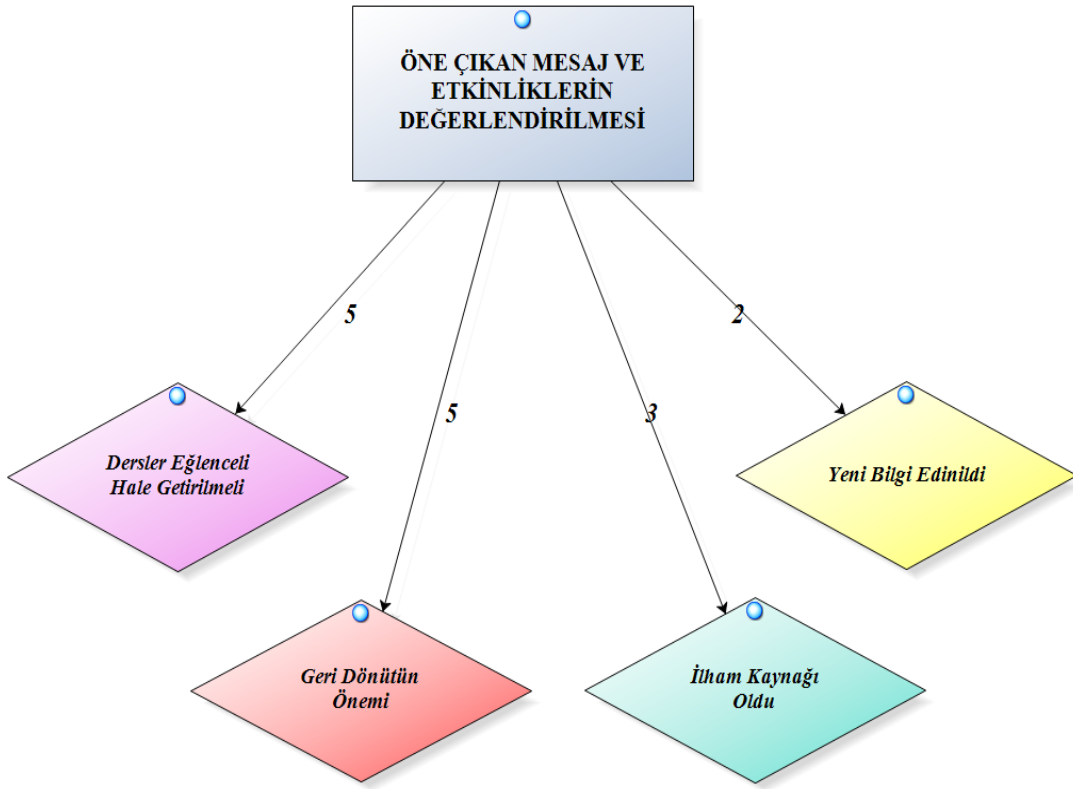
ÖĞRT-2.(E) *“Bence başarıyı genele yaydı. O yönüyle çok iyiydi. Başarıyı bireysellikten çıkardı. Hani amaç şeydir ya çoğunluğa ulaşmak. Önceden sınıf içerisinde 4-5 kişi %100’e ulaşabiliyorken bu yöntemle ben sınıfın %70-80 gibi bir oranında bilginin kalıcı olduğu dönütünü anında gördüm. Bu çok güzeldi bence. En basiti kaynaştırma öğrencisi X bile yeri geldiğinde sorduğumuz sorulara çok güzel cevaplar verdi ve akademik başarı testinde 14 net yaptı. Ki bana göre bu durumun en somut örneği de budur. Örneğin sorduğum bilgi sorusuna direk Doğu Anadolu Bölgesi diyebildi. Hatta sınıfın iki tane yaramaz öğrencisi vardı. Normalde dışardaydılar, okula gelmemişlerdi. Ama sosyal bilgiler dersine geldiler ve dersi zevkle izlediler. Yine bu da en güzel örneklerden biri bence.”* ifadeleriyle genel başarı oranındaki artışa vurgu yapmıştır. Benzer şekilde bir başka öğretmen,

ÖĞRT-3.(K) *“Çocukların başarısında ciddi bir yükselme olduğunu fark ettim. Ben her zaman derse başlamadan önce çocukların bir önceki hafta işlenen konusuyla ilgili bir de ön öğrenmelerini ortaya çıkarmak için sorular sorarım. Genelde önceki derslerde çocukların ön öğrenmelerinin yetersiz ve önceki hafta işlenen konuları hatırlamada sorun yaşadıklarını görüyordum. Ama bu yöntemden sonra çocuklarda gerçekten ciddi bir ilerleme oldu. Bilgilerinin kalıcı olduğu ve sorularıma doğru cevaplar verdiklerini fark ettim. En önemlisi de öğrencilerin işlenen konuları kendi yaşadığımız bölgeyle ilişkilendirerek cevap verdiklerini gördüm. Örneğin Güneş Enerjisi konusunda Elazığ’da bu enerjiden faydalandığından bahsedildi. Tarım konusunda Elazığ’ın öküzgözü üzümünden bahsedildi. Yine “Madenler” konusunda Elazığ’da çıkarılan vişneçürüğü mermerinden, bakırdan, kromdan bahsedildi. Çocuklar bunu fark ettiler. Çünkü sürekli hocam bizim ilimizde neden hiçbir şey yapılmıyor diye bana soru soruyorlardı. Ama bu yöntem sayesinde hem ilimizin hem de bölgemizin ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip olduğunu gördüler.”* sözleriyle bilginin kalıcılığına ve çeşitliliğine dikkat çekerek, başarı artışını sağlayan örnek durumlara değinmiştir. Başka bir öğretmen fikrini,

ÖĞRT-4.(K) *“Bilginin kalıcılığı açısından kesinlikle çok etkiliydi. Benim kullandığım yöntemden çok daha etkili olduğunu net bir şekilde gördüm. Çünkü işin içinde hem işitsel hem görsel hem de mizah unsuru vardı. Dolayısıyla öğrenciler bu üç faktörü bir bütün halinde görüp, eğlenceli bir şekilde sıkılmadan öğrendiler. Haliyle böyle olunca da dersler hem verimli geçti buna bağlı olarak da çocukların başarısı ciddi manada arttı.”* biçiminde belirtirken bir diğeri,

ÖĞRT-5.(K) *“Bilgilerin kalıcı olması açısından çok güzel.”* şeklinde görüşlerini ifade etmeye çalışmıştır.

Soru 6: Altıncı soru olarak, öğretmenlere *“Sahne sanatları yoluyla anlatılan ülkemizin kaynakları ünitesini dikkate aldığımızda burada anlatılan konular ve verilmek istenen mesajlar, sizin hayatınızda veya davranışlarınızda herhangi bir değişikliğe veya herhangi bir farkındalığa ya da yeni bir bilgi edinme durumuna sebep oldu mu? Örneğin “Ben de farkında olmadan bunu yapıyordum fakat bundan sonra daha dikkatli olacağım ve yapmamaya çalışacağım” dediğiniz bir durum oldu mu? Örneklerle açıklayabilir misiniz?”* sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 42: Öne Çıkan Mesaj Ve Etkinliklerin Değerlendirilmesine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Öne çıkan mesaj ve etkinliklerin değerlendirilmesine yönelik öğretmen görüşlerine bakıldığında çalışmaya katılan beş sosyal bilgiler öğretmenin konuya ilişkin görüşlerinin *Derslerin Eğlenceli Hale Getirilmesi Gerektiği Bilincinin Uyanması* (f=5), *Geri Dönütün Öneminin Anlaşılması* (f=5), *Yeni Yöntem ve Tekniklerin Uygulanması İçin İlham Kaynağı Olması* (f=3), *Yeni Bilgi Edinilmesi* (f=2), temalarında toplandığı görülmektedir. Öğretmenlerin, öne çıkan mesaj ve etkinliklerin değerlendirilmesine yönelik görüşleri ile ilgili örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir. Öğretmenlerden biri konuyla ilgili düşüncesini,

ÖĞRT-2.(E) “Bilgi anlamında çok farklı değil ama üstüne koyduğum şeyler tabi ki oldu. Mesela işlenen konular içerisinde diğer sınıflarda da farklı bir şeyler anlatma imkânım oldu. Mesela ülkemizde yetiştirilen ürünlerin bölgelere göre farklı olmasının etkilerini farklı bir şekilde anlatmayı düşündüm. Yine savaşlar konusunun bu yolla anlatılabileceğini düşündüm. Örneğin **Malazgirt Savaşını** bundan sonra bu şekilde anlatmayı düşünüyorum. Hatta nasıl yapacağımı da kafam da belirledim. Havanın

*güzel, müsait olduğu bir günde sınıfı bahçeye çıkarıp orada öğrencileri iki gruba ayırıp bir kısmını **Alparslan’ın askerleri** diğer kısmını da **Romen Diyojen’in** askerleri olarak belirleyip orada iki grubu oyun yoluyla savaştırmayı düşünüyorum. Savaşın kazanılma nedenlerini, Peçeneklerin savaş esnasında saf değiştirmelerini, savaşın sonuçlarını, bu sonucun Türkler üzerindeki etkisini benzer bir yolla işlemeyi düşünüyorum. Kısacası bize de ders işleme yönünden iyi bir ilham kaynağı oldu.”* cümlesiyle aktarırken süreç boyunca yaşanan etkinliklerin kendisine ders işleme yöntem ve teknikleri hakkında yeni bir ufuk açtığını belirterek, yaşadığı memnuniyeti ifade etmeye çalışmıştır. Başka bir öğretmen konuya yönelik düşüncesini,

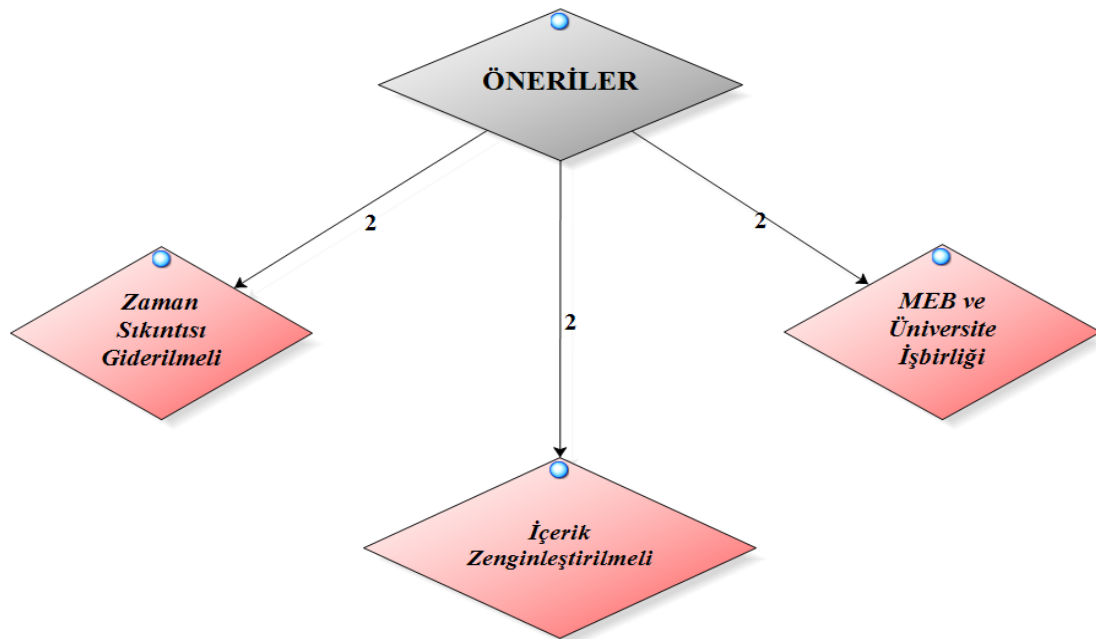
ÖĞRT-3.(K) *“Doğrusunu söylemek gerekirse önceden sahne sanatları konusunda çok fazla bir bilgim yoktu. Her şeyden önce siz bu yöntemi uyguladıktan sonra bu yöntem hakkında bilgi sahibi oldum. En önemli öğrendiğim şey ise çocukları kasarak, susarak ya da susturarak yapılan bir eğitim ortamından ziyade çocukları eğlenceli bir eğitim öğretim ortamına sokarak, çocukları aktif bir hale getirerek daha iyi bir öğrenmenin sağlanacağını gördüm. Bundan sonra ben de sizin gibi yapamasam da dersleri daha eğlenceli bir ortam haline getirmeyi kendime hedef edindiğimi söyleyebilirim. Çünkü çocukların bu şekilde çok daha iyi öğrendiğini hepimiz birlikte gördük. Geleneksel yöntemde birçok öğretmenin ben de dâhil yaptığımız tek şey çocukları susturmak, çocukları beton duvarlar haline getirerek 40 dakika boyunca derslerimizi anlatmak sonra da sınıftan çıkıp gitmek. Çocukların anlayıp anlamadıklarını çok ta sorgulamıyorduk. Benimde en büyük eksikliğim buydu. Çocukları derse aktif bir şekilde katmıyordum. Ama bu yöntem sayesinde çocukları derse aktif bir şekilde katarak ve altını çiziyorum çocukların eğlenceli bir şekilde öğrenmelerini sağlamayı düşünüyorum.”* sözleriyle ifade ederek uygulanan etkinliklerden kendisine bir ders çıkardığını açıklamaya çalışmıştır. Yine öğretmenlerden biri fikrini,

ÖĞRT-4.(K) *“Ben öğretmen boyutu olarak şunu düşündüm. Her zaman yapamasam da ben de bazen bazı konuları dramaya dönüştürebileceğimi fark ettim. Bunu da öğrenci görev dağılımıyla başarabileceğimi düşünüyorum”* şeklinde belirtirken bir diğeri,

ÖĞRT-5.(K) *“Mesela ben **“Hububat”** kavramının tanımını çocuklara vermiyordum. Onun dışındaki her şey örtüşüyor. O yüzden bundan sonraki süreçte ben de bu kavramı çocuklara vermeyi düşünüyorum. O da eski, Türkçe bir kavram olduğu için*

vermiyordum. Ama çocukların dikkatini çektiğini gördüm. Güzel oldu aslında. Ben de bundan sonra bu kavramı vermeyi düşünüyorum. Bir de bazen konuyu yetiştirebilmek adına aşırı derecede bilgi yükleyebiliyorduk. Ama **bilgiyi oyunlaştırarak** eğlenceli bir şekilde verdiğimizde daha faydalı olacağını gördüm.” biçiminde görüş belirtmiştir.

Soru 7: Son soru olarak, öğretmenlere **“Bu yöntemin uygulanmasına yönelik önerileriniz nelerdir? Örneklerle Açıklayabilir misiniz?”** sorusu sorulmuş ve bu soruya ilişkin öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Bu doğrultuda oluşturulan ana temalar, ana temalara bağlı alt temalar ve frekans değerleri aşağıda verilmiştir.

Şekil 43: Etkinliklerin Uygulanmasıyla İlgili Önerilere Yönelik Öğretmen Görüşleri

Etkinliklerin uygulanmasıyla ilgili önerilere yönelik öğretmen görüşlerine bakıldığında çalışmaya katılan beş sosyal bilgiler öğretmenin konuya ilişkin görüşlerinin *Zaman Sıkıntısı Giderilmeli* (f=2), *İçerik Zenginleştirilmeli* (f=2), *MEB ve Üniversiteler İşbirliği Yapmalı* (f=2), kategorilerinde toplandığı görülmektedir. Öğretmenlerin, etkinliklerin uygulanmasıyla ilgili önerilerine yönelik görüşleri ile ilgili örnek cümlelere aşağıda yer verilmiştir. Öğretmenlerden biri düşüncesini,

ÖĞRT-1(K) “Müfredatı yetiştirme sıkıntısı bir de sınıfların çok kalabalık olması gibi nedenlerden dolayı bu şekilde ders işlenmesini benim için imkânsız. Çünkü ben bunun eğitimini almamışım. Ancak şayet MEB ve Üniversiteler bununla ilgili öğretmenlere

yönelik ortak bir çalışma yaparlarsa o zaman bir şeyler yapılabilir. Ancak şunu da tekrar etmekte fayda var dersler gerçekten çok zevkli ve verimli geçti. Açıkçası devam edilmesini ben de tavsiye ederim. Bir de enerji konusunda içerik belki biraz zenginleştirilebilir. Aslında siz de haklısınız. Çünkü MEB'in kitabında sadece Güneş Enerjisi verilmiş ama yine de biz derslerde bunun yanında diğer enerji kaynaklarına da temas ediyoruz.” ifadeleriyle açıklamaya çalışırken, bir başka öğretmen,

ÖĞRT-2.(E) “Süre kısıtlı olduğu için biz az zamanda çok konu anlatmak zorunda kalıyoruz. Tabi bu ne kadar verimli oluyor, tartışılır. Öneri olarak belki şunu söyleyebilirim. Enerji kaynakları konusunda içerik biraz daha zenginleştirilebilir. Meddah oyununda meddah amca sadece Güneş enerjisini anlattı ama biz diğer enerji kaynaklarını da çocuklara kısa da olsa anlatıyoruz.” biçiminde görüş belirtmiştir. Başka bir öğretmen fikrini

ÖĞRT-4.(K) “Bence eksiklik yoktu. Çocuklardan gelen dönütlere baktığımızda amaca fazlasıyla ulaşıldığını gördüm. Önerebileceğim bir şey yok.” cümlesiyle özetlemeye çalışırken, bir diğer öğretmen,

ÖĞRT-5.(K) “Bence gayet güzeldi. Ne eksik ne fazla. Çocuklara verilmesi gereken birçok şeyin büyük oranda verildiğini düşünüyorum. Öneri olarak şunu söyleyebilirim. Belki her üniteye olmasa da birçok derste uygulanabilmesi için MEB gerekirse özel veya devlet tiyatrolarından belli bir anlaşma karşılığında hizmet alarak bu fırsatı bizlere sunabilir. Çünkü yöntem hem çok güzel, hem kalıcı hem de çok eğlenceli ama bir o kadar da emek, güç ve enerji isteyen bir şey. Bu arada size de çok teşekkür ederim bu fırsatı yaklaşık iki ay boyunca öğrencilerimize sunduğunuz için. Sayenizde çocuklar Karagöz-Hacivat ve diğer oyunlarla tanıştılar. Haklarında bilgi sahibi oldular. Bundan başka önerebileceğim bir şey yok. Dediğim gibi **azimli, genç ve enerjik öğretmenlerin yapabileceği bir iş bu.**” şeklindeki detaylı açıklamalarıyla hem sürece ilişkin memnuniyetini hem de önerilerini belirtmiştir.

Öğretmenlerle yapılan görüşme sonucunda elde edilen veriler (cümleler) incelendiğinde sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler derslerinin işlenmesi hakkında öğretmenlerin olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Bununla birlikte öğretmenler uygulanan etkinliklerde bazı konuların (Özellikle Enerji konusu)

işlenmesinde içeriğin yetersiz kaldığı ve bu konuların içerik yönünden zenginleştirilmesi gerektiği yönünde öneride bulunmuşlardır. Genel olarak değerlendirildiğinde ise sahne sanatları yoluyla yapılan öğretim programına ilişkin uygulamalar öğretmenler tarafından faydalı bulunmuştur.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde

- ✓ Araştırma sonucunda elde edilen verilere dayanarak ulaşılan sonuçlara,
- ✓ Buna bağlı olarak, konu ile ilgili alanda yapılmış çalışmalara
- ✓ Araştırma sonucunda elde edilen bulgulara dayalı olarak önerilere

yer verilecektir.

Bu araştırmada sahne sanatları yoluyla yapılan sosyal bilgiler öğretimi ile mevcut öğretim programının öngördüğü yöntem ve teknikler aracılığıyla yapılan sosyal bilgiler öğretiminin, öğrencilerin akademik başarı durumları ve sosyal bilgiler dersine karşı tutumları üzerinde bir etki oluşturup oluşturmadığı belirlenmeye çalışılmıştır. 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programında yer alan Ülkemizin Kaynakları ünitesi bu amaç doğrultusunda tespit edilerek, araştırma bu ünite üzerinden yürütülmüştür. Araştırma karma (mixed) desen modelinde olduğu için araştırma sonucunda elde edilen bulgular nicel ve nitel olmak üzere ayrı iki başlık altında değerlendirilmiştir.

5.1. Nicel Bulgulara İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın nicel boyutuyla ilgili sonuçlar, akademik başarı testi ve tutum ölçeği ile ilgili bulgular incelenerek ortaya konmuştur.

Başarı Testine İlişkin Sonuçlar

1. Uygulamalar öncesinde, deney ve kontrol gruplarında yer alan öğrencilerin **ön test** akademik başarı puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Bu sonuca göre uygulamalar öncesinde grupların başarı düzeylerinin birbirine yakın seviyede olduğu söylenebilir.

2. Yapılan uygulamalar sonucunda hem deney hem de kontrol grubunda yer alan öğrencilerin son test akademik başarı puan ortalamalarında ön testlerine göre bir artışın olduğu görülmüştür. Yani gruplar kendi içinde değerlendirildiğinde son testleri ön testlerine göre daha başarılıdır. Buna bağlı olarak her iki grupta uygulanan yöntem ve tekniklerin öğrenci başarısını arttırmada etkili olduğu söylenebilir.
3. Gruplar arası (deney-kontrol) karşılaştırmanın yapıldığı **son testlere** bakıldığında ise deney ve kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı puan ortalamalarının deney grubu lehine istatistiksel açıdan anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuca göre deney grubunda sahne sanatları yoluyla gerçekleştirilen öğretim uygulamalarının kontrol grubunda gerçekleştirilen uygulamalara göre öğrenci başarısını arttırmada daha etkili olduğu söylenebilir. Bu bulgu, Zayimoğlu (2006), Aykaç (2008), Rüzgar (2014), Saraç (2015), Ezer ve Aksüt (2017) tarafından yürütülen benzer çalışmaların sonuçlarıyla örtüşmektedir.
4. Uygulamaların bitiminden 4 hafta sonra gerçekleştirilen **kalıcılık testi** sonuçlarına bakıldığında ise yine deney grubunda yer alan öğrenciler ile kontrol grubunda yer alan öğrencilerin akademik başarı testi puan ortalamalarının istatistiksel açıdan deney grubu lehine farklılaştığı görülmüştür. Bu bulgu Saraç (2015), Ezer ve Aksüt (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.
5. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarı puan ortalamalarının **“Cinsiyet”** değişkenine göre istatistiksel açıdan farklılık gösterip/göstermediği durumu incelenmiştir. Elde edilen sonuca göre kız öğrencilerinin akademik başarı (ön-son-kalıcı) puan ortalamalarının, erkek öğrencilerin akademik başarı puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür.
6. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersi akademik başarı puan ortalamalarının **“Okul”** değişkenine göre istatistiksel açıdan farklılık gösterip/göstermediği durumu incelenmiştir. Elde edilen sonuca göre akademik başarı puan ortalamalarının okul değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Tutum Ölçeğine İlişkin Sonuçlar

1. Tutum ölçeğinin dört boyutu (*Öğrenme İsteği, Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma, Öğretmenden Kaynaklanan Tutumlar, Sosyal Bilgiler Sevgisi*) incelendiğinde sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretiminin yapıldığı deney grubu ile mevcut öğretim programına dayalı etkinliklerin yürütüldüğü kontrol grubu öğrencilerinin son tutum puanlarının istatistiksel açıdan deney grubu lehine farklılaştığı görülmüştür. Bu bulgunun Zayimoğlu (2006) ve Saraç (2017) tarafından yürütülen çalışmaların sonuçlarıyla aynı doğrultuda olduğu görülmüştür. Ancak Ezer, Aksüt (2017) tarafından gerçekleştirilen çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermediği görülmüştür. Bu durum çeşitli nedenlere bağlanabilir (Öğretmen, konu, vs.)
2. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının “*Cinsiyet*” değişkenine göre farklılık gösterip/göstermediği durumu incelendiğinde ise, deney grubu ile kontrol grubu öğrencilerinin **tutum** puan ortalamaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür.
3. Öğrencilerin sosyal bilgiler dersine karşı tutumlarının “*Okul*” değişkenine göre farklılık gösterip/göstermediği durumu incelendiğinde ise deney ve kontrol gruplarının **ön tutum** puan ortalamalarının okul değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ancak **son tutum** puan ortalamalarına bakıldığında bu farklılığın ortadan kalktığı görülmüştür. Buna bağlı olarak yapılan etkinliklerin tüm okullarda öğrenciler üzerinde benzer etki gösterdiği söylenebilir. **Kahve** **tutum** puan ortalamalarına bakıldığında ise okullar arasında tekrar bir farklılaşmanın olduğu belirlenmiştir.

5.2. Nitel Bulgulara İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın nitel boyutuyla ilgili sonuçlar, on beş öğrenciyle ve beş öğretmen yapılan görüşmelere bağlı olarak ortaya konmuştur.

Öğrenci Görüşme Sonuçları

- 1) 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretimi yapılmasına ilişkin öğrenci görüşlerine baktığımızda genel olarak **şu sonuçların** elde edildiği görülmüştür.
- ✓ Birinci soruya (**“Öğretmeniniz Ülkemizin Kaynakları Ünitesinin Farklı Bir Yöntem İle Anlatılacağını Söylediğinde Neler Düşündün, Neler Hissettin? Açıklayabilir misin?”**) verilen cevaplara baktığımızda öğrencilerin en çok *Heyecan* ($f=15$) ve *Merak* ($f=4$) kategorilerine vurgu yaptıkları görülmüştür. Buna göre öğrencilerin uygulanacak olan etkinlikler öncesinde ciddi manada motive oldukları söylenebilir.
- ✓ İkinci soruya (**“Sahne sanatları kavramından ne anlıyorsun ?”**) verilen cevaplara baktığımızda öğrencilerin en çok *Tiyatro* ($f=10$), *Karagöz-Hacivat* ($f=8$) ve *Meddah* ($f=8$) kategorilerine vurgu yaptıkları görülmektedir. Buna göre öğrencilerin sahne sanatları kavramını en çok bu üç oyunla ilişkilendirdikleri ifade edilebilir.
- ✓ Üçüncü soruya (**“Sahne sanatları yoluyla ders anlatılması senin sosyal bilgiler dersine (olumlu ya da olumsuz) karşı bakış açını değiştirdi mi? Neden?”**) verilen cevaplara baktığımız zaman, öğrencilerin sosyal bilgiler dersine bakış açısı açısından en çok, *S.B Dersini Sevme* ($f=6$), *Derse Katılımın Artması* ($f=5$), *S.B. Dersini Ciddiye Alma* ($f=5$), kategorilerine vurgu yaptıkları görülmüştür.
- ✓ Dördüncü soruya (**“Sahne sanatları yoluyla oynanan oyunlarda anlatılan konular veya verilmek istenen mesajlar içerisinde dikkatini en çok çeken ya da seni en çok etkileyen şey ne oldu? ”**) verilen cevaplara baktığımız zaman en çok *Tarım ve Hayvancılık* ($f=5$) *Vergi* ($f=4$) ve *Madencilik* ($f=4$) kategorilerine vurgu yapıldığı görülmektedir. Buna göre en çok bu konularda verilen bilgi ve mesajların öğrencilerin dikkatini çektiği söylenebilir.
- ✓ Beşinci soruya (**“Sahne sanatları yoluyla oynanan oyunlar içerisinde en çok hangi karakteri/karakterleri ve en çok hangi oyunu/oyunları beğendin? Neden?”**) verilen cevaplara baktığımız zaman en beğenilen oyun/oyunlar için

öğrencilerin en çok *Karagöz-Hacivat* ($f=12$), *Meddah* ($f=7$), kategorilerine vurgu yaptıkları; en beğenilen karakter/karakterler için ise *Karagöz* ($f=10$), *Hacivat* ($f=6$), *Zeliş ile İbiş* ($f=4$), karakterlerine vurgu yaptıkları görülmüştür.

- ✓ Altıncı soruya (*“Ders işlenirken seni rahatsız eden veya hoşuna gitmeyen herhangi bir durum oldu mu?”*) verilen cevaplara baktığımız zaman öğrencilerin sürece yönelik herhangi bir olumsuz durum yaşamadıklarını doğrudan “Hayır” cevabıyla netleştirdikleri görülmüştür.
- ✓ Yedinci soruya (*“Eğer ben bir öğretmen olsaydım şunu da yapardım ya da bence şu da olmalıydı, yani oynanan oyunlarda sana göre herhangi bir eksiklik veya fazlalık var mıydı? Örnek verebilir misin?”*) verilen cevaplara baktığımız zaman öğrencilerin yapılan etkinliklerde herhangi bir eksiklik ya da fazlalık görmediklerini belirttikleri görülmüştür.
- ✓ Sekizinci soruya (*“Oyunlar yoluyla anlatılan konuları, kalıcı veya geçici olması açısından nasıl değerlendiriyorsun? Bunu bir örnekle açıklayabilir misin?”*) verilen cevaplara baktığımız zaman öğrencilerin tamamı ($f=15$), sahne sanatları yoluyla anlatılan konuların tamamının kalıcı olduğunu ifade ettikleri görülmüştür.
- ✓ Dokuzuncu soruya (*“Sahne sanatları yoluyla anlatılan ülkemizin kaynakları ünitesini dikkate aldığımızda burada anlatılan konular ve verilmek istenen mesajlar, senin hayatında veya davranışlarında herhangi bir değişikliğe veya herhangi bir bilinçlenmeye yol açtı mı? Örneğin “Ben eskiden şunu yapıyordum fakat bundan sonra daha dikkatli olacağım ve yapmamaya çalışacağım” dediğin bir durum oldu mu?”*) verilen cevaplara baktığımız zaman öğrencilerin en çok *Yere Tükürme* ($f=14$), *Ülkemizin Sahip Olduğu Güzellikler* ($f=10$), *Güneş Enerjisinin Nimetleri* ($f=8$), kategorilerine vurgu yaptıkları görülmüştür. Bu sonuçlara göre öğrencilerin yere tükürülememesi gerektiği, ülkemizin sahip olmuş olduğu güzelliklerin değerinin bilinmesi ve güneş enerjisinin nimetlerinden yararlanma konularında ciddi bir bilinçlenme düzeyine erişmiş oldukları söylenebilir.

- ✓ Onuncu soruya (“*Diğer derslerinde bu şekilde işlenmesini ister misin? Sana göre bu dersler hangi ders ya da hangi dersler olmalı ya da olmamalı. ? Niçin?*”) verilen cevaplara baktığımız zaman sahne sanatları yoluyla **işlenmemesi gereken dersler** konusunda öğrencilerin en çok *Matematik* ($f=13$) **işlenmesi gereken veya işlenmesi istenen dersler** konusunda ise Sosyal Bilgiler ($f=15$), *Din Kültürü* ($f=13$) ve *Fen Bilgisi* ($f=10$) kategorilerine vurgu yapıldığı görülmüştür.
- ✓ Tüm sorulara verilen cevaplar **genel olarak** değerlendirdiğinde öğrencilerin sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretimi yapılmasından hoşnut ve memnun oldukları söylenebilir.

Öğretmen Görüşme Sonuçları

- 2) 6. sınıf sosyal bilgiler dersinde “Ülkemizin Kaynakları” ünitesinin işlenmesinde sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretimi yapılmasına ilişkin öğretmen görüşlerine baktığımızda genel olarak **şu sonuçların** elde edildiği görülmüştür.
- ✓ Birinci soruya (“*Sahne sanatları yoluyla yapılan öğretim durumları için sınıf ortamınızın uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?*”) verilen cevaplara baktığımızda beş sosyal bilgiler öğretmenin “Hayır” yönünde cevap verdikleri görülmüştür. Bu durumun gerekçeleri ise *Sınıfların Küçük Olması* ($f=5$), *Sınıfların Kalabalık Olması* ($f=5$), *Materyal Sıkıntısı* ($f=2$), kategorilerinde toplanmıştır. Kısacası öğretmenler sahne sanatları yoluyla yapılan öğretim için mevcut sınıf ortamlarının uygun olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir.
- ✓ İkinci soruya (“*Ülkemizin Kaynakları ünitesinin bu şekilde işlenmesini doğru buluyor musunuz? Neden?*”) verilen cevaplara baktığımızda öğretmenlerin en çok *Bilginin Kalıcı Olması* ($f=5$), *Eğlenceli Olması* ($f=5$) ve *Aktif Katılım* ($f=5$) kategorilerine vurgu yaptıkları görülmüştür.
- ✓ Üçüncü soruya (“*Sahne sanatları yoluyla sergilenen oyunları bir bütün olarak düşündüğünüzde, bu metodu değer öğretimi açısından gerekçeleriyle değerlendirebilir misiniz?*”) verilen cevaplara baktığımız zaman, beş sosyal

bilgiler öğretmeninin konuya ilişkin düşüncelerinin *Görgü Kuralları* (f=1), *Arkadaşlık İlişkisi* (f=1), *Affedebilme* (f=1), *Vatandaşlık Bilinci* (f=1), *Tahammül* (f=1), *Paylaşma* (f=1), *Uzlaşma* (f=1) başlıkları altında toplandığı görülmüştür. Buna bağlı olarak öğretmenlerin, değer öğretimi açısından sahne sanatları yoluyla yapılan öğretimi birçok yönden faydalı buldukları ortaya çıkmıştır.

- ✓ Dördüncü soruya (***“Ülkemizin kaynakları ünitesinin sahne sanatları yolu ile anlatılmasının öğrenci davranışları üzerindeki en olumlu etkisi ne oldu? Nedenleriyle Açıklayabilir misiniz?”***) verilen cevaplara baktığımız zaman öğretmenlerin en çok *Kalıcı Bilgi Edinildi* (f=5), *Derse İlgi Arttı* (f=5), *Aktif Katılım Sağlandı* (f=4), kategorilerine vurgu yaptıkları görülmüştür. Buna bağlı olarak öğretmenlerin özellikle, eğitim sürecine yansıyan olumlu yönlere değindikleri belirlenmiştir.
- ✓ Beşinci soruya (***“Ülkemizin kaynakları ünitesinin sahne sanatları aracılığıyla işlenmesini öğrencilerinizin başarı durumları açısından değerlendirebilir misiniz?”***) verilen cevaplara baktığımız zaman öğretmenlerin en çok *Kalıcı Bilgi Edinildi* (f=5), *Öğrenci Başarısı Arttı* (f=5), *Başarı Genele Yayıldı* (f=2), kategorilerine vurgu yaptıkları görülmüştür. Buna bağlı olarak araştırmaya katılan öğretmenlerin tamamının sahne sanatları yoluyla yapılan sosyal bilgiler öğretimini öğrenci başarısı açısından oldukça faydalı buldukları görülmüştür.
- ✓ Altıncı soruya (***“Sahne sanatları yoluyla anlatılan ülkemizin kaynakları ünitesini dikkate aldığımızda burada anlatılan konular ve verilmek istenen mesajlar, sizin hayatınızda veya davranışlarınızda herhangi bir değişikliğe veya herhangi bir farkındalığa ya da yeni bir bilgi edinme durumuna sebep oldu mu? Örneğin “Ben de farkında olmadan bunu yapıyordum fakat bundan sonra daha dikkatli olacağım ve yapmamaya çalışacağım” dediğiniz bir durum oldu mu? Örneklerle açıklayabilir misiniz?”***) verilen cevaplara baktığımız zaman öğretmenlerin en çok *Derslerin Eğlenceli Hale Getirilmesi* (f=5), *Geri Dönütün Önemi* (f=5), *Yeni Yöntem ve Tekniklerin Uygulanması* (f=3), *Yeni Bilgi Edinilmesi* (f=2) kategorilerine vurgu yaptıkları görülmüştür.

- ✓ Yedinci soruya (“**Bu yöntemin uygulanmasına yönelik önerileriniz nelerdir? Örneklerle Açıklayabilir misiniz?**”) verilen cevaplara baktığımız zaman öğretmenlerin *Zaman Sıkıntısının Giderilmesi* (f=2), *İçeriğin Zenginleştirilmesi* (f=2), *MEB ve Üniversiteler İşbirliği* (f=2), kategorilerine vurgu yaptıkları görülmüştür. Buna bağlı olarak öğretmenlerin konuya ilişkin bazı önerilerde bulundukları görülmüştür.
- ✓ Tüm sorulara verilen cevaplar **genel olarak** değerlendirdiğinde öğretmenlerin sahne sanatları yoluyla sosyal bilgiler öğretimi yapılmasını faydalı buldukları; bununla birlikte yapılan etkinliklerden hoşnut ve memnun oldukları görülmüştür.

Elde edilen tüm bu bulgular ışığında konu ile ilgili gelecekte çalışma yapacak olan araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir.

5.3. Öneriler

Araştırma kapsamında edinilen tecrübeler doğrultusunda yapılacak olan öneriler farklı başlıklar altında verilmiştir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Sahne sanatları yoluyla öğretim bu araştırmada 6. Sınıf sosyal bilgiler programında yer alan “Ülkemizin Kaynakları” ünitesi için uygulanmıştır. Bu yüzden S.S yoluyla öğretim farklı sınıf düzeylerinde, farklı ünitelerde ve farklı derslerde uygulanabilir.
2. S.S. yoluyla yapılacak öğretim etkinliklerinin her aşaması önceden çok iyi bir şekilde organize edilmelidir. Yapılacak etkinlikler her ders için program dâhilinde yürütülmelidir. Ancak bu doğrultuda verimli sonuçlar alınabilir.
3. Uzman görüşü doğrultusunda, oyunlarda kullanılacak araç-gereç ve teknik donanım gibi materyallerin önceden temin edilmesi çalışmanın kalitesini daha da artırabilir.

4. Oyunlarda rol alacak kişilerin uygulamalar öncesi hazırlık (prova) yapmaları oyunlarda verilmek istenen mesajların etki gücünü daha da arttırabilir.

Okula Yönelik Öneriler

5. Etkinliklerin gerçekleştirileceği okul sayısı arttıkça araştırmacının görev ve sorumluluğu daha fazla artacağı için bu durumun dikkate alınması önerilebilir.
6. Okullarda drama sınıfları oluşturulabilir.
7. Milli Eğitim Bakanlığı ile Üniversiteler öğretmenlerin konuyla ilgili bilgilendirilmesi ve eğitilmesi noktasında işbirliği yapabilirler.
8. Çok kalabalık sınıflarda oyunların oynanması sınıf yönetimini sağlamada öğretmeni zor durumda bırakabilir. Bu nedenle çok kalabalık olmayan sınıflarda etkinliklerinin gerçekleştirilmesi verilmek istenen bilgi ya da mesajı daha anlamlı kılabilir.
9. Sınıfların, birkaç küçük ve ya dikkat çekici dekor ile oynanacak olan oyununun atmosferine uygun bir şekilde dizayn edilmesi, öğrencilerin motivasyon düzeylerini arttırabilir.

Öğretmenlere Yönelik Öneriler

10. Sahne sanatları yoluyla öğretimin etkili bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Ancak her ders veya üniteye uygulanması öğrenciyi sıkabilir. Bu yüzden zaman zaman farklı yöntem ve tekniklerle desteklenmesi gerekebilir (Özellikle teknoloji destekli Karagöz Hacivat gibi oyunların kullanılması derslerin daha keyifli, eğlenceli ve öğretici geçmesini sağlayabilir).
11. Öğretmenler, birçok konuyu, öğrenciyi de derse aktif bir şekilde katarak çeşitli drama etkinlikleri adı altında sınıfa sunabilir. Bu durum aynı zamanda yetenekli öğrencilerin bu özelliklerinin ön plana çıkarak ilgili alana yönlendirilmesini sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Akdağ, H. (2014). Sosyal Bilgiler Tanımı, Amacı, Önemi ve Türkiye’deki Yeri. Turan, R., Sünbül, A.M., Akdağ, H. (Ed.), *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar-1* içinde (s.1-23). Ankara: Pegem Akademi.
- Akgül, K.P. (2007). Toplum Yaratıcısı Halk Oyunları Ve Bir Uyum Etkinliği Dansın Toplumsal Yaşamdan Edindikleri Ve Kattıkları. *Journal Of İstanbul Kültür University*, 2007/3, 117-125.
- Altunbay, M. (2012). Dil Öğreniminde ve Öğretiminde Tiyatronun Kullanımı Ve Tiyatronun Temel Dil Becerilerine Katkısı. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 7/4, 747-760, Ankara-Turkey.
- Aşkar, F. (2011). Sanatsal İletişim Modeli: Sahne (Performans) Sanatları Üzerine Bir İnceleme. *Akademik Bakış Dergisi Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, Sayı: 25, 1-23.
- Ay, L. (1976). Hacettepe Üniversitesinde Tiyatro Eğitimi ve Tiyatromuzun Üniversitelerden Beklediği. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 7, DOI: 10.1501/TAD_0000000100, 17-25.
- Aykaç, M. (2008). *Sosyal Bilgiler Dersinde Yaratıcı Dramanın Yöntem Olarak Kullanılmasının Öğrenci Başarısına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aytaç, K. (1972) *Avrupa Eğitim Tarihi*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi Yayınları – 225 Eğitim Tarihi Serisi, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Babacan, F. (2012). *Carlos Saura Sinemasında Sahne Sanatları Uyarlaması Ve Luis Buñuel Ve Sultan Süleyman’ın Masası Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Balay, A.M. (2010) Osmanlı Modernleşmesi ve Ortaoyunu. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 30:2010/2, ISSN: 1300-1523, 93-109.

- Balay, A.M. (1996) *Halk Tiyatrosu ve Dario Fo*. Tiyatro Kültür Dizisi 18, İstanbul: Mitos Boyut Tiyatro Yayınları.
- Barth, J. L. (1991). *Elementary and Junior High / Middle School Social Studies Curriculum, Activities and Materials (3rd Edition)*. Lanham: University Press Of America, Inc.
- Baştürk, R. (2009). Deneme modelleri. A. Tanrıöğen (Ed.). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde (s. 31–53). Ankara: Anı yayıncılık.
- Behrens, V., Töteberg, M. (2013). *Fatih Akın, Sinema Benim Memleketim Filmlerimin Öyküsü*. Çev. Barış Tut, İstanbul: Doğan Kitap.
- Bilgili, A. S. (2006). Geçmişten Günümüze Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler. Demircioğlu. İ.H. (Ed.) *Sosyal Bilgilerin Temelleri* içinde (s.1-54). Ankara: Hegem Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2013). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Can, A. (2014). *SPSS İle Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Canlı, M., Altun, A. (2016). Geleneksel Türk Tiyatrosu Türleri İle Sosyal Bilgiler Öğretimi. Tokcan, H. (Ed.), *Sosyal Bilgilerde Sözlü ve Yazılı Edebiyat İncelemeleri* içinde (s.411-432). Ankara: Pegem Akademi.
- Coşkun, P. (2010). *Dünden Bugüne Türk Gölge Tiyatrosu: Karagöz Örneği*. Uzmanlık Tezi, T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü. Ankara.
- Creswell, J. W., Plano Clark, V.L. (2011). *Designing and Conducting Mixed Methods Research. (2nd Edition)*. California: Sage Publications Inc.
- Cüceloğlu, D., Erdoğan, İ. (2016). *Öğretmen Olmak Bir Cana Dokunmak*. İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları, 18.Baskı.
- Çakmak, Z. (1999). Kümeleme Analizinde Geçerlilik Problemi ve Kümeleme Sonuçlarının Değerlendirilmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:3, Kasım, 187-205.

- Çelik, Ş. (2013). Kümeleme Analizi İle Sağlık Göstergelerine Göre Türkiye'deki İllerin Sınıflandırılması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 14 (2), 175-194.
- Çolakoğlu, G. (2006). Gelenekten Beslenen Karagöz. *Folklor Edebiyat Dergisi*, Cilt:12, Sayı:46 / 2, 543-554.
- Demir, S.B., Akengin, H. (2010). Sosyal Bilgiler Dersine Yönelik Bir Tutum Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlilik Çalışması. *E-İnternational Journal Of Educational Research* Volume: 1 Issue: 1- Summer 2010, 26-40.
- Doğanay, A. (2005). Sosyal Bilgiler Öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi İçinde* (s.17-52). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Duymaz, A., Şahin, H.İ. (2010). Balıkesir ve Çevresinde Hayvan Benzetmecesine Bağlı Köy Seyirlik Oyunları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 13 Sayı, 171-185.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde Araştırma Yöntem ve Metotlarına Giriş: Nitel, Nicel ve Eleştirel Kuram Metodolojileri (1.Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Emeksiz, A. (2007). Geleneksel Türk Tiyatrosunda Seyirci Odaklı İcra Farklılaşması. *Dümbüllü İsmail Efendi ve Düünden Geleceğe Geleneksel Türk Tiyatrosu Sempozyumu Bildirileri, 6-7 Kasım 2007*. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı, Dostlar Matbaası, İstanbul 2008, 55-68.
- Engle, S., ve Ochoa, A. (1988). *Education For Democratic Citizenship: Decision Making In The Social Studies*. New York: Teachers College Press.
- Erden, M. (Tarihsiz). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Eren, M. A. (2009). *Bir Eğitimcinin Düşünce ve Anıları II.Kitap*. Ankara: Kardelen Ofset.
- Ergün, M. (2009). *Eğitim Felsefesi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Ersoy, A. (2002). *Sanat Kavramlarına Giriş*. İstanbul: Yorum Sanat Yayıncılık.
- Ezer, F., Aksüt, S. (2017). 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yönteminin Öğrenci Başarısına, Tutumuna ve Kalıcılığa Etkisi. *The Journal of Academic Social*

Science Studies, International Journal of Social Science. Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7137>, Number: 58, 403-419.

- Fidan, N. (Tarihsiz). *Okulda Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik Analizi, Kuramsal ve Pratik Bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gürten, E. (2009). *Sahne Sanatlarında Yönetim ve Etkili İletişim*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- İçyar, C. (2011). *Köy Seyirlik Oyunları Ortaoyunu ve Commedia Dell'Arte Oyunlarının İlişkilerinin İncelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Kara, C., Baş, K. (2016). Sahne Sanatlarıyla Sosyal Bilgiler Öğretimi. Sever, R., Aydın, M., Koçoğlu, E. (Ed.), *Alternatif Yaklaşımlarla Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde (s.437-474). Ankara: Pegem Akademi
- Karadağ, N. (1978). *Köy Seyirlik Oyunları*. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Genel Yayın No: 191, Ankara: Tisa Matbaası.
- Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2000). *Araştırmalarda Rapor Hazırlama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kılıçoğlu, G. (2009). Sosyal Bilgiler Tanımı, Dünyada ve Ülkemizde Gelişimi ve Önemi. Safran, M. (Ed.). *Sosyal Bilgiler Öğretimi* içinde (s.3-46). Ankara: Pegem Akademi.
- Konur, T. (1995). Ortaoyunu. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 12, DOI:10.1501/TAD_0000000196, 47-51.
- Kuyumcu, N. (2010). Eğitimde Tiyatro ve Gençler. *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 19, Sayı 1, 156-165.
- Labecka Koecherowa, M. (2005). Şaman Ayini- Yeniden Yapılanma Deneyi. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 12, 77-98.

- MEB. (2005). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı Ve Kılavuzu* (4-5. Sınıflar).Devlet Kitapları Müdürlüğü. Ankara.
- Mömin, S. (2013). Şamanizm ve Günümüzdeki Kalıntıları Uygur Toplumundaki Tabular Üzerine. *ULAKBİLGE*, Cilt 1, Sayı 1, 79-89.
- Nas, R. (2006). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi, Program, Yöntem Ve Etkinlikler*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Nutku, Ö. (1976). *Yaşayan Tiyatro*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Nutku, Ö. (1983). *Dram Sanatı (Tiyatroya Giriş)*. Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi Yayınları No:17, İzmir: Ticaret Matbaacılık.
- Nutku, Ö. (2002). *Sahne Bilgisi*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Özhan, M. (1997). *Türkiye'deki Dramatik Köy Seyirlik Oyunları Üzerine Bir Atlas Denemesi*. V. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi, 292-313.
- Öztürk, C. (2007). Sosyal Bilgiler; Toplumsal Yaşama Disiplinlerarası Bir Yaklaşım. İçinde: Cemil Öztürk (Ed.). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırmacı Bir Yaklaşım*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öztürk, C., Deveci, H. (2011). Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programlarının Değerlendirilmesi. Öztürk, C. (Ed.) *Farklı Ülkelerin Sosyal Bilgiler Öğretim Programları içinde* (s.1-41). Ankara: Pegem Akademi.
- Öztürk, C., Keskin, S.C., Otluoğlu, R. (2012). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegem Akademi.
- Pallant, J. (2016). *SPSS Kullanma Kılavuzu, SPSS ile Adım Adım Veri Analizi*. (S. Balcı, B. Ahi., Çevirenler). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Pamir, A. (2009). Orta Asya Türk Hukukunda “Töre” Kavramı. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.58 S.2, 359-375.
- Punch, K.F. (2005). *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Rüzgar, M. A. (2014). 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersindeki İpek Yolunda Türkler Ünitesinde Geçen Göç Kavramının Drama Yöntemiyle İşlenmesinin Öğrenci

- Başarısına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Saraç, A. (2015). *Sosyal Bilgiler Dersinde Drama Yöntemi Kullanılmasının Tutum, Başarı Ve Kalıcılığa Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Sağlam, E. (1980). *İlkokulda Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Tekışık Matbaası.
- Seçer, İ. (2015). *SPSS ve Lisrel İle Pratik Veri Analizi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sekmen, M. (2010). Oyuncu Meddah Ya Da “Kendi Ve Diğerleri” Mekanizması, Meddah The Actor Or “Self And Others” Mechanism. *Tiyatro Araştırmaları Dergisi*, 30: 2010 /2, ISSN: 1300-1523., 27-45.
- Seyidoğlu, H. (2003). *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*. İstanbul: Kurtış Matbaası.
- Sokullu, S. (1979). *Türk Tiyatrosunda Komedyanın Evrimi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Sönmez, V. (1997). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L.S. (2016). *Çok Değişkenli İstatistiklerin Kullanımı (Altıncı Basımdan Çeviri)*. Baloğlu, M. (Çeviri Editörü). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5th ed.). Boston, Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Töre, E. (2009). Türk Tiyatrosunun Kaynakları. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4 /1-II, 2181-2348.
- Tülücü, S. (2005). Meddah, Meddahlık Ve Meddah Hikâyeleri Üzerine Bazı Notlar. *Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi*, 24, 1-14.
- Türkbal, A. (2003). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yazma Teknikleri*. İstanbul: Aktif Yayınevi.
- Türkçe Sözlük (2005). TDK, Ankara, 2244.

- Yalçın, A., Aytaş, G. (2002). *Tiyatro ve Canlandırma Sahneleme Bilgileri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yöre, S. (2011). Kültürleşmenin Bir Parçası Olarak Osmanlı'da Operanın Görünümü, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks (ZfWT)*, Vol. 3, No. 2, 53-69.
- Zayimoğlu, F. (2006). *İlköğretim 6. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi "Coğrafya Ve Dünyamız" Ünitesinde Yaratıcı Drama Yöntemi Kullanımının Öğrenci Başarısı Ve Tutumlarına Etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Web 1:** [http:// www.tdk.gov.tr](http://www.tdk.gov.tr) (Erişim Tarihi: 11.12.2016, Saat: 22:35).
- Web 2:** <https://www.academia.edu/5413119/>(Erişim Tarihi: 20.12.2016. Saat: 21:35).
- Web 3:** <https://prometeatro.wordpress.com/2013/04/05/dunya-tiyatro-tarihi-ders-notu/> (Erişim Tarihi: 20.12.2016. Saat: 20: 45).
- Web 4:** [http:// www.tdk.gov.tr](http://www.tdk.gov.tr) (Erişim Tarihi: 25. 10. 2017. Saat: 10: 55)

EKLER

EK-1: MİLLÎ EĞİTİM İZİN BELGESİ

T.C.
ELAZIĞ VALİLİĞİ
Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 79137285-605-E.1546029
Konu : Anket ve Uygulama İzni.

10.02.2016

VALİLİK MAKAMINA

İlgi :a) MEB'e Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzni 2012/13 sayılı Genelgesi,
b) Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterliği'nin 29/01/2016 tarih ve 11611387/044/37261 sayılı yazısı.

Danışmanlığını Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ'un yaptığı Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Sosyal Bilgiler Eğitimi Bilim Dalı doktora öğrencisi Kenan BAŞ'ın, "Sahne Sanatları ile Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrencilerin Başarı Tutum ve Bilgilerinin Kalıcılığına Olan Etkisi" konulu tez çalışmasına veri oluşturmak amacıyla yapacağı anket çalışmasını Müdürlüğünüze bağlı Mustafa Kemal Ortaokulu, Mezre Ortaokulu, Hilalkent Ortaokulu, Arif Nihat Asya Ortaokulu ve Elazığ Ortaokulu'nda öğrenim gören 6. Sınıf öğrencilerine yönelik anket ve uygulama izin isteği, ilgi(b) yazı ile bildirilmiştir.

Konu ile ilgili olarak Müdürlüğümüz AR-GE Biriminde MEB'e bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Genelgesi'ne bağlı olarak oluşturulmuş olan Bilimsel Araştırma İzni Değerlendirme Komisyonu 09/02/2016 tarihinde Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Şubesi AR-GE Biriminde toplanarak başvuru hakkında gerekli incelemeyi yapmış olup, söz konusu uygulama çalışmasının müfredat programına uygun olmak şartıyla Müdürlüğümüze bağlı Mustafa Kemal Ortaokulu, Mezre Ortaokulu, Hilalkent Ortaokulu, Arif Nihat Asya Ortaokulu ve Elazığ Ortaokulu'nda öğrenim gören 6. Sınıf öğrencilerine gönüllülük esasına dayalı olarak, Okul İdarelerinin ve ders öğretmenlerinin izni alınarak, çalışmaların eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde **10 Şubat - 08 Nisan 2016** tarihleri arasında uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

İlhan MAKİNİST
Müdür a.
Şube Müdürü

Güvenli Elektronik İmza
A. AKARSU
11 Şubat 2016
MUSTAFA GÜNGÖR
V.H.K.

OLUR
10.02.2016
Ahmet BAĞLITAŞ
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Akpınar Mah.Kolordu Cad.No:5 23100 /ELAZIĞ
Elektronik Ağ: <http://elazig.meb.gov.tr>
e-posta: elazigmcm@mcb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: A.AKARSU-V.H.K.İ.
Tel : (0 424) 238 50 24
Faks : (0 424) 233 36 70

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 88fa-0925-347b-adb7-680b kodu ile teyit edilebilir.

ETİK KURUL KARARI

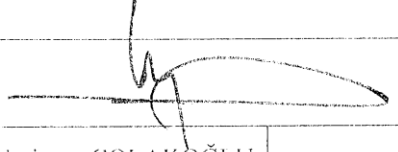
T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu Başkanlığı

ETİK KURUL KARARI

TOPLANTI TARİHİ	TOPLANTI SAYISI	KARAR NO	ÇALIŞMACININ ADI SOYADI
19.01.2016	02	09	Yrd. Doç. Dr. Esen DURMUŞ

KARAR

“Sahne Sanatları ile Sosyal Bilgiler Öğretiminin Öğrencilerin Başarı, Tutum ve Bilgilerinin Kalıcılığına Olan Etkisi” konulu çalışma etik kurulumuzda görüşülmüş olup; çalışmanın etik kurallara uygun olduğuna oybirliğiyle karar verilmiştir.

Prof. Dr. Mustafa KAPLAN (Başkan)			
Prof. Dr. Engin ŞAHİNA (Üye)	Bulunmadı	Prof. Dr. Neriman ÇOLAKOĞLU (Üye)	İmza
Prof. Dr. Süleyman Serdar KOCA (Üye)	İmza	Prof. Dr. Demet ÇİÇEK (Üye)	İmza
Prof. Dr. Sefa KAZANÇ (Üye)	İmza	Prof. Dr. Ertan EVİN (Üye)	Bulunmadı
Doç. Dr. Erdal TAŞKIN (Üye)	İmza	Doç. Dr. Fatih FIRDOLAŞ (Üye)	İmza
Doç. Dr. Yalın Kılıç TÜREL (Üye)	İmza	Doç. Dr. Alper Osman ÖĞRENMİŞ (Üye)	İmza
Doç. Dr. Murat SUNKAR (Üye)	İmza	Doç. Dr. Yüksel SAVUCU (Üye)	Bulunmadı
Doç. Dr. Funda GÜLCÜ BULMUŞ (Üye)	İmza	Yrd. Doç. Dr. Nurhan HALİSDEMİR (Üye)	Bulunmadı

EK-2: DERS PLANLARI

DERS PLANI – 1

Ders: Sosyal Bilgiler

Ünite: Ülkemizin Kaynakları

Konu: Tarım ve Hayvancılık (2), Ormancılık (1), Madencilik (1), Sularımız (1), Sanayi (1).

Süre: 6 saat

Yöntem: Karagöz ve Hacivat Oyunu

Araç-Gereçler: Konu İle İlgili Hazırlanmış Oyun Metni (Ekte verilmiştir), Karagöz-Hacivat Sahnesi, Sahnenin Aydınlanmasını Sağlayan Işıklar, Zilli Def, Karagöz-Hacivat ve Konuk Oyuncuları Temsil Eden Figürler, Müzik (Akıllı Tahta Aracılığıyla), Sınıfın Karartılmasını Sağlayan Siyah Perdeler.

Kazanımlar: Ülkemizin Kaynaklarıyla Ekonomik Faaliyetlerini İlişkilendirerek, Bunların Ülke Ekonomisindeki Yerini ve Önemi Değerlendirir.

Dersin İşlenişi:

- ✓ Öğretmen ve öğrenciler sınıfta hazır bir şekilde yerini alırlar
- ✓ Öğrencilerin dikkatini çekmek için Karagöz ve Hacivat oyununun karakterine uygun bir müzik (Helvacı Helva) fonda verilir.
- ✓ Zilli def eşliğinde, Karagöz, sert bir nara (haykırış) ile sahneye girer ve oyunun seyrine uygun olarak sırasıyla diğer karakterler muhabbete başlar ve en sonunda Hacivat ile yapılan birkaç komik atışmayla oyun son bulur. (Karagöz ve Hacivat, zaman zaman öğrencilerle iletişime geçer).
- ✓ Öğretmen, oyunda verilen mesajlar ve anlatılmak istenen konu ile ilgili öğrencilerle soru cevap yaparak öğrencilerden konu ile ilgili geri dönüş alır.
- ✓ Tam olarak anlaşılmayan noktalarda öğretmen sahneye dönerek oyun karakterlerinden yardım ister.
- ✓ Öğretmenin, oyunda verilmek istenen temel noktaları özetlemesiyle ders sona erer.

DERS PLANI – 2

Ders: Sosyal Bilgiler

Ünite: Ülkemizin Kaynakları

Konu: Güneş Enerjisi

Süre: 3 saat

Yöntem: MEDDAH OYUNU

Araç-Gereçler: Konu İle İlgili Hazırlanmış Oyun Metni (Ekte verilmiştir), Masa, Sandalye, Baston, Mendil, Peruk, Oyuncuyu Merkeze Alan Işık Dekor

Kazanımlar: Türkiye'nin Coğrafi Özelliklerini Dikkate Alarak, Yatırım ve Pazarlama Proje Önerileri Tasarlar.

Dersin İşlenişi:

- ✓ Öğretmen ve öğrenciler sınıfta hazır bir şekilde yerini alırlar
- ✓ Öğrencilerin dikkatini çekmek için Meddah karakteri, tüm öğrencilerin görebileceği bir masa üzerinde bastonunu üç kez yere vurduktan sonra ilgi çekici bir mani ile oyuna giriş yapar.
- ✓ Oyun, kadın- koca ve onları çevreleyen olay örgüsünü anlatan bir hikâye üzerinden devam eder. Zaman zaman oyun karakterlerine uygun olacak şekilde sesler, mimikler ve dekor ürünlerinde değişiklik olur. En sonunda yine dikkat çeken bir mani ile oyun son bulur.
- ✓ Öğretmen, oyunda verilen mesajlar ve anlatılmak istenen konu ile ilgili öğrencilerle soru cevap yaparak öğrencilerden konu ile ilgili geri dönüt alır.
- ✓ Tam olarak anlaşılmayan noktalarda öğretmen sahneye dönerek meddah denilen kişiden konuya açıklık getirmesini ister.
- ✓ Öğretmenin, oyunda verilmek istenen temel noktaları özetlemesiyle ders sona erer.

DERS PLANI – 3

Ders: Sosyal Bilgiler

Ünite: Ülkemizin Kaynakları

Konu: Vergim Bana Dönüyor

Süre: 2 saat

Yöntem: KUKLA OYUNU

Araç-Gereçler: Konu İle İlgili Hazırlanmış Oyun Metni (Ekte verilmiştir), Masa, Sandalye, Kuklaların Sergilendiği Oyun Sahnesi, 3 adet PELUŞ Kukla

Kazanımlar: Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.

Dersin İşlenişi:

- ✓ Öğretmen ve öğrenciler sınıfta hazır bir şekilde yerini alırlar
- ✓ Öğrencilerin dikkatini çekmek için “İbiş” karakteri, sahne arkasından sıra dışı bir tavır ve ses tonuyla öğrencileri selamlayarak oyuna giriş yapar.
- ✓ Oyun, “Zeliş” karakterinin ağlayarak sahneye girmesi, “İbiş” ile sohbete başlaması, ara sıra atışması ile devam eder.
- ✓ “İbiş ile Zeliş” karakteri uzlaşma konusunda sorun yaşayınca, sahneye “Bilge Adam” karakteri girer ve sorunun nedenini anlamaya çalışır. Oyun, Bilge Adamın sorunu giderip konuyu tatlıya bağlamasıyla son bulur.
- ✓ Öğretmen, oyunda verilen mesajlar ve anlatılmak istenen konu ile ilgili öğrencilerle soru cevap yaparak öğrencilerden konu ile ilgili geri dönüt alır.
- ✓ Tam olarak anlaşılmayan noktalarda öğretmen sahneye dönerek “Bilge Adam” karakterinden konuya açıklık getirmesini ister.
- ✓ Öğretmenin, oyunda verilmek istenen temel noktaları özetlemesiyle ders sona erer.

DERS PLANI – 4

Ders: Sosyal Bilgiler

Ünite: Ülkemizin Kaynakları

Konu: Doğal Kaynaklar ve Bilinç

Süre: 3 saat

Yöntem: KÖY OYUNU

Araç-Gereçler: Konu İle İlgili Hazırlanmış Oyun Metni (Ekte verilmiştir), Kavuk, Kaftan, Balta, Davul, Oyun karakterlerine uygun çeşitli kostümler.

Kazanımlar: Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini araştır.

Dersin İşlenişi:

- ✓ Öğretmen ve öğrenciler sınıfta hazır bir şekilde yerini alırlar
- ✓ Öğrencilerin dikkatini çekmek için İlançı (Tellal) karakteri, davuluyla birlikte sahne ortasına girer. Davulun tokmağı ile 3 kez davuluna vurduktan sonra yüksek bir ses tonuyla öğrencileri selamlayarak oyuna giriş yapar.
- ✓ Daha sonra sırasıyla oyun içerisinde yer alan karakterler sahneye girerek oyuna dahil olurlar.
- ✓ Oyunun temel döngüsü, oyunun ana karakteri olan kadı ve cezalandırılması gereken suçlu vatandaşlar üzerine kurulur. Oyun kadının suçluları cezalandırması ve bunların gerekçelendirmesiyle son bulur.
- ✓ Öğretmen, oyunda verilen mesajlar ve anlatılmak istenen konu ile ilgili öğrencilerle soru cevap yaparak öğrencilerden konu ile ilgili geri dönüt alır.
- ✓ Öğretmenin, oyunda verilmek istenen temel noktaları özetlemesiyle ders sona erer.

DERS PLANI – 5

Ders: Sosyal Bilgiler

Ünite: Ülkemizin Kaynakları

Konu: Nitelikli İnsan Gücü

Süre: 3 saat

Yöntem: TİYATRO

Araç-Gereçler: Konu İle İlgili Hazırlanmış Oyun Metni (Ekte verilmiştir), Gazete, Cep Telefonu, Oyun karakterlerine uygun çeşitli kostümler ve dekor

Kazanımlar:

- ⇒ Nitelikli insan gücü Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir.
- ⇒ İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır.

Dersin İşlenişi:

- ✓ Öğretmen ve öğrenciler sınıfta hazır bir şekilde yerini alırlar
- ✓ Öğretmen dersin başında öğrencilere hangi mesleği seçmek istediklerini sorarak öğrencilerin dikkatini çekmiştir.
- ✓ Daha sonra meslekler ve meslek seçiminde dikkat edilmesi gereken özellikler konusunu içeren tiyatro oyunu oyuncular tarafından sergilenmiştir.
- ✓ Oyun içerisinde yer alan karakterler sırasıyla sahneye girerek oyuna dahil olurlar. Zaman zaman öğrencilerle diyaloga girerler.
- ✓ Oyun bittikten sonra öğretmen öğrencilere hangi mesleği seçmek istediklerini ve dersin başında düşündükleri meslek hakkında bir değişiklik olup olmadığını nedenleriyle birlikte tekrar sorar.
- ✓ Öğretmen, oyunda verilen mesajlar ve anlatılmak istenen konu ile ilgili öğrencilerle soru cevap yaparak öğrencilerden konu ile ilgili geri dönüş alır.
- ✓ Öğretmenin, oyunda verilmek istenen temel noktaları özetlemesiyle ders sona erer.

EK-3: BAŞARI TESTİ

Adı: Soyadı:

Sınıf: No:

BAŞARI TESTİ

1. Bol su isteyen bir bitki olup çoğunlukla akarsuların vadi tabanlarında yetiştirilir. Ülkemizde en çok Karadeniz ve Marmara bölgesinde tarımı yapılır.

Yukarıda ifade edilen tarım ürünü aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Tütün
- b) Pirinç
- c) Mısır
- d) Pamuk

2. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye’de üretilen buğday, arpa gibi ürünlerin üretiminin yıllara göre farklılık göstermesinin en önemli sebebidir?

- a) Verimli tarım arazilerinin az olması
- b) Gübreleme yapılmaması
- c) Makineli tarımın yaygın olması
- d) İklim koşullarına bağlı olması

3. Aşağıda verilen cümleleri dikkatli bir şekilde okuyunuz. Eğer cümlede verilen bilginin doğru olduğunu düşünüyorsanız, “D” harfini işaretleyiniz; yanlış olduğunu düşünüyorsanız “Y” harfini işaretleyiniz.

✓ Bir ülkenin başka bir ülkeye mal satmasına “ithalat” denir.

D Y

✓ Bir ülkenin başka bir ülkeye mal satmasına “ihracat” denir.

D Y

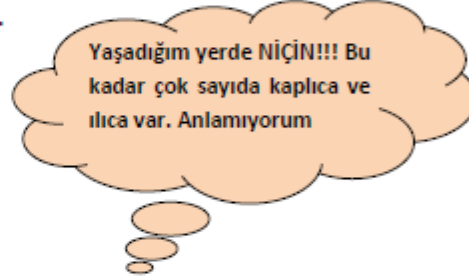
✓ Bir ülkenin başka bir ülkeden mal satın almasına ihracat denir.

D Y

✓ Bir ülkenin başka bir ülkeden mal satın almasına “ithalat” denir.

D Y

4.

Buna göre Ömer’in yaşamış olduğu bölge ile aşağıdaki yorumlardan hangisi kesin olarak yapılabilir?

- a) Bulunduğu bölge dağlık ve engebelidir
- b) Bölgede çok sayıda rüzgar santralleri vardır.
- c) Sanayi açısından gelişmiş bir bölgedir
- d) Fay hatları yaygındır.

5. Türkiye'nin dağlık ve yüksek alanlarında gür otlakların geniş yer tutması aşağıdaki ekonomik faaliyetlerden hangisini olumlu yönde etkilemiştir?

- a) Turizm
- b) Sanayi
- c) Hayvancılık
- d) Ticaret

6. Aşağıdakilerden hangisi Türkiye'de arıcılık faaliyetinin yoğun olarak yapıldığı yerlerin genel özellikleri arasında yer alır?

- a) Yağış'ın bol olması
- b) Bitki örtüsü çeşitliliği
- c) Engebeli arazi yapısı
- d) Ulaşım ağının zenginliği

7.

Merhaba ben Buğdayım. Bahar mevsiminde yağmuru Yaz mevsiminde ise sıcak ve kurak havayı severim. Bu özelliklerimi dikkate alacak olursan benim tarım faaliyetimi Türkiye'nin hangi bölgesinde yapamazsın?

- a) Marmara
- b) Karadeniz
- c) Ege
- d) İç Anadolu

8.

- I. Yağ
- II. Tekstil
- III. Konserve
- IV. Seramik

Yukarıda verilenlerden hangisi veya hangilerinin elde edilmesinde hayvansal ürünlerden yararlanılır?

- a) I, III, IV
- b) I, II, IV
- c) I, II, III
- d) II, III, IV

9. Coğrafi faktörler yaşanan bölgenin ekonomisi üzerinde büyük etkiye sahiptir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu duruma örnek olarak gösterilemez?

- a) İskenderun'da Demir- Çelik sanayi işletmesinin bulunması
- b) Zonguldak - Çaycuma'da Kağıt fabrikasının bulunması
- c) Erzurum-Kars bölgesinde peynir fabrikalarının bulunması
- d) Konya yöresinde un ve makarna fabrikalarının bulunması

10.

Yukarıda verilen hayvancılık faaliyetleri ile ilgili olarak aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru değildir?

- a) Keçi yetiştiriciliği daha çok dağlık ve sıcak bölgelerde yapılır
- b) Kümes hayvancılığı iklim şartlarına bağlı olarak yapılmaktadır
- c) Koyun yetiştiriciliği daha çok kurak bölgelerde yapılır.
- d) Sığır yetiştiriciliği gür otlakların yer aldığı yeşil alanlarda daha çok yapılır.

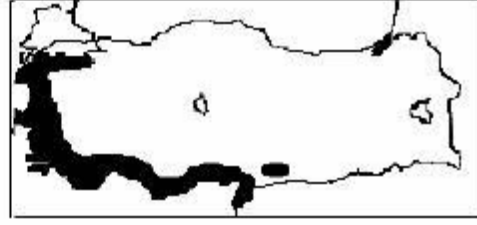
11.

I. Marmara	Kümes Hayvancılığı
II. İç Anadolu	Arıcılık
III. Ege	Büyükbaş Hayvancılık
IV. Akdeniz	İpek böcekçiliği

Yukarıda verilen eşleştirmelerden hangisi doğrudur?

- a) I
- b) II
- c) III
- d) IV

12.

Yukarıdaki haritada yetiştirme alanı gösterilen tarım ürünü aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Zeytin
- b) Pamuk
- c) Mısır
- d) İncir

13. Türkiye'de tarımda görülen çeşitliliğin en önemli sebebi nedir?

- a) Akarsu boylarının uzun olması
- b) Üç tarafının denizlerle çevrili olması
- c) Verimli tarım arazisine sahip olması
- d) Aynı anda farklı iklim şartlarının yaşanması

14. Aşağıdaki tabloda, bazı tarım ürünleri en çok yetiştirildikleri coğrafi bölgelerle eşleştirilmiştir.

Tarım Ürünü	En çok yetiştirildiği bölge
Fındık	Karadeniz
Çay	Karadeniz
İncir	Akdeniz
Zeytin	Marmara

Yukarıda verilen tabloda tarım ürünlerinden hangisi ya da hangileri yanlış eşleştirilmiştir.

- a) Fındık – İncir
- b) Çay- İncir
- c) Çay – Zeytin
- d) İncir – Zeytin

15.

FISILTI GAZETESİ

2015 yılında Türkiye ve Dünyada meydana gelen mülteci sorununun yanı sıra Türkiye’de yaşanan Terör sıkıntısı, ve yıl içerisinde hüküm süren kurak hava şartları ülke ekonomisini bir çok açıdan olumsuz etkilemiştir.

Yukarıda verilen bilgilere göre ülke ekonomisini etkileyen aşağıdaki faktörlerden hangisine değinilmemiştir?

- a) Dış faktörler
- b) İç politika
- c) İklim faktörü
- d) Sanayi faktörü

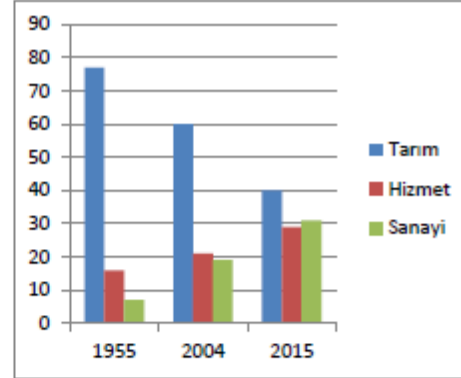
16.

- I. Rüzgar
- II. Su
- III. Petrol
- IV. Güneş

Yukarıda verilen enerji kaynaklarından hangisi ya da hangileri yenilenebilir enerji kaynakları içerisinde yer alır?

- a) I, II, IV
- b) Yalnız III
- c) I, II
- d) Hepsi

17.

Yukarıda verilen grafikte 1955 ve 2015 yılları arasında ülkemizde çalışan nüfusun ekonomik faaliyetlere göre dağılımı verilmiştir. Bu bilgilere göre aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılamaz?

- a) Tarım sektöründe çalışan nüfusun sayısı gittikçe azalmaktadır
- b) 2004 yılında Hizmet sektöründeki artış hızı Sanayi sektörüne göre çok yüksektir.
- c) Sanayi sektöründe çalışan nüfus oranında sürekli bir artış vardır.
- d) 2015 yılında tarım, hizmet ve sanayi sektöründe çalışan nüfus oranı birbirine yakın bir seviyeye ulaşmıştır.

18.

Elektrik (teller), elektronik, sanayi, motor, uçak vb. gibi alanlarda kullanılan ve Artvin (Murgul), Elazığ (Maden), Kastamonu (Küre)’da çıkarılan yeraltı madeni hangisidir?

- a) Demir
- b) Bakır
- c) Çinko
- d) Kalay

19.

Aşağıdakilerden hangisi Karadeniz Bölgesi'nde en az yetişen tarım ürünüdür?

a) Çay

b) Fındık

c) Mısır

d) Mercimek

20.

Ülkemizde maden aramak için.....kurulmuştur.

Yukarıda verilen boşluğa aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir.

a) Etibank

b) Sümerbank

c) Ziraat Bankası

d) MTA (Maden Tetkik Arama)

21. Tarihi, sosyal ve dini yapıların fazla olduğu yerlerde kültür turizmi ön plana çıkar. Buna göre aşağıda verilen yerlerin hangisinde inanç turizminin ön plana çıktığı görülebilir?

a) Şanlıurfa Balıklı göl

b) Elazığ Hazar gölü

c) Tuz gölü

d) Van gölü

22. Sanayi bir ülkenin kalkınmış olup olmadığının en önemli göstergelerinden biridir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi sanayisi gelişmiş ülkelerin özelliklerinden biri değildir?

- a) İşsizlik oranı alt seviyelerdedir.
- b) Üretim fazladır
- c) Farklı ülkelere göç alır
- d) Dışa bağımlılık fazladır.

23. Aşağıdaki merkezlerden hangisinde kış turizmi yapılamaz?

- a) Mersin
- b) Bolu
- c) Erzurum
- d) Kayseri

24. Sanayi bitkileri fabrikalarda hammadde olarak kullanılan ve işlendikten sonra kullanıma hazır hale getirilen ürünlere verilen addır.

Aşağıdakilerden hangisi sanayi bitkisidir?

- a) Pamuk
- b) Portakal
- c) Muz
- d) Kayısı

25. Ülkemizin yaklaşık % 27 si ormanlarla kaplıdır. Bu ormanların büyük çoğunluğuna kıyı bölgelerinde rastlanmaktadır.

Aşağıdakilerden hangisi bu durumun en önemli sebebidir?

- a) Kıyı kesimlerinde ormancılığa büyük önem verilmesi
- b) İç kesimlerde ormanların daha çok yakacak ihtiyacı olarak kullanılması
- c) İç kesimlerde toprakların daha fazla tuzlu olması
- d) Kıyı kesimlerinde yağış ve nemin daha fazla olması.

26.

Resimde verilen ekonomik faaliyetlerinin yaygın olduğu bir yöreye aşağıda verilen hangi yatırım projelerinin yapılması daha uygun olur?

- a) Tekstil fabrikası, Şarap fabrikası
- b) Şarap fabrikası, Şeker fabrikası
- c) Şarap fabrikası, Un fabrikası
- d) Şeker fabrikası, Un fabrikası

27. Elazığ'da yaşayan Mustafa Bey kendisine dedesinden miras kalan tüm arazilere Bağ dikiminde bulunarak Elazığ'ın meşhur Öküzgözü üzüm yetiştiriciliği için kolları sıvamıştır. Hasat dönemi geldiğinde bağbozumuna başlayan Mustafa Bey çok fazla ürün elde etmesine rağmen, mahsulü için zarar etmiştir.

Buna göre verilen boşluğa doldurulması gereken ifade aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Pazarlayamadığı
- b) Paketleyemediği
- c) Saklayamadığı
- d) İlaçlamadığı

28. Projenin adı: Bir avuç fındık iyi gelir

Projenin amacı. Karadeniz bölgesinin çeşitli yerlerinde tarımı yapılan, farklı lezzet ve kalitedeki enerji deposu fındıktan elde edilecek çeşitli mamülleri yediden yetmişe herkese tattırmak.

Fabrikanın kurulacağı il.....

Abidin tasarladığı bu projesini ham madde kaynağına yakın bir yerde hayata geçirmek istemektedir. Buna göre Abidin'in, **Zutella** adını verdiği çikolata fabrikasını aşağıdaki hangi iki ile (şehir) kurması gerekir?

- a) Erzurum- Trabzon
- b) Zonguldak-Kastamonu
- c) Adıyaman-Gaziantep
- d) Ordu- Giresun

29. Devletin vergi alma amacı aşağıdakilerden hangisi değildir?

- a) Vatandaşa daha iyi hizmet sunabilmek
- b) Vatandaşı tehlikelere karşı korumak
- c) Özel sektörün gelirini artırmak
- d) Sanayi ve ticareti geliştirmek için gerekli yatırımları yapmak

30. Devletin vatandaşlara hizmet götürebilmesi için en büyük gelir kaynağı vergilerdir. Vergileri toplayan devlet vatandaşlarının eğitim, sağlık, güvenlik, ulaşım vb. alanlardaki ihtiyaçlarını karşılar. Vatandaşlar ise vergi dışında kanunlara uyarak, askere giderek, oy kullanarak vazifelerini yerine getirirler.

Yukarıdaki parçadan, aşağıdaki yorumlardan hangisine ulaşılabilir?

- a) Vergi vermek vatandaşın görevidir.
- b) Devlet halkın ihtiyaçlarını gidermelerine yardımcı olur.
- c) Vatandaşların ve devletin birbirine karşı görevleri vardır.
- d) Devlet ülke ihtiyaçlarının yurt dışından karşılanmasını sağlar.

31. Vergi vermek bir vatandaşlık sorumluluğudur. Devlet topladığı vergilerle yine vatandaşının huzuru ve refahı için onlara çeşitli hizmetler sunar.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi devletin vatandaşlara, vergi yoluyla sunduğu hizmetlerden biri değildir.

a)

b)

c)

d)

32. Devlet halkın hayat kalitesini yükseltmek; sağlık, spor, kültürel vb. alanlarda bir takım hizmetlerin yerine getirilmesi için maddi gereksinimlere ihtiyaç duyabilir. Bu hizmetlerin yerine getirilmesi için yapılacak en doğru iş halktan.....toplamaktır.

Yukarıda verilen boşluğa getirilmesi gereken doğru seçenek hangisidir)

- a) Bağış
- b) Fitre
- c) Zekat
- d) Vergi

33. Doğal kaynakların bilinçli kullanılması için aşağıdakilerden hangisinin yapılması uygun olmaz?

- a) Kimyasal madde kullanımı arttırılmalı
- b) Yenilenebilir enerji kaynakları kullanılmalı
- c) Su kaynakları bilinçli bir şekilde kullanılmalı
- d) Organik gübre kullanımı yaygınlaştırılmalı

34. Aşağıdakilerden hangisi doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin sonuçlarından biri değildir?

- a) Ozon tabakasının incilmesi
- b) Toprak veriminin azalması
- c) Enerji ihtiyacının artması
- d) Yeşil alanların azalması

35. Aşağıdakilerden hangisi, insanların doğal kaynakları kullanırken çevreyi değiştirmesine örnek olarak gösterilebilir?

- a) Akarsular üzerinde kano, rafting gibi su sporlarının yapılması
- b) Akarsular üzerinde baraj kurulmasıyla barajın gerisinde yapay göl oluşması
- c) Kurak bölgelerde tarım alanlarının sulanmasında akarsulardan yararlanılması
- d) Yağışlı dönemlerde akarsuların yataklarından taşarak tarım alanlarını ve yerleşim merkezlerini işgal etmesi

36.

- ✓ Orman alanları azalıyor, çölleşme artıyor
- ✓ Akarsu ve göllerin suları azalıyor
- ✓ Verimli tarım alanları azalıyor.

Aşağıdakilerden hangisi, yukarıdaki sorunlardan herhangi birinin çözümüne yönelik uygulamalardan biri olamaz?

- a) Engebeli alanların ağaçlandırılması
- b) Toprağın korunmasına yönelik çalışmaların yürütülmesi
- c) Göl alanlarının kurutularak yerleşim alanı haline dönüştürülmesi
- d) Gerek tarımda, gerekse günlük kullanımda su tasarrufunun yaygınlaştırılması.

37. Ormanların yok edilmesi sonucu bazı doğal afetlerde artış olduğu görülür.

Bu bilgiye göre aşağıda verilen doğal afetlerden hangisinin ortaya çıkmasında ormanların ortadan kaldırılmasının etkisi yoktur?

- a) Hortum
- b) Sel
- c) Kuraklık
- d) Erozyon

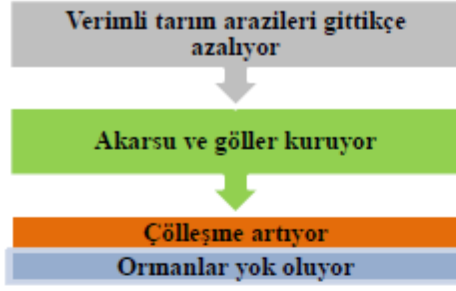
38.

Yukarıda verilen resme bakarak aşağıdaki yorumlardan hangisi yapılabilir?

- a) Dünya nüfusunun çok artışı
- b) Sanayi tesis sayısının çok arttığı
- c) Hava ve çevre kirliliğinin çok arttığı
- d) Dünyada hastalık sayısının çok arttığı

39.

Bu bilgilere göre, aşağıda verilenlerden hangisi yukarıda verilen sorunlardan herhangi birine yönelik bir çözüm olamaz?

- a) Tarımda kimyasal ilaç kullanımı azaltılmalı
- b) Verimli tarım arazileri sanayi merkezlerine dönüştürülmeli
- c) Engebeli alanlara ağaç dikimi yapılmalı
- d) Akarsularımız, bilinçli bir şekilde israf edilmeden kullanılmalı

40.

Yukarıdaki resimde aşağıdakilerden hangisi anlatılmak istenmiş olabilir?

- a) Su kaynaklarının paylaşılamadığı
- b) Çevre bilincinin arttığı
- c) Su kaynaklarının kirlendiği
- d) Nüfusun giderek arttığı

41.

Abdullah meslek seçerken aşağıdakilerden hangisini dikkate almak zorunda değildir?

- a) Yeteneklerini
- b) İlgi ve isteklerini
- c) Yaşını
- d) Amaç ve hedeflerini

42.

- I. Elektrik-Elektronik mühendisliği
- II. Radyo-Televizyon ve Sinema
- III. Psikoloji
- IV. Diş Hekimliği

Verilen mesleklerden hangisini veya hangilerini seçecek olan öğrencilerin fen ve matematik derslerinin iyi olması gerekir?

- a) Yalnız IV
- b) I,III, IV
- c) I,IV
- d) I,III

43.

a)

Bu günün işini
yarına bırakma

b)

Ağaç yaşken eğilir

c)

Tembele "Kıyını
ört" demişler, yel
eser, örter"
demiş.

d)

Kabiliyetli çırak
ustayı geçer.

Yukarıda verilen şıklardan hangisi nitelikli
bir insanın özelliği değildir?

- a) I
- b) II
- c) III
- d) IV

44.

- I. Üretken olma
- II. Uyumlu olma
- III. Yeniliklere açık olma
- IV. Aceleci olma

Yukarıda verilenlerden hangileri nitelikli
bir insanın sahip olması gereken özellikler
arasında yer alır

- a) I, II
- b) I, III
- c) II, III, IV
- d) I, II, III

45.

Bireylerin meslek seçerken dikkat etmesi
gereken özellikler arasında aşağıdakilerden
hangisi yer almaz?

- a) Seçeceği mesleğin çalışma şartları
- b) Seçeceği mesleğe yatkın olması
- c) Mesleğin maddi kazanç miktarı
- d) Mesleğe karşı bireyin bakış açısı

46. Aşağıdaki mesleklerden hangisi diğerlerine göre sonra ortaya çıkmıştır?

- a) Öğretmenlik
- b) Avukatlık
- c) Doktorluk
- d) İç mimarlık

47. Aşağıdakilerden hangisi nitelikli bir insanın ülkesine sağladığı yararlarından biri olarak gösterilemez?

- a) Ülkesine çeşitli alanlarda katkı sağlar
- b) Zaman ve paradan tasarruf sağlar.
- c) Fikirleriyle topluma yol gösterir
- d) Kendi çıkarlarını, toplumun çıkarlarından daha önde tutar

48.

Fırıldak ailesi mensuplarının Yusuf'un meslek seçimi ile ilgili ortak bir karara varmaları oldukça zor görünmektedir.

Hangi Mesleği Seçmeliyim?

Bu durumda kafası karışan Yusuf'un meslek seçiminde aşağıdaki sorulardan hangisini kendisine sormasına gerek yoktur?

- a) Neleri yapmaktan hoşlanırım?
- b) Ailem seçeceğim mesleği beğenir mi?
- c) Nasıl bir kişiliğe sahibim?
- d) Neleri yapabilme yeteneğine sahibim?

49.

En önemli becerilerimden biri güçlü çizimler yapmaktır. Renkleri kumaşları ve kıyafetlerin birbiriyle olan uyumu en çok dikkat ettiğim detaylardır. Tasarladığım çizimlerin hangi üründe ne sonuç vereceğini önceden tahmin edebilirim.

Buna göre Nihal'in aşağıdaki mesleklerden hangisini seçmesi daha uygun olur?

- a) Overlokçu
- b) Ressam
- c) Moda tasarımcısı
- d) Terzi

50.

Evdeki elektrikli aletlerle oynamayı çok seviyorum. En büyük eğlencem oyuncaklarımı parçalayıp tamir etmek. Bu gün annemin cep telefonu üzerinde yeni bir buluş yapmayı düşünüyorum

Kişilik özellikleri hakkında bilgi veren Ayşe'nin büyüyünce aşağıdaki mesleklerden hangisini seçmesi daha doğru olur?

- a) Müzisyen
- b) Doktor
- c) Mühendis
- d) Ressam

EK-4: SOSYAL BİLGİLER DERSİ TUTUM ÖLÇEĞİ

	Maddeler	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1. BOYUT (Öğrenme İsteği)	1-Sosyal Bilgiler dersinde zilin nasıl çaldığını anlamıyorum.					
	2-Sosyal Bilgiler dersinden nefret ediyorum.*					
	3-Sosyal Bilgiler dersi yerine başka bir derse girmeyi tercih ederim.*					
	4-Mecbur olmasam Sosyal Bilgiler dersine girmem.*					
	5-Keşke her ders Sosyal Bilgiler olsa...					
	6-Bence Sosyal Bilgiler dersine ayrılan sürenin azaltılması gerekir.*					
	7-Ah Ah keşke Soysa Bilgiler olmasa...*					
2. BOYUT (Sosyal Bilgiler Dersinden Hoşlanma)	8-Sosyal Bilgiler dersinin konuları bana çok eğlenceli geliyor.					
	9-Sosyal Bilgiler dersinde yeni konuları öğrenmek bana heyecan veriyor.					
	10 Sosyal Bilgiler dersi bende güzel duygular uyandırıyor.					
	11-Sosyal Bilgiler dersini ipte çekiyorum.					
	12-Sosyal Bilgiler sevdiğim dersler arasındadır.					
	13-Mümkün olsa boş derslerimde Sosyal Bilgiler dersine girmek isterim.					
	14-Tarihi hikâyeleri dinlemek bana zevk verir.					
3. BOYUT (Öğretmen Kaynaklanan Tutumlar)	15-Boş zamanlarımda Sosyal Bilgiler dersiyile ilgili kitapları okurum.					
	16-Sosyal Bilgiler öğretmenimiz beni Soysal Bilgiler dersinden soğuttu.*					
	17-Sosyal Bilgiler öğretmeni yüzünden Soysal Bilgiler kelimesini bile duymak istemiyorum.*					
	18-Sosyal Bilgiler öğretmeninden nefret ediyorum.*					
	19-Sosyal Bilgiler dersinde asla başarılı olamam.*					
	20-Sosyal Bilgiler öğretmenim bana Sosyal Bilgiler dersini sevdirdi.					
4. BOYUT (Sosyal Bilgiler Sevgisi)	21- Sosyal Bilgiler dersine çalışmam gerektiği zaman kendimi yorgun hissediyorum.*					
	22-Hata yapmaktan korktuğum için Sosyal Bilgiler dersinde konuşmam.*					
	23-Sosyal Bilgiler dersine asla iyi bir not alamam.*					
	24-Sosyal Bilgiler dersi olmasaydı, okulu daha çok severdim.*					
	25-Sosyal Bilgiler dersi zaman kaybıdır.*					
	26-Sosyal Bilgiler dersinde canım çok sıkılıyor.*					
	* Olumsuz Tutum Cümleleri ifade etmektedir					

EK-5: BELİRTKE TABLOSU

<u>BELİRTKE TABLOSU</u>	Bilgi	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlendirme	Toplam
Kazanımlar							
1. Ülkemizin kaynaklarıyla ekonomik faaliyetlerini ilişkilendirerek, bunların ülke ekonomisindeki yerini ve önemini değerlendirir	S:3 S:14 S:18 S:20	S:1 S:5 S:6 S:10 S:11 S:12 S:19	S:2 S:9 S:22 S:24 S:28	S:4 S:7 S:8 S:13 S:17 S:25 S:27			23
2. Türkiye'nin coğrafi özelliklerini dikkate alarak, yatırım ve pazarlama proje önerileri tasarlar		S:16 S:21	S:23 S:26	S:15			5
3. Vatandaşlık sorumluluğu ve ülke ekonomisine katkısı açısından vergi vermenin gereğini ve önemini savunur.	S:32	S:29 S:31		S:30			4
4. Doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesinin insan yaşamına etkilerini araştırır.		S:34	S:33	S:35 S:36 S:37 S:39		S:38 S:40	8
5. ➡ Nitelikli insan gücü Türkiye ekonomisinin gelişmesindeki rolünü değerlendirir. ➡ İlgi duyduğu mesleklerin gerektirdiği eğitim, beceri ve kişilik özelliklerini araştırır		S:41 S:42 S:45 S:48	S:43 S:44 S:46 S:47	S:50	S:49		10
TOPLAM	5	16	12	14	1	2	50

EK-6: ÖĞRENCİ GÖRÜŞME FORMU

Öğrenci Görüşme Formu

- 1) “Öğretmeniniz Ülkemizin Kaynakları Ünitesinin Farklı Bir Yöntem İle Anlatılacağını Söylediğinde Neler Düşündün, Neler Hissettin? Açıklayabilir misin?”
- 2) “Sahne sanatları kavramından ne anlıyorsun ?”
- 3) “Sahne sanatları yoluyla ders anlatılması senin sosyal bilgiler dersine (olumlu ya da olumsuz) karşı bakış açını değiştirdi mi?” Neden?
- 4) “Sahne sanatları yoluyla oynanan oyunlarda anlatılan konular veya verilmek istenen mesajlar içerisinde dikkatini en çok çeken ya da seni en çok etkileyen şey ne oldu? ”
- 5) “Sahne sanatları yoluyla oynanan oyunlar içerisinde en çok hangi karakteri/karakterleri ve en çok hangi oyunu/oyunları beğendin? Neden?”
- 6) “Ders işlenirken seni rahatsız eden veya hoşuna gitmeyen herhangi bir durum oldu mu?” Açıklayabilir misin?
- 7) “Eğer ben bir öğretmen olsaydım şunu da yapardım ya da bence şu da olmalıydı, yani oynanan oyunlarda sana göre herhangi bir eksiklik veya fazlalık var mıydı? Örnek verebilir misin?”
- 8) “Oyunlar yoluyla anlatılan konuları, kalıcı veya geçici olması açısından nasıl değerlendiriyorsun? Bunu bir örnekle açıklayabilir misin?”
- 9) “Sahne sanatları yoluyla anlatılan ülkemizin kaynakları ünitesini dikkate aldığımızda burada anlatılan konular ve verilmek istenen mesajlar, senin hayatında veya davranışlarında herhangi bir değişikliğe veya herhangi bir bilinçlenmeye yol açtı mı? Örneğin “Ben eskiden şunu yapıyordum fakat bundan sonra daha dikkatli olacağım ve yapmamaya çalışacağım” dediğin bir durum oldu mu?
- 10) “Diğer derslerinde bu şekilde işlenmesini ister misin? Sana göre bu dersler hangi ders ya da hangi dersler olmalı ya da olmamalı. ? Niçin?”

EK-7: ÖĞRETMEN GÖRÜŞME FORMU

Öğretmen Görüşme Formu

1. *“Sahne sanatları yoluyla yapılan öğretim durumları için sınıf ortamınızın uygun olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?”*
2. *“Ülkemizin Kaynakları ünitesinin bu şekilde işlenmesini doğru buluyor musunuz? Neden?”*
3. *“Sahne sanatları yoluyla sergilenen oyunları bir bütün olarak düşündüğünüzde, bu metodu değer öğretimi açısından gerekçeleriyle değerlendirebilir misiniz?”*
4. *“Ülkemizin kaynakları ünitesinin sahne sanatları yolu ile anlatılmasının öğrenci davranışları üzerindeki en olumlu etkisi ne oldu? Nedenleriyle Açıklayabilir misiniz?”*
5. *“Ülkemizin kaynakları ünitesinin sahne sanatları aracılığıyla işlenmesini öğrencilerinizin başarı durumları açısından değerlendirebilir misiniz?”*
6. *“Sahne sanatları yoluyla anlatılan ülkemizin kaynakları ünitesini dikkate aldığımızda burada anlatılan konular ve verilmek istenen mesajlar, sizin hayatınızda veya davranışlarınızda herhangi bir değişikliğe veya herhangi bir farkındalığa ya da yeni bir bilgi edinme durumuna sebep oldu mu? Örneğin “Ben de farkında olmadan bunu yapıyordum fakat bundan sonra daha dikkatli olacağım ve yapmamaya çalışacağım” dediğiniz bir durum oldu mu? Örneklerle açıklayabilir misiniz?”*
7. *“Bu yöntemin uygulanmasına yönelik önerileriniz nelerdir? Örneklerle Açıklayabilir misiniz?”*

EK-8: OYUN METNİ

Karagöz - Hacivat Oyunu (Tarım ve Hayvancılık)

Ekran açılır boş hayali ekranını görürüz. Seyirciye göre ekranın sağ tarafında Karagöz'ün evi sol tarafta ise Hacivat'ın evi yer almaktadır. Karagöz evin balkonundan sık başını çıkartarak etrafı kontrol etmektedir ve sonrasında içeri girmektedir. Bunu birkaç defa tekrarladıktan sonra karşıya (Hacivat'ın evine seslenir.)

Karagöz:

Vay vay vay... vay vay vay... vay vay vay. (*bu vay nidalarına karşılık bulamayınca biraz daha şiddetle yineler.*)

Vaaaay vaaaay vaaaaay Vaaaaay efendim vaaaay vaaaay vaaaay yav vay

Allah Allah, nerede bu adam yahu neredeyse ay oldu yok ortalıkta. (*Seyirciye hitaben*) Aman efendim hoş gelmiş sefa getirmişsiniz. Kusura bakmazsınız bilirim ama böyle avazım çıktığı kadar bağırmamın sebebi arkadaşım Hacivat'ı aramamdandır. Bir vakit önce bir meseleden dolayı ben buna bir kafa toslattım... Tossssss! (*Zil sesi ve tos eş zamanlıdır.*) ve biz her zamanki gibi küsüverdük. Lakin ben ne zaman böyle yapsam Hacivat bana kızar biraz sitem eder çok değil bir bilemedin iki bilemedin üç hiç bilemedin dört hadi bir tane de benden beş gün sonra gelir biraz nasihat verir barıştık. Ne var ki efendim neredeyse ay oldu ortalıkta yok benim canıuum arkadaşım ondandır böyle avaz avaz bağırmam bir de üstene çığırmm. Huuuu komşuuu kimse yok mu vay efendim vay.

Hacivat'ın evinin camından bir çocuk karşılık verir. Bu çocuk Hacivat'ın çocuğudur.

Çocuk:

Efendim Karagözlü amca!

Karagöz:

Evladım baban nerede?

Çocuk:

Babam yok

Ekran da parıldayan sarı ışık geceye döner yıldızlar çıkar ay sallanır. Gecenin sessizliğini cırcır böceklerinin sesi böler. Hacivat gelir evin önüne nefes nefesedir. Birkaç çuval şeklinde gölge yansır yanında.

Hacivat:

(Sessizce) Hay hak! Hay Hak ! Oğlum! A benim güzel oğlum! Hadi yardım et babana.

Karagöz oldukça sessiz bir şekilde evden başını çıkartır Hacivat'ın dışarıda olduğunu görünce hemen içeri girip dışarı çıkar sessizce ve arkadan yaklaşır. Hacivat fark etmez onun geldiğini.)

Karagöz: (Sesini değiştirerek)

Fıs fıs fıs da fıs fıs fıs. Kimdir o.

Hacivat: (Korktuğu anlaşılır arkası dönük kalır olduğu yerde)

Hac hac hac da hacivat'ım ben.

Karagöz:

İnmisin cinmisin bu saatte sen nedersin

Hacivat:

Ne inim ne cinim. Şu gördüğünün hanenin sahibiyim uzun yoldan gelmişim hayli yorulmuşum bitmişim. Kimseye duyurmadan sesimi evime gireyim dedim.

Hacivat:

Şu seher vakti neden uyumazsında benim ile uğraşırsın?

Karagöz:

Seni ararım, oğluna sordum, hanıma sordum, cadına sordum, tavuğuna sordum, horozuna sordum çıkmadı bir bilen, gözlerimi şu evimin camına astım onlar haber verince geldiğini indim hemen yola.

Hacivat:

Yaa demek beni çok özledin?

Karagöz:

Ya çok özledim tabi.

Gece son bulur kapı önünde konuşurlarken ve gün atar güneş doğar, ekran sarıya döner.

Hacivat:

Gitmiştim uzak diyarlara. Şöyle bir dolaştım memleketin dört bir yanını ne var ne yok diye.

Karagöz:

Vay efendim vay... gezip gördüğün yerler senin olsun yediğin içtiklerin benim olsun Hacivaaat!

Hacivat:

Hay Hak Karagözüm Hay Hak! Tam da üstüne bastın bire...

Karagöz: (yerinde zıplar)

Hacivat:

Yahu ne yaparsın?

Karagöz:

Üstüne bastın demedin mi ben de zıpladım.

Hacivat:

Allah iyiliğini versin Karagözüm, yani dedim ki gezdiğim gördüğüm yerleri değil de, yediğim içtiğim şeyleri anlatmaya anlatıp da tatlandırmaya geldim.

Karagöz:

Büyük adamsın, yok yok çok büyük adamsın, yok yok yok yok, çooooook büyük adamsın sen... (*çuvallara hamle yapar Hacivat bir hamleyle engeller*)

Hacivat:

Dur be adam, onları elleme, evde hanım taksimatını yapınca payına düşeni alırsın. Lakin önce beni dinleyeceksin.

Karagöz:

Sonra?

Hacivat:

Dinleyeceksin

Karagöz: (*dikkati çuvallarda- çuvallara taraf gider gelir*)

Sonra?

Hacivat:

Dinleyeceksin be adam!

Karagöz:

Yemeyecez mi?

Hacivat:

Onunda zamanı gelecek benim aş gözlü arkadaşım

Karagöz:

Ben aç gözlü değilim be adam, yemek buldum yanaştım dayak buldum sıvıştım.

Hacivat:

Ben aç gözlü demedim ki Karagöz'üm aş gözlü dedim aş (*kendine özgü uzun bir kahkaha atar ince rezone/mask ederek*)

Karagöz:

Aman tamam tamam. Söyle hadi dinlemekteyim. lakin biraz da inlemekteyim. Az daha beklersem...

Hacivat:

Hooop! Portakal orda kal!

Karagöz:

Ha?

Hacivat:

Ha ya, canım efendim beni de kendine benzettin yahu ben eskiden böyle değildim lakin seni görünce böyle oldum. Gelelim efendim asıl meseleye. Biz şimdi neredeyiz?

Karagöz:

Evin önündeyiz.

Hacivat:

Hayır efendim memleket olarak neredeyiz?

Karagöz:

Ha! Elazığdayız.

Hacivat:

Ha aferin. Elazığ nerede?

Karagöz:

Dağa kaçtı

Hacivat:

Dağ nerede?

Karagöz:

İnek içti.

Hacivat:

İnek ner... aman beeee Karagöz ne şaşırtırsın beni de yolumdan ayırırsın. Yahu Elazığ nerede yani hangi ülkede diye soruyorum sana?

Karagöz:

Ha! Desene yahu, Elazığ, Türkiye’de...

Hacivat:

Hımmm evet. Elazığ Türkiye’de nerede?

Karagöz:

Hacivat Allahını seversen söyle ölecek miyim? Ha! Bir şey gizliyorsun da alıştırma alıştırma mı söylüyorsun bana?

Hacivat:

Yok yok Karagözüm. Ben sana yardımcı olayım da öğren, Elazığ Türkiye’de Doğu Anadolu Bölgesinde öyle değil mi?

Karagöz:

Evet.

Hacivat:

Söyle bakalım kaç tane bölge var Türkiye’de?

Karagöz:

Kaç tane, kaç tane, dur bir dakika (*seyirciye seslenir belli ettirmeden*) Çocuklar, çocuklar Hacivat’ın beyaz dişleri bir gariptir onun işleri... Yardıma ihtiyacım var. Elazığ Doğu Anadolu bölgesinde dedim şimdi soruyor Türkiye’de kaç bölge var diye... çocuklar Türkiye’de kaç bölge var. (*seyirciden 7 cevabı alınır. Karmaşa içinde 7 rakamının duyulması yeterlidir. Eğer doğru cevap alınmazsa hayali tarafından çocuklarla birlikte tek tek bölgeler sayılarak 7 olduğu tespit edilir.*) Yedi canım efendim yedi...

Hacivat:

Aferiiin!

Karagöz:

Eveet o zaman Karagöz bu çuvaldakileri yediiii (*çuvala bir hamle yapar Hacivat engeller.*)

Hacivat:

Hay Hak Karagözüm Hay Hak. Bu iş böyle kolay değil. Sabreyle mükâfatını al.

Karagöz:

Eh hadi söyle bakalım da bir an evvel alayım mükâfatımı, sabah oldu kapının önünde beklerken.

Hacivat:

Şimdi söyle bakalım Karagözüm iki gözüm, bu yedi bölge ki canıım Anadolun bize türlü türlü güzellikler sunmaktadır. Her gün sofralarımıza acı tatlı, ekşi tuzlu, el emeği göz nuru nice yiyecekler yer bulur değil mi. Hele bir de dostumuz, komşumuz, arkadaşımız eşimiz ortak olunca aşımıza daha bir güzelleşir dünyamız değil mi Karagözüm?

Karagöz:

Öyle öyle. Bacı atlı, ekmek buzlu, at sineği gül kurusu.. (*Hacivat keser*)

Hacivat:

Yahu dur ben öyle mi dedim? Yine daldın gittin kendi dünyana.

Karagöz:

Ne bileyim Hacivat'ım sen öyle demedin mi, ya da ben böyle acıktım da elim ayağıma dilim damağıma dolaştı ne dediğimi bilemedim.

Hacivat:

Dur bakalım az kaldı. Bak şimdi yanında durur bir çuval.

Karagöz:

Haaah evet geldik çuvala!

Hacivat:

Ne var içinde görüyor musun?

Karagöz:

Evet

Hacivat:

Ne var?

Karagöz:

Hububat hububaaaat!

Hacivat:

Yahu hububat dedin bildin de, şimdi burada bizi dinleyen dostlarımız eski ismini bilmezler belki bir de bildikleri türden söyle.

Karagöz:

Olur, söyleyeyim, hububat

Hacivat:

Aman ne yaparsın Karagözüm niye dilini çıkarırsın ele güne karşı.

Karagöz:

Yav Hacivat şimdi kızıp toslayacağım ha! Yahu sen demedin mi bildiğin dilde söyle diye... ne yapacaktım senin dilinimi gösterecektim?

Hacivat:

Ben öyle demedim lakin senin dışında herkes anladı be Karagözüm, ben dedim ki hububat kelimesini bilmez belki arkadaşlarımız sen bir de öbür adını söyle dedim...

Karagöz:

Neymiş efendim diğer adı?

Hacivat:

Tahıl tahıl...mısır, pirinç, buğday, tohum, çavdar, arpa, sorgun... Bak, gördün mü hepsi çuval içinde daha küçük torbalar içinde durmakta. Ah efendim canım efendim hepside toprağın ekilmesi ve biçilmesiyle yetişip nice emeklerden sonra soframızda yer bulmakta.

Karagöz:

Yahu Hacivat senin hayvancağızlarda ayakta uyumakta... Haahaah hahah

Hacivat:

Yok yooook, şu bir aylık yolda nice yer dolaştım da onları bir kerecik yormadım ben. Ne zamanki yorulmak üzere oldular hemen durakladık, dinlendik.

Karagöz:

Heh iyi maşallah! (*Çuvala hamle yapar- karagöz engel olur*)

Hacivat:

Yahu Karagözüm iki gözüm ne olacak bilmem sendeki bu sabırsız hal bir dinle hele sabret.

Karagözün karısı evden çıkar ve konuşmakta olan Karagöz ve Hacivatın yanına gelir.

K.Göz. Hanımı :

O seher vakti evden çıktın, şimdi gündüz sardı her yanı yoksun adam.

Hacivatın karısı evin camına çıkar

Karagöz:

Allah belanı vermesin kadın, ödümü kopardın ne bağırırsın görmez misin buradayım işte.

K.Göz. Hanımı :

Görürüm. Komşu hoş gelmişsin

Karagöz:

Sende eli boş gelmişsin... yahu kadın dur burada önemli bir iş yapıyoruz araya girme girip de sözü bölme. Varsa dinlemeye niyetin Hacivatı seyreyle...

Hacv. Karısı:

Bir aylık yoldan hoş geldi de komşu saatlerdir şu kapıdan içeri gelemedi.

Hacivat:

Yahu cancağızlarım bırakın sitemi de kulak verin bize, gittim, gezdim dolaştım memleketin her bir köşesini topladım bilmek gereken ne varsa birazcık. (***Ekrandan dışarı doğru seslenerek***) Hay hak!

Hacivat:

Efendim, oh ne güzel bütün mahalle toplandık sabahın bereketi ile kutlandık. Şimdi bir nevi burada ders işleyeceğiz zihnimizi şenlendireceğiz. Şu gördüğünüz çuvallarda yer alan hububat yani tahılları ülkenin her bir köşesinden topladım toplamakla da kalmadım birde gittim ekeniyle biçeniyle lafladım. Anlatayım dostlarım, şimdi kulağınızı dört açın... Önce buradan çıkıp şöyle bir Erzurum Kars platosuna yol aldım. Erzurum'a, Kars'a, Ardahan'a ve Iğdır'a göz attım. Dağlar üzerinde uzanan platolar öylesine yüksek öylesine yüksektir ki bazı zamanlar soğuktan dişim dişime içim dışıma karıştı. Bir bilene sorunca öğrendim, dediler ki buralar denizden iki bin metre yüksektedir.

Herkes: (Hacivat dışında tüm karakterler şaşarak)

İkiii biiin metreeee!

Hacivat:

Yaa... Bazı zaman olur eksi kırk derece olur imiş havanın sıcaklığı. Merak ettim ne yer ne içerler oradaki insanlar.

K.Göz. Hanımı :

Vah vah! O kadar soğukta ne yer ne içer insan...

Hacivat:

Büyük dağın dumanı da büyük olurmuş hatun öyle deme! Tarımda var hayvancılık da. Öyle yüce yaylaların her yerinde büyükbaş hayvanlar gördüm.

Karagöz:

Geçmiş olsun!

K.Göz. Hanımı :

Canavar Allah sen sakla Yarab'bi

Hacivat:

Velahavle şimdi nereden çıktı bu geçmiş olsun. Nereden çıktı bu canavar!

Karagöz:

Hacivat toslarım şimdi sana ha! Sen demedin mi büyük başlı hayvanlar gördüm diye. Hastalanmışlardır zavallılar.

K.Göz. Hanımı :

Karagöz emmi sen de amma cahilsin ha, büyük başlı hayvanlar dedi... Masallarda ki gibi canavar hayvanlar değil.

Hacivat:

Allah müstehakınızı versin. Yahu ben hayvanların başı büyük demedim. Büyükbaş hayvan dedim. Yani; Sığır, Manda, At, Eşek, Katır... Kimilerinin etinden kimilerinin sütünden kimilerinin de gücünden fayda sağlamaz mıyız?

Herkes: (Hacivat dışında tüm karakterler şaşarak)

Sağlanınız!

Karagöz:

Sağlarız efendim sağlarız.

Hacivat:

Aman iyi yetiştin sen de Karagözüm iki gözüm! Oradan çıktım şööööyle bir Doğu Karadeniz bölgesini de gezdim. Baktım orada da gür otlar gür çayırlar var, tıpkı Erzurum Kars yöresindeki gibi, bu büyükbaş hayvanlar yayılınca bu çayirlara bir güzel yetişip bir başka oluyor efendim. Demek ki neymiş?

Hacv. Karısı:

Erzurum Kars yöresinde ve Doğu Karadeniz bölgesinde, yüksek platolar yaz aylarında da yağış alıyor diye

K.Göz. Hanımı :

Gür otlar ve çayırlar varmış

Cocuk:

Büyükbaş hayvancılık ve tarım yapılmış.

Karagöz:

Eksi kırk, artı iki bin, eksi kırk artı iki bin,

Hacivat:

Karagözüüüüm bir tek bu mu kaldı aklında ha?

Karagöz:

Vay efendim vay! Seni kızdırdım Hacivatım anladım tabi ki, hava sıcaklığı bazen eksi kırklara düşmekle birlikte denizden yüksekliği iki bin metre civarındaymış. Heh heh tossss!

Hacivat:

Ha şöyle, yahu ben yaşlı adamım, bir aylık yoldan gelmişim biraz asabiyet var tabi bu yaştan sonra. Sonrada bir sakinleşiyor bir tonton halimde var bilirsiniz, tıpkı Erzurum Kars yöresindeki Iğdır gibi.

Herkes: (Hacivat dışında tüm karakterler şaşarak)

Iğdır?

Hacivat:

Heh heh! Efendim Iğdır deyip geçmeyin, bir yer ki iklimi bir başka, Ne Erzurum' ne Kars'a ne de Ardahan'a benziyor iklimi... Pamuk, buğday, şeker pancarı, sebze ve meyve de yetişiyor.

Herkes: (Hacivat dışında tüm karakterler şaşarak)

Hay maşallah!

Hacivat:

Haaah! Gayrı bu iki bölgenin dışında kalan heeeeer yeerde küçükbaş hayvancılık yapıldığını da oralara gittiğimde gördüm. Otlarla kaplı geniş bozkırlarda beslenen bu hayvanlar, memleketin her yerinde maaaaşallaaah! Amma en çok koyun beslenmekteymiş. Eğimli yerlerde de kıl keçileri varmış. Haaaay!

Herkes: (Hacivat dışında tüm karakterler şaşarak)

Maşallllaaah!

Karagöz:

Vay vay vay vay vay.... Tavuk, Horoz, Hindi, Kaz, Ördek, Tavşan.... Tavuk, Horoz, Hindi, Kaz, Ördek, Tavşan... Tavuk, Horoz, Hindi, Kaz, Ördek, Tavşan

K.Göz. Hanımı :

Amanının eyvaaah yetişin komşulaar kocam su kaynatıyooor.

Hacivat:

Aman Karagözüm iki gözüm n'oldu sana birdenbire?

Karagöz:

Yok muydu bunlar ha yok muydu kümesimde yetiştireceğim bu hayvanlardan gittiğin yerlerde.

Herkes: (Karagöz hariç herkes)

Ohh!

Hacivat:

Aman sabahın hayrolsun ruhun sefa bulsun Karagözüm, ben de dedim ki hastalandı benim caaanım arkadaşım. Olmaz mı efendim olmaz mı? Lakin art arda saydığın bu kümes hayvanlarıdır ki en çok büyük büyük şehirlerde bulunur vay ki görme gitsin istanbul'da, Ankara'da İzmir'de ve dahi Bursa'da koca koca çiftliklerde yetişenleri olduğu gibi böyle köyde bayırda, bucakta kazada da bol miktarda bulunur. Ne zamanki ihtiyacın olur gider alırız.

Çocuk:

Ayyyyyy! Ayyyyy! Anneciğim ayyy!

Hacv. Karısı:

Ay eyvah çocuğu arı soktu!

Karagöz:

Hahaaah arı değil arı değil ben şaka olsun diye bir de dikkatini toplasın diye çimdik attım yavaştan.

Hacivat:

Aman Karagöz yaman Karagöz. Ne sende şaka biter ne de bu şakrak neşe. Arı demişken şu arkadaki heybede de bal getirdim sizlere. Bir sordum sorduğum ahaliden dediler ki balı, ya Marmara bölgesinde Balıkesir’den, ya Ege’de Muğla ve Marmaris’ten, ya Doğu Anadolu’da Erzurum, Kars, Bitlis Hakkâri’den ya da Karadeniz bölgesinde Rize, Trabzon, Artvin’den alacaksınız. Ne var ki bende o kadar para ne gezer önce aklıma sonra gönlüme yazdım bu söylenenleri... Karınca kararınca getirdim balları. E Karadeniz’e Marmara’ya, Ege’ye bir de güneye yani Akdeniz’e inince balıkta getirmiştım aman hanım balın yanında çantada balıklar, kokmasın sen onu bir hemencecik buza yetiştir.

Karagöz:

Ballı balık vay efendim vay ballı balık.

Hacivat:

Yaaa! Heh heh heh... Efendim gezmekle ne bu memleketlerin güzelliği biter ne de zenginlikleri. Bir uçtan bir uca verimli topraklar, toprakları eken insanlar, insanları besleyen hayvanlar, hayvanları besleyen yine topraklar. Her yeri nimet imiş gezdim gördüm bir tarafın bir tarafından yok imiş eksiği dayanamadım söze girdim. Haaa unutmadan söyleyeyim en çok balı Doğu Anadolu’dan Elazığ’ın komşusu Bingöl’den getirdim ha efendim.

Karagöz:

Anlat anlat! Sen girince söze ben de daldım hayallere Hacivat. Bir dahaki sefere beraber gidelim beraber gezelim beraber görelim olur mu? (*Karagöz sahneden çıkar evine girer süratle*) canım çekti Vallahi. Tabi gittin baktın Bingöl’de bin tane göl var. O kadar göl olan yerde balda bol olur.

Hacivat:

Hahahah.... Yahu Karagöz’üm tamam Bingöl’de bin göl var ama bir o kadar da güzel çiçek türleri var. Çok fazla çiçek türü olunca da arılar daha çok çiçek geziyor ve balları da çok lezzetli oluyor.

Çocuk:

Bende geleyim bende!

Hacivat:

Olur, tabi cancağızlarım, hep beraberde gideriz gezeriz.

Hay Hak! Hay Hak! Yıktın perdeyi eyledin viran, varayım sahibine haber vereyim hemann! Her ne kadar sürç-i lisan ettikse affola gidip bolca dinlenelim sonu hayrola. Hayrolduktan sonra da

Karagöz sahneye dalar. Yanında bir de uzunca bir kağıt mendil gölgesi fark edilir.

Karagöz:

Hacivat, Hanım, Yenge, şiişt çocuk, Bekçi hey hey de hey.

Hacivat:

N'oldu bire Karagözüm?

Karagöz:

Bak bak şimdi konuşmanın sonunda aklıma geldi de gidip hemen getirdim. Okuyorum dinleyin. (*tef eşliğinde ritmik bir şekilde mendilde yazanları okur.*) Ben Karagözün büyük amcası yeşil gözlü seyyah Mustafa;

Karadeniz'de Fındık mısır tütün şeker pancarı pirinç kenevir sebze,

Marmara'da ayçiçeği, zeytin, şeker pancarı, buğday pirinç, mısır patates

Ege'de zeytin, üzüm, haşhaş, pamuk, tütün, incir turuncgiller, buğday, şeker pancarı, sebze.

Akdeniz'de Turunç, muz, pamuk, yerfıstığı, sebze, buğday, susam, gül, elma, mısır, pirinç, soya fasulyesi, zeytin, yulaf, şeker pancarı

İç Anadolu'da Buğday, arpa, mercimek, şeker pancarı, elma, patates, üzüm, nohut, çavdar yulaf

Doğu Anadolu'da arpa buğday kayısı tütün şeker pancarı üzüm pamuk

Güney Doğu'da antepfıstığı, buğday, arpa mercimek, pamuk üzüm, zeytin tütün çavdar.

Herkes:

Hiçbir şey anlamadık yahu.

Karagöz:

Bu seferde ben anladım. Benim seyyah yeşil gözlü amcam bunları yazıp bir köşeye bırakmış, ne içiİN?

Herkes:

Ne içiİN?

Karagöz:

Hep beraber gezmeye çıktığımızda gittiğimiz ooo yedi bölgede neler yetiştiğini bilelimdeee alalım diye. Hapşuuuu!

Herkes:

Çok yaşaaaa!

Hacivat:

Hay Hak! Hay Hak! Yıktın perdeyi eyledin viran, varayım sahibine haber vereyim hemann! Her ne kadar sürç-i lisan ettikse affola!

Karagöz - Hacivat Oyunu (Ormancılık)

Karagöz evin önünde Hacivat'ı beklemektedir. Bekleme esnasında da homurdanmaktadır.

Karagöz:

Vay vay vay vay... vay vay vay vay... ho ho ho ho... ha ha ha ha... vah Karagöz vah! vay Hacivat vay! Haydi bire adam nerdeysen gel artık dondum soğuktan. Vay vay vay... vay vay va...

Hacivat: (Nefese nefese çıkar)

Aman aman Karagöz'üm iki gözüm! Geldim geldim geldim. Geldim geldim geldim. Geldim geldim geldim. *(Karagözün yanına gelince durur. Karagöz ve Hacivat aynı anda konuştuğu için konuşmaları birkaç saniye çakışır. Hacivat Karagöz'ün önüne gelince aniden sözünü değiştirir.)* Geldim geldim geldim. Gördüm gördüm gördüm geciktim yahu kusura kalma.

Karagöz:

Hacivat !!! Soğuktan elime ayağıma inenler indi kusura kalacak halim bile kalmadı neredesin yahu?

Hacivat:

Yahu sorma Karagöz. Dün gece bizim çocuk gecenin bir vakti başladı öksürmeye.

Karagöz:

Yok canım

Hacivat:

Yaa... Bir de üstüne sardı bir ateş.

Karagöz:

Ee?

Hacivat:

Eeesi bu kadar. Yani demem o ki dün gece çocuk hastalanınca sabaha kadar başında bekledik anasıyla haliyle de sabah dediğim saatte uyanamadım.

Karagöz:

Vah vah! Çok geçmiş olsun. Şimdi nasıl küçümen?

Hacivat:

İyi iyi hamdolsun... Akşama düzelir.

Karagöz:

Bu gecede gelir beni beklersin artık.

Hacivat:

Aman sen hasta olma Karagöz'üm el kadar çocukla sen bir misin sana bakamam ben.

Karagöz:

Bakarsın bakarsın, neyim var benim ben de el kadar adam sayılırım.

Hacivat: (*tiz bir kahkaha atar*)

Yahu hiç öyle el mi olur Allah aşkına. (*gülmeye devam eder*)

Karagöz: (*kafa atar*)

Tossss! Al sana tossss!

Hacivat:

Ay aman! Ay aman!

Karagöz:

Al sana, gör bakalım el mi saman ben mi saman...ah! O öyle değildi galiba... gör bakalım ayak mı tamam sen mi keman... (*Hacivat güler*) İııı... gör bakalım ağaç mı karam yoksa böcek mi imam.

Hacivat:

Aman dur sus be Karagöz'üm... Söyledikçe karıştırdın durdun. Onun doğrusu şöyledir. El mi yaman bey mi yaman... Yani o sözün şu an ile bir alakası yok. Her neyse onu bırak da gelelim asıl meseleye. Demek sen ormanda bekçiliğe başlayacaksın öyle mi?

Karagöz:

He ya... lakin bekçi olmadan önce bir sözlü sınav yapacaklarmış.. Onun için senden yardım istedim. Bana yardım et Hacivaaat zordayım! Ya sınavı geçemezsem, ya soruları bilemezsem, ya soruları bilirde sınavı geçemezsem, ya sınavı geçerde soruları bilemezsem... O yüzden gece sabah kadar uyuyamadım yav!

Hacivat:

Yahu dur telaş etme. Kim bilir belki sınavı geçersin belki geçemezsin ama sen zaten orman hakkında birçok şey biliyorsun.

Karagöz:

Allah Allah.

Hacivat:

Ya!

Karagöz:

Benim niye haberim yok Hacivat niye benden gizledin bugüne kadar.

Hacivat:

Ah Karagöz'üm iki gözüm ben senden bir şey gizlemedim azizim. Orman yani ağaç ve ağaçlar zaten hayatımızın her yerinde. Kullandığımız pek çok şeyin hammaddesi değil mi?

Karagöz:

Ben ne bileyim yahu neyin hannanesi.

Hacivat:

Hannane değil iki gözüm hammaddesi hammadde. Şöyle bir kaldır başını yukarı ne görüyorsun?

Karagöz:

Kuş

Hacivat:

Biraz aşağı indir gözünü, şimdi ne görüyorsun?

Karagöz:

Kuşun ayağı

Hacivat:

Allah Allah, biraz daha indir gözünü tam karşında ne görüyorsun?

Karagöz:

Tepelerim ha! Yahu ben gözümü indirdikçe kuş da aşağı süzölüyor ben de hep kuşu görüyorum. Gözlerimi kısıyorum daha dikkatli göreyim diye ama yok. Söyle işte ne göreceğim tosssss!,

Hacivat:

Ay aman başım.

Karagöz:

Ağrısız kaşım.

Hacivat:

Yahu karşında benim evimi görmüyor musun?

Karagöz:

Haa evet görüyorum.

Hacivat:

Hah işte o ev neyden yapılmış.

Karagöz:

Ahşaptan

Hacivat:

Haah bak gördün mü ne güzel bildin. Al sana bak oturduğumuz evimiz bile ağaçtan. Yaktığımız odun, çizdiğimiz kalem, yattığımız yatak, yemek yediğimiz masa, oturduğumuz bank, yazdığımız kağıt ve daha neler neler ...

Karagöz:

Maydanozlu köfteler. Vay vay vay! Hayatımızın içinde bu kadar ihtiyacımız var ağaca demek ki desene?

Hacivat:

Tabi Karagöz'üm ne sandın.

(Kısa bir sessizlik yaşanır)

Karagöz:

Eh peki o zaman Hacivat iyi günler.

Hacivat:

Yahu dur nereye?

Karagöz:

Ben yanlış ilan görmüşüm demek ki gideyim de yatayım bari.

Hacivat:

O da nereden çıktı yahu?

Karagöz:

E görmüyor musun, hayatımızın her yerinde ağaçtan yapılan eşyalar varmış. Bekçi ne iş yapar?

Hacivat:

Ne iş yapar?

Karagöz:

Bir yeri bekleyip korur.

Hacivat:

Eee?

Karagöz:

Bu kadar eşya ağaçtan yapıldığına göre zaten gelip ağaçları kesecekler ben neyi koruyacağım Hacivat? Belki de ormana keçi arıyorlardı da ben de bekçi diye okumuş olabilirim. Haydi, sana iyi günler ben gideyim de yeni iş ilanlarına bakayım.

Hacivat:

Haah hah hah Karagöz'üm dur yahu sen yine yanlış anladın dur! Evet, doğru ağaç ve orman bizim hayatımızda ki birçok şeyin yapımında kullanılır lakin ağaç ve ağaçlar topluluğu yani ormanlar korunmalıdır. Öyle her ağacı gidip de kesmiyoruz. Dünyanın her yerinde tür tür ağaçlar var. Bunlardan kimi kâğıt yapmak için kullanılır kimi masa sandalye kimi de başka başka işler için. Ama orman denilen şey sadece bu işe yaramaz. Eğer biz böyle güzel gökyüzünü görebiliyorsak, eğer biz şu caaanım temiz havayı içimize çekebiliyorsak bunun da sebebi ormanlarımızdır. Onlara sahip çıkmalı sahip çıkmayanları uyarmalıyız.

Karagöz:

Haydaa! O niyeymiş yahu, her yer ağaç kaynıyor zaten niye uyarıyoruz, isteyen gidip istediğini yapsın Hacivat.

Hacivat:

Öyle değil işte Karagöz'üm bak şimdi; burası Türkiye değil mi?

Karagöz:

Evet

Hacivat:

Haah! Şimdi bizim yüzölçümümüz 783.562 km² sen bunu aklında tut.

Karagöz:

Tuttum!

Hacivat: (*Hacivat başlar anlatmaya ama konuştukları aşağıdaki gibidir.*)

Ha şöyle şimdi kulağını dört aç dinle... mır mır mır mır... fısır fısır fısır... mır mır mır... fısır fısır fısır.

(*Tef çalmaya başlar Hacivat ve Karagöz yavaşça sahneden çıkarlar.*)

(*Hacivat ve karısı sahneye girerler.*)

Hacivat'ın Karısı:

Ammada gezdik bey. Çarşı Pazar

Hacivat:

Gezdik gezdikte n'oldu sanki bir türlü aradığımızı bulamadık. Sen artık elinle patik öfersin çocuğa bir güzel. Haydi sen şimdi eve git ben bir Karagöz'e bakayım. (**Kadın çıkar**) Ah aman amaaan ah. Yandı gülüm keten helva ah. Karagöööz! Karagöööz!

Karagözün Hanımı :

Buyur komşu? Karagöz yok, sabah erkenden çıktı daha gelmedi.

Hacivat:

Öyle mi? Tamam olsun ben beklerim burada nasıl olsa gelecek. Günün kutlu için huzurlu olsun komşu. (**Kadın içeri girer Hacivat konuşur seyirciye**) Merhaba çocuklar. Nasılsınız? Oh oh maşallah hep böyle iyi olun inşallah. Seviyor musunuz Hacivat amcanızı? He he he aman ne mutlu bana. Acaba Karagöz'ü gördünüz mü buralarda? (**alınan cevap evet ya da hayır da olsa Hacivat devam eder.**) işte böyle bu Karagöz amcanız, bazen ortalıktan kaybolur, biliyorsunuz bugün ormanda bekçi olmak için sözlü sınava girecekti. Siz seviyor musunuz ağacı, ormanı? Oh oh aman ne güzel ben de çok seviyorum. Karagöz'e iyice anlattım gönderdim gece de yatmadan önce sıkı sıkı çalış diye tembih ettim. Gelince öğreniriz bakalım çalışmış mı diye. Akşam olmadan gelse bari... Sizin okulunuz kapanmadan benimde işlerim aksamadan öğrensek sınavda ne yaptığını.

Karagöz: (şarkı söyleyerek girer)

Kestane, gürgen, palamut

Altı yaprak üstü bulut

Gel sen burda derdi unut

Orman ne güzel, ne güzel

Hacivat:

İşte geldi! Keyfine bakılırsa işler yolunda. Hoş geldin Karagöz'üm

Karagöz:

Hoş buldum hacı cav cav.

Hacivat:

Ne yaptın sınavı geçtin mi?

Karagöz:

Sınava girdim ama daha açıklanmadı.

Hacivat:

Ee anlat bakalım ne sordular ne cevap verdin?

Karagöz:

Efendim içeri girer girmez önce bir hal hatır sorup ardından başladılar sınava. Soru bir Türkiye'nin yüzölçümü kaçtır? Söyle bakalım Hacı cav cav kaçtır?

Hacivat:

Yahu bana niye soruyorsun sen ne dedin? Ben mi girdim sınava sanki.

Karagöz:

Olmaaaaaz ben o sınav stresini yaşadım sen de yaşa. Hem de ben doğru mu söylemişim yoksa yanlış mı öğrenmiş olayım.

Hacivat:

Eh peki Karagöz'üm. Türkiye'nin yüzölçümü 783.562 km² dir.

Karagöz:

Tamam, doğru demişim. Soru iki, Türkiye'nin yüzde kaç ormanlıktır?

Hacivat:

Bilemedim.

Karagöz:

Hah işte ben senin bana çocukla yolladığın o kitaba çalışmıştım diye bildim. Türkiye'nin yüzde 27'si ormanlıkmiş. Yani 211.561 km² si.

Hacivat:

Oh aman aferin iyi ki çalışmışsın. Başka?

Karagöz:

Türkiye’de en çok ormanlık alan nerededir?

Hacivat:

Hımmm. Karadeniz bölgesindedir. Çünkü orası bol yağışlı ve nemlidir. Ormanlarda yağış ve nem sayesinde uzun yıllarda oluşan doğal zenginlik kaynaklarıdır. Bittabii (*Karagöz sözünü keser*)

Karagöz:

Yav Hacı cav cav tamam uzatma bunların hepsini aklımda nasıl tutayım birazda diğer sorulara kalsın değil mi cevaplar. Soru üç... Ormanların azalmasının nedenleri?

Hacivat:

Hııım efendime söyleyeyim tabi Türkiye eski bir yerleşim alanı olduğu için savaşlar ve göçler sırasında ormanlar tahrip edilmiştir. Başkaaa düşünelim bakalım

Karagöz:

Sen düşünene kadar sınav biter hacivaaat. Diğer bir neden ise tarla açmak, hayvan otlatmak ve odun ihtiyacını karşılamak için ormanlar tahrip edilmiştir.

Hacivat:

Tabi yaaa çok çok dikkatli olmak gerekir izinli alanlarda izin verilen ölçüde yapmak gerekir bu işleri Karagöz’üm. Bir neden de benim aklıma geldi şimdi Orman yangınları.

Karagöz:

Haaa bak onu da söyledim. Sınavı yapan amca dedi ki; ormanlık alanlara piknik yapmaya gidildiğinde çok dikkatli olmak gerekir. Eğer ateş yakılarak yemek falan pişirildiyse sonrasında o ateş söndürülmeli ve yanabilecek atıklar varsa ormanda belirlenen alanlara taşınmalıymış.

Hacivat:

Evet öyle Karagöz’üm. Şimdi efendim mevcut ormanları korumak için ne yapmalı şöyle bir tekrar edeyim de bir daha hiç aklımızdan çıkmasın, Bir, Orman yangınlarını devlet ve milletçe önleyebileceğimiz tedbirler almak. İki yeni aklıma geldi, ormanlara zarar veren hayvanları o çevreden uzaklaştırmak, üç yanan ve kaçak kesilen ağaçların yerine yeni ağaçlar dikmek, dört yakıt olarak odun kullanmamak, beş yerleşim

alanları çevresinde ağaçlandırma yapmak. Evet, eğer sen ormana bekçi olursan bu kurala uymayanlara ceza kesersin.

Karagöz:

Keserim Hacı cav cav keserim hem de nasıl keserim. Sonra bana şöyle dedi o amca; Karadeniz bölgesinde yüzde 24, Akdeniz’de yüzde 24, Ege’de yüzde 16, Marmara’da yüzde 12, Doğu Anadolu’da yüzde 10, İç Anadolu’da yüzde 7, Güney Doğu Anadolu’da da yüzde 3 oranında orman varmış. Ve Türkiye'nin sahip olduğu tabiat şartları nedeniyle % 80'den fazlasının ormanlarla kaplı olması gerekirken bu oran % 27'ymiş Hacivat.

Hacivat:

Vah vah vah vah vah vah vah vah vah vah vah vah...

Karagöz:

Allah Allah adam takıldı kaldı vah vah derken... heeey Hacı cav cav kendine gel yav.

Hacivat:

Vallahi üzuldüm Karagöz’üm demek ki biraz daha özenli olsak ve her fırsatta ağaç diksek orman alanları oluştursak ülkenin her yeri yemyeşil olabilirmiş ha. Hâlbuki günden güne ormanlar azalıyor elimizdekine bile sahip çıkamıyoruz. Ormanlar olmasa oksijenimiz biter; doğayı korumak lazım Karagöz’üm. Doğa insansız da yaşar ama insan doğasız yaşayamaz. O ormanlarda sadece ağaç mı var...

Karagöz:

Haydaaaa!!! kafayı bozdu Hacivat ormanda sadece ağaç mı var diyor. Keşke alıştırma alıştırma söyleseydim yahu. Ne demek sadece ağaç mı var?

Hacivat:

Yahu şunu diyorum miskin. Ormanlarda sadece ağaç mı var sanki. Ormanlarda yaşayan başka başka canlılar bitki türleri, hayvanlar, börtü böceği de var. Bir orman yok olduğu zaman sadece ağaçlar değil birçok canlı yok oluyor canım efendiiim. Her daim yaşayan bir Flora ve Fauna var orada Karagöz.

Karagöz:

Ha öyle ya, ben hiç öyle düşünmemiştim doğrusu. Eğer sınavı geçerde ormana bekçi olursam tıpkı evim gibi koruyacağım çocuğum gibi seveceğim ormanı. Sabahları onlara şarkılar söyleyeceğim Hacı cav cav cav cav ... O değil de Flora ve Fauna ne yav ?

Hacivat: (tiz bir kahkaha atar)

Hahah ha ha ha... Bilmiyorsun diye gülmedim haa, seni kızdırmak için söyledim. Flora bitki demek Fauna da Hayvan demek azizim. Sen ormana iyi bak, bende gelirim yanına nöbet tuttuğun vakitler. Beraber sahip çıkarız ormanlarımıza. Ormanlar ne kadar çok olursa havamız temiz olur, sağlık olur afiyet olur, toprağımız can bulur, erozyon yani toprak kayması olmaz.

Karagöz:

Doğru dedin Hacivaat!

Hacivat:

Eee seni neredeki ormana bekçi yollayacaklarmış Karagöz'üm?

Karagöz:

Ne bileyim ben Hacı cav cav, Türkiye'de ormanlık alanlar daha çok Karadeniz, Marmara, Ege ve Akdeniz'i çevreleyen dağlarda yer alıyormuş, e bunlardan yüzde kırk sekizi verimli ormanmış ve yüzde doksan dokuzunun da mülkiyeti devlete aitmiş. Yani demem o ki her yere gönderebilirler hiç belli olmaz artık nereye yollarlarsa.

Hacivat:

İyi hadi bakalım bekleyelim görelim.

Sahneye bir erkek karakter girer.

Erkek:

Karagöz efendi hanginiz acaba?

Karagöz:

Karagöz yok hayırdır niye sordun?

Erkek:

Ben orman müdürlüğünden geldim bir sınav sonucu vardı da onu iletcektim madem yok gideyim.

Karagöz:

Yahu dur be adam söylesene Karagöz benim, bir an bilemedim kimsin borçlu musun alacaklı mısın hırlı mısın hırsız mısın ilerici misin gerici misin öteki misin buteki misin, in misin cin misin...

Hacivat:

Yahu Karagöz takıldın yine dur da adamcağız haberi versin. Söyle kardeş nedir haberin?

Erkek:

Şimdi beyim, bilirsiniz bilmezseniz de şimdi bilin ki Türkiye'deki ormanlarda; (*erkek cümlesini söylerken bir tellal edasıyla söyler, Karagöz ve Hacivat araya bazen nidalar atarlar. Oy of oh vay vay gibi*) Sarıçam, Kayın, Karaçam, Sedir, Kızılçam, Gökmar, Ladin, Fıstıkçamı, Ardıç, Porsuk, Servi, Meşe, Gürgen, Kızılağaç, Akçaağaç, Dişbudak, Kestane, Çınar, Huş, İhlamur, Sığla ve Kavak olmak üzere 22 tür ağaç var. Bununla birlikte Gökmar, Ladin, Sedir, Ardıç ve Sığla ağaçlarının ana merkezleri de Türkiye'dir. Karagöz efendi de dişbudak kızılbaş ceviz ve ardıç'ın yetiştiği ve yüzde 12'si ormanlık alan olan Elazığ'a atanmıştır. (*Erkek sahneden çıkar.*)

Karagöz:

Elazığ'a gidiyorum Hacı cav cav.

Hacivat:

Oh oh Elazığ iyidir hoştur Karagöz'üm lakin ormanlık alanı öyle çok fazla değilmiş sen gidince oradaki insanlara ormanın önemi anlat da daha çok ağaç diksinler. Kim bilir belki bir bakarsın ben de Elazığ'a taşınırım.

Karagöz:

Tamam, anlatırım gideyim de hazırlanayım. Haydi, çocuklar kalın sağlıcakla. (*sahneden çıkar*)

Hacivat:

Hay Hak! Hay Hak! Yıktın perdeyi eyledin viran, varayım sahibine haber vereyim hemann! Her ne kadar sürç-i lisan ettikse affola! Bir başka oyunda görüşmek farz olaaaa. Kalın sağlıcaklaaaaa! (*sahneden çıkar ekran kararır*)

Karagöz - Hacivat Oyunu (Madencilik)

Hacivat sahneye girer.

Hacivat:

Aman amaaan! Amaan amaaan! Güneş doğra yücelerden biz çıkarız yuvalardaaan kimse bilmez halimizdeeen amaaaaan amaaaaan

Karagöz sahneye girer.

Karagöz:

Tosss ye şu kafayı da kendine gel Hacı cav cav, sabah sabah ne bağırırsında ayağa kaldırırsın cümle mahalleyi.

Hacivat:

Hahayt Karagöz'üm halimizi ahvalimizi anlatan bir türkü tutturdum öylesine.

Karagöz:

Yahu ben olsam anlarım. Ben bir Karagöz'üm, asabiyetim var kızarım kızınca da bol bol söylenirim. Ama sen okumuş adamsın. Okumamış mıydın yoksa Hacı cav cav ben seni başkasıyla mı karıştırıyorum?

Hacivat:

Aman aman tamam laf oyunu yapma, biraz mürekkep yalamışlığımız var elbette bu devirde dava ekmek davası, insanı insan yapan şey kuru kuru okumak eğitim görmek

değildir. Aldığın eğitimi topluma uygun değerlerle hayatına uygulamaktır. Bak az önce ben biraz da yaptığımız işin sıkıntısıyla daldırmışım ve farkında olmadan mahalleyi rahatsız etmişim. Sen de uyarınca hatamın farkına vardım şimdi.

Karagöz: (keyiflenir)

Bir ara gel de sana görgü dersleri vereyim o zaman... ha ha ha ha!

Hacivat:

Olur olur, ama görgü derslerinden önce benim bir doktora gitmem gerekecek azizim.

Karagöz:

O niye?

Hacivat:

E biz maden işçisi değil miyiz?

Karagöz:

Evet

Hacivat:

Hah işte onu diyorum. Yerin kaç kat altına giriyoruz da saatlerce çalışıyoruz. Ciğerimiz nefessiz kalıyor. Eee günümüzde artık herkes çok para kazanmanın derdinde yemeklerimizi bile maden ocağının içinde yiyin diyorlar vakit kaybı olmasın diye. İnsan canının önemi bir önemi yok, çoğu maden ocağı sahibine göre öyle değil mi?

Karagöz:

Öyle, öyle Hacı cav cav, bir sorun var elbet her iş de olduğu gibi ama bizim işimizi bir çoğundan ayıran biz bir hata yapınca bunu canımızla ödüyoruz.

Hacivat:

Yaa efendim öyle ya, biz hata yapamayız, iş güvenliği bizim işimizde çok önemli, çok değil bundan bir vakit önce Manisa'da olanları hatırlasana... Oysa ki şu canım memlekette Edirne'den Ardahan'a yer üstünde olduğu kadar yer altında da ne güzellikler ne nimetler var değil mi Karagöz'üm, üstü bir güzel altı bir güzel.

Karagöz:

Ne dersin yahu Hacivat, yine bir söz ettin ben tam anlamadım, memleketin altında ne var ki güzel olsun, bildiğin toprak işte, böcek kurt falan vardır ha bir de köstebek (*kahkaha atar*)

Hacivat:

Yahu Karagöz'üm iki gözüm hiç olur mu öyle şey, yer altında bulunan her şey zenginliktir, nimettir. Tamam, biz kömür madeninde çalışıyoruz ama sadece bununla sınırlı değil ki, Türkiye'de yirmi dokuz farklı maden türü çıkarılmakta işlenmektedir. Hele bazıları vardır ki, hem çok kıymetlidir hem de neredeyse tamamı ülkemizde çıkarılmaktadır.

Karagöz:

Yirmi dokuz mu? Vay anasını Hacı cav cav o kadar maden mi var yahu.

Hacivat:

Var tabi azizim; Altın, Boraks yani Bor, Linyit, Cıva, Demir, Petrol, Kurşun, Tuz, Bakır, Kükürt, Manganez, Çinko, Mermer, Taş Kömürü, Krom, Uranyum ve daha başkaları da var ismini saymadığım. Kaldı ki “**Bor**” madeninde rezerv açısından dünyada birinci sıradayız.

Karagöz:

He fark ettim 16 tane saydın geriye kaldı 13 tane ki ben bunların hepsini aklımda tutamam.

Hacivat:

Aklımda tutmadan önce kalbinde tut azizim, bil ki bu ülkenin altında üstüde pek zengin. Kullanmayı bilirsek daha bir refah içinde yaşar çocuklarımız. Refah için de sürekli çalışmalı ve alnımızın terini akıtmalıyız helaliyle.

Karagöz:

Aferin Hacı cav cav çok güzel konuştun bekle bir saniye, arkadaşlar merhaba, duydunuz değil mi Hacivat amcanız ne güzel konuştu. Hah onu mutlu etmek için bir alkışlar mısınız? (*Karagöz'de ağzıyla*) şak şak şak şak şak şak.... evveet Hacivat dinliyoruz.

Hacivat:

Aman efendim çok teşekkür ederim vallahi pek bir mutlu oldum böyle güzel alkış sesini duyunca. Bu alkışlayan güzel ellerin sahipleri daha iyi şartlarda yaşasın diye biz büyükler olarak elimizden geleni yapmaya her an hazırız. Ama bir şeyin ne işe yaradığını bilmek bizlere işimizi daha bir şevkle yapmayı sağlar diye Karagöz amcanıza iyice bir anlatıyorum. Siz de kulak misafiri olunca daha bir hoşuma gidiyor doğrusu.

Karagöz:

Oh oh iyice havaya girdi şimdi bir güzel ne biliyorsa anlatır, biz de nasipleniriz.

Hacivat:

Aman efendim havaya girerim tabi, kim istemez böyle dinlenilmeyi, biz yerin yüzlerce metre altındayken bazen sadece çekiç ve makine sesleri duyarız. Hasret kalırız bir çift söze, bir çift göze...

Karagöz:

Öyle ya Hacı cav cav... ama her şey daha güzel günler için! Değil mi?

Hacivat:

Ya öyle azizim her şey daha güzel daha aydın günler için. Gelelim maden konusuna, nerde kalmıştık efendim, şöyle diyeyim, bu madencilik o kadar önemlidir ki hayatımızdaki pek çok araç gereç madenlerden yapılır. Yani madenler hayatımızı kolaylaştıran pek çok eşyanın ham maddesidir. Televizyondan uçağa, tencereden arabaya, kablodan bilgisayara.... Örneğin demir madeni ile demir- çelik sanayi ayakta durur ki bu ülkemizin ekonomisine büyük bir girdi sağlar.

Karagöz:

Oooh maşallah demek böyle her yerde kullanılıyor ha. Bende yerin dibinden sadece kömür çıkar oda işte ısınmamıza yarar sanıyordum.

Hacivat:

Hiç olur mu öyle şey, canı rahmet istedi Uzun Memet'in şimdi.

Karagöz:

Allah rahmet eylesin akrabam mıydı?

Hacivat:

Kim?

Karagöz:

Uzun Memet, gerçi madenleri anlatırken niye bunu dedin anlamadım ama akrabam herhalde birden aklına geldi hüzünlendin.

Hacivat:

Haaa yok canım sadece benim akrabam değil, herkesin manevi olarak keşke akrabam olsa diyeceği adamdır O. Zonguldak'ta ilk defa kömürü bulan kişidir O. Bir gün un değirmeninde kendisine sıra gelene kadar dere yatağına gidip kömür olduğunu tespit eder. Sonra da onun bu keşfiyle Zonguldak ekonomik olarak gelişmeye başlar. Birden aklıma gelince öyle dedim bende.

Karagöz:

Anladım, Allah rahmet eylesin Hacivat. Demek her yer maden kaynıyor ha, demek her yerde bir sürü maden çıkartılıyor ha ve ekonomimiz büyüyor ha.

Hacivat:

Yok.

Karagöz:

Haydaaa... Sen demedin mi yahu her yer maden diye.

Hacivat:

Dedim evet.

Karagöz:

Bir karar ver ama ben de aynısını dedim bu sefer yok dedin.

Hacivat:

Ben her yerde maden çıkartılıyor sözüne yok dedim. Evet, her yer maden kaynıyor ama ülkemizde madencilğin Türkiye ekonomisine katkısı şimdilik yüzde 1.3.'tür. Ama maden bakımından zenginiz diye eğer yatırım yapılırsa çok çok çok çok daha iyi olur.

Karagöz:

Olsun olsun vay efendim vay, o kadar maden varmış şu kadarcık iş yapılmış desene.

Hacivat:

Eee biraz alt yapı gerektiren bir iş doğrudur ama MTA var.

Karagöz:

Hay Bismillah kış kış! Kış kış!

Hacivat:

Eyvaaah... n'oldu Karagöz'üm korkuttun beni.

Karagöz:

Aman MTA var demedin mi. İsmi de bir garipmiş üç harfli maazallah. Ben eve kaçıyorum Hacı cav cav korkarım.

Hacivat:

Yahu dur, yine yanlış anladın Karagöz'üm iki gözüm, MTA, yani Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü. Duymadın mı hiç. Madencilğin gelişmesine büyük katkıları olmuştur bu kurumun, 1935'ten beri maden sahalarını inceler arama yapar tavsiyede bulunur. Devlete aittir, hatta madenleri alıp satan Etibank vardı yine MTA ile çalışan gerçi 1957'de Etibank'ı Türkiye Kömür İşletmeleri devraldı o devam ediyor.

Karagöz:

Allah Allah ben de korktum bir an... Yahu bu dediklerini bilsem gider ders verirdim. Üniversitede hoca olurum Hacı cav cav.

Hacivat:

İşte bileceksin Karagözüm yaptığın işin her şeyini bileceksin ki işin bereketi olsun. Öyle her şeyi hocalar bilsin der de araştırmazsan olmaz. Hem hocalara yazık hem de insanlığımıza yazık olur. Öyle armut piş ağzıma düş yok. Okumalı, araştırmalı sonrada ne varsa kısmetinde alın teriyle onu kazanmalı insan.

Karagöz:

İyi tamam tamam anladım gayrı bundan sonra ben de araştıracağım bol bol.

Sahneye erkek bir figür girer oda madencidir.

Erkek Madenci:

Ooo kolay gelsin sabahı şerifleriniz hayır olsun komşular meslektaşlar.

Hacivat:

Günaydın efendim.

Karagöz:

Günaydın günaydın, işe mi?

Erkek Madenci:

Evet, benim vardiya başlamak üzere, ocağa gidiyorum.

Karagöz:

Kolay gelsin, buyur beş dakika katıl bize de iki lafın gözünü kırılım.

Hacivat:

Cık cık cık, yahu Karagöz'üm öyle değil, iki lafı belini kırılım onun doğrusu.

Karagöz:

Yav ne fark eder Hacivat, ha beli ha gözü ha kulağı sonuçta bir yeri kırılıyor işte.

Hacivat:

E peki efendi öyle olsun, yahu azizim sen bizim madene yeni geldin daha önce neredeydin ya da yeni misin bu işte?

Erkek Madenci:

Evet yeni geldim emmi, kömür madeninde yeniyim ama madencilikte yeni değilim buraya gelmeden önce Elazığ'da Bakır maden ocağında çalışıyordum.

Karagöz:

Neresinde?

Erkek Madenci:

Maden'de

Karagöz:

Orasını anladım yahu, Elazığ'ın neresinde?

Erkek Madenci:

Tamam işte Maden'de

Karagöz:

Şimdi toslayıp kafayı atacağım ha. Yahu Hacivat yetiş! Bu arada kardeş senin ağzına terlikle mi vurdular, niye öyle konuşuyorsun?

Hacivat:

Aman Karagöz'üm sinirlenme hemen. Adam söylüyor işte. Elazığ'ın Maden adında bir ilçesi var. O ilçede de bakır yatakları var. Kimi kaynaklara göre M.Ö. 7000'li yıllarda kimi kaynaklara göre de M.Ö. 2000'li yıllardan beri orada bakır madeni çıkarılır işlenir. Tabi ülkenin her yeri güzel güzel ama Türkiye'nin yer altı kaynakları açısından en zengin bölgesi de Doğu Anadolu Bölgesidir.

Erkek Madenci:

Hah işte bende Maden İlçesindeydim. Tabi Elazığ'da başka bir sürü maden yatağı var. Bakır, krom, simli kurşun Betonit ve Elazığ'a özel Mermer var. Mermer ki ne mermer ama dünyada bir tek Elazığ'da vardır vişneçürüğü mermeri. Dünyanın en önemli binalarında bu mermerden vardır ve çok kıymetlidir. Ben de bakır madeninde çalıştım uzun zaman sonra da buraya geldim işte.

Karagöz:

Yav söylesene, ben de benimle dalga geçiyorsun sandım kafayı toslatıyordum be adam!

Hacivat:

Aman Karagöz'üm iki gözüm sakın ol... Kusura bakma kardeş, Karagöz böyle dilinde söyler ama aslında kimseye karışmaz benden başka. Haydi sen kal sağlıcakla işe geç kalma.

Erkek Madenci:

Evet ben gideyim artık yavaş yavaş. Size iyi günler dilerim.

Karagöz:

Haydi güle güle güle güle, kal sağlıcakla. E Hacı cav cav biz de bir hayli konuştuk bir hayli yorulduk. Gidelim yatalım da dinlenelim bir güzel.

Hacivat:

Ah benim canım efendim ne güzel dedin. Gidelim dinlenelim ki akşam vardiyasına işimize gidelim evimize ekmek parası kazanalım. Amaaaan Amaaaan! Yıktın perdeyi eyledin viran koşup sahibime haber vereyim heman. Gündüzünüz ve geceniz hayrolsun tüm mutluluklar sizi bulsun. Hay Hak Karagözüm hay Hak!

Karagöz:

Tüm mutluluklar sizi bulsun, şimdi gidip uyumakta bizim olsuuun!

Karagöz - Hacivat Oyunu (Sularımız)

Karagöz sahneye girer.

Karagöz: (seyirciye)

Efendim merhaba, sevgili arkadaşlar hoş gelmişsiniz, nasılsınız?.... Oh oh maşallah hep böyle iyi olun. İyi olan insanlar daha verimli çalışırlar. Sağlam kafanın sağlam vücutta bulunduğunu hepimiz iyi biliriz. Mesela ben, eskiden hiç özen göstermezdim kendime sonra baktım ki olmuyor hayatımı değiştirdim. Şimdi işimi daha iyi yapıyorum. Ben ne iş yaptığımı söyledim mi sizlere?..... Ha demek söylemedim/memişim... Çocuklar ben cankurtaranım. Su kenarında beklerim ve boğulmak üzere olan birisi olursa hemen müdahale ederim. Ama yüzmeyi de çok severim. Kurallara da uyarım tabi.

Efe sahneye girer.

Efe:

He heeeeyt! Var mı bana yan bakan, yan bakıp da kaçan, yakalarsam bir köşede bilsin ki hiç acımam. Eeeeeeyt

Karagöz:

Haydaaaa... Hey birader dur hele. Ne bağırırısın mahallede de mahallenin huzurunu bozarsın.

Efe:

Sana ne be adam. İster bağırırım ister çağırırım. Keyif benim ses benim.

Karagöz:

Eee mahallede benim. Öyle her gelen bağırp çağırırsa olur mu hiç.

Efe:

Sen de bağır güzel kardeşim sen de bağır rahatlarsın.

Karagöz:

Bak şimdi ben de asabi adamım sabırlı davranayım diyorum sen ille de üstüme geliyorsun. Tepelerim ha!

Hacivat sahneye girer.

Hacivat:

Aman aman yar bana bir eğlence. Hamsi balığı gibi tavada zıplar bilmece. Oooo Karagöz'üm iki gözüm merhaba.

Karagöz:

Ben ağayım sen kurbağa... hahahaha

Hacivat:

Aman efendim ne fark eder canlıların hepsi güzel, insan olsun havyan olsun çiçek olsun ne fark eder. Herkese yetecek kadar yer var dünyada. Maksat kardeşçe yaşayabilmekte. Öyle değil mi Karagöz'üm

Karagöz:

Öyle öyle Hacı cav cav doğru dedin.

Hacivat:

Delikanlı kim tanıyor muyum?

Karagöz:

Yok, birazdan tanıyacaksın. Kendisi tulumbacı herhalde... Yangına giden itfaiyeciler gibi bas bas bağırıyordu az evvel. Bende önünü kestim yanıma çağırdım. Bağırma dedim.

Hacivat:

Yok, canım

Efe:

Eyyyyyyt eyyyyyt

Hacivat:

Aaa evet, vallahi bağııyor. Sesi de pek gür maşallah. Ama sokak ortasında mahalle içinde böyle bağırmar hoş olmaz delikanlı bağırma. Ama dur bakalım, ben seni başka bir yerden de tanıyor gibiyim ama nereden?

Karagöz:

Ben ilk defa görüyorum Hacı cav cav.

Hacivat:

Yok, ben dur bakayım hatırlayacağım dur dur dur. Haaah buldum. Geçen gün ben şu ötedeki dağdan gelen akarsuyun yanından eve doğru gelirken, bu delikanlı oradaki insanlarla kavga ediyordu. Sordum nedir diye, dediler ki; bu delikanlı o suyun içine her gün çöp döküp kirletiyormuş. Mahallelide kızmış tabi.

Karagöz:

Bak sen. Demek öyle yapmış. Şimdi sinirlendim işte, yahu akarsu hiç kirletilir mi bire yaramaz.

Hacivat:

Aman Karagöz'üm akanı duranımı var bunun. Su kirletilmez. Su yaşamdır su olmazsa canlı cansız her şey kuruyup gider vallahi. Hayatımızdaki her şeyi suya borçluyuz ve tabi hayatımızı da.

Efe:

Sen de amma abartın be bey amcacım. Sudur bu, her yerde var. Denizde var gölde var dağda var taş da var.

Hacivat:

Evladım ben balıkçıyım. Ekmeğimi aşımı suyla kazanıyorum ve tabi ki su hakkında söylediklerimin hepsi doğru. Bunların hepsini olmasa da bir kısmını sana tek tek anlatacağım. Ama şunu bil ki her yer su falan değil. Her geçen gün sularımızı yanlış kullandığımız için miktarı azalıyor. Çok değil bir zaman sonra kuraklık da baş gösterir böyle giderse.

Karagöz:

Evet Hacivat amcanı dinle ve de aklını başını topla.

Efe:

Eee anlatında dinleyelim hadi, çok vaktim yok daha buradan aşağı mahalleye gidip bağıracağım oradan da başka bir mahalleye gidip bağıracağım.

Karagöz:

Allah Allah adam takmış bağırmaya.

Hacivat:

Aman evladım fazla bağırma ses tellerin susuz kalır.

Karagöz:

Hahaha Hacı cav cav Vallahi sen bir dehasın.

Hacivat:

Bak evladım su yaşamdır dedik ya, yaşamın her alanında tarımdan sanayiye, turizmden ulaşım her yerde susuz bir şey yapılamaz. Ama gel gör ki su tükenen bir varlıktır. Bizler suyu israf etmeden temiz tutmak zorundayız.

Karagöz:

He ya ülkemizin, denizi var, gölü var, akarsuyu var, yer altı suyu var, yüce dağlarının tepesinde sürekli kalan ve su deposu olan karlar var. Hepsi de pek bir kıymetli, bugün Akdeniz Ege ve Güney Marmara'ya giden insanların hepsi deniz var diye gidiyor tatil yapıyor.

Hacivat:

Yaaa öyle değil mi, ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrili, bu denizlerden efendim, aşını yani balığını çıkaran mı dersin, işini yapan mı dersin, tatilini geçiren mi dersin, manzarasına dalan mı dersin sayısız insan var. Hem bunla da kalmaz elektriğimizi de sudan üretiriz, ekinimizi de... Bak şimdi maziye, bütün büyük medeniyetler hep su kenarında kurulmuştur. Neden, çünkü su hayattır. Şimdi ben sana sayacağım sen de tekrar edeceksin tamam mı delikanlı.

Efe:

Olur bey amca

Karagöz:

Ben de tekrar edeyim mi Hacı cav cav.

Hacivat:

Olur Karagöz'üm hatta bizi izleyen arkadaşlarımızda tekrar etsinler hepimiz iyice bir öğrenelim. (*seyirciye*) Olur mu çocuklar tekrar eder misiniz?..... Tamam o zamaaaaan. Şimdi ben söylüyorum sizler tekrar ediyorsunuz. Suyun Kullanım Alanları

Karagöz ve Efe:

Suyun kullanım alanları

Hacivat:

Elektrik santrallerinde

Karagöz ve Efe:

Elektrik santrallerinde

Hacivat:

Balık Yetiştiriciliğinde

Karagöz ve Efe:

Balık Yetiştiriciliğinde

Hacivat:

Soğutma işlemlerinde

Karagöz ve Efe:

Soğutma işlemlerinde

Hacivat:

Havuz ve kişisel temizlikte

Karagöz ve Efe:

Havuz ve kişisel temizlikte

Hacivat:

Deniz Ticaretinde

Karagöz ve Efe:

Deniz ticaretinde

Hacivat:

Tarımın her alanında

Karagöz ve Efe:

Tarımın her alanında

Hacivat:

Sanayinin her alanında

Karagöz ve Efe:

Sanayinin her alanında

Hacivat:

Eveeeeet

Karagöz ve Efe:

Eveeeeet

Hacivat:

Yahu durun bitti

Karagöz ve Efe:

Yahu durun bitti

Hacivat:

Hay hak Karagöz'üm hay hak! Bitti artık tekrar etmeyin yahu canım efendim.

Karagöz:

Haaa bittimi Hacı cav cav söylesene biz de takıldık kaldık öyle.

Efe:

Evet bey amca takıldık kaldık ama ben yeni öğrendim yani su her yerde kullanılıyor ve iyi bakmazsak sahip çıkmazsak bitiyor öyle mi?

Hacivat:

Tabi biter evladım. İsraf etmeyeceğiz suyu, kirletmeyeceğiz, bütün bunların dışında vücudumuz içinde hayati sıvıdır su, kaybetmeden tükenmeden kıymetini bileceğiz.

Karagöz:

Yav Hacivat, madem su tükeniyor o zaman belki şimdi değil ama bir zaman sonra bitecek öyle mi?

Hacivat:

Öyle değil Karagöz'üm, biz suya sahip çıkarsak ve su oluşmasını sağlayan kaynaklara da gereken önemi verirsek su hiçbir zaman bitmez, bereketi bol olur yeryüzü ile gökyüzü arasında döner durur. Bazen kar olarak iner bir dağın tepesine bazen yağmur...

Efe:

Ben dediklerinizi çok iyi anladım bey amcalar. Bundan sonra değil derede akan, denizde duran suyu, bardakta ki suyu bile israf etmeyeceğim ve kirletmeyeceğim. Hadi kalın sağlıcakla. (*sahnedan hızla çıkar.*)

Hacivat: (*arkasından bağırarak*)

Hadi güle güle... Kirletmediğin gibi kirletenlere de engel olmayı unutma.

Karagöz:

Hahaha deli oğlan. Hacı cav cav sen buraya gelirken fark ettim aksıyordun. Hayırdır ayağına bir şey mi oldu?

Hacivat:

Ah sorma ben Karagöz'üm sadece ayağım mı bu aralar belimde ağrıyor kemiklerimde. Ne yapsam bir türlü iyileşmek bilmedi canıma okudu benim.

Karagöz:

Şeye git

Hacivat:

Nereye?

Karagöz:

Sıcak suya termale git iyi gelir Hacivat. Ben bir keresinde gitmişim pek bir faydasını gördüm. Yahu hiç aklım almıyor o suyun öyle kaynar olmasını.

Hacivat:

Vallahi iyi düşündün Karagöz'üm hay sen aklınla çok yaşa

Karagöz:

Sen de ol paşa!

Hacivat:

Aman benim şakacı arkadaşım. Yahu nesini anlamıyorsun sıcak suyun. Türkiye’de bir sürü fay hattı ve volkanik alan var. Böyle alanlarda yerin altındaki sıcak katmana yakın yerden sular kaynayarak yeryüzüne çıkar ve bu sular yeryüzüne doğru çıkarken de bir çok minareli eriterek bünyesine alır ve faydalı bir hale gelir. Biz de kaplıca, ılıca adını verdiğimiz bu yerlere gideriz.

Karagöz:

Ha güzel bak ben bilmiyordum hatta oradaki adamların ısındığını düşünmüştüm en başta sonra baktım yok ısıtma işi değil ama bir türlü bulamamıştım nedenini. Eee tabi Türkiye’de batıdan doğuya doğru gidildikçe yükseklik arttığı için, arttığı için ıııı arttığı için...

Hacivat:

Yine karıştırdın Karagöz’üm başka bir konuyla herhalde. Ama madem girdin cümleye ben tamamlayayım da bir hayrı olsun. Türkiye’de batıdan doğuya doğru gidildikçe yükseklik arttığı için yüksek bir hidroelektrik potansiyeli vardır ve ülkemiz bu konuda Avrupa’da üçüncü sıradadır.

Karagöz:

Bunu mu söyleyecekmişim ben. Vay be hiç haberim yok Hacı cav cav. Neyse söylediğin şey de pek mühim aklımızın bir kenarında bulunsun. Akşam olmak üzere evlerde sofraya kurulsun bir tuzlu su içmek bile olsa insan sevdikleriyle olsun yeter.

Hacivat:

Yaaa ne güzel dedin Karagöz’üm. İnsan sevdikleriyle birlikte olunca acı su bile tatlılaşır bir hoş olur. Hem hiç duymadın mı bazı göllerin suyu tuzludur bazılarının ise tatlı ama insan sevdikleriyle gidip kimsinde yüzer kimisinin manzarasına dalar.

Karagöz:

Yok duymadım tuzlu suyla göl mü olur Hacı cav cav. Sen de benimle dalga geçiyorsun alınıyorum hani kafayı toslatmakta istemiyorum ama ayıptır.

Hacivat:

Aman Karagöz’üm onu da nereden çıkardın. Öyledir bazı göllerin suları tuzlu olur, çünkü o göllerin dışı akışı yani dışarıyla bağlantıları yoktur. Dışarı akışı olan göllerin suyu da tatlı olur. Hem sen cankurtaranlık yapıyorsun bunları bilmen gerek.

Denizlerde tuzludur. Ama çok sıcak olan bölgelerde tuz fazla, yağışlı soğuk yerlerde biraz daha azdır tuz oranı.

Karagöz:

Yahu ben havuzda cankurtaranım nerden bileyim. Neyse bundan sonra biliyorum artık.

Hacivat:

Ha şöyleee... e madem yemek dedin gidelim de evlerimizde yemek yiyelim ailemizle özlem giderelim. Vaktidir artık

Karagöz:

Olur olur.

Hacivat:

Hay hak hay hak... Yıktın perdeyi eyledin viran koşup sahibime haber vereyim heman! Sürçü lisan ettiyse affola.

Karagöz - Hacivat Oyunu (Sanayi)

Hacivat:

Oyyyyy oyyy oyyy oyyy... Nasıl yoruldum yahu haftalardır yollardayım. Bir daha dünyaya gelirsem müfettiş olmayacağım ben. Şehir şehir gezip teftiş etmek ne kadar yoruyor artık beni yaşlandım mı ne.

Karagöz evinin camından başını çıkartır.

Karagöz:

Oooo Hoş geldin Hacı cav cav.

Hacivat:

Hoş buldum Karagöz'üm gel aşağıda yüzünü yakından göreyim özledim yahu.

Karagöz:

Bekle geliyorum... İşte geldiiim oh pekiyi gördüm seni Hacivat.

Hacivat:

Aman Karagöz'üm dalga geçme aksine çok yoruldum. Tam yirmi şehir gezdim teftiş yaptım. Sen ne yaptın bakalım geçen üç haftada?

Karagöz:

Ben ne yaptım ben işe girdim Hacı cav cav.

Hacivat:

E senin işin vardı be Karagöz'üm nasıl işe girdin.

Karagöz:

Hıı işte ben o işimden ayrıldım başka bir işe girdim.

Hacivat:

Hayır olsun inşallah. Araba aldın mı bari en son araba arıyordun?

Karagöz:

Hah işte ben de o yüzden gittim bir araba fabrikasında işe girdim Hacı cav cav.

Hacivat:

Nasıl yani Karagöz'üm?

Karagöz:

Yav Hacivat hani ben araba arıyordum ya, hah işte bir türlü hangi arabayı alacağıma karar veremedim. Araba ararken bir yere gittim, arabalar hakkında konuşurken yanımda tanımadığım başka biri daha duruyordu, tabi ben araba araya araya o kadar çok şey öğrenmişim ki arabalar hakkında hepsini söyledim. O adamında araba fabrikası varmış bana iş teklif etti bende kabul ettim.

Hacivat:

Yapma yav.

Karagöz:

Yaaa

Hacivat:

Aldın mı bari araba?

Karagöz:

Yok hala karar veremedim.

Hacivat:

Yahu sen eskiden böyle değildin ha yaşlandıkça her şeye takmaya başladın. Arabayı alana kadar ömrün bitecek yahu

Karagöz:

Öyle deme öyle deme, önemli, araştırıyorum bulacağım eğer bulamazsam da artık fabrikada bir tane yaparım kendime n'apalım.

Hacivat:

Yahu bir sürü şey öğrenmişim dedin merak ettim Karagöz'üm neler öğrenmişsin söyle bakalım. Biliyorsun ben de sanayi bakanlığında müfettişim.

Karagöz:

Memnun oldum ben de Karagöz. Yahu Hacivat nasıl bilmem tabi biliyorum. Benimde kulağım sokaktaydı gelmeni bekliyordum ki sana birkaç şey sorayım.

Hacivat:

Öyle mi sor bakalım biliyorsam cevaplarım bende seve seve.

Karagöz:

Şimdi, ham maddeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin ve araçların tümüne sanayi diyoruz değil mi?

Hacivat:

Evet.

Karagöz:

Bu sanayinin çok farklı çalışma alanları var.

Hacivat:

Doğru.

Karagöz:

Nelerdir bunlar?

Hacivat:

Şimdi Karagöz'üm Besin Sanayi var, Dokuma Tekstil ve Deri Sanayi var, Maden Sanayi, Makine Sanayi, Kimya Sanayi, Orman Ürünleri Sanayi, Çimento, Cam, Seramik Sanayi var bir de bunların alt çalışma kolları var azizim. Yani çok geniş bir alan...

Karagöz:

Hımmm güzel. Bunların hepsi Türkiye'de var mı peki Hacı cav cav?

Hacivat:

Var tabi azizim. Türkiye tarımsal hammadde bakımından, maden kaynakları ve rezervleri bakımından çok zengin bir ülkedir. Ayrıca genç nüfusta fazla olduğu için iş gücü bakımından da şanslıdır. O yüzden her sanayi kolunda faaliyet gösteren fabrikalar vardır. İşte ben de yılda iki defa çıkar Türkiye'yi baştan başa gezer bu sanayi kuruluşlarını teftiş ederim.

Karagöz:

Bizim fabrikaya gelmedin.

Hacivat:

Hangisindesin bilmiyorum ama oraya da sırası gelince ben veya bir meslektaşım gelecektir.

Karagöz:

O zaman her yerde fabrikalar ve bu kadar çalışma yeri varsa pek güzel.

Hacivat:

E güzel tabi ki, sanayi çok önemlidir bir ülke için. Her anlamda güçlü olmak demektir. Ha eskiden böylemiydi, değildi tabi ki. Yavaş yavaş olur gelişmeler. Cumhuriyetin ilanından sonra sanayi sürekli olarak her alanda gelişmiştir. Durmadan sanayi alanına yatırım yapılmış ya da yatırım yapılması için fırsatlar yaratılmıştır. İlk yıllarda milli gelir içindeki payı yüzde 10 iken şimdilerde yüzde 30'un üstündedir.

Karagöz:

Oh oh maşallah pek güzel... Sanayi iyi olsunda bende kendime alacak bir araba bulayım belki seveceğim bir şey yaparlar.

Hacivat:

He he he Karagöz'üm bir âlemsin. Sen kendine araba bulur musun bilemem ama sanayinin kalkınması çok önemlidir. Zenginlik demek, refah bir yaşam demek, iş imkanı demek.

Karagöz:

Doğru iş imkanı doğru, bak bende o alandayım artık.

Hacivat:

Öyle değil Karagöz'üm, bir yerde sanayi kuruluşları fazlaysa o yerler göç alır, kalabalıklaşır ve imkânları artar. Başka şehirlerden insanlar oraya gelip yerleşirler ve çalışırlar.

Karagöz:

Yaaa desene bana yol göründü o zaman Hacivat.

Hacivat:

O niye?

Karagöz:

E öyle demedin mi, fabrikada çalışmak için göç etmek gerekirmiş diye.

Hacivat:

Yok öyle demedim benim canım efendiiim. Sen şanslısın yaşadığın yerde fabrika var ama her yerde bu imkan yok ya da varsa da sayısı az. Eee!!! insanlarda daha çok fabrikanın sanayi kuruluşunun olduğu yerlere göç ediyorlar ki iş imkanlarına kavuşsunlar. Bunu demek istedim ben.

Karagöz:

Haaa oh tamam ben de bir an göç edeceğim sandım Hacı cav cav.

Hacivat:

Ee söyle bakalım sen bunları bana niye soruyorsun?

Karagöz:

Dur bir kaç şey daha sorayım daha sonra söylerim. Bir yerde sanayinin kurulması için ne lazım?

Hacivat:

Yani efendim pek çok şey lazım, sermaye lazım, hammadde lazım iş gücü lazım, enerji lazım, ulaşım ve pazarlama lazım. Bunların olmadığı yerde sanayi kolları gelişmez. Bak bu şartları sağlayan her yerde hem sanayi gelişmiştir hem de nüfus kalabalıklaşmıştır azizim. Ha tabi Türkiye'de biraz dengesiz bir dağılım vardır canım efendim. Sanayinin yarısından fazlası Marmara bölgesinde diğer kısmı da ülkenin geneline yayılmış durumdadır. Bizim bakanlığımız Marmara dışında da sanayi yatırımları olması için imkanlar sağlamaktadır. Eee böyle olunca ne olacak Karagöz'üm daha çok ithalat daha çok ihracat olacak değil mi?

Karagöz:

Evet güzeeeeel! İthalat, İhracat ne be Hacı cav cav?

Hacivat:

Canım efendim İthalat, yurt dışından bazı malları satın alarak ülkemize getirmek ve bizim onları almamızdır. İhracat ise bizim ürettiğimiz malların yurt dışına satılmasıdır. Her ikisi de önemlidir ama ihracat daha önemlidir Efendim. Yani üretmek ve ürettiğini dünyaya satmaktır. Mesela ben buraya Elazığ'dan geldim. En son orayı teftiş ettim. Yer altı kaynakları ve Keban barajından dolayı Elazığ'da sanayi kendi bölgesine göre gelişmiştir Karagöz'üm. 1200 farklı sanayi kolu irili ufaklı faaliyet göstermekteydi. Un, deri, şeker, çimento, pamukyağı, pamuk ipliği, kiremit, yün, süt, yem, azot, süper fosfat, kireç, plastik boru, tüp gaz imalatı ve dolum, kâğıt, tekstil, meşrubat, matbaacılık, mermer, ayçiçeği yağı, ayakkabı, mobilya, sabun, tıbbî malzeme gibi her alanda çalışmalar yapılmaktaydı. Hem ithalat ve ihracat da bir hayli vardı. Bu iyi bir gelişme ileride daha iyi olduğunda Elazığ'da yaşayan insanlar daha da iyi şartlara kavuşacaktır.

Karagöz:

Hııııııı güzeeeeel!

Hacivat:

Yahu Karagöz, hııııı güzeeeeelll diye diye dinliyorsun canım efendim. Beni sınav mı yapıyorsun yoksa dalga mı geçiyorsun anlamadım. Bir hafiye gibisin.

Karagöz:

Hafiye ne yav?

Hacivat:

Polis dedektifi işte, böyle sanki bir suç işlemişimde beni sorguya çeker gibisin yahu.

Karagöz:

Korkma korkma, suç falan işlemedin Hacı cav cav. Üstüne afiyet ben kafaya koydum sanayi işine girip araba fabrikası açacağım da onun için araştırma yapıyorum.

Hacivat:

Allah Allah sen sabır ver Allah'ım. Yahu sen kim fabrika açmak kim, bizde o kadar para ne gezer. Sen araba alacağım derken kafayı bozacaksın be adam.

Karagöz:

Bağırma bağırma Hacı cav cav. Belli mi olur bir bakarsın biraz çalışır para kazanır açarım fabrikayı.

Hacivat:

Eee açıp da ne yapacaksın benim taktığım takık bildiğim bildik arkadaşım?

Karagöz:

O, o , o hayallerimdeki arabayı yapacağım.

Hacivat:

Yahu Karagöz'üm iki gözüm

Karagöz:

Budur benim son sözüm.

Hacivat:

Ben yoldan geldim yorgunum yatmaya gidiyorum. Sana kolay gelsin. (*eve gider*)

Karagöz:

Vay vay vay... Arkadaşlar gördünüz mü nasılda sinirlendi. İnanmadı bana ben o arabayı yapacağım. O vakit ben gidip araştırma yapmaya devam edeyim. Her zaman Hacivat söylerdi bugün yoldan gelmiş onun yerine ben söyleyeyim sözünü. Yıktın perdeyi eyledin viran, koşup sahibime haber vereyim hemaaaaan... sürçü lisan ettiysek affola gözünüz gönlünüz huzurla dolaaa! (*sahnedden çıkar*)

Hacivat: (*evin balkonundan başını çıkartır.*)

Gitti mi? Yahu takmış arabaya, hâlbuki gidip normal bir araba alsa da binse gezse hayattan daha çok zevk alacak. Hayat bu kadar dert etmeye değmez çocuklar. Karagöz'üm iki gözüm çok güzel söyledi ama ben yinede sesleneyim sizlere... Yıktın perdeyi eyledin viran, koşup sahibime haber vereyim hemaaaaan... sürçü lisan ettiysek affola gözünüz gönlünüz huzurla dolaaa! (*sahnedden çıkar*)

EK-13

Meddah Oyunu (Güneş Enerjisi)

Sahne üstünde meddah bulunmaktadır. Boynunda bir mendil ve elinde baston vardır. Oyun başladığında kendisini izleyenleri tazimle selamlar. Yüzünde geniş bir gülümseme vardır. Elindeki bastonu bulunduğu zemine üç kez vurduktan sonra şu dörtlüğü okur.

Meddah:

- Huzuru hazirun, cemiyeti irfan
- Laindir, münafıktır, dinsizdir, kafirdir şeytan
- Şeytanın lainlığıne, münafıklığına dinsizlığıne
- Rahmanın birliğine eyvallah.....

Meddah:

Söze girmeden bir şarkıyla giriş yapar.

Ah amaaaaan! Gar mı yağmış şu Harput'un başına!

Ah amaaaaan! Garmı yağmış şu Harput'un başına!

Gurban olam toprağına taşına, taşına, taşına aman.

Efendiiim! Akşam ola hayrola! Bir güzel harman ola! Böyle güzel dostları bana gönderene şükrola!

Oturmuş etrafıma beni dinler bu dostlar, hoş gelmiş sefa vermişler şen ola!

Efendim geçen gün yine aldım heybemi sırtıma, dolaştım ne kadar köy, köşe, bucak var ise hem dert dinledim hem dert anlattım. Kötü haberler bizden uzak olsun iyileri iyilere anlattım. Sesim hiç de güzel değildir amma söze girmeden önce söylemeden edemedim. Beğendiniz mi söylediğim türküyü. *(cevap alınır - neşeli ve gururla güler)* keh keh keh! Aman efendim sağ olun. Harput... ne güzel diyar o Harput... gittim önce bir Harput'u gezindim, sonra Elazığ ovasına kuruldum. Gezdikçe yoruldum o güzel şehrin sohbetinde duruldum. bir güzel hava idi gittiğimde, gökyüzünde pırıl pırıl bir güneş, yer yüzünde tiril tiril güzel insanlar başladık konuşmaya. Önce bir hanım abla başladı söze. *(boynundaki mendilli alır ve başına baş örtüsü yapar)*

Kadın:

Gız (kız) anam, sen böyle şehir şehir gezisin he! *(başını açar meddah olarak yanıtlar. Bütün diyaloglarda kadını konuşurken eşarplı, meddah'ta eşarpsızdır.)*

Meddah:

Dedi, evet geziyorum.

Kadın:

Başan (başına) bişe (bir şey) gelmeye bele yalavuz (yalnız) gezisin?

Meddah:

Yok yok, başıma ne gelecek ablacım, memleketin her yerinde güzel insanlar var.

Kadın:

He güzel insanlar var ama yine de tedbirli olmahta yarar var. Harput'u gezdiz mi? (gezdiniz mi?)

Meddah:

Gezdik, çok beğendim. Sen de sever misin Harput'u?

Kadın:

Ben eskiden sevidim, (seviyordum) şimdi bu aralar sevmim heç.

Meddah:

Allah Allah o niye?

Kadın:

Aha bu herifin yüzünden.

Meddah:

Dedi... kocasından şikayetçi oldu...pek bir merak ettim kocası ne yapmıştı diye. Devam edelim.

E ne yaptı ki sana?

Kadın:

Ahanda yüzü yüzüme sölüm (söylüyorum). Bizim Harput'ta bir evimiz var. O evin bi de (bir de) damı vardı. Benim gocam o evin damını gapattı ve üstüne çatı yaptı. Çatının üstüne de bişeler goydu. Artık damı gullanamik (kullanamıyoruz).

Adam: (meddah bir üçüncü karakter olarak kadının kocasını da seslendirmeye başlar sesini değiştirerek)

Hele bişe sölisin bari tam söyle.

Meddah:

Efendim orada başladı bir karı koca kavgası, araya girmeye çalışıyorum ama ne mümkün.

Kadın: (son derece tiz bir sesle)

Mır mır mır mır mır mır mır mır mır mır mır mır

Adam: (kalın bir sesle)

Mır mır mır mır mır mır mır mır mır mır mır mır

Meddah: (*kadınla erkeğin arasında kalmış gibi aniden söze girer. Bir kadına bir adama bakarak konuşur*)

Heeeey ! yahu tamam nedir çözemediğiniz konu anlatında çözelim.

Adam:

He, sen Harput'a gittiğinde güneşi gördün mü begim?

Meddah:

Gördüm.

Adam:

He, işte o güneşin güzelliğinden yararlanık ya biz. Dedim o gadarla galmasın bide onun enerjisinden yararlanam. Bi arkadaşım söylemişti gettim evin damına çatı yaptırdım damın üstüne de güneş enerjisi kondurdum. Ona gızıyor yok efendim sen niye damı galdırttın. E sölim işte güneş enerjisi kurdum, hatta şöyle söyleyem seneye arazilerime de sistem guracam elektrik üretecem.

Meddah:

Karısının haberi yoktu sanırım bu arazi meselesinden bir anda orayı terk etti.

Kadın:

Uy Allah, ölmiyesin istisen sırtımıza da o camlardan takah (takalım) öle (öyle) gezek (gezelim).

Adam:

He eyi olur.

Meddah:

Kadıncağız gidince biz baş başa kaldık tabi. Sonra etrafımıza birkaç kişi daha toplandı başladık şu güneş enerjisi işi neymiş konuşmaya. Pek güzel şeyler anlattılar ama benimde bu işle ilgilendiğimi öğrenince bir yerden sonra ben başladım anlatmaya.

Adam:

Hele, hele, desene sen bizden daha iyi biliyorsun bu işi, hele anlatta bizde faydalanak, belki yeni bişeler öğreniriz.

Meddah:

Diye verince bana gazı ohoooo beni tutabilene aşk olsun. Şimdi ben de sizler gibi bu güneş enerjisi işine girdim. Nasıl olsa geziyorum diyar diyar biraz da bu konuda

araştırma yapayım dedim. Yaptım da... Önce ülkemiz güneş enerjisi üretimine uygun mudur diye bir soruşturdum efendiler, bir de baktım ooo güneşlenme süresi bir hayli uzun özellikle Akdeniz ve Güney Doğu Anadolu bölgesinde. Peki, o zaman bir soru daha takıldı kafama (*parmağını başına götürmüştür.*) hah işte tam buraya takıldı soru, güneş enerjisi ile elektrik üretmek karlı bir iş midir? Hem de nasıl kârlı... güneş enerjisine yapılacak yatırımla ucuz ve temiz elektrik üretilebileceğini ve bu şekilde de çevreyi daha az kirleteceğimi öğrendim.

Adam:

Ya biterse ne yapacayız?

Meddah:

Haaa onuda merak ettim bir de ne göreyim, güneş enerjisi tükenmeyen bir kaynak olarak kabul ediliyor. Yani bitmiyor.

Adam:

E şimdi ben sahan bişe soracam begim. Ben evimin çatısına gurdum ama ahlımda başka şeler de var ama paramız yetimi bu işlere heç bilmim. Gaç para lazım söyle hele onuda araştırdın mı?

Meddah:

Diye sorunca bende cevabı yapıştırdım tabi, enerji ve tabii kaynaklar bakanlığından izin alındıktan sonra yerli ve yabancı bankalar destek oluyorlar projeye. Gözleri faltaşı gibi açıldı tabi herkesin çünkü benimde açılmıştı tıpkı öyle.. Güneş enerjisinin doğru kullanılınca hiçbir zararı olmadığını öğrenince de iyice ısındım bu işe. E birde dönüşüme uğramış güneş enerjisi var yani rüzgar ondan da bahsetmedim artık. Ağzımdan bu laf çıkınca bir merak uyandı tabi hemen sordular.

Adam:

Rüzgarın güneşle ne alakası var begim?

Meddah:

Güneş enerjisinin kayaları, denizleri ve atmosferi her noktada aynı ısıtmaması nedeniyle oluşan sıcaklık ve basınç farklarından meydana gelen enerjiye rüzgar enerjisi denir ama konumuzla ilgisi yok diyip konuyu kapattık. E bir süre bir sessizlik olunca baktım bizim bey amca sessiz dalmış düşünüyor. Seslendim... hayırdır bey amca neye daldın öyle?

Adam:

Hele Elazığ'ı söyle, Akdeniz diyisin, Güney Doğu Anadolu diyisin Elazığ'da olmi mi bu iş?

Meddah:

Yahu onu mu dert ettin sen, bak şimdi Türkiye güneşlenme süresi uzun olan bir ülke ama o iki bölgede daha uzun. Elazığ nerede, Doğu Anadolu bölgesinde, e Doğu Anadolu bölgesi de 2664 saatlik süreyle en çok güneşlenme süresi olan 3. Bölge. Yani demem o ki, sen gönlünü ferah tut, memleketin her yerinde olur bu iş. Oldukça ince sesi olan ve söylediklerimize pek de kulak asmayan genç bir adam girdi araya

Adam 2 :

Eee, n'olacak yani siz böyle şeyler yapınca?

Meddah:

Ne mi olacak? Ülkemizin güneşinden daha çok faydalanacağız. Sonra termik santrallerde linyit tüketimini azaltacağız. Efendime söyleyeyim, termik santrallerin yol açtığı hava kirliliğini önleyeceğiz, ülkemizin elektrik ihtiyacının bir kısmını karşılayacağız, güneş enerjisiyle ilgili yeni iş alanları açılmasına vesile olacağız ve güneş enerjisi alanında yeni araçlar üretip ihraç edeceğiz ekonomiye katkıda bulunacağız, deyince bize hak verdi ve hepimize çay ısmarladı. (**kahkaha atar**) Ooo saat bir hayli geç olmuş çocuklar, tıpkı orada da böyle vaktin nasıl geçtiğini anlamamıştık. İşte böyle, siz de anladınız değil mi şimdi şu güneşin hayatımızda ne kadar önemli bir yere sahip olduğunu?..... Eğer biraz kafayı çalıştırırsak ve etrafımızdaki şeylerin kıymetini bilirsek yapacak çok işimiz var çooook! Haydi bana müsaade, daha gezecek görececek çok yerim var, anlatacak dinleyecek zaman ise durmadan tükeniyor. Zamanınızı hiç bir zaman boşa tüketmeyin çocuklar kalın sağlıklıla.

Kukla Oyunu (*Vergim Bana Dönüyor*)

İbiş: *İbiş'in yanına Zeliş gelir ve konuşurlar.*

Zeliş:

Aaaaaaaa moralim çok bozuldu.

İbiş:

Niye, n'oldu Zeliş, gerçi senin her şeye moralin bozuluyor ama söyle bakalım belki bir çare buluruz. Hahahahaha evet dinliyorum.

Zeliş:

Aaa ne gülüyorsun be, ben sana moralim bozuk diyorum sen haylaz haylaz gülüyorsun.

İbiş:

Yok canınıım ne güleceem ben sana, aklıma başka bir şey geldi de ona gülüyordum.

Zeliş:

Ne bileyim senin işin belli olmaz.

İbiş:

Eee hadi seni dinliyorum.

Zeliş:

Yaa benim bir arkadaşım var. Babasının da bir fabrikası var.

İbiş:

Vah vah çok üzüldüm. Hahahahah...

Zeliş:

Ya gülme dalga geçme, anlatıyorum daha bitmedi.

İbiş:

Haa bende arkadaşının babasının fabrikası var diye moralin bozuk sandım.

Zeliş:

Yok. Şimdi fabrikaya böyle büyük büyük adamlar gelmişler.

İbiş:

Eee

Zeliş:

Fabrikanın işlerini denetlemişler.

İbiş:

Eee?

Zeliş:

Sonra fabrikaya ceza kesmişler. Tabi arkadaşımın babası da çok üzülmüş. Babası üzülünce arkadaşım da üzülmüş. Arkadaşım da üzülünce ben de üzüldüm. Ben de üzülünce *(İbiş sözünü keser)*...

İbiş:

Ya tamam dur bir nefes al. Nokta koymadan konuşuyorsun. Haahahahaah....
Niye ceza kesmişler peki?

Zeliş:

Tam anlamadım ama vergi kaçırıyormuş gibi bir şeyler dedi. Halbuki bir sürü kişi çalışıyor fabrikada ya kapatırlarsa.

İbiş:

Vergi kim fabrikanın müdürü falan mı?

Zeliş:

Bilmem...

İbiş:

Allaaaah belki de **şekerleme** falandır kaçırdıklarına göre güzel bir şey demek ki.

Zeliş:

Ağlamak istiyoruuum... ben ağlayacam sen de ağlayacak mısın?

İbiş:

Hahahaha olur ağlayalım...(*abartılı bir şekilde ağlamaya başlarlar. Yüksek ve tiz ses perdelerinde.*)

Sahneye Bilge İhtiyar gelir.

İhtiyar:

Ohohoho. N'oluyor yahu burada, bu ne gürültü ortalığı yine birbirine katmışsınız. Offf amaaaan şu gürültüye bak. Heeey İbiş, Zeliş! Size diyorum çocuklar neden böyle avaz avaz ağlıyorsunuz?

İbiş: (*olabildiğince hızlı bir şekilde konuşur makine gibi*)

Zeliş'in arkadaşının babasının bir fabrikası varmış. Oraya büyük büyük adamlar gelmiş, ceza kesmişler. Vergi kaçırıyormuş, fabrikada çalışan bir sürü adam varmış ya fabrikayı kapatırlarsa diye Zeliş ve arkadaşı üzülmüş. Arkadaşının babası üzülünce Zeliş'in arkadaşı üzülmüş, o üzülünce Zeliş, Zeliş üzülünce güneş doğmuş horoz ötmüş gitmiş gelmiş gelmemiş Fenerbahçe goool emredin komutanım.

Zeliş:

Eyvah İbiş takıldı. Heeey heeey kendine gel.

İbiş: (*nefes nefese*)

Olmuuuş. Anladın mı?

İhtiyar:

Anladım sayılır. Fabrika ne fabrikasıymış.

Zeliş:

Çikolataaaa (*ağlamaya başlar.*)

İhtiyar:

Tamam tamam ağlama. Şimdi vergi kaçırıyormuş diye ceza kesmişler dedin değil mi?

Zeliş:

Evet.

İbiş:

Emmi, vergi ne şeker gibi bişey mi?

İhtiyar:

Hayır ama daha güzel bir şey.

İbiş - Zeliş:

Nasıl?

İhtiyar:

Yani şöyle; şimdi o yediğin şekerler fabrikalarda yapılıyor ya. İşte o şekerlerin yapıldığı fabrikayı kurmaya yarayan şeydir vergi.

İbiş - Zeliş:

Haa?

İhtiyar:

Anlatayım da dinleyip öğrenin. Ama önce size şunu söyleyeyim, öyle canınızın her istediği yerde avaz avaz bağırarak çevrenizdeki insanları rahatsız edemezsiniz. Buna hakkınız yok. Bakın, sizi dinleyen bir sürü arkadaşımız var burada. Toplum içinde daha dikkatli davranmalısınız. Anlaşıldı mı... şimdi gelelim vergiye. Şimdi şu vergi nedir önce onu bir öğrenin. Biz nerede yaşıyoruz?

İbiş - Zeliş:

Türkiye’de

İhtiyar:

Evet. Türkiye dediğimiz şey bir devlet değil mi?

İbiş - Zeliş:

Evet.

İhtiyar:

Bu ülkede yaşayan insanlar Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin vatandaşı değil mi?

İbiş - Zeliş:

Vatandaşı.

İhtiyar:

Bu devlet, vatandaşlarının her türlü ihtiyacını karşılamak ya da destek olmak zorunda mı?

İbiş - Zeliş:

Zorunda mı?

İhtiyar:

Zorunda tabi. Edirne'den Ardahan'a, yaşayan herkesin ve yaşanılan her yerin ihtiyaçlarını karşılamak zorunda ve eksikleri gidermek zorunda. Nedir bu ihtiyaçlar... Fabrika, okul, hastane, yol, köprü, yaşam alanları, parklar, bahçeler, pazarlar ve daha birçok şey...

İbiş:

Anladım.

İhtiyar:

Yahu daha bir şey anlatmadım ne anladın daha dur.

İbiş:

Anlamadım o zaman.

Zeliş:

Hahahahahah

İhtiyar:

Birbirinizle iyi geçinin. Şimdi bu ihtiyaçları karşılamak için ve vatandaşa hizmet etmek için neye ihtiyaç var ?

İbiş - Zeliş:

Bilmem.

İhtiyar: (seyirciye)

Peki size sorayım arkadaşlar. Yaşadığımız ülkeye devletimizin hastane, yol köprü, park, iş imkanı sağlamak için ilk önce neye ihtiyaç var biliyor musunuz? (**cevap beklenir. Doğru cevap alma ihtimali az olmakla beraber doğru cevap söylene bile mevcut konuşmaya devam eder.**) Evet söylüyorum o zaman, bütün bunları yapmak için önce paraya ihtiyaç var. Eee devlet bu parayı nereden elde edecek... pek çok şeyden elde ediyor ama en önemli gelir kaynağı vergidir. Yani vatandaşların ve çalışanların yaptığı işlerden sonra kazancının bir kısmını devlete ödemesidir. İşte bizlerin kazancımızın bir kısmını devlete belli oranda paylaşmamıza vergi diyoruz. Sadece yaptığımız işlerde değil, gidip çarşıdan aldığımız her şey içinde devlete vergi öderiz.

Zeliş:

İyi de, ben diyelim ki gidip bir lokantada yemek yedim, ya da kendime bir elbise aldım. Çıkartıp parayı dükkânın sahibine veriyorum ne ben gidip devlete o paranın bir kısmını veriyorum ne de dükkânın sahibi.

İhtiyar:

Haaah işte burası çok önemli iyi dinleyin. Elbette biz çalıştığımız iş yerinden maaşımızı aldığımızda ya da bir alışveriş yaptığımızda götürüp bir yere para yatırmıyoruz. Eğer öyle olsaydı ömrümüzün çoğu o işlerle uğraşmakla geçerdi. Şimdi diyelim ki bir yemek yedik ya da elbise, oyuncak aldık. Alışverişi yaptıktan sonra paramızı veriyoruz ve bunun karşılığında fiş istiyoruz. Yani bizim alışveriş yaptığımıza dair bir belge. Böyle beyaz bir kağıttır ve üstünde rakamlar yer alır. Ne kadar para ödediğimiz ve ödediğimiz paranın ne kadarının vergi için kesildiği burada yazar. Biz her alışverişten sonra o fişi alınca hem biz hem de ürünü satan, devlete vergimizi ödemiş oluyoruz.

İbiş:

Ben fiş alıyorum. Ama hiç üstünde vergi yazdığını görmedim. Başka şeyler yazıyor.

İhtiyar:

O aldığım fişlerin üstünde KDV diye bir şey yazar. İşte o KDV katma değer vergisi demektir.

Zeliş:

O zaman biz alışveriş yapınca o fişi almak zorundayız.

İhtiyar:

Elbette almak zorundayız. İşyeri çalıştıranlarda bunun vergisini ödemek zorundadırlar. İşte sizin arkadaşınızın babası vergi ödemeyerek ya da ödemesi gerekenden daha az ödeyerek çok kötü bir şey yapmış. Ondan dolayı da ceza kesmişler, bir daha yapmasın diye. Çünkü vergi vermek, çok önemli bir görevdir. Kutsaldır. Mesela devletimizin kurucusu önderimiz M. Kemal Atatürk bu konuda; Eğer vergi ödemezseniz ülke batır. Ve vergi ödememek vatan hainliğiyle aynı şeydir demiştir. Yani almadan vermek ya da vermeden istemek olmaz çocuklar.

İbiş:

Peki vergiyi ödeyince o parayı bizim adımıza bir yerde saklıyorlar mı?

İhtiyar:

Ödediğimiz vergiler bize geri dönüyor. Devletten aldığımız her hizmet ve yine verdiğimiz her hizmet sonrasında aldığımız maaşlarımız o ödenen vergilerden karşılanıyor. Biz vergi ödeyerek ülkemizin kalkınmasına katkıda bulunuyoruz. Vergi ödemeyen bir toplum çok kısa sürede maddi manevi sorunlar yaşamaya başlar.

Zeliş:

Ben, daha çok vergi ödemek için daha çok alışveriş yapacam o zaman.

İbiş:

Sen yaparsan ben de yaparım ama o kadar çok param yok. Ben bir garip İbiş'im.

İhtiyar:

Yo yo, öyle bir şey yapmaya gerek yok. Herkes gücü yettiğinde vergi öder. Yani fabrikası olan kişi daha çok öder. Bizim gibi geliri belli olan insanlar daha az öder. Herkes kendi kazandığı ve harcadığı kadar öder. Ve vergi ödemek gelir gider konusunda adaletin sağlanmasını sağlar.

İbiş:

Eee o zaman bize düşen şey fiş almak sadece öyle mi?

İhtiyar:

Fiş almak, eğer satıcıysak fiş vermek, kazancımızı devlete bildirmek.

İbiş - Zeliş:

Hahahahahahahahahahaha hahahahaha hahahaha hahaha

İhtiyar:

Allah Allah, şimdide avaz avaz gülmeye başladılar. Yahu ben size kimseyi rahatsız etmeyin demedim mi, n'oldu neye gülüyorsunuz?

İbiş:

Sen buraya geldiğinde biz ağlıyorduk ya, meğerse ağlanacak bir şey değilmiş, arkadaşının babası bunda sonra daha dikkatli olur ve vergisini öder. Boşu boşuna ağlamamıza gülüyoruz.

İhtiyar:

Eee aferin size. Nereye gidiyorsunuz?

Zeliş:

Gidelim de arkadaşına bunları anlatalım. Üzülmesin hatta sevensin.

İbiş:

O yürüyünce ben de peşinden gittim emmi, ben bir yere gitmeyecektim aslında hahahaha. Ya demek ben kendime bir külah alsam devlete katkım oluyor ha. Çok keyiflendim vallaha. Bir sürü külahım var. Nereden baksan devlete elli külah vergi vermişimdir. Zaten başka bişeyim de yok bu dünyada. Bir külahım bir ben...

Zeliş:

Aa olur mu hiç öyle şey. Senin külahlarının yanı sıra bir de insanı mutlu eden kahkahan var.

İbiş:

Ama ben her güldüğümde sen kızıyorsun gülme diye.

Zeliş:

Sen bakma bana. Gülmek en güzel şeydir. Bazen dalga geçtiğini sanıyorum diye öyle diyorum.

İhtiyar:

Heh heh heh... aferin işte böyle güzel birbirinizi kırmadan geçinin. İbiş, Zeliş doğru söylüyor. Gülmelisin tabi, **gülmek de sevginin vergisidir**. Bu dünyada insandan insana bulaşan en güzel şey tebessümdür. Sen gülünce karşıdaki de güler. Hayatınız boyunca hep güleceğiniz şeyler yaşarsınız inşallah. Haydi ben gidiyorum çocuklar. Hoşça kalın.

İbiş - Zeliş:

Güle güle.

İbiş:

Vay be gördün mü, hayat ne kadar garip. Ağladığımız şey aslında iyi bir olaymış. Nasıl başladık nasıl bitirdik. Puhaahahahaha

Zeliş:

Tamam tamam yine haylaz haylaz gülme hadi gidelim de memişi bulalım.

İbiş:

Neee memiş miiii... puhahahahah tamam hadi gidelim.

Köy Oyunu (Doğal Kaynaklar ve Bilinç)

Sahne üzerinde elinde davul ya da davul niyetine bir teneke tutan oyuncu vardır. Etrafında onu yarım daire içine alan 5 kişi bulunmaktadır.

İlancı: (tenekeye vurarak duyuru yapar.)

Duyduk duymadık demeyin. Peynir ekmek yemeyin. (*duraksar kısa bir süre*)
ya da peynir ekmek yiyebilirsiniz bişolmaz.

Ormancı:

Sen de bu ilanı söylemesen olmaz.

İlancı:

Hoyt! Bu benim işimdir. Sen sus.

Gemici:

Ben konuşayım mı?

İlancı:

Sen hiç konuşma cezalısın.

Fabrikatör:

Ya ben?

İlancı:

Sen de!

Vatandaş:

ben zaten susuyorum.

İlancı:

Ha şöyle.

Sahneye kadı girer. İlancı çalma başlar. Etrafındakiler de ritme uygun dönmeye başlarlar etrafında.

İlancı ve kadı ortada durur diğerleri etrafında dönerek şarkı söylerler.

Hepsi: (kadı ilancı hariç)

Aman Kadı Efendi,

Aman Kadı Efendi.

Sen bu ilancıya uyma kadı efendi.

Biz bir şey yapmadık.

Biz hiçbir şey yapmadık.

Kadı:

Kes kes! Ne bu böyle hem suçlu hem güçlü çalıp söylüyorsunuz. Hepinizin ne yaptığını biliyorum.

İlancı:

Ha ha ha ha ha hah geçin şöyle hizaya.

Kadı ve ilancı bir tarafa diğerleri karşılarına sıralanırlar.

İlancı: (Kadıya doğru eğilerek)

Vıy vıy vıy vıy vıy... vıy vıy vıy da vıy vıy.

Kadı:

Yaaa vay vay vay vay vay vay vay... vay vay vay da vay vay vay

Hepsi: (kadı ilancı hariç)

Vah vah vah vah vah vah vah... vah vah vah da vah vah vah

İlancı:

Gemiciiiiii çık bir adım öne. Çık ki suçun söylene! Sen! Sen ki bir gemicisin geminle yola çıkmışsın. Gelmişsin bizim denizimize, tam da denizimizden geçerken, hiç dikkatli olmamış sağına soluna bakmamış, ileri geri gitmemiş ne yapmışsın... başka bir gemiye çarpmışsın. Geminde var imiş petrol. Önlem almayınca o petrol denize dökülmüş, denizin üstünü bir karış petrol kaplamış. Senin yüzünden denizde yüzen balık, gökte uçan kuş, yüzmek isteyen vatandaş her kim varsa zarar görmüştür.

Kadı:

Hıııı. Gördün mü bak neler yapmışsın.

Gemici:

Yani kem küm kadı efendi. İstemedен oldu.

Kadı:

Ya demek istemedен oldu. Geç bakalım sen şöyle kenara.

İlancı:

Ormancııı! Çık bir adım öne, seninde suçun söylene. Sen eline baltayı koluna ipini takmışsın. Nerde bir orman görsen dalmışsın. Hiçbir yasağa uymamış ağaçları rastgele kesmişsın. Götürüp bir de haksız yere satmışsın.

Ormancı:

Ah aman aman... ben neler yapmışım, istemedен oldu kadı efendi.

Kadı:

Sen de geç bakalım şöyle kenara, hep de istemedен oluyor baksana.

İlancı:

Fabrikatöööör! Çık bir adım öne, senin de suçun söylene. Sen pek çok yere fabrikalar kurmuşsun, ama sen de hiç önlem almamışsın. Fabrikanın bacasında çıkan dumanlar gökyüzünü, fabrikanın deposundan çıkan eşyalar yeryüzünü kirletmiş.

Çevreyi mahvetmekle yetinmemiş bir de sana gel hadi önlem alalım diyene de kahkahalar atmışsın.

Fabrikatör:

İstemedен oldu Kadı Efendi.

Kadı:

Biliyorum biliyorum. Hadi geç şöyle kenara da hakkında karar verene kadar bekle.

İlancı:

Vatandaaaaaş! Sen bir adım öne çıkma. Senin suçun pek çoktur. Yükün pek ağırdır. Hiiiiç rahatsız olma biz sana bir adım geliriz. (*kadı, ilancı ve diğer herkes vatandaşa doğru bir adım yaklaşır.*) gayrı sen neler neler yapmışsın, dere görmüş çöp atmışsın, ormana gitmiş mangal yakmış sonrada ormanı yakmışsın. Denize gidince tükürmüş, göle gidince çöp dökmüşsün. Türkiye'nin en büyük ikinci gölü Tuz gölünü, atıklarla küçültmüş, her yere kuyular açıp yer altı sularını azaltmışsın. Yetinmemiş tarla açmak için de ormanları yakmışsın, kaçak olarak hayvanlarını otlatmışsın. Senin yüzünden erozyon olmuş, ormanlar bitmiş, denizler, göller, dereler kirlenmiş. İnsanlar sağlıklarını yitirmiş. Kendini düşünmediğin gibi gelecek nesilleri de, haaah işte bak burada bizi izleyen bu genç arkadaşlarımızı da düşünmemişsin.

Kadı:

Cık cık cık. Vah vah vah... ey vatandaş, sanki bir tek sen varmış gibi yaşamak yakışır mı hiç sana.

İlancı:

Söyle bakalım istemedен mi oldu bütün bunlar.

Vatandaş:

Yok istemedен oldu dersem yalan söylemiş olurum. Hepsini bilerek ve cahillikten yaptım. doğal zenginlikleri kendi elimle tükettim ama ben vatandaşım ya...

Kadı:

Eeee?

Vatandaş:

Onlarda vatandaş değil mi. Biz el birliğiyle hem dünümüzü hem bugünümüzü hem de çocuklarımızın gelecekte kullanacağı doğal kaynaklarımız, tabiatımızı mahvetmedik mi?... (*seyirciye*) öyle değil mi çocuklar. Sadece bir kişinin yapacağı bir

şey değil bu. Ne yaptıysak hep beraber yaptık. Eğer çevremizi, doğal kaynaklarımızı tüketmeyeceksek ve kıymetini bileceksek de bunu hep beraber yapacağız değil mi?

Fabrikatör:

Ben fabrika açtım.

Gemici:

Ben dünyanın her yerine yük taşıdım.

Ormancı:

Ben orman orman gezerek odun topladım.

Vatandaş:

E şimdi kadı efendi burada hakem. Buyursun versin cezamızı ama ben ne aldıysam sizden aldım efendiler.

Kadı:

Hohooop! Susun, doğru dedi vatandaş. Doğal kaynaklarımız, zenginliklerimiz, tükenmek üzereyse bunun sebebi bizleriz. Hep beraber el birliğiyle yaptık bu kötülükleri. O vakit hep beraber el birliğiyle de temizleyeceğiz.

Hepsi: (kadı ilancı hariç)

Eee ne yapacağız.

Kadı:

Herkes çevreye ne zarar verdiyse, herkes ne hata yaptıysa gidip telafi edecek. Sen gemici denizi mi kirlettin. Git imkânlarını kullan denizi temizle ve bundan sonra da temiz kalması için elinden geleni yap. Sen ormancı, tarla açmak için ya da mangal yaparken ormanı mı yaktın, para kazanmak için ağaç mı kestin ve sattın, al eline fidanları git ağaç dik. Sen fabrikatör, fabrika kurdun havayı mı kirlettin, çöplerinle çevreyi mi kirlettin, git fabrikanda eksiklikleri tamamla, filtreni tak bundan sonra daha dikkatli ol. Vatandaş, sen bu olanlara ses mi çıkarmadın ve gidip çevreyi mi kirlettin, doğayı ve doğallığı mı bozdun. Sen de git hatalarını telafi et. Bundan sonrada hepiniz daha dikkatli olun. Anlaşıldı mı?

Hepsi: (kadı ilancı hariç)

Anlaşıldı.

Kadı:

Aferin sözünüze sadık kalacağınız biliyorum. E bu mahkemeyi tatlıya bağladık amma bir suç işlendiyse cezası da olmalı. Bugüne kadar işlediğiniz tüm bu suçlar için cezanızı açıklıyorum. Hepiniz tek tek şarkı söyleyeceksiniz. Biz de bizi izleyen arkadaşlarımızla birlikte eğleneceğiz.

Hepsi: (kadı ilancı hariç)

Ama bizim sesimiz güzel değil ki!

Kadı:

Olsun olsun çevre kirliliğinin insanlara ne kadar zarar verdiğini anlamış olursunuz işte. Ha hahahahaahah

Tiyatro (Nitelikli İnsan Gücü)

Sahnede 2 genç oturmaktadır. 1 gencin kucagında ya da önünde bilgisayar bir diğerinin önünde ise bir gazete yığını durmaktadır.

1.Genç:

Offf be, sabahtan beri, internette ne kadar iş ilanı varsa baktım. Dün baktıklarımın neredeyse hepsine mesaj attım ama hiç kimse beni aramadı.

2.Genç:

Bende gazetede ki bütün ilanları arıyorum tek tek ama beni de kimse aramadı. Ne kadar şanssızız biz ya. Bir iş bulamadık uzun zamandır.

1.Genç:

Evet, oysa her işi yapabilirim ben.

2.Genç:

Asıl ben her işi yapabilirim. Sen hangi işlere başvuru yaptın?

1.Genç:

Hepsine. Hemşireliğe, Öğretmenliğe bile başvuru yaptım. Garsonluğa da yaptım, ütücülüğe de yaptım, marangozluğa da... ya sen?

2.Genç:

Ben de hepsine yaptım. Mesela ben mühendisim ama işim yok. Ben de hem mühendis ilanlarına hem garsonluğa hem sekreterliğe hepsine başvuru yaptım. Ama beni de kimse aramadı.

1.Gençin telefonu çalar.

1.Genç:

Allllaaaaah çalışıyor. Dur çalışıyor. Çal çal biraz daha oh ne güzel çalışıyor. Bilmediğim bir numara. Kesin iş için arıyorlar.

2.Genç:

Eee açsana hadi.

1.Genç:

Ya açsam mı acaba... Ya sesimi beğenmezse, ya tam şimdi birisi gelip başvuru yaptıysa ve vazgeçtilerse... Eyvah.

2.Genç:

Yav saçmalama aç sunu da konuş.

1.Genç:

Açıyorum. Alo! Alo! Alo alo alo. Kavuşamadım be kapandı.

2.Genç:

Eh be kardeşim. Ara da sor bakalım.

1.Genç:

Yok boş ver şimdi heyecan yaparım. Aha bi daha çalışıyor. Alo! Evet buyurun benim. Aaa evet ben başvuru yaptım.... hayır daha önce hiç marangozluk yapmadım.... Nasıl mı yapacağım, öğreneceğim işte sizin yanınızda... hıı haaa peki iyi günler. Kapattı.

2.Genç:

Niye?

1.Genç:

Bizimle dalga mı geçiyorsun kardeşim dedi. İlane bak bakalım şartların tutuyor mu dedi.

2.Genç:

Ne yazıyordu ki ilanda?

1.Genç:

Marangoz aranıyor. Marangozluk alanında en az 5 yıl tecrübeli iş arkadaşları arıyoruz.

2.Genç:

Haa 5 yıl tecrübe istemese alırlardı seni kesin. Neyse sağlık olsun başka yerlerden de ararlar dert etme.

3.genç sahneye girer.

3.Genç:

Ayıp be ayıp.

1.Genç – 2. Genç:

N'oldu?

3.Genç:

Kardeşim bu devirde böyle şeyler de oluyor yahu. Hiç destek çıkmıyorlar. Ben kendi imkânlarımla bir iş yeri açmışım annemin babamın köyde yaptıkları köy ürünlerini satmaya karar vermişim. Peynir, süt, tereyağı ne ararsan var. Adama yalvarıyorum kirada biraz indirim yap işler yoluna girince istediğin kadar ödeyeyim ama adam kirada indirim yapmıyor bir türlü.

1.Genç:

Ne güzel.

3.Genç:

Nasıl ne güzel?

1.Genç:

Yok yok, adamın yaptığı şey değil, hani iş yapmak için kafan çalışıyor. O dükkân olmasa başka iş olur. Ama elinde imkân var satacak ürün var.

3.Genç:

Haa evet, ne yapayım bir yerden başlamam lazım ve aileme bakmam lazım. Siz ne yapıyorsunuz burada, bu gazeteler ne?

2.Genç:

İş arıyoruz. İş ilanlarına başvuru yaptık. Ama kimse aramadı. Az önce birisi aradı Ali'yi ama şartları tutmadı.

1.Genç:

Evet. Yav biz niye iş bulamıyoruz anlamadım gitti.

3.Genç:

Ali, Reşat, bakın aklıma ne geldi. Benim bir arkadaşım var. İş ve işçi bulma kurumunda çalışıyor. İnsanlara nasıl iş bulması gerektiğini falan anlatıyor. Diyorum ki gidip acaba ona bir danışsak mı, biz niye iş bulamıyoruz diye?

1.Genç:

İyi olur evet, gidip soralım belki o bize yardımcı olur. Hadi gidelim.

3.Genç:

Durun şimdi işten çıkmıştır. Zaten oda arka mahallede oturuyor. Çağıralım gelsin buraya. (**telefonla arar**) alo Emre ben Gökhan... bizim yanımıza gelsene her zamanki yerdeyiz arkadaşlarla sana birkaç soru soracaz. ... ha tamam gel bekliyoruz.... İyi oda yeni gelmiş işten geliyor.

2.Genç:

İyi iyi gelsin. Bu adam bize iş mi bulacak şimdi?

3.Genç:

Yok, neden iş bulamadığımızı anlatacak.

1.Genç:

Oda olur oda olur, en azından sorunun bir tarafını çözmüş oluruz.

3.Genç:

Gelir şimdi.

4.Genç gelir.

4.Genç:

Merhaba arkadaşlar... ben Emre... ben Reşat, ben Ali... hayırdır Gökhan ne soracaksınız?

3.Genç:

Ya kardeşim şimdi biz üçümüzde iş arıyoruz ama bir türlü iş bulamıyoruz. Ali ve Reşat her gün bir sürü işe başvuru yapıyor ama hiç kimse aramıyor. E beni zaten biliyorsun iş bulamadım dükkân açmak istiyorum falan...

4.Genç:

Hımmm.... Evet anladım. Konuşalım. Kimden başlayalım... Ali'den başlayalım. Hangi işlere başvuru yaptın Ali?

1.Genç:

Hepsine... Hemşirelikten garsonluğa, marangozluktan ütücülüğe...

4.Genç:

Reşat sen?

2.Genç:

Aynı şekilde ben de gördüğüm her işe başvuru yaptım.

4.Genç:

Anladım. Seni zaten biliyorum Gökhan sen de her iş başvuru yaptın değil mi?

3.Genç:

Evet.

4.Genç:

Şimdi arkadaşlar, bu yaptığınız çok yanlış.

Hepsi:

Neden?

4.Genç:

Yanlış çünkü bir insan iş ararken, kendi ilgi yetenek ve becerilerine göre işlere başvuru yapmalıdır. Eğer böyle yaparlarsa, insanlar işlerini daha bir severek yaparlar. Hem de ülke ekonomisine gerçek katkıda bulunurlar. Ha eğer bir insan kendine uygun olmayan bir işte çalışırsa o zaman da o kişi mutsuz olur. Mutsuz olunca da işini iyi yapamaz. İşini iyi yapamayınca da hem kendine hem de dolaylı yoldan ülke ekonomisine zarar vermiş olur.

Hepsi:

E ne yapmamız gerekiyor peki?

4.Genç:

Önce kendi becerilerinizi ve ilgi alanlarınızı öğreneceksiniz. Yani şöyle diyeyim, diyelim ki, sayılarla aranınız çok iyi makine tamir etmeyi seviyorsunuz ve becerebiliyorsunuz, o zaman gidip, makine, elektronik, elektrik mühendisliği eğitimi alacaksınız ya da lise veya özel kurslarda teknik eğitim alacaksınız. Bu alanlarla ilgili bir sürü kurs var.

1.Genç:

Ben mesela, renkleri çok seviyorum, cisimleri inceliyorum üç boyutlu falan.

4.Genç:

Hah o zaman sen, ressamlık, mimarlık, terzilik marangozluk gibi alanlardan işler arayacaksın.

1.Genç:

E yaptım almadılar.

4.Genç:

Ama eğitim önemli. Bu alanlarda eğitim almazsan sadece seviyor olman yetmez. Sevdiğini ispatlaman gerekir.

2.Genç:

Ben de sözcüklerle uğraşmayı çok seviyorum. Güzel konuştuğumu söylerler.

4.Genç:

O zaman sen de yazarlık, gazetecilik, öğretmenlik, turizmcilik rehberlik gibi işler yapacaksın.

2.Genç:

Ama ben mühendislik okudum.

4.Genç:

İşte bu büyük bir sorun. Halbuki daha küçükken bu becerilerinin farkına varılmış olunsaydı, seni bu alanlarda eğitim almaya yönlendirirlerdi ve bugün böyle sıkıntılar yaşamazdın. Ha belki yine iş bulmak zor olabilirdi. Bu doğaldır her işin zor bir tarafı var ama en azından kendini daha mutlu hissederdin. Yani her insanın daha küçük yaşlardayken hangi alanlara beceresi olduğu tespit edilebilir. Sayısal beceriler, sözel beceriler, müzik, beden, güzel sanatlar, sosyal yardım gibi alanlara olan ilginiz sizin hayatınız boyunca sevdiğiniz alanlarda çalışmanızı sağlayacak ipuçları verir. Sen neye daldın Gökhan?

3.Genç:

Acaba benim nelere ilgim becerim var diye düşünüyordum. Ama bulamadım. Çok beceriksizim.

4.Genç:

Bu mümkün değil. Herkesin yapabileceği bir iş mutlaka vardır. İşte kendini tanımak için de bir eğitim süreci gerekli. Sen hangi alanlarda çalışacağını ancak deneyerek bulabilirsin. Hiçbir şey için geç değil. Sen üstündeki tembelliği at ve hangi alanlara ilgi duyduğunu tespit et. Ha bu arada sen dükkân açmak istiyorsun yani girişimcilik yapıyorsun. Bir ülkenin ekonomisini ayakta tutan en önemli şeylerden biriside girişimciliktir. Sen bir yer açtığın zaman belki yanında birisi daha çalışacak ve ona da iş imkânı da sağlamış olacaksın. İşte böyle. Sizler de az önce söylediğim şeyleri bir daha düşünün sonra benim iş yerime gelin sizlere uygun işlere bakalım ve başvurularınızı yapalım.

1.Genç:

Şey, ben üniversite okumadım.

4.Genç:

Bir şey olmaz. Sen de usta çırak eğitimiyle yetişirsin ya da dediğim gibi özel veya devlet tarafından açılan kurslardan eğitim alırsın. Ha eğer istersen üniversite de okuyabilirsin. Öğrenmenin yaşı yok. Anlaştık mı arkadaşlar.

Hepsi:

Anlaştık.

4.Genç çıkar.

3.Genç:

Yaa ben size dedim Emre bize yardımcı olur diye. Şimdi oturup düşünelim bakalım hangi işleri yapabiliriz. (*seyirciye*) merhaba arkadaşlar..... nasılsınız?..... bizde iyiyiz.... Arkadaşlar sizler de düşünüyor musunuz ileride ne olacağınızı..... (*pek çok öğrencinin fikri alınabilir nedenleri sorgulanabilir.*)

.....

.....

.....Eveet demek ki ne yapıyormuşuz? Nelere yetenekli olduğumuzu öğreniyormuşuuuuuzzzzz. Bu konuda öğretmenlerimizden ve ailemizden de yardım istiyormuşuz ki, büyüdüğümüz zaman sevdiğimiz işleri yapalım ve daha mutlu olup ülkenin kalkınmasına daha çok hizmet edelim.

ETKİNLİK SORULARI

KARAGÖZ – HACİVAT OYUNU

TARIM VE HAYVANCILIK KONUSU ETKİNLİK SORULARI

1. Karagöz ve Hacivat amcamız Elazığ'dan bahsetti.
 - ✓ Peki çocuklar Elazığ hangi bölge içerisinde yer alır?
 - ✓ Peki çocuklar Türkiye'de kaç bölge vardı. Bu bölgelerin isimlerini hatırlayan varmı?
2. Çocuklar Karagöz ve Hacivat amcalarımız tartışırken benim dikkatimi çeken bir şey oldu. Ve ben bu durumun sebebini çok merak ediyorum. Belki siz benim bu merakımı giderebilirsiniz. Hacivat amca dedi ki yedi bölgedeki canım Anadolu bize türlü türlü güzellikler sunmaktadır.
 - ✓ Acaba Hacivat amca bununla neyi anlatmak istedi? Bir fikri olan var mı?
3. Arkadaşlar sanki Karagöz ve Hacivat “**Hububat**” diye bir kavramdan bahsettiler. Sahi o neydi hatırlayanınız var mı?
4. Çocuklar Hacivat amca gezdiği yerlerden bahsetti. Erzurum-Kars-Iğdır-Ardahan gezmiş olduğu yerler arasındaydı. Buraların ikliminden bahsetti. Örneğin bu bölgenin çok soğuk olduğunu hatta soğuktan dişlerinin gıcırdadığından falan bahsetti.
 - ✓ Peki sizce çocuklar bu bölge neden bu kadar soğuk olmuş olabilir? Yoksa Güneş bu bölgeye küstü mü?

5. Çocuklar Hacivat amca Erzurum-Kars ve Doğu Karadeniz yörelerinde yetiştirilen hayvanlardan bahsetti.

- ✓ Bu hayvan türünü hatırlayan var mı?
- ✓ Ayrıca aklıma takılan bir nokta daha var. Acaba bu hayvan türleri neden Elazığ'da bu bölgelerdeki kadar yetiştirilmiyor?

6. Hacivat amca kıl keçilerinden ve koyunlardan bahsetti. Biz bu tür hayvanlara ne isim veriyoruz. Hatırlayanınız var mı?

7. Çocuklar hatırlıyor musunuz bir ara Karagöz amca peş peşe durmadan “Tavuk, Horoz, Hindi, Kaz, Ördek, Tavşan” gibi hayvanların isimlerini sıralamaya başladı.

- ✓ Biz bu tür hayvanlara genel olarak hangi ismi veririz?
- ✓ Peki kümes hayvancılığı Türkiye’de en fazla hangi bölgede yapılıyor?
- ✓ Peki neden en fazla Marmara Bölgesi; Neden G.Doğu veya Karadeniz değil **de** bu bölge. Kim konuşmak ister?

8. Bu arada çocuklar ben geçenlerde şöyle bir olay yaşadım ve açıkçası çok da şaşırdım. Kasaplar (Kapalı) Çarşısına bal almaya gitmiştim. Dükkânlardan birine girdim ve dükkân sahibine dedim ki bana kaliteli şöyle iki kilo bal ver. Dedi ki “Hocam o zaman size Bingöl yöresinin meşhur yayla balını vereyim”. Çok şaşırdım. Yahu Bingöl hemen yanibaşımızda komşu ilimiz ve ben Bingöl’ün kaliteli yayla balı ürettiğini bilmiyorum. Peki dedim Bingöl’ün balını farklı, özel kılan şey nedir? Bana öyle bir cevap verdi ki şok oldum; ağzım açıkta kaldı.

- ✓ Sizce satıcı bana ne söylemiş olabilir? Fikri olan var mı?

✓ Bunun dışında Hacivat amca hangi bölgelerde ve illerde kaliteli bal yetiştiriciliği yapıldığından bahsetmişti. Ben unuttum. Bana hatırlatabilecek olan var mı?

9. Karagöz'ün amcası Seyyah Mustafa yeğeni Karagöz için, içinde yazılar bulunan bir mendil bırakmıştı. Acaba Seyyah Mustafa o mendile neler yazmıştı. Merak eden biri açıklayabilir mi?

10. Ben son olarak şunu sormak istiyorum. Biliyorsunuz bazı meyveler bizim ülkemizde yetişmiyor ya da yetişse bile çok lezzetli ya da kaliteli olmuyor. Geçen marketten muz almak istedim. Manav bölümüne gelince baktım farklı iki kalitede muz var ve ikisinin de fiyat etiketi farklı. Biri daha küçük, kısa ve kilosu 3 TL. diğeri ise daha uzun, yoğun sarı ve kilosu 5 TL. Aradaki fark nedir? diye sorunca, görevli, kilosu 5 T.L. olan **İthal** muz, deyince durdum. İthal ne demek anlamadım. Açıkçası sormaya da utandım. Bileniniz var mı?

KARAGÖZ – HACİVAT OYUNU

ORMANCILIK KONUSU ETKİNLİK SORULARI

1. Çocuklar Hacivat amca ağaçların hayatımızdaki önem ve yerinden bahsetti. Bunu bir hatırlasak nasıl olur? Acaba biz ağaçlardan yaşamımızın hangi alanlarında istifade ediyorduk? Kim konuşmak ister.
2. Türkiye'nin yüzde kaç ormanlık alanlarla çevriliydi. Kim bize hatırlatmak ister.
3. Çocuklar, Ormanların bölgelere göre dağılımı nasıldı?
 - ✓ En fazla hangi bölge ya da bölgelerimizde yer alıyordu? Neden?
 - ✓ En az hangi bölge ya da bölgelerimizde yer alıyordu? Neden?
4. Karagöz ve Hacivat amca ormanların yok edilme nedenlerini de bizlere anlattılar ancak sanırım hepsini aklımda tutamadım. Birlikte hatırlasak nasıl olur?
5. Peki çocuklar ormanların bizlere faydaları nelerdir? Maddeler şeklinde saymak istersek kimler konuşmak ister?
6. Çocuklar biliyorsunuz Orman Bekçiliği sınavında Karagöz amcanın tayini Elazığ'a çıkmıştı. Peki Elazığ'da en çok hangi ağaç türleri vardı, hatırlayan var mı?
7. Çocuklar bizler birer birey olarak ormanlarımızı korumak ve ormanlarımızın sayısını arttırmak için neler yapabiliriz. Fikri olan var mı?

KARAGÖZ – HACİVAT OYUNU

MADENCİLİK KONUSU ETKİNLİK SORULARI

1. Çocuklar, Hacivat “Oysaki şu canım memlekette Edirne’den Ardahan’a yerin üstünde olduğu kadar yerin altında da ne güzellikler ne nimetler var değil mi Karagöz’üm. Üstü bir güzel altı bir güzel” cümlesiyle neyi anlatmak istemiş olabilir?
2. Çocuklar Hacivat Amca, Türkiye’de çıkarılan farklı maden türlerinin çıkarıldığından bahsetti. Çıkarılan bu madenler nelerdir? Sayabilir misiniz?
3. Hacivat “Maden kaynaklarımızı kullanmayı bilirsek daha bir refah içinde yaşarız. Çocuklarımızı refah içinde yaşatmak için çok çalışmalı ve alnımızın terini helaliyle akıtmalıyız” cümlesiyle ne anlatmak istemiş olabilir. Kim konuşmak ister?
4. Çocuklar madenlerin hayatımızdaki önemi hakkında bir şeyler söylemek isteyen var mı?
5. Hacivat amca Uzun Memet diye birinden bahsetti. Kimdi O ? Hacivat’ın akrabası, kuzeni falan mıydı? Hatırlayan var mı?
6. Oyunda **MTA** diye bir kavramdan bahsedildi. MTA nedir, kimdir, ne işe yarar bilen var mı?
7. Türkiye’nin yer altı kaynakları bakımından en zengin bölgesi hangisidir?
8. Elazığ’da hangi madenler çıkarılmaktadır?
9. Elazığ’da çıkarılan “Bakır” madeni Elazığ’ın hangi ilçesinde çıkarılmaktadır?

KARAGÖZ – HACİVAT OYUNU

SULARIMIZ KONUSU ETKİNLİK SORULARI

1. Çocuklar, Karagöz “Tulumbacı” diye birinden bahsetti. Kim bu tulumbacı, tulumba tatlısı falan mı yapıyor?
2. Hacivat “Ekmeğimi, aşımı suyla kazanıyorum” derken bize ne anlatmak istemiş olabilir?
3. Ülkemizde “Balıkçılık” en fazla hangi bölgede yapılmaktadır.
4. Çocuklar, Hacivat ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrilidir dedi. Bu denizlerin isimlerini ve yönlerini sayabilir miyiz?
5. Suyun kullanım alanlarından da bahsetti Hacivat amca. Bunları madde madde sayacak olursak kim ne söylemek ister?
6. Sıcak su yani termaller, kaplıca ve ılıcaların bulunduğu bölgelerin genel özelliği neydi?
7. Peki çocuklar Türkiye’de hidroelektrik santrallerinin daha çok doğu ve ona yakın bölgelerde yer almasının nedeni ne olabilir?
8. Hacivat amca bazı göllerin sularının tatlı bazı göllerin sularının ise acı olduğunu ifade etti. Bunun nedeni ne olabilir? Yoksa insanlar bazı göllerin içine torba torba şeker mi döküyor? Kim konuşmak ister?
9. Peki çocuklar benim çok merak ettiğim bir konu var. O da şudur. Ülkemizin üç tarafı denizlerle çevrili fakat G. Doğu Anadolu ve İç Anadolu gibi bölgelerimizde tarımda sulama sıkıntısı çekmekteyiz ve bundan dolayı birçok tarım ürününü yetiştirememekteyiz. Acaba yetkililer isterlerse bu denizlerdeki suyu tarımda sulama amacıyla kullanamazlar mı? Fikri olan var mı?
10. Çocuklar, sularımızı korumak için neler yapmalıyız?

KARAGÖZ – HACİVAT OYUNU

SANAYİ KONUSU ETKİNLİK SORULARI

1. Sanayi nedir? Sanayi kelimesinden ne anlıyorsunuz?
2. Hacivat amca sanayinin çok farklı çalışma alanları olduğundan bahsetti. Bu çalışma alanları nelerdir? Acaba kim saymak ister?
3. Hacivat “Türkiye’de genç nüfus fazla olduğu için iş gücü bakımından şanslı bir ülkedir” cümlesiyle ne anlatmak istemiş olabilir?
4. Size göre sanayinin bir ülke için önemi nedir? Kim ne söylemek ister?
5. Çocuklar Hacivat amca sanayi kuruluşlarının fazla olduğu bölgelerin genele özelliklerinden bahsetti. Bunları bize kim hatırlatmak ister?
6. Bir bölgede sanayinin kurulması için gerekli olan faktörler nelerdir?
7. Türkiye’de sanayinin dağılımı hakkında Hacivat neler söyledi? Kim bize hatırlatmak ister?
8. Bölge olarak en fazla gelişen hangisiydi?
9. Karagöz ve Hacivat “İthalat ve İhracat” kavramlarından bahsettiler. Ben bunları hep karıştırıyorum. Kim bana aralarındaki farkı açıklamak ister?
10. Elazığ’da gelişen sanayi kolları nelerdir?

MEDDAH OYUNU

GÜNEŞ ENERJİSİ KONUSU ETKİNLİK SORULARI

1. Çocuklar Güneş'in insanoğluna faydaları nelerdir? Biz Güneş'ten hangi açılardan faydalanabiliriz?
2. Ülkemizde güneşlenme gün sayısının en fazla olduğu bölge veya bölgeler hangileridir? Kim konuşmak ister?
3. Ülkemizde güneşlenme gün sayısının en az olduğu bölge hangisidir? Neden?
4. Meddah Amca "Güneş enerjisi kayalar ve denizleri farklı ısıtır. Yani kayalar, denizler, atmosfer her noktada aynı şekilde ısınmaz" cümlesinde bize ne anlatmak istemiş olabilir?
5. Peki çocuklar Meddah Amcanın anlattıklarına göre Elazığ Güneş enerjisinden yararlanmak için veya Güneş enerjisine yapılacak yatırımlar için uygun bir şehir midir? Örnek vererek kim açıklamak ister?
6. Güneş enerjisinin ülkemiz ekonomisine katkıları neler olabilir? Kim konuşmak ister?
7. Yenilenebilir enerji kaynakları nelerdir? Bilen var mı?

KUKLA OYUNU

VERGİM BANA DÖNÜYOR KONUSU ETKİNLİK SORULARI

1. Çocuklar, Vergi nedir? Kimdir? Yenilir mi, İçilir mi? Kim ne söylemek ister?
2. Çocuklar, Zeliş vergi kaçırmaktan bahsetti. Ben bununla ne demek istediğini tam anlayamadım. Kim neyi kaçırmış? Bana anlatabilir misiniz?
3. Devletin vatandaşlarının ihtiyaçlarını karşılama gibi bir zorunluluğu var mıdır? Varsa bu ihtiyaçlar neler olabilir? Hiç düşündünüz mü?
4. Peki devlet, vatandaşlarının bu ihtiyacını karşılayabilmek için neye ihtiyaç duyar?
5. O zaman devletin en büyük gelir kaynağı nedir?
6. O halde vatandaş devlete vergi ödemezse ne olur?

KÖY OYUNU

DOĞAL KAYNAKLAR VE BİLİNÇ KONUSU ETKİNLİK SORULARI

1. Çocuklar Kadı Efendi geldikten sonra “İlancı” suç işleyen bazı insanlardan bahsetti. Bu kişileri saymak isteyen var mı?
2. Gemicinin suçu neydi?
3. Fabrikatör’ün suçu neydi?
4. Ormancının suçu neydi?
5. Vatandaş neler yapmıştı?
6. Peki Kadı onlara işledikleri suçu telafi etmeleri için ne yaptı?
7. Doğal kaynaklarımızı bilinçsiz bir şekilde kullanmamız yaşamımıza nasıl yansır? Örneklerle açıklamak isteyen var mı?

TİYATRO OYUNU

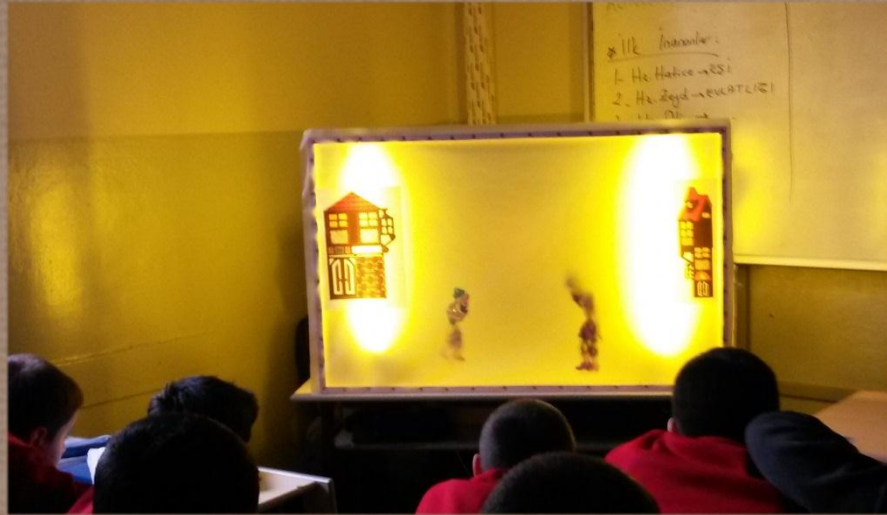
NİTELİKLİ İNSAN GÜCÜ KONUSU ETKİNLİK SORULARI

1. Çocuklar, herhangi bir birey. neden bir meslek seçmek ister? Konuşmak isteyen var mı?
2. Bireyler meslek seçerken nelere dikkat etmelidir?
3. Peki çocuklar her insan sevdiği her mesleği yapabilir mi?
4. Peki çocuklar mesleğinde başarılı olan bir insan ülkesi için neler yapabilir? Kim konuşmak ister?

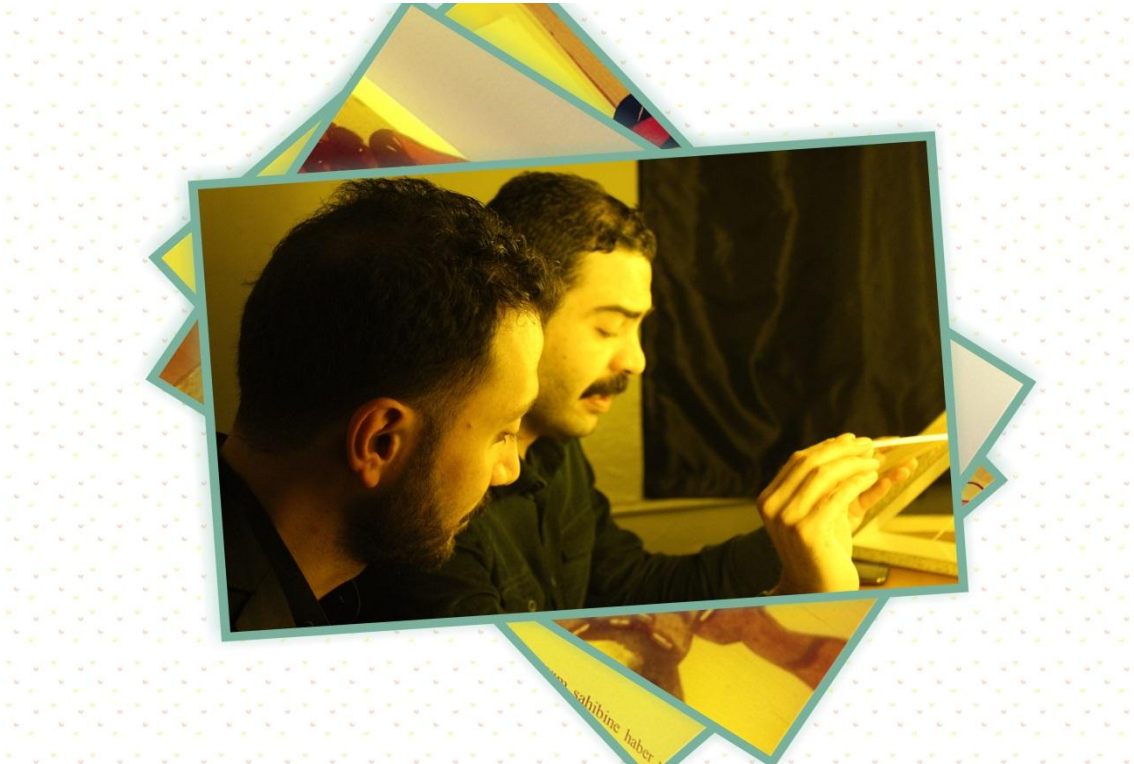
YAPILAN ETKİNLİKLER İLE İLGİLİ FOTOĞRAFLAR

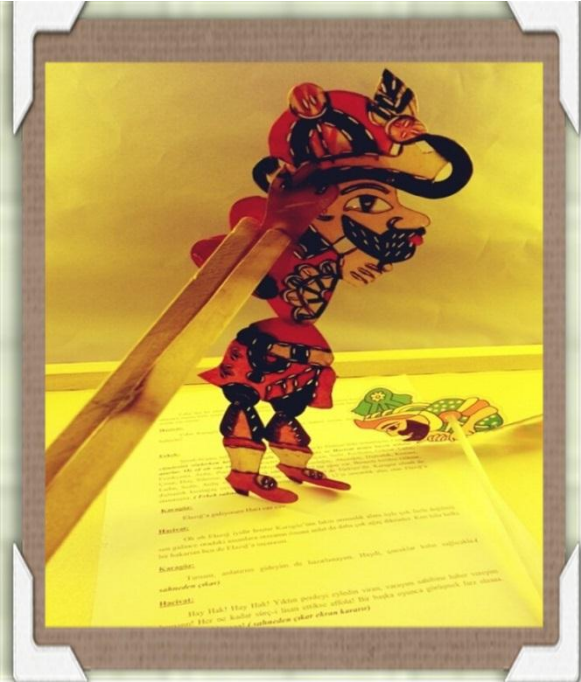
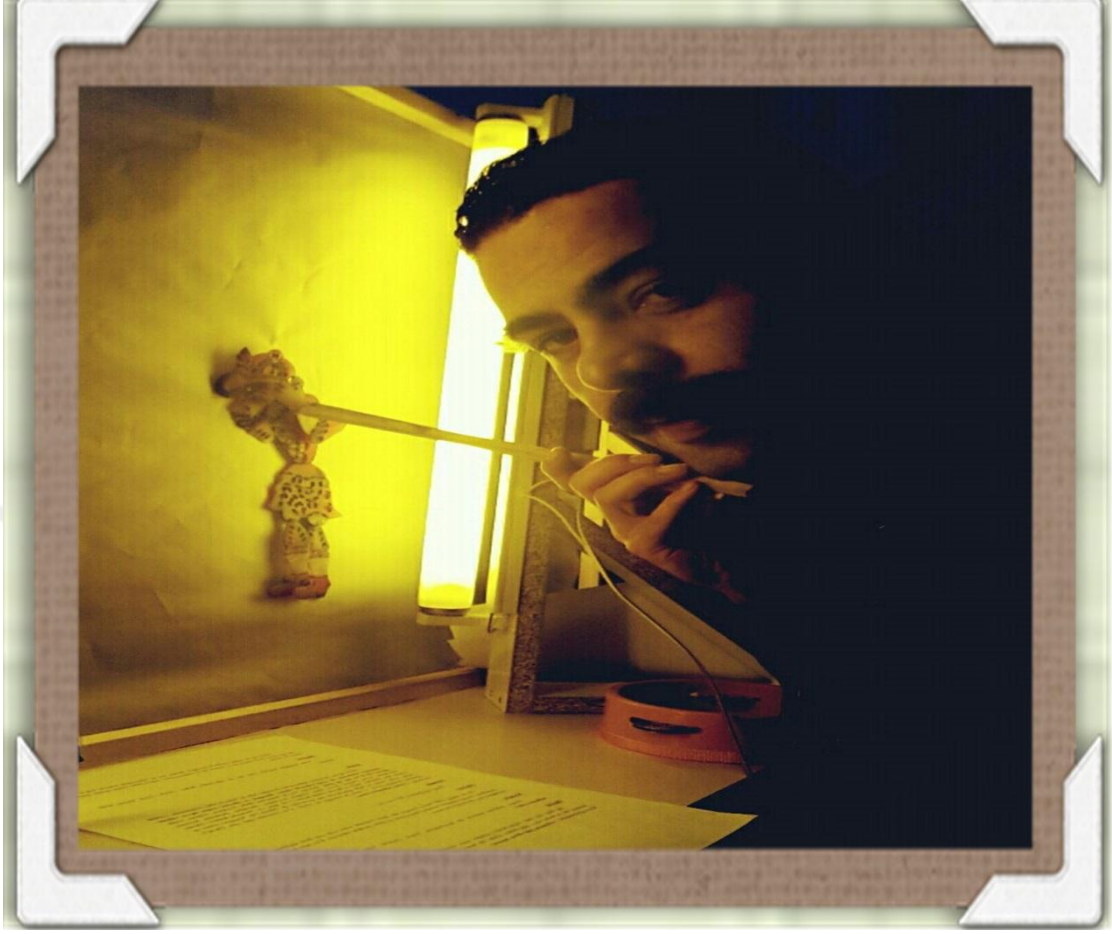

**SAHNE SANATLARI İLE
SOSYAL BİLGİLER
ÖĞRETİMİNİN ÖĞRENCİLERİN
BAŞARI, TUTUM VE
BİLGİLERİNİN KALICILIĞINA
OLAN ETKİSİ**

Yazar Kenan Baş

Gönderim Tarihi: 11-Eyl-2017 12:06PM (UTC+0300)
Gönderim Numarası: 845409722
Dosya adı: KENAN_B_RLE_T_R_LM_TEZ_30.08.2017.docx (8.24 M)
Kelime sayısı: 43457
Karakter sayısı: 295335

Celal YILMAZ
Bilgisayar Uzmanı

SAHNE SANATLARI İLE SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİMİNİN ÖĞRENCİLERİN BAŞARI, TUTUM VE BİLGİLERİNİN KALICILIĞINA OLAN ETKİSİ

ORIJINALLIK RAPORU

% 14	% 11	% 8	% 7
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	Submitted to Fırat Üniversitesi Öğrenci Ödevi	% 2
2	perweb.firat.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
3	webb.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
4	www.rehberlik.biz.tr İnternet Kaynağı	<% 1
5	turkoloji.cu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
6	www.pegem.net İnternet Kaynağı	<% 1
7	acikerisim.deu.edu.tr İnternet Kaynağı	<% 1
8	dergipark.ulakbim.gov.tr İnternet Kaynağı	<% 1

ÖZGEÇMİŞ

Elazığ'da doğan yazar, ilk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Daha sonra Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümünden mezun oldu. 2012 yılında Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği “Yüksek Lisans” programından mezun oldu. 2017 yılında ise Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği “Doktora” Programından mezun oldu.

